

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
No. 754

ÇEŞMÎ-ZÂDE MUSTAFA REŞİD

ÇEŞMÎ-ZÂDE TARİHİ

HAZIRLAYAN
Dr. BEKİR KÜTÜKOĞLU

İSTANBUL
EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ
1959

Ö N S Ö Z

Çeşmî-zâde Mustafa Reşîd Efendi'nin vak'anüvis sıfatıyla, h. 1180 recebi başından (=3 aralık 1766) 1182 muharremi sonlarına (13 haziran 1768) kadar zabt ve tahrîr ettiği vekâyi'i ihtiva eden eseri, müverrih Vâsıf'ın bu devreye âid yegâne kaynağı olup, muhtevâsı *Vâsıf Târihi*'nin birinci cildine muhtasaran derc edilmiştir. Vâsıf ile ilk me'hazı *Hâkim Târihi* arasında yaptığımız bir mukâyese¹, Vâsıf'ın, kaynağı hakkında verdiği küçümseyici hükmün pek isâbetli olmadığını göstermiş; tedkikımızda varılan netîcelerin Hâkim'in muakkiblerine de şâmil olup olmadığının tahkiki endîşesi ise, *Çeşmî-zâde Târihi*'nin Vâsıf'la mukayesesine ve neşrinin hazırlanmasına sâik olmuştur.

Çeşmî-zâde ile *Vâsıf Târihi* arasında yaptığımız mukayesenin Hâkim için tesbît ettiğimiz netîceleri te'yîd ettiği, V. Türk Tarih Kongresi Osmanlı Târihi seksiyonunun 12 nisan 1956 târîhli celsesinde okunan bir tebliğde ifâde olunmuştu. Metnin te'sîsine ise, 1955 yazında, mevcut iki yazmaya istinâden başlanmış, sonradan zuhûr eden ve te'mîn olunan diğer iki nüshadan da istifâde edilerek nihâî şekil tesbît olunmuştur. Bu hâliyle takdîm ettiğimiz metin, *Çeşmî-zâde Târihi*'nin — şimdilik ma'lûmumuz olan — bütün nüshalarının bir tenkidli tab'ı mâhiyyetini arzetmektedir.

Metni hazırlarken, filolojik düşüncelerden ziyâde, eserin bir târih kaynağı olduğu ve kıdem itibarıyla türkçenin son inkişaf devrine pek uzak bulunmadığı nazar-ı itibâra alınmış; kullanılan imlâda, genç neslin metni doğru okuyabilmesi endîşesi ile, aslî şekline intikal edebilme imkânı te'lîfe çalışılmıştır. Gözden kaçan veya sonradan fark edilen ba'zı zuhûller düzeltme cedvelinde tashîh edilmiş; indekse konan ba'zı izâhlarla da metinden istifâde kolaylaştırılmak istenmiştir. Tertîb bakımından arzû edilen şeklin verilmesine, henüz teşekkül hâlinde bulunan matba'anın noksanları sebebiyle ba'zı def'a imkân bulunamamıştır.

Çeşmî-zâde Târihi'ne, vak'anüvislikte Mustafa Reşîd Efendi'nin selefi Hâkim'in *Târih*'i ile, halefleri Mûsâ-zâde Ubeydullâh ve Behcetî Hasan Efendilerin — henüz nüshaları bilinmiyen — eserleri de ilâve olunursa birinci cild *Vâsıf Târihi*'nin kaynakları bir araya getirilmiş

¹ Bakınız : Bekir Kütükoğlu, *Müverrih Vâsıf'ın kaynaklarından Hâkim Târihi*, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi,, , İstanbul 1953-1954, sayı 8 (s. 69-76), 9 (91-122), 10 (79-102).

olacaktır. Çeşmî-zâde'nin, iç kapakta Vâsıf'ın "H,, numaralı kaynağı olarak takdîmi, böyle bir tasavvur ve temenninin ifâdesidir.

Türkçe kaynakların neşri, bu işle uğraşanların fazlasıyla ma'lûmu olduğu vechile, henüz usûl ve teâmülleri tekarrür ve teammüm etmiş bir meşgûliyyet mevzûu olmaktan çok uzaktır. Fakat, husûsiyle Osmanlı Târihi üzerinde yapılacak tedkîklerin emniyyet ve selâmeti, bu kabîl mesâ'inin diğer çalışmalara takdîmini lüzumlu kılmaktadır. Tedkîk erbâbının istifâdesine arzettiğimiz bu metin neşri denemesi de, bütün kusurlarına rağmen böyle bir endişenin mahsûlüdür. Çeşmî-zâde'nin neşrini, muhterem hocam Prof. M. Cavid Baysun'un kıymetli irşâd ve teşvîkleriyle, arkadaşlarım Nihâd M. Çetin, Tahsin Yazıcı ve Cengiz Orhonlu'nun yardımlarına medyûn olduğumu burada ifâde etmek benim için pek azîz bir vecîbedir.

Bekir Sıdkı Kütükoğlu

G İ R İ Ő

ÇEŞMİ-ZÂDE TÂRİHİ'NİN MÂHİYYET VE KIYMETİ

I

ÇEŞMİ-ZÂDE VE TÂRİHİ

Müverrih Ahmed Vâsıf, h. 1166-1180 seneleri vekâyi'i için yegâne kaynağı olan *Hâkim Târihi*'nin, muhtevâ itibâriyle azil ve ta'yinlerden ibâret bulunduğunu; ihtivâ ettiği vak'aların hakikî sebeplerinin ihmâl olunarak zamânının iktizâsınca lisan kullanıldığını, ancak kinâye yoluyla ba'zı husûslara işâret edildiğini; "târih," in mevzû'u olan doğru nakil ve faydalı olmak gayesinden uzaklaştırıldığını, hattâ yalanlarla dolu rivâyet ve kıssalara itibâr edildiğini; Hâkim'in rekâketli lisânının okuyucuyu usandıracak mâhiyyetde bulunduğunu ifâde ve buna mukabil kendisinin, lüzumsuz kısımlarını atarak *Hâkim Târihi*'ni fihrist sûretine indirip nâdir hikâye ve garîb kinâyelerle süslüyerek eserini halk ve münevver için elverir bir kitab hâline getirdiğini iddia etmiştir ¹. Müverrih, *Hâkim Târihi* için sarf ettiği ağır töhmetleri, vak'anüvislikte Hâkim'e halef olan Çeşmi-zâde'nin *Târih*'i için aynen tekrarlamamakla berâber, *Hâkim Târihi*'ni kısaltırken kullandığı metodu telmîh ederek, "minvâl-i sâbık üzere," fazlalıklardan temizleyip düzelterek târihine mezc ve derc ettiğini beyân ediyor ². Gerek bu hükmün te'siri ³, gerekse nüshalarının nedreti

¹ Bk. *Vâsıf Târihi (Me'hâsinü'l-âşâr ve ha'kâ'ikü'l-ahbâr)*, İstanbul 1219, I, 4, 280; II, 3; krş. *Tarih Dergisi*, sayı 8, s. 69, n. 1 ve 2.

² "Hâkim'den sonra tahrîr-i vekâyi'e me'mûr olan Çeşmi-zâde ve Mûsâ-zâde ve Behcetî Hasan Efendi'nin zabt ettikleri vukû'at dahi ba'de't-tenkîh zamm u ilşâk olup,, (*Vâsıf* I, 4); "Bundan sonra Çeşmi-zâde ve Mûsâ-zâde vekâyi'nâmeleri dahi tenkîh ve zevâ'id kelimâtdan tecrid ve bu eczâya mezc ü tenzîd olup,, (*Kezâ*, 280-281); "Fazl-ı Hakk ile Çeşmi-zâde merhûmün dahi, minvâl-i sâbık üzere vekâyi'nâmesi kaleme alınıp... hüsn-i sebk ü insicâm ile bu mecelleye mülhâk kılındı,, (*Kezâ*, 311).

³ *Çeşmi-zâde Târihi*'nden bahs eden eserlerde bu hükmün te'siri açıkca görölmektedir: "... mazbûtu olan vekâyi'-i cüz'iyyesini Vâsıf merhûm ba'de't-tenkîh târihine ilşâk eylemiştir,, (Cemâleddin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri — Âgîne-i Zürefâ*, İstanbul 1314, s. 55); "Tarihçelerini Vâsıf Efendi ba'de't-taşîh kendi târihine ilhâk etmiştir,, (Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1342, III, 45). Ayrıca bk. Fr. Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig 1927, s. 302.

ve belki de ihtivâ ettiği vekayi'in mahdûd ve binnetice hacminin küçük olması dolayısıyla *Çeşmî-zâde Târihi*, müdekkiklerin alâkasından mahrûm kalmıştır.

Mustafa Reşîd Efendi, hemen bütün efrâdı ilmîye mensûbu olan Çeşmî-zâde âilesinden Mehmed Saîd Efendi'nin oğludur ¹. İstanbul'da dünyâya gelmiş ², medrese tahsîlini ikmâl edip mülâzımlık pâyesini aldıktan sonra, 1153 (=1740-1741) de "medrese-i hâric," pâyesiyle müderrisler zümresine dâhil olmuştur ³. Gerek şiir ve inşâdaki kudreti, gerekse hüsn-i ahlâkı ile dikkati çeken Reşîd Efendi, dört def'a Kadıasker tezkirecisi, dört def'a da Kassâm-ı askerî olmuş; 1164 muharreminde (aralık 1750) "hareket-i dâhil," pâyesiyle Vâlide Sultan Medresesi, 1167 cemâziyelâhırında (mart-nisan 1754) — tabîb Mehmed Mansûr Efendi yerine— Receb Paşa Medresesi müderrisliğine ta'yîn edilmiştir ⁴. Vassâf Abdullah Efendi'nin şeyhülslâmlığı ⁵ sırasında Meşihat mektubculuğu'na getirilen Çeşmî-zâde, 1177 muharreminde (temmuz-ağustos 1763) Piyâle Paşa Medresesi müderrisliği'ne ta'yîn olunmuştur ⁶.

Seyyid Mehmed Hâkim'in isti'fâsından sonra ⁷, 1 receb 1180 (3 aralık 1766)'de Vak'anüvis nasb edilen Mustafa Reşîd, bir buçuk seneden biraz fazla bu hizmetde kalmıştır ⁸. 1182 rebî'ülevvelinde (tem-

¹ Rumeli kadiaskerliği'ne kadar yükselen Çeşmî Mehmed Efendi (vefâtı: cemâziyelâhır 1044 = kasım-aralık 1634)'den neş'et eden Çeşmî-zâde âilesinin şeceresi için bk. Müstakîm-zâde Süleyman Sa'deddin, *Mecelletü'n-nişâb fi'n-neseb ve'l-künâ ve'l-elkâb*, Süleymâniye — Hâlet Efendi Ktb., nr. 628, vrk. 169b, krş. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, II, 93-94; IV, 156-157 (*Sicil'deki* ma'lûmat, *Mecelle'ye* nazaran oldukça karışık olduğu gibi, gösterilen iki yerindeki neseb sırası birbirine uymamaktadır). Mustafa Reşîd Efendi'nin babası Mehmed Saîd Efendi'nin Mekke kadısı iken vefât ettiği Hüseyin Râmiz Efendi tarafından tasrih edildiği (bk. *Tezkire-i Şuarâ*, Süleymâniye — Es'ad Efendi Ktb., nr. 3873, 45a) hâlde, *Mecelletü'n-nişâb'da*, Medîne kadısı olup 1159 (1746)'da vefât ettiği mukayyedir. Bu kayıtlarla, Cemâleddin'in, Bursa kadılığı'ndan ma'zûlken vefât ettiği hakkındaki ifâdesini (*Âyîne-i Zürefâ*, s. 54) te'lif etmek mümkün olamıyor.

² *Fatîn Tezkiresi*, 1271 litografya tab'ı, s. 138.

³ *Râmiz Tezkiresi*, gösterilen yer. *Âyîne-i Zürefâ'da* Reşîd Efendi'nin 1155'de ilmîye tarîkına dâhil olduğu mukayyedir.

⁴ *Râmiz*, gösterilen yer.

⁵ Abdullâh Efendi'nin şeyhülslâmlığı 28 rebî'ülevvel — 27 şa'bân 1168 (12 ocak — 7 haziran 1755) arasındadır (Hâkim, *Târih*, Arkeoloji Müzesi Ktb., nr. 483, s. 254; *Vâsîf* I, 47, 56).

⁶ *Râmiz*, gösterilen yer.

⁷ Hâkim'in vak'anüvisliğinin hitâm târihi için bk. *Tarih Dergisi*, sayı 8, s. 71, n. 6.

⁸ Çeşmî-zâde'nin vak'anüvisliğe ta'yîn târihi, eserinin dibâçesinde (s. 2) tasrih edilmiştir. *Târih*'inin 1182 muharremi sonlarında kesilmesi ve bu târihten iki ay geçmeden Ka'riye Tekyesi'ne ta'yîninden, vak'anüvisliğinin, eserinin bittiği târihte hitâma erdini istidlâl etmek mümkündür.

muz - ağustos 1768), — Ayıntâbi Mehmed Efendi yerine — Ka'riye han-kâ-hı'na, sonra İsmihân Sultan Medrese ve Kitâbhanesi'ne ta'yîn olunmuş; nihâyet Süleymânîye medreselerinden birine "hareketlendikten," sonra, 1184 rebî'ülevvelinde (haziran - temmuz 1770) ¹, uzun zamandır beklediği — Mehmed Sâlih Efendi-zâde Ahmed Es'ad Efendi'den boşalan — Süley-mânîye Dârülhadîsi müderrisliği'ne nâil olarak ilmîye mertebelerini ikmâl ve "mahrec," kadılıklarından birine ta'yîn edilmeyi intizar ederken, aynı sene şa'bânının ilk günü (20 kasım 1770) ² vefât etmiştir. "Mâte Mustafa Reşîd," ölümüne düşürülen târihlere göre ³.

Muâsırlarından Râmiz, Çeşmî-zâde'nin, şiir ve inşâdaki kudreti itibâriyle emsâlinde üstünlüğünü tesbît, hattâ daha ileri giderek, belâgat-ı şîriyyesinin Veysi'yi kışkandıracak, letâfet-i inşâsının Nergisi'yi hayrete düşürecek mertebede olduğunu ifâde eder ⁴. Çeşmî-zâde'nin müntehab ba'zı gazel ve beyitlerine, şuarâ tezkireleriyle şiir mecmûalarında rastlandığı ⁵ gibi, el yazısıyla yazılmış *Dîvân*'ı da kasîde, gazel ve târih'lerini ihtivâ etmektedir ⁶.

¹ Râmiz, gösterilen yer. Cemâleddin, 1 zilka'de 1183 (23 şubat 1770) 'de "ru'ûs,, pâyesiyile Dârülhadîs, müderrisi ta'yîn edildiğini kaydetmektedir (*Âyîne-i Zürefâ*, s. 55).

² Râmiz, gösterilen yer. Çeşmî-zâde'nin vefât târihi, *Silâhdâr-zâde* (Fâtih Millet Ktb. — Ali Emîrî Târih kitâbları, nr. 795, vrk. 35b), *Şefkat-i Bağdâdî* (aynî ktb., nr. 770, s. 94) ve *Şeyhülislâm Ârif Hikmet* (aynî ktb., nr. 789, 29b) tezkireleri'nde, sâdece 1184; *Âyîne-i Zürefâ*'da (s. 55) 1184 recebi evâhır olarak tesbît edilmiştir. *Sicill-i Os-mânî* (II, 93, 389; IV, 157) takribiyyetle Râmiz'e istinâd etmektedir [şa'bân 1184]. *Fatîn Tezkiresi*'nin "رشيد چشى زاده ايدہ ما و ابى مكان امين" târihi nâtık olduğu vechile bin yüz seksen bir senesi hılâlinde 'âzîm-i dâr-ı me'vâ olmuşdur,, ibâresindeki târih mısra-ı'nın ebced hesâbıyla 1184'e tekâbül etmiş olmasından, târihin rakamla ifâdesinde zuhûle düşüldüğü anlaşılmaktadır. M. Tâhir, 1236 muharreminde vefât ederek Rumeli Hisârı'nda Kayalar kabristanına medfun olan Moralı-zâde Reşîd Mustafa Efendi [bk. *Sicill-i Os-mânî* II, 390] 'nin vefât târihi ile defin yerini Çeşmî-zâde'ye atfetmek sehvinde bulun-muştur (*Osmanlı Müellifleri*, gösterilen yer; krş. Babinger *G O W*, 301).

³ مات مصطفى رشيد [= 1184] (*Mecelletü'n-nişâb*, vrk. 322 a ve *Ârif Hikmet Tezki-resi*, gösterilen yer).

⁴ Râmiz *Tezkiresi*, gösterilen yer.

⁵ *Silâhdâr-zâde* (35b — 36 a) ve *Şefkat* (s. 94 - 97) tezkireleri'nde 3 gazel ve 1 beyti, *Fatîn Tezkiresi*'nde 1 gazeli, *Osmanlı Müellifleri*'nde 1 beyti ve meselâ Belediye Ktb. Belediye yazmaları o. 92 'deki şiir mecmû'asında (s. 81) bir gazeli münderiçdir.

⁶ Âli Türkgeldi'nin İstanbul Üniversitesi Ktb. 'ne intikâl eden yazmaları arasında [Ty. nr. 8] bulunan *Dîvân*, 27×18 (23×15) eb'âdında, — Çeşmî-zâde'nin eş'ârını muhtevî kısmı — 57 varaktan ibâret olup, muhtelif boşlukları ihtivâ etmekle henüz tamamlanmamış olduğu intibâhı vermektedir. Yazı karakteri bakımından, Topkapı Sarayı Arşivi'ndeki Çeşmî-zâde *Târihi* müsveddesinin ta'lik yazısına pek benzediği gibi yazmanın zahrında da Çeşmî-zâde'nin "hatt-ı destiyle muharrem *Dîvânı*," olduğuna işâret olunmuştur; *Dîvân*, şâirin zamânı vüzerâ ve ulemâsı için kaleme aldığı kasîde ve târihlerle gazel tahmîs ve tazmînlerini ihtivâ etmektedir.

Mustafa Reşid Efendi, Vak'anüvis ta'yin olduğu 1 receb 1180 (3 aralık 1766)'den III. Mustafa'nın kızı Hadice Sultân'ın doğum târihi olan 27 muharrem 1182 (13 hazîrân 1768)'ye kadar, muttali' olduğu vekayi'i *Târih*'inde toplamıştır. Bunlar arasında, mevâcib ve surre ih-râcı, donanmanın Akdeniz'e çıkıp dönmesi, tefsir ve mevlid cem'iyyeti, muâyede, pâdişâhın kışlık ve yazlık saraylara nakli, saraya müteallik doğum ve düğün merâsimleri gibi mu'tâd vekayi' yanında, vukû' bulan tevcihât, vefeyât, yangınlar, inşâ hareketleri; Gürcistân, Hicâz, Kıbrıs ve Mısır'da vukû' bulan ihtilâllerin teskîni, eşkiyâ ta'kîbatı ve mutatabbiblerin icrây-ı tabâbetden men'i v. s. gibi vukû'ât zikrolunabilir. Çeşmî-zâde husûsiyle eyâletlere âid vekayi'i, devlet merkezine gönderilen arızaların mefhûmundan (meselâ, s. 74-76'da Cidde vâlisî'nin arızası meâlen iktibas olunmuştur; s. 38'de ise Fas hâkiminin nâmesi sûreti derc edilmiştir) istihrâc etmekte, ba'zı def'a vâlilere gönderilen fermân sûretlerini — s. 5, 9, 35-36, 86'da olduğu gibi — aynıyle derc etmektedir. Sâir husûsâtı kendisine tevdi' olunan vesîkalarla mesmu'âtına istinâden yazmış olmalıdır. Reşid Efendi'nin lisânı, lüzumsuz külfetden ârî, zaman zaman teşbih ve istiârelerle zenginleşen, oldukça özlü bir vasıf taşımaktadır. Küçümseyici hükmüne rağmen, *Çeşmî-zâde Târihi*'ni ihtisar ederken Vâsıf'ın, kaynağının ifâdesini yalnız meâlen değil, ba'zan da lafzen nakletmek zorunda kalması, bu husûsu te'yîd eder. Çeşmî-zâde, arabca duâ cümleleri, darb-ı mesel ve âyetler, farsca kıt'alar ve kendisine âid olduğunu tahmîn ettiğimiz türkçe mîra' ve beyitlerle yer yer eserini süslemektedir.

II

VÂSIF'IN KAYNAĞI OLMAK BAKIMINDAN ÇEŞMÎ-ZÂDE TÂRİHİNİN KIYMETİ

Çeşmî-zâde Târihi'nin ehemmiyeti, hiç şübhesiz, h. 1180-1182 devresi için ilk plânda bir kaynak eser olmasındadır. Aşağıda tafsîl edeceğimiz Vâsıf'la mukayesesi, onun bu vasfını daha açık olarak gösterecektir. Çeşmî-zâde'nin verdiği ma'lûmâtı tahkik ve ta'mîk için Başvekâlet ve Topkapı Sarayı arşivlerindeki müteferrik vesikalarla, husûsiyle 165 ve 166 nr. lı *Mühimme defterleri*'nden faydalanmak mümkün-

dür¹. Burada ancak, imkân nisbetinde sâlim bir metin te'sis olunmakla iktifâ ve geniş ma'nâda bir tahkik ameliyyesi ayrı bir tedkik mevzû'u olarak mutâla'a edilmiştir.

*Çeşmî-zâde Târihi*² ile *Vâsıf Târihi*'nin buna tekabül eden kısmı³ arasında yapacağımız mukayese, yalnız Çeşmî-zâde'nin kaynak eser olmak bakımından ehemmiyyetini ortaya koymakla kalmayacak, aynı zamanda, Vâsıf'ın çalışma tarzı, müverrihlik vasıf ve karakteri ile eserinin kıymeti hakkında Hâkim için yaptığımız tedkikte elde edilen neticeleri tamamlayan hükümler istihracına da imkân verecektir. Bu bakımdan mukayeseyi, önceki tedkikimiz tarzında sıralamak faydalı olacaktır.

A. VÂSIF'IN ÇEŞMÎ-ZÂDE TÂRİHİ'Nİ İHTİSÂR EDERKEN YAPTIĞI HAZİFLER

1. Vâsıf, bâzı def'a vefeyât, teşrifat, tevcihat, yangınlar ve sair vukû'âta âid müstakil bir bendi temâmen hazfetmiştir:

a. "Vefât-ı Himmet-zâde Esseyyid Eşşeyh Nûrullâh Efendi., (ÇZ, s. 9), "vefât-ı Yûsuf Efendi-zâde Yûsuf Efendi., (ÇZ, 15), "vefât-ı Mektûbî-zâde Nûrullâh Efendi., (ÇZ, 26), "vefât-ı Hamza-zâde Es'ad Efendi., (ÇZ, 29 — 30), "vefât-ı Himmet-zâde Eşşeyh Abdüşşekûr Efendi., (ÇZ, 36 — 37), "irtihâl-i Ümmî Sinân-zâde Eşşeyh Mustafa be-cânib-i dâr-ı bakâ., (ÇZ, 37), "vefât-ı Tosun Mehmed Paşa., (ÇZ, 45), "vefât-ı İmâm Hüseyin Efendi Kâdî-i Medîne-i münevvere., (ÇZ, 52);

b. "Ziyâret-i Hırka-i şerife..., (ÇZ, 15), "zıkr-i tedrîs-i Tefsîr-i şerîf., (ÇZ, 76), "ziyâret-i Hırka-i şerife..., (ÇZ, 77), "zıkr-i muâyede-i id-i ramazân., (ÇZ, 77 — 78);

c. "Zıkr-i tevcihât-ı ba'z-ı menâsıb., (ÇZ, 42), "Zıkr-i tevcihât-ı ba'z-ı menâsıb-ı ilmiyye., (ÇZ, 62);

¹ Zikredilen vesikalar kadar ehemmiyetli olmamakla berâber, ba'zı hususları tenvir etmesi bakımından muâsir münşe'at ve telhîsât mecmu'aları da istifâdeye şâyandır. Meselâ, tevcihat bahislerinde Büyük tezkireci olarak ismi geçen Yûsri Ahmed Efendi ile alâkalı bir münşe'at mecmû'ası, gerek müşârünileyhin terceme-i hâli ve gerekse muhtelif mes'e-lelerin halli için faydalı olabilmektedir. İndeksin bir kaç yerinde, zikri geçen *Mühimme defteri* ile işâret edilen *Münşe'at Mecmu'ası*'na [Arkeoloji Müzesi Ktb., nr. 323] atıflar da bulunulmuştur.

² Mukâyesede, takdîm ettiğimiz Çeşmî-zâde metni, "ÇZ", rûmûzu ile gösterilmiştir.

³ VA [*Vâsıf Târihi*, İstanbul, Matba'a-i âmire 1219], c. I, s. 281-311 = VH [*Vâsıf Târihi*, Topkapı Sarayı — Hazîne Ktb. nr. 1405], vrk. 251 a — 278 b.

ç. “Zuhûr-ı harîk-ı cüz’î,” (ÇZ, 10), “zîkr-i vukû’-ı harîk,” (ÇZ, 44), “vukû’-ı harîk-ı cüz’î,” (ÇZ, 62), “vukû’-ı ba’z-ı harîk-ı cüz’î,” (ÇZ, 69);

d. “Hedm-i ba’z-ı ebniye-i muhaddese der-Kumkapu,” (ÇZ, 45), “vaz’-ı esâs-ı Câmi’-i şerîf-i Sultan Mehmed Han,” (ÇZ, 45 — 46), “zîkr-i vukû’-ı ihtilâl der-cezîre-i Kıbrıs ve nizâm yaften-i vey,” (ÇZ, 48 — 52), “âmeden-i donanmâ-yı humâyûn,” (ÇZ, 62), bendlerinde zikredilen ve-kayi’, *Vâsıf Târihi*’nde en ufak telmihde bile bulunulmadan hazfedilmiştir.

2. Vâsıf’ın, zîkr ve ihtisar ettiği bendlerde bile geniş mikyasda hazifler yaptığı görülmektedir. Bu keyfiyyet gerek hacmi ve gerekse sık sık tekerrürü bakımından bilhassa tevcihât bendlerinde nazar-i dikkati çekecek mâhiyyettedir.

a. “Vukû’-ı tevcihât,” (VA, s. 287) bendinde, “sâir eyâlât ve elviye vüzerây-ı ‘izâm ve mîrimîrân-ı kîrâma ibkâ ve tevcih,” ifâdesine tekabül eden aslındaki (bk. ÇZ, 19 — 20) tevcihât aşağıdadır: Rakka eyâleti, Mora muhassıllığı; Elbasan, Ohri, İnebahtı, Prizren, Üsküb, Kilis, Hudâvendigâr, Karesi, Karahisâr-ı Sâhib, Kayseri, Ankara, Çorum, Delvine ve Avlonya, Kırkkilise sancakları.

Aynı bendin hâc e g â n tevcihâtı kısmında, “sâir menâsıb dahî erbâb-ı istihkâka tefvîz olunup,” ifâdesine isâbet eden hazifler: Küçük Tezkirecilik, Büyük rûzname, Arpa emâneti ve Mevkûfâtçılık, Küçük evkaf, Kalyonlar kitâbeti, Tophâne nezâreti, Büyük ve Küçük kal’e tezkirecilikleri, Baş mukata’a, Haremeyn mukata’ası, İstanbul mukata’ası, Haslar mukata’ası, Kâğıd-ı Bîrûn ve Enderûn emânetleri, Târihcilik; Bursa, Avlonya ve Eğriboz mukata’aları, Sergi nezâreti, Ulûfeciyân-ı yemin ve yesâr, Gurebây-ı yemin ve yesar kitâbetleri ve nihâyet İstanbul Baruthânesi nezâreti mansıblarının tevcihine taâlluk etmektedir (bk. ÇZ, 20 — 21).

Yine aynı bendin a ğ a l ı k l a r tevcihî kısmında: Mîmârbaşılık, Gurebây-ı yemin, Ulûfeciyân-ı yesâr ağalıklarıyla Cizye başbakı kulluğunun tevcihî (bk. ÇZ, 21 — 22), hazfedilmiştir. Vâsıf zikredilen bu mansıbları ikinci derecede ehemmiyetli addetmiş olmalıdır¹. Ancak, zikret-

¹ Vak’anüvis Vâsıf’ın diğer meslekdaşları arasında tevcihâtın umûmen zikri lüzûmuna dâir bir kanâatin mevcûd olduğunu gösteren belirtiler vardır. Meselâ Süleymân İzzî’nin aşağıdaki ifâdesi şâyân-ı dikkatdir: “Kâide-i Devlet-i aliyye üzere beher sene ‘id-i fitr akabinde umûmen menâsıb-ı Dîvânî’nin ba’zısı ibkâ ve ba’zısı müceddeden erbâb-ı istihkâka tevcih ü i’fâ oluna geldiği cûmlenin ma’lûmu olup eğerçi şâyeste-i tahrîr olan ve kâyi’den olmadığı bedihîdir. Lâkin isrâf-ı midâd ve teksîr-i sevâd makûlesinden olmayup ba’de zamânin menâsıb erbâbının esâmîsi bilinmekde dahî çendân fâ’ide mülâhaza olunmakdan nâşî zabt-ı târih ile tahrîrine sarf-ı evkât olunmuşdur. [Târih-i İzzî, İstanbul 1199, vrk. 70 a].

tiğimiz sonuncu haziflerle Vâsıf'ın şu ifâdesi tenâkuz hâlinedir: “Menâsıb-ı bâkıyye eshâbına *ibkâ* olundu,, (VA, 287). Hiç olmazsa, *tevcih* ve *ibka* olundu, denilmeliydi.

b. Büyük mikyâsda haziflerle tertib edilen “vukû-ı tevcihât,, (VA, 306) bendinde, “vesâir eyâlât ve elviye mutasarrıflarına *ibkâ* olundu,, ifâdesine: Delvine ve Avlonya, Elbasan, Prizren, Üsküb, Ankara, Kayseri, İnebahtı, Ohri, İzvornik, Kilis, Malatya'nın *tevcihi* (!) tekabül etmektedir ki, buradaki tenâkuz da âşikârdır. Yine aynı bendde, ağalık mansıplarından Büyük ve Küçük mîrâhûrluklar, Cebecibaşılık ve Topcubaşılığın *tevcihi* hazfedilmiştir (bk. ÇZ, 79 — 80).

c. Vâsıf, *tevcihât* bendlerinin son kısımlarına tesâdüf eden, muhtemelen tâlî derecede telakkî ettiği, *tevcihâtı* hazfetmiştir: “Nasb-ı Kâdî-i İslâmbol,, (ÇZ, 2) bendi sonunda zikredilen, Mehmed Emin Efendi'nin Filibe kadılığına ta'yîni keyfiyeti, “nasb-ı Kâdî-i İstanbul (VA, 281 = VH, 251 a) bendinde zikredilmemiştir. “Vekâyi'ü seneti ihdâ ve semânîne ve mî'etin ve elf,, (VA, 294) serlevhasıyla başlıyan bendde, Kayseri kadılığının *tevcihi* (bk. ÇZ, 37 — 38); “*Tevcihât-ı ilmiyye*,, (VA, 297) bendinde, Belgrad ve Lefkoşe kadılıklarının *tevcihi* (bk. ÇZ, 46); “*Vukû-ı tevcihât*,, (VA, 306) bendinde, Şam kadılığının *tevcihi* (bk. ÇZ, 80); “İhsân-ı vezâret be-Mîrâhûr-ı evvel ve havâdis-i sâire,, (VA, 307) bendinde Bağdad, Haleb ve İzmir kadılıklarının *tevcihi* (bk. ÇZ, 81, 82), zikredilmemiştir. “İhsân-ı vezâret be-İbrâhim Bey“ (VA, 288) bendinde silâhdâr İbrâhim Bey'in ta'yîni üzerine Çıldır'dan ayrılan Hasan Paşa'nın İçel'e nasbı, hazfedilmiştir. “Fevt şuden-i Ağa-yı Dârü's-sa'ade,, (VA, 310) bendinde, zehirlenerek ölen Beşir Ağa'nın yerine hazînedâr Mercân Ağa'nın ta'yîni (bk. ÇZ, 93); “Azl-i Kapudan Paşa,, bendi sonunda (VA, 285), İstanbul ağalığı'nın tebdili (bk. ÇZ, 13 — 14) keyfiyeti, kezâ hazfedilmiştir.

ç. Nazar-ı dikkatimizi çeken *tevcihâta* âid diğer hazifler aşağıdadır: “*Tevcihât-ı vüzerây-ı 'izâm*,, (VA, 299) bendinde: Trablus-Şam eyâletiyle Resmo, Ohri, Yanya, Elbasan sancaklarının *tevcih*, Şam eyâletinin *ibka* edildiği (bk. ÇZ, 58); Kezâ VA, 300'de: Niğde, Kocaeli, Kırşehir sancaklarının *tevcih* edildiği (bk. ÇZ, 60 — 61); “*Tevcihât-ı ba'z-ı menâsıb ve vukû-ı hâdis* der-Ahışa,, (VA, 309) bendinde: Feyzullâh Paşa'dan inhılâl eden Alâ'iyye'ye mîrimîrân Mehmed Sâdık Paşa'nın ta'yîni; Bender, Çirmen, Avlonya, Adana ve Maraş eyâlet ve sancakları ile Niğde'nin — Karaman vâlisine ilhâken — *tevcihi* (bk. ÇZ, 87), hazfedilmiştir.

3. Vâsıf, ihtisâr ettiği bir çok vak'a ve hâdiselerin *vukû' târih*lerini, ifâdesinin vuzûhunu kaybetmesi pahasına da olsa hazfetmiştir.

a. Bir bendde hazfedilen târihlerin hacmi hakkında bir fikir vermek üzere aşağıki misâlin zikri ile iktifâ olundu. “İcmâl-i vekâyî-i Medîne-i münevvere,, (VA, 292 — 293) bendinde : Ahmed Paşa'nın Cidde vâliliğine ta'yîni (ÇZ, 31 — 32'de : 1181 muharremi); Vâlî kethudâsı ve Şerîf'in birâderinin dâhil olduğu hey'etin Medîne'ye vusûlü (ÇZ, 32'de : 17 rebî'ülâhır); Vâkı' fitnenin bir i'tilâfa müncer olmasını tesbît eden ma'hud şartların kabûlünü tazammun eden senedlerin tesellümü (ÇZ, 33'de : 8 cemâziyelevvel); Mukaddem sulhün bakasını te'mîn zımında vâlî Ahmed Paşa'ya, Medîne kadısına ve Şeyhü'l-Harem'e hüküm ısdârı (ÇZ, 34'de : evâhır-ı ramazan) târihleri hazfedilmiştir.

b. Târih kaydının hazfi, ba'zan bir bendin ihtivâ ettiği husûsa başka bir mâhiyyet atfını mümkün kılacak keyfiyetdedir. Meselâ, “vusûl-i ayn-ı Arafât ve mâ'-i Huneyn der-Mekke,, (VA, 297 — 298) bendinde sarîh bir târih verilmediğinden, her iki suyun Munhenâ dağındaki su arklarında karışarak Mekke'ye getirilmesi keyfiyeti (ÇZ, 54'de : evâhır-ı zilka'de 1180), zikredilen diğer vukû'âtla hem-zamân -yânî 1181 rebî'-ülâhırında vâkı'- olduğu zehâbı hâsıl olursa da, mezkûr keyfiyyetin burada tafsîl edilmiş olması sebebi, suyun Mekke'ye gelmesinden duyulan sevinci ifâde eden Şerîf'in mektubunun bu târihlerde vürûdundan neş'et etmiştir.

c. Vefeyâta âid bahislerde vefâtın vukû' târihinin de hazfedildiği görülmektedir : “Ba'z-ı vekâyî,, (VA, 295) bendinde Konevî Mustafa Efendi'nin irtihâli (ÇZ, 41'de : 7 safer) (Vâsıf, burada yalnız târih kaydını hazfetmekle kalmamış, aynı zamanda bu hâdiseyi, daha mukaddem hâdis olan Ebûbekir-zâde Ahmed Efendi'nin vefâtından [bk. § 8-c] önce zikrederek târihi teselsüle de riâyet etmemiştir); “Ahvâl-i Yılanlı-zâde ve vefât-ı Muhassıl-ı Aydın vezîr Abdurrahmân Paşa,, (VA, 285 — 286) bendinde, Abdurrahmân Paşa'nın vefât haberinin vürûdu (ÇZ, 17'de : evâil-i ramazan); “Fevt şuden-i Ağa-yı Dârü's-sa'âde...,, (VA, 310) bendinde Dârü's-sa'âde ağası'nın ölüm târihi (ÇZ, 91'de : 19 muharrem 1182), hazfedilmiştir.

ç. Tevcîhâtın vukû' târihi, ba'zan külliyyen, ba'zan kısmen hazfedilmiştir : “Tevcîhât-ı ilmiyye,, (VA, 296 — 297) bendinde târih (ÇZ, 46'da : evâil-i rebî'ülevvel) yoktur. “Azl-i Kapudan Paşa,, (VA, 284) bendinde, Kapudanlıktan azledilen Tosun Mehmed Paşa'ya Eğriboz sancağının tevcihi (ÇZ, 13'de : 18 şa'bân); “Ba'z-ı vekâyî,, (VA, 295) bendinde, İmâm-ı sultânî Sâlih Efendi-zâde Mehmed Emin Efendi'nin Anadolu kadiaskerliğine ta'yîni (ÇZ, 40'da : 29 muharrem); “Vefât-ı Neylî-zâde ve havâdisât-ı sâire,, (VA, 297) bendinde, Şeyhülislâm Mehmed Efendi-zâde Feyzullâh Nâfiz Efendi'ye Rumeli kadiaskerliğinin tevcihi

(ÇZ, 53'de: 4 rebî'ülâhır) ve kezâ aynı bendde, Hüseyin Ağa'nın Yeniçeri ağalığı'ndan azli târihi (ÇZ, 53'de: 13 rebî'ülâhır) hazfedilmiştir.

d. Vâsıf, umûmiyetle tevcîh edilen bir mansıba hangi târihten itibaren tasarruf edileceğini tasrih etmemiştir. Aşağıda mütekabilen verilen iki misâl, hem bu keyfiyeti, hem de bast ve ihtisârın mâhiyyetini göstermek bakımından dikkate şâyândır :

“Nasb-ı kâdî-i Bursa vü Şâm ü gayr-ı ân : Mekke-i mükerreme pâyesi ile Bursa kadısı hâlen Eminü'l-fetvâ Bâbî-zâde Esseyyid Abdullâh Efendi tek-mil-i müddet etmekle sene-i merkûme *zil-ka'detî's-şerîfesi gurrasinden* ma'zul olup kazây-ı mezbur mahrec ma'zullerinin ak-demi sâbıkan Medîne-i Üsküdar kadısı Hâfız İbrâhim Efendi'ye ve Dimeşku's-şâm kazâsı sene-i âtiye şehr-i *rebî'ülevveli gurrasinden* sâbıkan Kuds-i şerîf kadısı Kâtibü's-sırr Esseyyid Ömer Efendi'ye ve Sofya kazâsı sene-i merkûme zilhiccesi gurrasinden sâbıkan Sarây-ı Bosna kadısı Kıbrısî İbrâhim Efendi'ye ve Erzenü'r-rum kazâsı sene-i âtiye muharremi gurrasinden bâ-hareket-i dâhil Dersiyeye-i İsmâil Efendi müderrisi Üsküdârî Esseyyid Abdül-bâkî Efendi'ye tevcîh buyuruldu., (ÇZ, 22).

“.. Selânik kazâsı sene-i âtiye şehr-i *rebî'ülevveli gurrasinden Dârülhadîs-i Süleymânîye müderrisi* Şeyhülişlâm-ı sâbık Dürrî-zâde Efendi mahdûmu Mehmed Tâhir Efendi'ye ve Halebü's-şehbâ kazâsı sene-i âtiye şehr-i *rebî'ülâhır gurrasinden Süleymânîye müderrisi* Kethudâ-zâde Mustafa Sâdık Efendi'ye ve İzmir kazâsı dahi sene-i âtiye şehr-i *rebî'ülâhır gurrasinden Süleymânîye müderrisi* Hekimbaşı Mehmed Saîd Efendi-zâde İbrâhim Nedîm Efendi'ye tevcîh.. , (ÇZ, 30).

“(Tevcîhât-ı ilmiyye) : Bursa kazâsı sâbıkan Üsküdar kadısı Hâfız İbrâhim Efendi'ye ve Şâm kazâsı sâbıkan Kudüs kadısı Sır kâtibi Esseyyid Ömer Efendi'ye tevcîh olundu., (VA, 288).

“.. Selânik kazâsı Dürrî-zâde mahdûmu Mehmed Tâhir Efendi'ye ve Halebü's-şehbâ Kethudâ-zâde Mehmed Sâdık Efendi'ye ve İzmir Hekimbaşı Saîd Efendi-zâde İbrâhim Nedîm Efendi'ye tevcîh olundu., (VA, 291).

e. Vâsıf, ba'zan sarîh târih kaydına, “şehr-i mezkûr., veyâ “târih-i

mezkûr,, gibi takrîbiyyet ifâdelerini tercih ediyor: Esseyid Mehmed Mansûrî Efendi'nin vefâtı 7 zilka'de 1180 'de iken (bk. ÇZ, 28), "şehir-i mezkûr,, (VA, 290); Konevî Mustafa Efendi'nin Mekke pâyesini tasarrufu 9 zilka'dede iken (bk. ÇZ, 29), "târih-i mezkûr,, (VA, gösterilen yer); Sadâret kethudâsı Kâşif Mehmed Efendi'nin vefâtı, 13 cemâziyelâhır 1181 (ÇZ, 61) iken, "mâh-ı merkûm,, (VA, 300)'la iktifâ olunmuştur.

f. Târih kayıtlarına âid diğer hazifler aşağıdadır: Çıldır vâlisı ve Serasker Hasan Paşa'nın Gürcü meliklerinden aldığı senedleri İstanbul'a gönderdiği târih (ÇZ, 8'de: 1180 cemâziyelâhır), VA, 283'de; "Âmeden-i donanmâ-yı humâyûn,, (VA, 283) bendinde, donanmanın Akdenizden gelişi târihi (15 receb 1180: ÇZ, 10); „Suhten-i kalyon,, (VA, 283 — 284) bendinde, büyük bir felâkete ve Kapudân-ı deryâ Tosun Mehmed Paşa'nın azline sebep olan beylik kalyonun yanması târihi (7 şa'bân gecesi: ÇZ, 10); Defterdâr İbrâhim Sârım Efendi'nin Sîmkeşhâne ardındaki evinin yanması târihi (12 zilka'de gecesi: ÇZ, 29), VA, 290-291'de; "Havâdis-i Mısıryye,, (VA, 294) bendinde bir-iki satırla işâret olunan, Mısır teskîn için Mehmed Râkım Efendi'nin vâlî ta'yîni üzerine müşârünileyhe, Mısır ümerâsına, Ezher ulemâsına, sâdâta ve Ocak ağalarına gönderilen — sûreti ÇZ, 35 — 36'da muktebes — fermânın ısdârı târihi (zilhicce evâsıtı: ÇZ, 35); "Azîmet-i şehriyârî be-temâşây-ı Bend-i cedid,, (VA, 296) bendinde pâdişâhın hareket târihi (19 safer perşembe: ÇZ, 42) hazfedilmiştir.

4. Vefeyât bendlerinde, vefât eden zâtın husûsiyyet ve meziyyetleri, kat' ettiği merâtib ve vefât sebebi gibi husûsların hazfedildiği görülmektedir:

a. "Vefât-ı Neylî-zâde...,, (VA, 297) bendinde, — ÇZ, 46 — 47'de tafsîl edilen — Mehmed Hamîd Efendi'nin doğum târihi ve kat' ettiği menâsıb; "İrtihâl-i Sadr-ı Rum Nâfiz Feyzullâh Efendi ve Sadr-ı Anadolu-yı sâbık Halîl Efendi,, (VA, 299 — 300) bendinde, Feyzullâh Efendi'nin vilâdeti ve ihrâz ettiği menâsıb (bk. ÇZ, 59) ile Halîl Efendi'nin — ÇZ, 60'da tafsîl olunan — terceme-i hâli temâmen hazf olunmuştur.

b. Vefât-ı Muhsin-zâde Ahmed Efendi ez-sudûr-ı Anadolu,, (VA, 307 — 308) bendinde, Ahmed Efendi'nin — ÇZ, 81'de zikredilen — husûsiyyet ve meziyyetleriyle, kat' ettiği merâtibe âid tafsîlât hazf edilmiştir.

c. VA, 290'da, "vefât-ı Esseyid Mehmed Mansûrî Efendi,, (ÇZ, 28) bendinde zikredilen müşârünileyhin kat' ettiği menâsıb hakkındaki ma'lûmat hazf olunmuştur.

ç. "Ahvâl-i Yılanlı-zâde ve vefât-ı Muhassıl-ı Aydın vezîr Abdur-

rahmân Paşa,, (VA, 285 — 286) bendinde, Abdurrahmân Paşa'nın, "tefâsil-i ahvâli mahallerinde maşur ve tekrârı sebeb-i se'met ü fütûr olacağı zâhirdir,, (VA, 286) mütâla'asıyla terceme-i hâlinin zikrinden sarf-ı nazar olunmuşsa da, muhtelif bahislerde (bk. VA I, 57, 80-81, 85, 143, 149, 168, 185-186, 203-204, 266) verilen ma'lûmat arasında, meselâ Abdurrahmân Paşa'nın Sivas ve Diyârbekir vâililiklerinde bulunduğu husûsu tesbît olunamadı.

d. "Fevt şuden-i Ağa-yı Dârü's-sa'âde.., (VA, 310) bendinde, Beşir Ağa'nın, kendisine gizlice emânet ettiği meblâğa temellük kasdıyla imâmı Giridli İbrâhim Efendi tarafından zehirlenerek öldürüldüğü rivâyeti (bk. ÇZ, 91), hazf olunmuştur.

5. Vâsıf, ba'zı def'a mevzû'-ı bahs ettiği şahsın ismini, nisbetini, — sâbikan veya hâlen — uhdesinde bulunan hizmeti zikretmemiştir:

a. "Hareket-i Serasker-i Gürcistân,, (VA, 281 v.d.) bendinde, firâş eden ve yeniden nasb olunan Guriel meliklerinin isimleri [Mamia ve Giorgi: ÇZ, 6] zikredilmediği gibi, "sanâdîd-i gürciyyândan Odiş meliki ve Gurel meliki ve Soloman'ın ammi Gorgi ve reîs-i ruhbânları olan Kutalgöz ve tavad ta'bîr olunan beyleri ve bilcümle sâir müteayyinleri,, (ÇZ, 7) ifâdesi de "sanâdîd-i gürciyyân,, (VA, 282) terkîbi ile karşılanmıştır.

b. "Hâlen Cânîk muhassılı ve Trabzon mutasarrıfı Elhâcc Ali Bey,, (ÇZ, 8) Ali Bey,, (VA, 282).

[Cânîk muhassılı Ali Bey'in Trabzon vâililiği'ni "ber-vech-i mâlikâne,, tasarruf ettiği hakkında bk. Mühimme, CLXV, s. 33 v.d., 56].

c. "Tersâne-i Âmire emîni Ahmed İzzet Efendi mansıb-ı mezbûrdan azl ve Kabataş'da vâkı' yalısında meks ü ikâmete tenbîh ve yeri sâbikan Matbah emîni Emîn Ağa-zâde Hüseyin Ağa'ya tevcih buyuruldu,, (ÇZ, 13).

6. Vâsıf, ihtisâr ederken gösterdiği ifrât dolayısıyla kaynağının muhtevâsını aksettirememektedir.

a. Teşrifât ve merâsimlerle alâkalı bahisler ziyâdesiyle ihtisâr edilmiştir. "İhrâc-ı mevâcib,, (VA, 284), "tebrik-i id,, (VA, 286), "tebrik-i id-i ağhâ" (VA, 290) bendlerinde bu keyfiyyet açıkca görülebileceği gibi, "nâmzed şuden-i Şah Sultan be-vezîr Tevķîî Mehmed Emin Paşa,, (VA, 304 — 305) bendinde, pâdişâha takdîm edilen hediyeelerin müfredâtı

hazf, nişân takımının müfredâtı ve icrâ edilen mërâsim (bk. ÇZ, 71 v.d.) ziyâdesiyle ihtisâr olunmuştur.

b. Tevcîhât bahislerinde gösterilen ifrât için § 3 - d'deki misâllere, Dürrîzâde Mustafa Efendi'nin azlinin febliği ve Bebek'deki yalısına gitmesi hakkında ÇZ, 26'daki tafsîlâtın "Dürrî-zâde Mustafa Efendi bi-hasbe't-takdir azl ve mükerrerem sâhilhânesine tesyir," (VA, 290) olunduğu şeklinde nakledildiğini ilâve etmekle iktifâ edelim.

c. "Ba'z-ı veķâyî", (VA, 295) bendinde, Uzun İbrâhim Bey ve Konevî Mustafa Efendi hakkında verilen bir kaç satırlık ma'lûmât, "fevt şuden-i Tavîl Elhâcc İbrâhim Bey" (ÇZ, 38 — 39) ve "irtihâl-i Konevî Mustafa Efendi be-âlem-i bakâ" (ÇZ, 41 — 43) bendlerinde her iki zâtın terceme-i hâli için verilen tafsîlâtı aksettirmekten çok uzaktır.

ç. İhtisârda gösterilen ifrât dolayısıyla Vâsîf'ın ifâdesi ba'zı def'a vuzûhdan mahrum kalmaktadır. Haleb Kapu kethudâsı'nın evinden çıkan yangından bahsedilirken (VA, 295), evin semtinin — ÇZ, 40'da "Peykhâne kurbünde" — ihmâli, keyfiyeti ibhâma bürümektedir. Aşağıdaki misâlde ise, müfritâne ihtisâr, hâdisenin sebebinin ortadan kaldırmaktadır :

"Birkaç eyyam hazret-i pâdişâh.. ârâm buyurdıkları Karaağaç bahçesinden istifây-ı hazz buyurup *mevsim-i evâsıt-ı sayf muktezâsı üzere havâların germiyyeti dahi iştidâd bulmağla*... Sarây-ı muâllay-ı cedid'e *şehr-i rebî'ülevvelin yirmi beşinci günü* nakl-i humâyûn buyuruldu" (ÇZ, 47 — 48).

"Şehriyâr-ı vâlâ - menkabet Karaağaç sâhilsarayı'ndan istifây-ı hazz u rağbet buyurdıklarından.. Sarây-ı cedid-i nûzhet - efzâlarına mâh-ı mez-kûrda nakl ü hareket buyurdular" (VA, 297).

7. Muhtelif bahislerde göze çarpan diğer ba'zı hazifler aşağıdadır :

a. "Vukû'ı harîk" (VA, 285) bendinde, yangının Bâbîâlî'ye sirâyeti ihtimâliyle, ittisâlinde bulunan Muhzır ağalara mahsus yerin yıkılması, yangının sönmiyeceği zannının gâlib olup pâdişâhın at üzerinde ihlâs-ı derûnla dua etmesi keyfiyeti (ÇZ, 14), hazfedilmiştir.

b. "Bakâyây-ı ahvâl-i Medîne-i münevvere" (VA, 305 — 306) bendinde, vezîr Ahmed Paşa'nın gönderdiği tahrîrâtın üç maddesi (ÇZ, 75, madde 4 - 6) ihmâl edilmiştir.

c. "Fevt şuden-i Ağa-yı Dârü's-sa'âde..." (VA, 310) bendinde, İstanbul ve civârında tabâbetle alâkası olmayan bir takım esnâfın halkı nasıl aldatıp soyduklarına âid, nükteli mısra'larla müzeyyen canlı müşâhede ve tasvir (bk. ÇZ, 92 — 93), hazfedilmiştir.

B. VÂSIF'IN ÇEŞMÎ-ZÂDE'Yİ NAKLEDERKEN YAPTIĞI
YANLIŞ VE ZUHÛLLER.

8. Has isimleri tesbit ederken yapılan zuhûller :

a. "Sabancu" (ÇZ, 6) kal'esi, Vâsif'da "Sayancu" سیانجو (VH, 251 b = VA, 281) şekline inkılâb etmiştir.

b. Silâhdâr İbrâhim Bey'e vezâretle Çıldır vâililiği verildikte, mansıbına ilhâk olunan Gonya sancağı (ÇZ, 22), Vâsif'da "Anadolu eyâleti" (VH, 257 b = VA, 288) şekline değişmiştir.

c. 1181 muharreminde Kudûs kadılığı'na ta'yîn edilen zât, Çeşmî-zâdeye göre "Receb-zâde Abdülgaaffâr Necib" (ÇZ, 37), Vâsif'a göre "Abdülgaaffâr-zâde Necib" (VA, 294)'dir.

ç. "Vuķû'-ı tevcihât" (VH, 257 a = VA, 287) bendinde Girid eyâletinin "Hüseyin", ÇZ, 19'da ise "Hasan" Paşa'ya tevcih edildiği mukayyedir.

d. Yine ayni bendde Piyâde mukabeleciliği'nin Sa'dullâh Efendi'ye tevcih edildiği ifâde olunduğu hâlde ; ÇZ, 21'de Piyâde mukabelesi'nin Ahmed Visâli Efendi'ye tevcih, Sa'dullâh Efendi'ye ise Kalyonlar kitâbeti'nin ta'yîn olunduğu tasrih edilmiştir (Ayrıca bk. ÇZ, 21, n. 2).

e. "Vuķû'-ı tevcihât" (VA, 306) bendinde Sipâh Ağalığı'nın Gül Ahmed Paşa-zâde Feyzî Bey'e tevcih olunduğu kaydedilmişse de, Çeşmî-zâde'ye göre, Sipâh ağalığı Çakırcı-başı Elhâcc Mehmed Ağa'ya tevcih, Feyzî Bey ise Küçük mirâhur ta'yîn olunmuştur (ÇZ, 80).

f. 1181 cemâziyelâhır evâilinde vezîr Receb Paşa, Vâsif'a göre "Yanya sancağı ilhâkıyle Çirmen sancağı" (VH, 268 b = VA, 300) na; Çeşmî-zâde'ye göre, Yanya sancağı ilhâkıyle Hotin vâililiği'ne ta'yîn edilmiştir (Vâsif'ın ifâdesi Çeşmî-zâde'nin U nüshasına intibâk etmektedir, bk. ÇZ, 60, n. 3).

g. Kızılırmak üzerindeki Çokgözler Köprüsü'nde yolculara tecâvüzde bulunan eşkiyânın tenkiline me'mur Bozok beyi Mustafa Bey'in nisbeti, ÇZ, 83'de "Çapan-zâde", Vâsif'da "Çapar-zâde" (VH, 275 b = VA, 307)'dir.

9. Târih kaydının tesbitinde zuhûller :

a. 1181 senesine âid surrenin ihrâcı, Vâsif'da "12" (VH, 272 b = VA, 304), Çeşmî-zâde'de "10" (ÇZ, 69) recebdedir.

b. "İhrâc-ı mevâcib" (VH, 254 a = VA, 284) bendinde iki kıst mevâcibin "evâsıt-ı şehri mezkûr" da çıkarıldığı mukayyedse de, ulûfe keselerinin kaldırıldığı günün Şehzâde Mehmed'in doğduğu 9 şa'bâna tesâdüf ettiği hakkındaki Çeşmî-zâde'nin tasrihi (bk. ÇZ, 13, 11), ulûfe ihrâcının evâil-i şa'bânda vâkı' olduğuna işâret etmektedir.

c. Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi'nin vefâtı, Vâsıf'da "5., (VH, 264 b = VA, 296), Çeşmî-zâde'de "6." (ÇZ, 40) safer gecesidir. (Maamâfih Vâsıf'ın kaydı Çeşmî-zâde'nin U nüshasına intibâk etmektedir; § 8 f'de olduğu gibi, zikrettiğimiz tehâlûfler kullandığı nüshadan neş'et ediyorsa, tabi'atiyle Vâsıf muâheze edilemez).

ç. Hadîce Sultân'ın doğum târihi, 1182 muharreminin "yedinci isneyn" (VA, 311) değil, — takvîm esâsına tevfikân da — "yirmi yedinci isneyn günü" (ÇZ, 93)'dür. Vâsıf'ın Çeşmî-zâde'nin E nüshasını kullanmamış olması ihtimâli, bu sehvi ma'zûr gösteremez; zîrâ, bu bahse tekaddüm eden bendde 20 muharrem târihinin mevcûdiyyeti, târihi teselsül dolayısıyla böyle bir yanlışlığa düşmemeyi zarûrî kılar.

9. Vâsıf'ın kaynağını ne derece dikkatle kullandığını gösteren tipik bir misâl aşağıdadır:

**"Nefy-i.. Ahmed Efendi be-
Edirne vü püsereş Esseyyid Meh-
med be Bursa:.. Bundan akdem bir
takrîb ile Kudûs mevleviyyetini ihtilâs
eden Taha-zâde Esseyyid Ahmed Efen-
di'nin Çelebi Efendi nâmiyle müştehir oğlu
Esseyyid Mehmed.. İzmir pâyesi ihrâz...
mahrûse-i Bursa'ya nefy.. İzmir pâyesi
kaydı dahi mahallinden terkîn ü ilgâ ve
nâmı defter-i mevâlîden hakk ü imhâ
kılınmış idi... babası Esseyyid Ahmed
Efendi.. tasdi'-i ricâl-i devlet etmekle..
ol dahi mahmiye-i Edirne'ye nefy ü tag-
rîb.. olundu" (ÇZ, 24).**

"Taha-zâde Esseyyid Meh-
med Efendi'nin.. nâmı cerî-
de-i mevâlîden hakk ü imhâ
ve Edirne'ye nefy ü iclâ olun-
muş idi. Kudûs'den ma'zûl pe-
deri Ahmed Efendi Âsitâne'de
bulunup.. ol dahi Edirne'ye
tagrîb.. olundu" (VH, 258 =
VA, 288 — 289).

C. VÂSIF'IN ORİJİNALİTESİ

10. *Vâsıf Târihi*'nin Çeşmî-zâde'ye tekabül eden kısmında, orijinal mahiyetde olan ifâdeler aşağıdadır.

a. "Fevt-i muhâfız-ı Kars vezîr Kethudâ Mehmed Paşa" (VA. 289) ben-
dinde, Gürcü Mehmed Paşa'nın vefâtına tekaddüm eden hâdisât ve Kars'ın
nizâmını iâdeye me'mûr Sarı Mehmed Paşa'nın icrâatı hakkındaki mütâla'-
alar ¹ "evân-ı tahsilde Kars ve Van semtlerinde bulunduğumuz hasebiyle

¹ "Müşârunileyh Karaman eyâletinden azl ve Kars muhâfazasına me'mûr ve kül-
liyyetlü dâire ile o tarafa sevk-ı sûtûr ve Kars'a duhûlünde askerinin vefretinden ahâli
bî-şu'ûr olup serhad eşbelerinden (اشبه) Kara Kelle (كلكه) ve 'Abo (عبو) Bayrakdâr ve
bunların emsâli serkeşler havfa zâhib ve fitne ihdâsını selâmet-i nefslerine ihtimâl gâlib

re'ÿü'l-ayn meşhûdumuz ve madde bu vechile mazbûtumuz olmuştur „ ifâdesinin de delâlet ettiği gibi Vâsıf'a âid orijinal ilâvedir. Ancak bu ilâveyi müteâkib Çeşmî-zâde'den ihtisâren verilen terceme-i hâl (VA, 289), aslındaki (bk. ÇZ, 25 — 26) muhtevâyı aksettirmekten uzaktır.

b. Terceme-i hâli ihmâl olunan Abdurrahmân Paşa (bk. § 4 - ç) 'nın, “talîku'l-lisân ve nüktedân.. maârif-âşinâ” (VA, 286) olduğu keyfiyeti, Çeşmî-zâde tarafından zikredilmemiştir (bk. ÇZ, 18).

c. “Tevcîhât-ı ba'z-ı menâsıb-ı vüzerâ” (ÇZ, 37) bendindeki menâsıb değiştirilmesinin, vezîr Ali Paşa'nın “ba'z-ı a'zara mebnî mansı-bının tahvilini recâ” etmesi sebebiyle vâkı' olduğu (VA, 294 = VH, 263 a v.d.), Çeşmî-zâde tarafından tasrih edilmemiştir.

Ç. NETİCE

Mahdud bir devrenin vekayi'ini tesbît etmekle küçük bir hacme sığan Çeşmî-zâde Târihi, külfetsiz bir lisânla kaleme alınmış olmakla Vâsıf'ın geniş mikyâsda tasarrufda bulunmasına imkân vermemiştir. Bu sebeble mukayese için çıkardığımız misâller, Hâkim için tesbît ettiğimiz nisbetde çok ve mütenevvî olamamıştır. Buna rağmen yukarıda arzedilen husûsların, Vâsıf'ın çalışma tarzı ve eserinin bu devreye isâbet eden kısmı hakkında sarîh bir hüküm verilmesine kifâyet edecek keyfiyetde olduğu melhûzdur. Filhakika Vâsıf, — mâhiyyetleri yukarda tafsîl edilen — geniş mikyâsda ve ölçüsüz haziflerle eserinin ba'zan vuzûhdan mahrum kalıp ibhâma bürünmesine ve ba'zı def'a yaptığı zuhûllerle mütetebbi'in yanlış istikamete sürüklenmesine yol açmıştır. Bu ma'nâda Vâsıf'a istinâd eden tedkiklerin selâmetinden şübhe etmekte haklı sebebler mevcûddur. Öyle zannediyoruz ki, — hemen hepsine işâret etti-

addiyle ibtidâ kal'ayı zabt ve sâniyen rişte-i cem'iyyeti rabt ve müşârünileyh dahi sü-hûletle fitneyi teskîn ve müsteş'ir olanları ta'mîn dâ'îyesine düşüp nasîhati ahâlîye adem-i te'sîr, belki ru'ûnet ü huşûnetlerin teksîr edüp sarayını sengsâr ve taşın biri müşârünileyhin kazâ'-i hâşirasına îrâs-ı mazarr edüp ne hâl ise riş-sefidân-ı memleket ve kelânterân-ı vilâyet havf-i âkıbet ile def'-i cem'iyyet ve izâle-i şûr u fitneye ikdâm u gayret eylediler. Müşârünileyh dahi bir kaç gün veca'-ı hâşıra ile nâlân ve mübtelây-ı âh u figân olup müte'essiren vefât ve terk-i vedî'a-i hayât eyledi. Kars'ın nizâmı Van muhâfız-ı mîrimîrândan Sarı-zâde Mehmed Paşa'ya havâle olunup kazıyyede medhali ve bu fesâdda eli olanları birer birer ele getirüp ekserini gum-nâm eyliyerek ağız-ı sâr u intikâm eylediği evân-ı tahsilde Kars ve Van semtlerinde bulunduğumuz hasebiyle re'ÿü'l-ayn meşhûdumuz ve mâtde bu vechile mazbûtumuz olmuştur,, (VA, 289, st. 11-27); “[Ket-hudâ Mehmed Paşa] vâlî olduğu memleketlerde dahi mümkün mertebe reh-neverd-i semt-i adâlet olup etvârı müsellemler, sâhib-kalem ü rakam, sinn-i ömrü yetmişe yetmiş bir vezîr-i âsaf-meniş idi,, (VA, 289—290).

ğimiz — pek mahdud mikyâsdaki orişinal ifâdelerine rağmen, takdîm ettiğimiz metin muvâhecesinde, Vâsıf'ın *Çeşmî-zâde Târihi*'ne tekabül eden kısmına mürâcaat lüzûmu kalmayacaktır.

III

ÇEŞMÎ-ZÂDE TÂRİHİ NEŞRİNİN HUSÛSİYYETLERİ

Çeşmî-zâde Târihi, neşrinde kullandığımız dört yazmasıyle ma'lûmumuzdur :

1. *T* nüshası (Topkapı Sarayı Müzesi Rûşen Eşref Ünaydın Arşivi, nr. 87) ¹: 37×15 (36×9 , 5) sm. eb'adında, kâğıd cild kaplı, 17 varaktan ibâret eksik bir nüshadır. Gerek dış kapağın zahrında (1 b) ve 2 a'daki tevcihât ve vefeyât ile inşâda kullanılan elfâza âid notlar, gerekse metnin yer yer çizilerek kenarda tashîh edilmesi (meselâ 10 a'da "nefy-i Halebî Taha-zâde Esseyyid Ahmed Efendi,, bendi, enine ve boyuna çizgilerle ibtâl edilerek 10b'de yeniden yazılmıştır), bu nüshanın müellife âid bir müsvedde olduğı kanâatini tevlid etmektedir. Yazısının, Üniversite Kütübhanesi'ndeki *Divân*'ın yazısına benzerliğı de bu kanâati te'yid ediyor.

2. *E* nüshası (Süleymânîye - Es'ad Efendi Ktb., nr. 1893) : $29,6 \times 15,8$ ($20,8 \times 8,4$) eb'adında, 23 satırlı, ta'likle muharrer, 57 varak hacminde, yaldızlı başlık ve cedvelli; serlevhalar sürhile; kenarı müstatil yaldız cedveli ve miklebi ihtivâ eden cildlidir. Zahrında Mehmed Es'ad Efendi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. İstinsah kaydı yoksada, 1 a'daki "fi 4 r 242,, ve "pazartesi bed' olunmuşdur,, kayıdlarından 6 kasım 1826 pazartesi günü istinsâhına başlanılmış olduğı istidlâl edilebilir.

3. *B* nüshası (Topkapı Sarayı - Bağdad Köşkü Ktb., nr. 233, varak 249b — 304b): İçinde bulunduğı mecmû'anın ² ikinci kısmını teşkil etmekte olup, 30×15 ($21,5 \times 8,5$) eb'adında, 23 satırlı, ta'likle muharrer; müzehheb başlık ve yaldız cedvellidir. 249 a'da III. Selim'in tuğralı mührünü ve "Bin yüz yetmiş üç senesinden seksen senesine dek vekâyi'ât,, kaydını muhtevî olup, bu başlık, mecmu'anın ilk kısmını işgal eden ve aynı kütübhanenin 231 nr. sinda bulunan *Hâkim Târihi*'nin mâbâdine âiddir.

¹ *Ruşen Eşref Ünaydın Arşivi*, Topkapı Sarayı Müzesi yayınları 7, İstanbul 1958, s. 30.

² Bk. *Tarih Dergisi*, sayı 8, s. 72, n. 16.

4. *U* nüshası (Upsala Üniversitesi Ktb. nr. 290)¹: 27 satırlı 52 varakdan ibâret olup baştan iki sayfa ile sondan üç varak cedvellidir. “Musâhib Reşid Mehmed,” tarafından istinsah edilmiş olup, imlâ husûsiyeti ve yapılan tasarruflardan muahharan istinsah olunduğu istidlâl olunabilir. Pek çok hazifler ve yanlışları muhtevîdir.

Çeşmî-zâde Târihi metninin oldukça uzun bir fâsıla zarfında nihâî şekli almış olması, onun ba’zı husûsiyetlerini ta’yîn etmiştir. Metin, önce, *E* ve *B* nüshalarına istinâden 1955 yazında te’sîs edilmiş; Topkapı Sarayı Arşivi’ne hediye ve iâde edilen vesikalar arasında noksan bir nüshasının zuhûru² ve *U* nüshası mikrofilminin te’mîn edilebilmiş olması, metnin yeniden gözden geçirilmesini zarûrî kılmış ve nihâî şekil verilmiştir. Bidâyetde transkripsiyon hurûfatı bulunmayan bir matba’ada basılması mülâhaza edilerek tesbît edilen imlâ tarzı, sonra Edebiyat Fakültesi Matbaası’nın imkânları göz önünde bulundurularak kısmen ta’dîl edilmiştir.

Nüshalar arasında tam bir nisbet te’sîsi güçse de, *E* ve *B* nüshalarının iki ayrı yazma gurupuna dâhil olduğu, *U* nüshasının *B* ile çok def’a birleştiği, müellif hattı olduğunu kuvvetle tahmîn ettiğimiz *T* nüshasının, ihtivâ ettiği ta’dîl ve tashihlerden, *E* ve *B* nüshalarının ilk proto-tipi vasfını taşıdığı istidlâl edilebilmektedir. Öyle zannediyoruz ki, *E* ilk tesbît edilen şekle, *B* muahharan verilen şekle intibâk etmektedir. Bir kısmı aparatlarda gösterilen bütün yanlışlarına, haziflerine rağmen *U* nüshası ba’zı def’a faydalı olmuştur. Daha tam olması sıfatıyla *E* nüshası esâs ittihaz edilmiş ve metinde bu nüshanın varak numaralarına işâret olunmuştur. *T* ve *B* nüshalarının varyantları temâmen tesbît, *U* nüshasının pek fazla bir yekûna bâliğ olan hazif ve yanlışlarının temâmen konulması zâid mülâhaza olunmuştur.

Ta’kîb edilen imlâ tarzı, — önsöz’de de belirtildiği üzere — mümkün mertebe basit, iltibasa düşmemek, aslına intikal edebilmek ve yanlış telâffuzdan vikaye endişeleriyle kısmen transkripsiyon işâretlerini ihtivâ eden³ te’lifci bir vâsıf taşımaktadır. Türkçe kaynak neşri usûl

¹ C. J. Tornberg, *Codices Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Upsala 1849, s. 199.

² Halûk Y. Şehsuvaroğlu, *Topkapı Sarayı Arşivi’ne katılan yeni vesikalar*, “Cumhuriyet,” 4 mayıs 1956.

³ İslâm Ansiklopedisi’nde kabul edilen transkripsiyon sistemi ta’kîb edilmekle beraber, “ض” harfinin türkçedeki iki ayrı telaffuzunu tesbît için “z” (feyz) ve “d” (kâdî) şekilleri kullanılmış; kalın sesleri müteâkib “fetha,”nın “a,” “kesre,”nin “ı,” olmasına dikkat edilmiş; “k” ve “g,” işâretlerine rağmen bunları ta’kîb eden medli harflerin imlâlarında, umûmiyetle “med,” için kullanılan “^,” yerine, “ā,” ve “ū,” şekilleri tercih edilmiş; ayın (“^”) ve hemze (“^”)nin tefrîkine îtinâ olunmuştur.

ve ka'idelerinin henüz teammüm etmediğı bir devrede ortaya konan bu denemenin, bu mevzû'a âid mes'elelerin te'emmül ve tezekkürüne vesîle teşkil edeceğini ümîd ediyoruz.

M E T İ N

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ نَسْتَعِينُ

[1 b] Ferâ'id-i tâbdâr-ı ¹ hamd-i bî-şumâr -ki deryâ-yı guher-zây-ı dilden ² çîre-destî-i gavnâs-ı ihlâs ile ber-âverde-i sâhil-i ta'zîm ola-
la'îlîn ³ tıbk-ı zebân-ı iftikâr ile ol pâdişâh-ı lâyezâlin ithâf-kerde-i
dergâh-ı azamet-penâhı ve anber-pâre-i salavât-i sad hezâr -ki lucc-e-i
safâ mevce-i kalb-i bî-gilden tahrîk-i ⁴ şurta-i tevfiğ ile resîde-i kerâ-
ne-i ⁵ tekrîm ola- mecmere-i lû'lû-nigâr dehân-ı i'tizâr ile mahbûb-ı Hu-
dây-ı Zülcelâl'in maşûş-ı ravza-i Arş-ı iştibâhı kılındıktan sonra duây-ı
bağây-ı ömr ü devleti vâcibe-i zimmet-i enâm olan râst-rev-i maḥacce-i
sıdk u sedâd, bâis-i ibtihâc-ı âbâ vü ecdâd, pâdişâh-ı adl-efzâ-yı me-
zâlim-sûz, şehensâh-ı bî-hemtâ-yı mekârim-efrûz, rûh-i cesed-i âlem ve
nûr-ı merdumek-i benî Âdem, mefhar-i dûdmân-ı ⁶ Osmânî, ziver-i erîke-i
cihânbanî, nihâl-i vârifu'z-zıll-ı riyâz-ı saltanat, gülbûn-i sâyedâr-ı gül-
şen-i hilâfet,

Li-münşî'ihî'l-fakîr

Mülûkûn ser-bülendi pâdişâhânın ⁸ serefrâzı
Cihânın dâver-i kâmil-nevâz-ı nâkıs-endâzı
Kerem deryâsı re'fet âsmânı merhamet kânı
Şehensâhân-ı âfâkın kemâlât ile mümtâzı
Vücûd-ı bî-nazîri kâr-sâz-ı saltanat oldu

[2 a] Zemân-ı devletinde istemez bir kâr-ı nâsâzı
Cenâb-ı tâcdâr-ı kâbe kıvseyn aşkına ya Rab
Ola ferhunde cümle emrinin encâm u âğâzı

şevketlu mehâbetlu kerâmetlu merhametlu sultan Mustafa Han ibnû's-sul-
tânî'l-gâzi Ahmed Hânî'bni's-sultân Mehmed Han خلد الله خلافته الى انتهاء الدوران
hazretlerinin muntazam-ı subha-i sinîn-i saltanatları olan sâl-i sa'd-işti-

1 tâbdâr TEB : tâcdâr U || 2 dilden TEB : — U || 3 la'îlîn TEB : na'leyn U ||
4 tahrîk-i TEB : + bād U || 5 kerâne TEB : gerdâne U || 6 dûdmân TBU : hânedân E ||
7 li-münşî'ihî'l-fakîr TEB : nazm U || 8 pâdişâhânın TEB : pâdişâhın U.

mâl-i semânîne ve mi'ete ve elf recebû'l-ferdi gürresinde ¹ bu abd-i inâyet-dîde-i kemterîn Çeşmî-zâde Mustafa Reşîd bendeleri Veķâyî'nüvislik hizmet-i celîlesine ta'yîn ve beyne'l-emsâl ve'l-etrâb fark-ı ibtihâc ve iftihârım sâyîde-i felek-i heftümîn buyurulmağın bi-meşîyyeti'llâhi teâlâ Devlet-i aliyye-i ebediyyetü'l-istimrârda nev-be-nev cilveger-i munaşşa-i zuhûr olan veķâyî'-i âtiyeye kalem-zen-i sebt ü tahrîr olmağa ber-fehvây-ı المأمور معذور hasr-i sâ'id-i makdûr kılındığı evânda râbıta-i cem' ü tertîbi ve zâbıta-i tezyîn ü teşbîbi ol pâdişâh-ı gerdûn-câh-ı sitâre-sipâh hazretlerinin sevk-ı sâik-ı ² tevîk ile rû'yet-i umûr-ı devlet-i aliyyesine ta'yîn ve tahsîsde mazhar-ı te'yîdât-ı ilâhiyye oldukları mümeħhid-i de'â'im-i dîn ü devlet, hayrhâh-ı cenâb-ı velî-ni'met, ârâyış-i mesned-i kâmrânî, âsaf-ı bî-muâdil ü bî-mudânî, sadru's-sudûr-ı kâr-âgâh, Felâtun-fıtnat u kiyâset-penâh, saâdetlu Muhsin-zâde Mehmed Paşa يسر الله ما يروم وما يشاء hazretlerinin nezâret ü ta'lîm ve irâ'et ü tefhîmlerine karîn olmağla bi-inâyeti'llâhi teâlâ meymenet-i enzâr-ı şerîfeleriyle ser-tâ-ser cevâhir-i meâsir-i hazret-i şehensâhî ve leâlî-i mefâhir-i cenâb-ı hilâfet-penâhî ile lebrîz ü mâlâmâl bir gencîne-i bî-misâl ola

ومن الله الاعانة والتوفيق

Veķâyî' u seneti semânîne ve mi'etin ve elf

[2 b] Nasb-ı kâdî-i İslâmbol

Sene-i merķûme ³ recebû'l-ferdi gürresinde İslâmbol kadısı Neylî-zâde Mehmed Hamîd Efendi müddet-i mu'tâdesin tekmi'l etmekle Şeyhülslâm-ı esbak Mehmed Es'ad Efendi merhûmun necl-i muhteremi Mehmed Şerîf Efendi kazâ-i mezbûr ihsâniyle maķziyyü'l-merâm olup ve bi't-tekerrûr dârü's-selâm-ı Bağdad kazâsından ma'zûl Aşçılar Kâtibi-zâde Mehmed Emîn Efendi'ye dahi medîne-i Filîbe mevleviyyeti inâyet ve ihsân buyuruldu.

Tafsîl-i veķâyî'-i sefer-i Gürcistân

Sinîn-i mâziyyeden bin yüz yetmiş altı senesinden beru zuhûr eden sefer-i Gürcistân aħbârı bundan akdem tahrîr olunan veķâyî' sahâifinde icmâl ve ihtisâr üzere olmağla sefer-i mezkûr mu'zamât-ı veķâyî'den olduğuna binâen ibtidây-ı zuhûrundan târîh-i tahrîre gelince dört senelik havâdis ve aħbâr bilâ-fâsıla bu mahalle cem' ü derc olunup hem

¹ gürresinde *TEB*: gürresinden *U* || ² sevk-ı sâik-ı *TEB*: sevk-ı vesâik-ı *U* || ³ merķûme *TE*: mezbûre *BU*.

veķāyî^c-i mezkûre kemâ huve'l-vâķî^c tahrîr ü tafsîl ve hem cümlesine birden kesb-i ittîlâ^c murâd edenlere teysîr¹ ü teshîl olunmak münâsib mülâhaza olundu.

Memleket-i Gürcistân'da Açıķbaş tâifesi meliki olan Soloman (سلومان) nâm habîs-i bed-fercâm hayli müddetden beru izhâr-ı bagy ü şakâ birle² ol etrâfın melik-zâdelerin ve “tavad,, (تواد) ta^cbîr olunan beylerin ve sâir müteayyinlerin pençe-i kahr u tedmîrinde zebûn ve ahvâllerin digergûn edüp arâzi ve emâkinlerin dahi kabza-i tasarrufa idhâl ü teshîr ve her bir tâifeyi bir gûne ta^ccîz ü tekdîr ile giderek hudûd-ı memâlik-i islâmîyyeye dahi itâle-i dest-i tearruz edeceği evzâ^c u etvârından zâhir ü âşikâr olmağla بای وجه كان Devlet-i aliyye'den te^cdîb ve tenkîli emr-i mühim olduğun Çıldır vâlisî vezîr Hasan Paşa bin yüz yetmiş altı senesi hılâlinde arz u i^clâm etmekle mesfûr Solomân'ın ammizâdesi Tahmûras, Açıķbaş tâifesine melik nasb olunup berât-ı âlî-şânı vezîr-i müşârünileyh tarafına irsâl ve mesfûrun ve avenesinin te^cdîb ve³ tedmîrleri için asker ta^cyîni ile cem^cîyyetlerin perîşân [3 a] ve vücûd-ı habâset-âlûdların bî-nâm u nişân eylemek bâbında bâ-emr-i âlî⁴ tenbîh ü te^ckîd olunmağla vezîr-i müşârünileyh⁵ dahi kethudâsını bir mikdâr askere başbuğ ta^cyîn edüp hudûd-ı Gürcistân'da vâķî^c boğazda iki def^a îkâd-ı âteş-i ceng ü peykâr ve ol tâife-i habâset-şîâr şu^cle-i şemşîr-i guzâtdan yüz döndürüp vâdî-i haybet ü idbâra firâr eylediler. Ancak şiddet-i şitâ ve kuvvet-i sermâ mânî^c-i tevakkuf u ârâm olmağla asker-i islâm inân gerdân-ı ric^cat olmuşlar idi. Tekrâr tâife-i mezkûrenin kahr u isti^csâlleri muktezây-ı hâlden olduğu i^clâm olunmağla Anadolu vâlisî Mehmed Paşa serasker ta^cyîn olunup Erzurum eyâleti kendüye tevcîh ve Çıldır vâlisî Hasan Paşa mükemmel kapusu halkı ve levendâtı ve Erzurum ve Çıldır eyâletlerinin elviye mutasarrıfları ve piyâde ve süvâri âdemleri ve alay beyleri ve züemâ⁶ ve erbâb-ı tîmâr neferâtiyle Serasker-i müşârünileyhin maiyyetinde bulunup muâvenet ve müzâharetine⁶ sa^cy u ikdâm etmek üzere evâmîr-i aliyye şeref-bahş-ı sudûr olmuş idi. Ancak ol tâife-i bâğîyenin bilcümle kahr u isti^csâlleri matlûb-ı humâyûn-ı hazret-i şehriyârî olmağla vûzerây-ı izâmıdan Trabzon vâlisî Abdurrahman Paşa'dan mesâ^cfî-i meşķûre ve hıdemât-ı mebrûre me^cmûl olduğundan başka bundan akdem ol havâlide bulunmak takrîbî ile husûs-ı mezkûra müteallik⁷ vürûd eden tahrîrâtından⁸ kendüsü bu hizmete me^cmur buyurulduğu sûretde hıde-

1 teysîr TEB: tesyîr U || 2 birle TE: ve BU || 3 te^cdîb ve TBU: — E ||
4 âlî TEB: âliye U || 5 müşârünileyh TE: merķûm BU || 6 müzâharetine TEB: mü-
zaherete U || 7 müteallik E: müteallika TBU || 8 tahrîrâtından TEB: tahrîrâtdan U.

mât-ı lâyika vücûda getürmeğe hâhiş ü rağbeti münfelim olmağla bin yüz yetmiş altı şevvâlinde sefer-i Gürcistân'a serasker ta'cîyn ve Aydın sancağı ilhâkiyle Erzurum eyâleti tevcîh ve ihsân buyurulup hila'-i fâhire-i mülûkâneden semmûr-ı fâizü's-sürûra kaplu bir sevb hil'at-ı bî-nazîr ve bir kabza şemşîr-i aduv-tedmir ihsân u inâyet ve on beş bin gurus dahi zamîme-i atıyye-i humâyun kılındı. Vezîr-i müşârünileyh dahi ber-mûceb-i emr-i âlî tehyî'e-i levâzım-ı râh ve Gürcistân semtine sevk-ı sipâh eyledi. Lâkin hulûl-i hengâm-ı şitâ karîb **[3 b]** olmağla memâlik-i Gürcistân'a duhûl ve bir kaç kullelerin hedm ü ihrâk ve Solomân-ı bed-peymânın dahi Tiflis cânibine firârı mütehakkık olup kesret-i berf ü bârân ve şiddet-i serd-i zemistân sebebiyle memleket-i mezkûrenin nizâm-ı umûru irâde-i aliyye-i hazret-i şehriyârî üzere sûretpezîr-i hüsn-i hitâm olmadın bi'z-zarûre ric'at ve melik-i mesfûr Soloman yine makarr-ı kadîmine avdet ve havâdârlariyle akd-i encûmen-i şürûr¹ ve izhâr-ı huşûnet ü gurûra başlayup Çıldır vâlisi Hasan Paşa'nın bi'd-defaât nush u pendî vâsıl-ı sem'î kabûl olmayup kemâ fi'l-evvel der-i şakâveti bâz ve eţvâr-ı mel'anete serâgâz eyledi.

Serasker şuden-i vâlî-i Çıldır Hasan Paşa be-sefer-i Gürcistân

Çıldır vâlisi Hasan Paşa'nın Âsitâne-i devlet ü iclâle mütevârid ü müteâkib olan tahrîrâtından ma'lûm olduğı üzere ol tâife-i bed-kârın kavli-i mülâyim² ile semt-i şalâha rücu'ları mümkün olmayup kavî tedârük ve muntazam asker ile üzerlerine varılup hâşâk-i vücûd-ı nâ-pâkleri suhte-i şu'le-i şemşîr olmağa muhtâcdır. Eğer kendüsü serasker ta'cîyn buyurulup irsâl eylediğı defter mücebince asker³ ve zehâir ve levâzım ve edevât ihsân buyurulur ise bi-fazli'llâhi teâlâ ahâli-i Gürcistân'ın cem'iyetlerin tefrîk u perişân ve rakabelerin ribka-i itâate idhâle sarf-ı nakdîne-i tâb ü tuvân eylemek üzere teahhüd ve iltizâm edüp filvâki kendüsü ol havâlîde neşv ü nemâ bulup cüz'î ve küllî ahvâllerine vuķûf-ı tâmmı olduğı cihetden bu emr-i haţîr anın dûş-ı ihtimâmına tahmîl olunmak vücûh ile evfak u enseb mülâhaza buyurulduğına binâen bin yüz yetmiş sekiz senesi şa'bânında sefer-i Gürcistân'a serasker ta'cîyn olunmağla tebcîl ü tevķîr ve ber-mûceb-i defter matlûbu olan levâzım ma'a ziyâdetin tarafına tesyîr olundu. Evlâd-ı fâtihândan iki bin nefer güzîde ve muntehab asker sefâin ile Faş cânibine irsâl ve Çıldır'dan kezâlik iki bin nefer ve Canik'den dahi dört bin nefer -ki

¹ şürûr TEB: serv U ² mülâyim TEB: + ve sühan-i leyyin U ³ asker TEB: ser-asker U.

cem'ân sekiz bin nefer- piyade askerin iktizâ eden ulûfe ve masârifleri [4 a] Hazîne-i âmire'den verilüp Erzurum'un serdengeçdi ağaları ve alemdârları ve darb u harbe kâdir yeniçeri neferâtı serdârları ve bayrakdârlarıyla ve Erzurum muhâfazasında olan topçu neferâtından mikdâr-ı muayyen ve Dersaâdet'den kadr-i kifâye cebeci ve lağımıcı ve humbaracı neferâtı ve Tophâne ve Cebenâne-i âmire'den mühimmât-ı muktaızıyye dahi tertîb ü tekmîl ve sefâin-i müteaddideye tahmîl olunup bunlardan başka suvâri nâmına Sivas ve Trabzon ve Karaman eyâletlerinin züemâ ve erbâb-ı tîmâr neferâtı ve Erzurum eyâletinin bilcümle sancak mutasarrıfları tahammülleri mertebe suvâri âdemleriyle evvel ¹ bahâr-ı hüceste-âşârda vezîr-i ² müşârünileyhın maiyyetine ta'yn ü tahsîs ve vakt u zamâniyle savb-ı me'mûra vusûllerine müekkîd evâmîr-i aliyye-i muṭâ'a ³ tahrîr ü taṣṣîr kılınup çırnıklar ücretleri ve zehâir nakliyyeleriçün lâzım gelen meblağ-ı muayyen Hazîne-i âmire'den nakden ihrâc ü iṭâ ve ol tarafda tedârük olunacak zehâirden mâadâ dört aylık ta'ynât-ı yevmiyyeye kâfi arpa ve un dahi Tuna tarafından merâkib-i bahriyye ile Faş cânibine gönderilüp hılâf-ı hâssa-i hazret-i şehriyârîden semmûra kaplı bir hıl'at-i âlem-bahâ ve bir kabza ⁴ mücevher şemşîr-i memâlik-guşâ ihsâniyle rütbe-i ikbâli terfî ve menşûr-ı âmâlî tevķîf buyuruldu ve masârifine medâr olmak için eyâlet-i Çıldır'ın yirmi bin guruş imdâd-ı hâzariyyesinden başka şehriyâr-ı sefkat - âsâr ve tâcdâr-ı merhamet-şîâr ايد الله الى يوم القرار hazretlerinin muktezây-ı seciyye-i raẓiyyeleri üzere fukarây-ı raiyyeti hıfz u himâyet ve şavn u şıyânetden nâşi yirmi bin guruş imdâd-ı seferiyyesi dahi taraf-ı humâyûn-ı ma' delet-makrûnlarından iṭâ buyuruldu. Tafsîl ü beyân olunan husûs için vezîr-i müşârünileyh tarafına tahrîr buyurulan emr-i şerîf-i âlişânın bâlâsına mübârek kalem-i mu'ciz-rakam-ı pâdişâhâneleriyle keşide kılınan hatt-ı humâyûn-ı şevket-makrûnun sûreti teberrûken bu mahalle sebt olundu.

Sûret-i hatt-ı humâyûn-ı itâat-makrûn

Sen ki Çıldır vâlîsi [4 b] Hasan Paşasın ⁵ fî mâ ba'd bir türlü gâ'ilesi çekilmeyecek vechile Gürcistân nizâmını teahhüd eylediğîne binâen gönderdügün defter mûcebince matlûbuñ olan asker ve mühimmât ve zehâir gönderildi. Eğer hılâf-ı fermân-ı humâyûnum ve muğâyir-i teahhüdün hareket eylemek lâzım gelürse pençe-i gazab-ı pâdişâhânemden tahlîs-i girîbân edemezsin. ⁶

1 evvel TEB: — U || 2 vezîr TBU: — E || 3 muṭâ'a TE: — BU || 4 kabza TEB: kîṭ'a U || 5-6 Paşasın... edemezsin: — U.

Reften-i Hasan Paşa be-memleket-i Gürcistân ve musahhar geşten-i ba'z-ı kal'ahâ

Veziir-i müşârünileyh Hasan Paşa¹ vâsıl olan emr-i şerîf-i cihân-mu-
tâ'a imtisâlen Ahıska'² dan hareket ve Gürcistân'ın garb-i şimâlisinde
vâkı' Gurel ülkesine azîmet edüp iki kal'a ahâlisi tavk-bend-i gerden-i
isti'mân olmalarıyle zabt u teshîr ve meliki olan Mamiye (ماميه)
savlet-i asker-i zafer-yâverden zehre-çâk ve bî-karâr-ı gubâr-engîz-i
râh-ı firâr olup yerine küçük karındaşı Gorgi melik nasb olunmağla
tevķîr olundu. Ol ülke ittisâlinde Bori (بوري) kal'asına tevcih-i vec-
he-i ikbâl olundukda ahâlisi serkeşlik izhârıyla guzât-ı islâma muķâbele
dâ'yesine düşdüklerinde ekseri gıdây-ı şîr-i şemşîr-i merdüm-hâr ve
bakıyyesi kemend-i aduv-bend-i esre giriftâr oldular. Derûnuna bir mik-
dâr asker ve top ve cebehâne vaż'ıyle şerâit-i muhâfazası mürâât
olundu. Bu esnâda Odiş (اوديش) ülkesi³ meliki Dadyan dahi dârü'l-emn-i
isti'mâna duhûle râgıb ve Devlet-i aliyye bendeliğın kendüye e'azz-i
metâlib bilüp ordu-yı humâyûna zahîre nakli hizmetine sa'y u ihtinâm
ve esâs-ı ubûdiyyeti⁴ teşyîd ü ihkâm eyledi. Ba'dehu Gürcü tâifesinin
i'tinâ ve i'timâd eyledikleri Sabancu (سابانجو) ⁵ kal'asının dahi anveten
ve kahren feth ü teshîri avn u inâyet-i Müsehhilü's-şî'âb ile müyesser
ve bundan akdem Açıkbaş meliki nasb olunan Tahmûraş kal'a-i mez-
bûre muhâfazasına ta'yîn ile muvakkar olup Solomân'ın zîr-i dest-i
tegallüb ve istîlâsı olan bir kaç nevâhi ahâlîleri⁶ tav'an ve rızâen iz-
hâr-ı resm-i itâat ve melik-i mesfûr Tahmûraş'a tebaiyyet eylediler.
Velhâsıl zikr olunan fûtûhât-ı kesîre ile asker-i islâm nâil-i gencîne-i
merâm olduklarından sonra ber-muktezây-ı hâl serasker Paşa cünûd-ı
zafer- [5 a] intimâ ile ol havâlide kışlayup mevsim-i nevbahârda Suyer
(سوير) ⁷ kal'ası cânibine tahrîk-i livây-ı nusret-iltivâ etmeleri re'y-i
müstahsen olduğun taraf-ı Devlet-i aliyye'ye bin yüz yetmiş dokuz
saferinde inhâ ve i'âm etmekle vech-i meşrûh üzere harekete me'zûn
ve me'mûr oldular.

Azîmet kerden-i Hasan Paşa be-feth-i kal'a-i Suyer

Serasker-i müşârünileyh mevsim-i rebî'de meştâdan nehzat u kıyâm
ve Bağdadıcık kal'ası pîşgâhında nasb-ı hıyâm-ı ârâm edüp kadr-i ki-
fâye zahîre kal'a-i mezkûreye nakl ve der-anbâr etdikten sonra ordu-yı

1 Reften-i Hasan Paşa... Hasan Paşa : — U || 2 Ahıska TEB: Ahıska U || 3
ülkesi TE: — BU || 4 ubûdiyyeti TEB: ubûdiyyetini U || 5 سابانجو TEB: سَابَانْجُو
U || 6 ahâlîleri TEB: ahâlîlerine U. || 7 Suyer E (harekeli).

zafer-cuyda olan tevâif-i askeriyyenin bellü başlularıyla idâre-i subha-i meşveret eylediklerinde te'sîs-i nizâm-ı Gürcistân bir kaç seneden beru Solomân-ı haybet-nişânın medâr-ı itimâd ve istinâdı olan Suyer kal'asının feth ü teshîri ve kendüye havâdâr-ı mel'ânet olan eşhâsın kahr u tedmîrleri ¹ bâbında sarf-ı himmet ve bezl-i makderet olunmağa maşşûr olduğu ittîfak-ı ârây-ı ashâb-ı şûrâ ile zâhir ve nümâyân olmağa mahall-i mezbûrdan kıyâm ve Suyer kal'ası cânibine ² tahrîk-i a'âlâm ve esnây-ı râhda bâğî-i mesfûra mütâbaat üzere olanların hâneleri hedm ü ihrâk ve ehl ü ıyâllerî seby ü ³ istirkâk olunarak ve dâhil-i dâire-i itâat olanlara nevâziş ve istimâlet kılınarak zikr olunan Suyer kal'asına varılıp zir ü bâlâsı nazar-ı im'ân ile temâşâ olundukda egerçi hisâr-ı mezkûr bir seng-i bülend üzere mebnî olup kemâl-i metânet ve haşânetle rû-nümâ ve ihtimâl feth ü ⁴ guşâdı hâric-i tasavvur-ı ashâb-ı nühâ idi. Ancak maşş-ı inâyet-i hazret-i Bârî ve kuvvet-i baht-ı fîrûz-ı cenâb-ı Şehriyârî'ye ⁵ hâil ve hâciz olmıyacağı eclây-ı bedîhiyyâtdan olmağa asker-i islâm ile muhâsaraya ibtidâr ve münâsib mahallere ⁶ yer yer toplar ve humbaralar vaz'ıyle düşmen-i dîn-i mübîne arz-ı ubbeheth ü iktidâr ve cevânib-i erba'asın meterislerle maşşûr ve derûnuna ta'bye olunan dilâverân-ı guzât teşmîr-i sâ'id-i maktûr edüp peyderpey i'mâl-i edevât-ı darb u ceng ve ol hisâr-ı menî'î fecere-i müşrikine târ u teng eyleyüp müddet-i muhâsaranın yirmi dokuzuncu günü **[5 b]** burc u bârû-yı hisârdan feryâd-ı amân-ı el-amân vâsıl-ı kubbe-i âsmân oldukda isti'mânları karîn-i kabûl olup derûn-ı kal'adan ihrâc olunanlar ⁷ melik-i cedîd Tahmûrâş'a teslim ve levâzım-ı zabt u rabtı tekmi'l ü tetmîm olundukdan sonra meks ve te'hîri muktazi umûr kalmamağa ordu-yı humâyûn mahall-i mezbûrdan kalkup tayy-ı menâzil ü merâhil ⁸ olunarak Kutatis (کوتاتس) kal'ası pîşgâhında nuzûl olunmuş idi ki şanâdid-i Gürciyyândan Odiş meliki ⁹ Dadyan ve Gurel meliki ve Solomân'ın 'ammi Gorgi ve reis-i ruhbânları olan Kutalgöz (کوتالگوز) ve tavad ta'bîr olunan beyleri ve bilcümle sâir müteayyinleri Kutatis'e bir saat karîb mahalle müctemî' olup ordu-yı humâyûn-ı nusret-makrûn maiyyetinde olan Ket-hudây-ı bevâbân-ı hazret-i şehriyârî İbrâhim Ağa'yı ve müteayyinlerden ba'zıları mahall-i ictimâ'larına dâvet etmeleriyle Serasker Paşa dahi merķûm İbrâhim Ağa'yı ve kethudâsı İbrâhim Efendi'yi ve Kapucubaşı Elhâc Mehmed Bey'i ve Ordu kadısı İsmâil ¹⁰ Efendi'yi ve Ordu

1 tedmîrleri T: tedmîri EB || 2 cânibine TEB: hilâfına U || 3 seby ü TEB: + esr ü U || 4 feth ü TEB: — BU || 5 şehriyârîye EB: şehriyârî T || 6 mahallere TEB: yerlere U || 7 olunanlar TEB: olanlar U || 8 ve merâhil TEB: ve kaç-ı merâhil U || 9 Odiş meliki TEB: + ve U || 10 İsmâil EBU: — T.

ağasını taraflarına irsâl eyledikde ba'de'l-vusûl mesfûrûnun cümlesi birden rıbka-i itâati zîver-i gerden-i cân ve terk-i muhâlefet ü isyân eylediklerin takrîr ü beyânda yek zebân olup: «Bundan akdem bizlerden sudûr eden etvâr-ı nâ-hemvâr Solomân-ı bed-kirdârın pençe-i kahırında zebûn olmağla kemâl-i havf u hirâsımızdan ¹ nâşî idi. Şimdiden sonra anın *بئس المصير* و *إلى جهنم* şitâb ve firârıyla mahzur mündefi^c oldu. Cümlemiz Devlet-i aliyye'nin abd-i sadâkatkâriyuz ². Cürmümüz afv buyurulsun. Fî mâ ba'd dâire-i itâatden hâric važ^c-ı kadem emr-i muhâl ve Solomân'ı semtimize uğratmak adîmü'l-ihimâldir. Eğer habîs-i mesfûr bir taraftan zuhûr ederse alelumûm üzerine varup tedmîr ü i'dâmında ³ ez-dil ü cân sa'y-i bî-pâyân olunur. Ancak nizâm-ı memleketeye medâr olmak için feth olunan Suyer kal'ası melik-i cedîde inâyet buyurulup ve asker-i islâm bu mahalden ric'at etdiklerinde mesfûr bir mahalden zuhûr edüp askerimizle ⁴ üzerine varıldıkda bizlere muâvenet ve müzâheret **[6 a]** olunmak için hâlen Canik muhassılı ve Trabzon mutasarrıfı Elhâc Ali Bey bir mikdâr asker ile ⁵ Kutatis'de meştâyâ ta'yîn olunsa kuvvet-i zâhîmize ve istikrâr-ı nizâmımıza bâis emr-i müstahsen olur» deyu niyâz u recâda oldukların inhâ ve ifhâm için reis-i ruhbânları mesfur Kutalgöz'ü cümlesi taraflarından tevkil ve ordu-yı humâyun cânibine tesyîr eylediklerinde tertîb-i divân olup cümle muvâcehesinde râhib-i mezkûr itâat ve istiķâmetlerin yegân yegân takrîr ü beyân eyledikde cümlesinin istihsân u istişvâbları ile ⁶ niyâz-mend oldukları umûra müsâade birle kal'a-i mezkûre melik-i cedîde teslim ve ber-minvâl-i muharrer teahhüd eyledikleri umûrun şurût ve kuyûdunu muhtevî yedlerinden kavî senedler ahz ve mezkûr'ül-esâmi tavadlar li-eclî'l-i'timâd melik-i mesfûra kavî rehinler verüp ol dahi itimînân-ı kulûb için ehl ü ıyâlin Kutatis kal'asına rehin važ^c eyledi. Merķûm Elhâc Ali Bey dahi üç dört bin nefer Trabzon askeriyle Kutatis kal'asında kışlamak üzere meks ü ârâm ve Serasker Paşa dahi makarr-ı hükûmeti olan Ahışka ⁷ cânibine atf-ı zimâm ⁸ eyleyüp mesfurlardan ahz olunan senedât merķûm İbrâhim Ağa'ya teslim ve taraf-ı Devlet-i aliyye'ye irsâl olunmak üzere taşmîm olunduğun mübeyyin ve bin yüz seksen senesi cumâdelâhiresi târihiyle müverrah tahrîrât Âsi-tâne-i saâdet'e vâsıl oldu.

¹ hirâsımızdan *TEB*: hirâsetimizden *U* || ² sadâkatkâriyuz *TEB*: sadâkatlarıyuz *E* || ³ i'dâmında *TEB*: i'clâmında *U* || ⁴ askerimizle *TE*: — *BU* || ⁵ asker ile *TEB*: askere *U* || ⁶ istihsân ve istişvâbları ile *TE*: istişvâb ve istihsânlarıyla *BU* || ⁷ Ahışka *TEB*: Ahışha *U* || ⁸ atf-ı zimâm *TEB*: atf-ı inân-ı teveccüh *U*.

Sûret-i emr-i âlî be-vâlî-i Çıldır Hasan Paşa

Bâlâda mestûr olduğu üzere sefer-i Gürcistân'da vukû^c bulan havâ-disin ahbârını mutazammın vârid olan tahrîrâtından sonra¹ taraf-ı Devlet-i aliyye'den Hasan Paşa'ya hitâben şeref-sudûr bulan fermân-ı celîlü's-şânda bu vech üzere tenbih ü te'kid buyuruldu ki:

Tahrîrâtın bileümle manzûr-ı humâyûn-ı husrevânem olmağla senin ve maiyyetiñde olan ağavat ve zâbitân ve efrâd-ı askerîyyenin hîdemât-ı memdûhe ve harekât-ı peşen-dîdeleri karîn-i âferîn ü tahsîn olmuştur. Dîn-i mübîn uğurunda Devlet-i aliyye'ne sadâkat ve istikâmet üzere hizmet [6 b] edenler berhurdâr olsunlar. Ancak tâife-i Gürciyyenin her kelâmları şâyân-ı i'timâd olmadığından başka mesfûr Soloman hayatda oldukça ol tarafda tahrik ve ifsâddan hâli olmayup gâ'ilesi külliyyen bertaraf olmaya-cağı melhûz olmağla aksây-ı murâd-ı mülûkânem olan, şakî-i mesfûrun ahz u i'dâmı ve işbu şitâda nizâm-ı Gürcistân'ın istikrâr u istihkâmı ve gâ'ilesinin bilkülliyye münkâtı^c olması kat'an ve cezmen senden ve melik-i cedid Tahmûras ve râhib-i mesfûr ve sâir meliklerden matlûb-ı husrevânem olmağla şakî-i mesfûrun ahz u i'dâmı husûsunu melik-i cedid ve sâir mesfûrûna tahrîr ü te'kid ve elbette kendülerden taleb ve cezâsını tertîb ile ibkây-ı nizâmına bezl-i mechûde ve verilen nizâm-ı Gürcistân'ın müddet-i medîde² devâm u sebâtı emrine bâis olacak hâlâta sa'y ü ihtimâm eylemek için te'kidten ve ihtimâmâmen işbu fermân-ı âlî-şânım şeref-sudûr bulmuştur.

Vefât-ı Himmet-zâde Esseyyid Nûrullâh Efendi

Sene-i merķûme recebü'l-ferdinin yedinci günü, vâ'ız-ı Câmi^c-i Sul-tan Ahmed Han, Himmet-zâde Esseyyid Eşşeyh³ Nûrullâh Efendi azm-i hânķâh-ı bakâ ve süllem-i kürsî-i rahmete irtikâ eyledi. Cedd-i a'clâsı tarikat-i Bayrâmiyye'nin kibârından kerâmât-ı bâhire ile şöhret-şîâr Şeyh Himmet Efendi ve pederi, talâkat-i lisân ve 'uzûbet-i beyân ile memdûh-ı enâm ve meclis-i va'z u tezkîri mecma^c-ı hâşş u 'âm⁴ olan Esseyyid Eşşeyh Abdüssamed Efendi'dir. Müteveffây-ı mezbûr ol hâne-dân-ı kadîmden zuhûr ve kesb-i sermâye-i fehm ü şu'ûr edüp pederi vefâtından sonra Yenibağçe kurbünde Himmet-zâde Tekyesi denmekle meşhur mahalde maķâmına câ-nişîn ve ol hânķâh-ı vâlâ her yevm-i hamîs'de cilvegâh-ı gürûh-ı zâirîn idi. Bilistihķāk tarîk-ı meşîhate dâhil ve refte refte Sultan Ahmed Han Câmi^c-i şerîfi va'ziyyesine vâsıl olmuş idi. İlm ü ma'rifeti kadr-i müşterek, halûk ve safdil bir zât-ı sûtûde-sıfât idi رحمه الله عليه⁵

1 sonra: — U [Eksiklik mânâyı bozuyor] || 2 müddet-i medîde TBU: müddet-i medîd E || 3 eşşeyh TEB: şeyh U || 4 hâşş u 'âm T: havâşş u 'avâm EBU || 5 رحمه الله تعالى TEB: رحمه الله عليه U.

İhrâc-ı¹ surre-i humâyun

Mâh-ı mezbûrun on ikinci günü taraf-ı devlet-i ebed-müddetden ahâli-i Haremeynü's-şerîfeyn'e her seme irsâli mu'tâd olmağla ihrâc buyurulan surre-i humâyûna [7 a] vaz' olunan altunlar Darbhâne-i âmire'den henüz çıkmış müşa'şâ^c ve berrak nûr-bahş-i dîde-i müştâk tabanlı ve müntehab zer-i mahbûb olmak üzere sultân-ı kerîmü'l-hışâl² hâkân-ı amîmü'n-nevâl şehriyâr-ı 'atâ-mu'tâd³ ايد الله تعالى الى يوم التناد hazretlerinin emr-i humâyunları sâdır olmağla ol emkine-i mübâreke ahâlisini bu yüzden dahi mesrûrül-fu'âd buyurdular. Surre emâneti ile kâmyâb olan sâbıkan Bostancıbaşı Ahmed Ağa ve sâir hademe-i Haremeynü's-şerîfeyn zîb ü ziynet ve sürûr u behcet ile Sarây-ı humâyun'dan alup mükellef ve mükemmel alay ile Bağçekapusu iskelesine dek teşyi^c ve îşâl ve anda hâzır olan çekdirme sefinesine tahmil ve Üsküdar cânibine irsâl olundu.

Âmeden-i donanma-yı humâyun ez-Bahrisefid³

Mâh-ı mezbûrun on beşinci günü Kapudân-ı deryâ Tosun Mehmed Paşa sefâin-i donanma-yı humâyun ile Akdeniz'den gelüp takbîl-i atebe-i sultânî etmekle ber-mu'tâd-ı kadîm Yalıköşkü'nde Sadrıâzam ve bedr-efham saâdetlu Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri ve Şeyhülislâm-ı vâlâ-mağâm semâhatlu Dürrî-zâde Mustafa Efendi hazretleri ve Kapudan Paşa hazretleri huzûr-ı humâyûn-ı feyz-meşhûna dâhil olup birer ferve-i semmûr-ı girânbahâ ilbâsiyle ibcâl ü ikrâm ve sâir kapudanlar dahi hila^c-ı fâhire ihsânıyla bekâm buyuruludular.

Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î⁴

Mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü Mi'mâr Çarşusu'nda zuhûr eden harîkden bir kaç büyü^t ve dekâkîn muhterik olup bi-lutfi'llâhi teâlâ suhûletle müntafî oldu⁵.

Suhten-i kalyon-ı mîrî ve keştihâ-yı diğer

Mâh-ı şa'bânü'l-muazzamın yedinci gecesı saat altı buçukda iken Bağçekapusu ile Galata beyninde lenger-endâz olan beylik kalyon -ki

1 ihrâc-ı TE: zikr-i ihrâc-ı BU || 2 şehriyâr-ı 'atâ-mu'tâd ايد الله تعالى الى يوم التناد T: — EBU || 3 ez-Bahrisefid TBU: — E || 4 Başlık T'de önce yazılıp sonra üzeri çizilmiş || 4-5 Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î: ... müntafî oldu TE: — BU.

ber-mu'tâd-ı kadîm kışlaya ta'cân olunup azîmet üzere idi- derûnundan bir âteş-i tünd ü serkeş zuhûr edüp giderek demirlerinin ipleri muhterik oldukda yerinden hareket ve yanarak yürüyüp Galata önünde merbût olan çekeleve ve şayka ta'bir olunan kebîr kayıklara çatup bir kaçını ihrâk eyledikten sonra bi-emri'llâhi teâlâ ol [7 b] mahalden dönüp âheste âheste Cibali¹ ile Tüfenghâne arasında olan Yahûdi hânelere² yanaşup ol hâneleri ve Cibali Çarşusu'nu bilcümle³ ihrâk eyledi ve Galata önünde yakdığı kayıklardan birbirine sirâyet ile muhterik olan altı yedi aded kayıklar -ki sâirlerine dahi isâbet-i nâr havfinden iskelelerden alarga etmişler idi- lodos havâsı ile rûzgârın önüne düşüp her biri Halîc-i İslâmbol'un bir tarafına müteferrik ve münteşir oldular. Ba'zısı Azebkapusu⁴ ve Dîvânihâne karşusunda ve ba'zısı dahi Ayvansaray mehâzisinde ve sâir mahallerde yanup birisi dahi Tersâne-i âmire önünden mürûr ve Tersâne Sarayı kasrını bilkûliyye ihrâk edüp beş altı saat mikdârı müddetde cümlesi mahv u muzmahil oldu.

Vilâdet-i humâyûn-ı Şehzâde Sultan Mehmed

حفظ الله الملك الصمد

Sene-i mezbûre mâh-ı şa'bânü'l-muazzamının dokuzuncu yevm-i sebt-i mübârekde -ki karîn-i sa'd u şeref idi- saat dokuzda şehriyâr-ı ekrem velî-nî'met-i âlem şevketlu mehâbetlu kerametlu Sultan Mustafa Han efendimiz hazretlerinin sulb-i pâk-i feyznâklerinden⁵ Sultan Mehmed nâm bir şehzâde-i meh-ruhsâr-ı celîlü's-şân pîrâye-i âgûş-ı dâye-i imkân olup⁶ gülzâr-ı peyveste-bahâr-ı saltanatın bir gunçe-i bûyâsı âşikâr ve siphr-i şevket ü hilâfetin bir necm-i saâdeti bedîdâr olmağla dîde-i mü'minîne ifâze-i nûr-ı sürûr ve şudûr-ı muvahhidîne ilķây-ı ferah u hubûr etmekle çâr cihet-i âfâķ şükr-i ni'am-ı Hallâk ile lebrîz olmuşdur. Cenâb-ı Vâhibü'l-murâdât ol şehzâde-i cevân-baht-ı nâzperveri⁷ sâye-i saâdet-vâye-i hazret-i zıllu'llâhîde sâir evlâd-ı emcâd-ı pâkîze-nihâdlarıyla eṭval-i ömr⁸ ile muammer ve niçe kemâlât ile behrever eyleyüp şavn-ı şamedânîde maşûn ve elṭâf-ı rabbâniyyeye makrûn olalar âmîn بحرمة من له قيام السماوات وارضین Akîb-i vilâdet-i [8 a] bâsaâdetde de'b-i kadîm üzere Ağa-yı dârü's-saâdeti's-şerîfe sarây-ı sadrîâzam'ı teşrîf ve makdem-i Şehzâde-i âlî-tebârı tebşîr ile safâ-bahş-ı

1 Cibali : جب علی [şeddeli] TEB, جبالی U || 2 Yahûdi-hânelere TEB: yahûd-hânelere U || 3 Cibali çarşusu'nu bi'l-cümle TEB: Cibali karşusunu bi'l-küllîyye U || 4 Azeb-kapusu TEB: Arabkapusu [yanlış] U || 5-6 feyznâklerinden... olup : — U || 7 nâzperveri TBU: nazperverdi E || 8 eṭval-i ömr TEU: ṭûl-i ömr B.

derûn-ı mekârim-meşhûnları oldukda taraf-ı hazret-i Âsafiden merâsim-i iczâz ü ikrâmî tekmiî ü tetmîm olunduktan sonra bir girânbahâ semmur kürk ve bir mücevher hançer ve bir mükemmel donanmış at ve otuz kese akçe icâ buyurdular. Şeyhülislâm-ı sellemehû's-selâm hazretlerine ve vüzerây-ı icâm ve Kethudây-ı sadrîâlî cenablarına ve sâir menâsıb-ı refî'a ashâbına âdet-i müstedîme üzere müjde-i revân-bahş-ı vilâdet-i humâyûn ile varanlara kemâl-i meserret ve inbisât birle her biri işâr-ı nakdîne-i iktidâr ile ifây-ı levâzım-ı ihlâskârî eylediler. Ertesi gün kâr-fermây-ı vekâlet-i kübrâ saâdetlu ¹ Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri ve revnak-efzây-ı mesned-i zühd ü takvâ fazîletlu ² Şeyhülislâm Dürri-zâde Mustafa Efendi hazretleri ve Nişancı Paşa ve Kapudan Paşa ve Sadreyn-i muhteremeyn ve Nakîbü'l-esrâf efendiler hazarâtı ve Yeniçeri ağası, Bâbîâsafî'den ba'de salâtî'z-zuhr Sarây-ı humâyûn'a azîmet edüp huzûr-ı lâmi'ü'n-nûr-ı hazret-i şehriyârîye icz-i duhûl ile şerefîyâb olduklarında tebrîk-i vilâdet-i humâyûn ile duây-ı istizâde-i ömr ü devlet edâsından sonra her biri mazhar-ı iltifât-ı şehensâh-ı âlem ve semmur kürkleri ilbâsıyla muazzez ve mükerrerrem oldular. Ba'dehu memâlik-i mahrûsa-i islâmiyyede olan vüzerây-ı icâm ve vülât ve hükkâm taraflarına mu'tâd-ı kadîm üzere müjde-i vilâdet-i humâyûn zımnında sulehâ ve meşâyih-i cevâmî ve mesâcidde tenvîr-i sâha-i vücûd eden kevkeb-i şu'le-guster-i burc-ı necâbet hazretlerinin imtidâd-ı ömr ü devleti duâsına dest-guşây-ı dergâh-ı Kâdî'l-hâcât olmalarını ve her beldenin kılâ ve hûşûnunda top ve tûfeng şenlikleriyle izhâr-ı sürûr u şâdmânî kılmalarını tavsîye ve tenbîhi mutazammın menâşîr-i şerîfe tahrîr ve taraf taraf irsâl ü tesyîr olundu ³.

İhrâc-ı mevâcib-i kisteyn

[8 b] Mâh-ı merkurda tavâif-i askeriyyenin iki kış «maşar» ve «recec» ulûfeleri Hazîne-i âmire'den ihrâc olunup herkes nevâl-i efdâl-i hazret-i şehriyârîden hissemend ve behreyâb oldular. Sadrîâzam hazretleri dahi bir kaç gün zarfında devr ü tevzî'i tekmiî ü tetmîm buyurdularında cenâb-ı hazret-i Hilâfet-penâhîden hizmet-i celîleleri şayân-ı tahsîn ve rızây-ı yümn-iktizây-ı veliyü'n-nî'amânelerine karîn olduğunu mübeyyin hatt-ı humâyûn-ı nevâziş-makrunlarını mashûben bir ferve-i semmûr-ı pür-behcet ve bir mücevher hançer-i zî-kıymet Hazînedâr Ağa ile irsâl ü işâl anlar dahi haşavât-ı tebcîl ile istikbâlden sonra hil'ati

¹ saâdetlû TBU: — E 2 fazîletlu B (T'de üzeri çizilmiş): — E 3 olundu TBU: kılındı E.

ârâyiş-i dûş-ı ta'zîm ve hançeri pîrâye-i kemer-i tekrîm buyurup Hazî-
nedâr Ağa'ya on beş kese akçe ve bir semmur kürk ve etbâna dahi
‘alâ vechi’l-mu’tâd mebâlig-i vâfire in‘âm ve ikrâm buyurdular.

Zikri mürûr etdiği üzere Sarây-ı humâyûn’da asker-i zafer-rehber-i
sultânî ulûfe keseleri kaldırdıkları gün ol âftâb-ı nev-‘ulû-ı burc-ı şev-
ket yâni şehzâde-i emced Sultan Mehmed hazretlerinin esnây-ı vilâ-
detleri sûr-ı sürûr-efzâsına müsâdîf olmağla dest-i mehterân-ı hâssadan
velvele-endâz-ı âfâk olan tabl, surna ve köslerin debdebe-i şevk-peymâ
ve zemzeme-i hâlet-bahşâsından gûnbed-i gerdûn-ı gerdân lebrîz ve ol
mecma‘-ı gam-fersâda bulunan erbâb-ı Dîvân ve bilcümle bendegân-ı
bâb-ı adâlet-unvânın derûn-ı safâ-meşhûnlarına bir kat dahi şevk-engîz
olması misli nâ-mesbûk bir mânâ idiği mütetebbi‘ân-ı sahâif-i âsâra
nümâyândır.

Azl-i Kapudân-ı deryâ Tosun Mehmed Paşa ve tevcihât-ı menâsıb-ı ba‘z-ı vüzerâ

Bâlâda tafsîli mürûr etdiği üzere muhterik olan mirî kalyonun ka-
pudanı olup ol hâlet vukû‘unda firâr u gaybet¹ eden Çunçar Kapudan
leyle-i harîfde kalyonda bulunmayup bu maqûle umûrda vâcib olan
basîret ve intibah üzere hareketde tekâsül ve takşîr Kapudan-ı deryâ
Tosun Mehmed Paşa tarafına mûcib-i iğbirâr-ı ‘ab‘-ı humâyûn olmağla
Bostancıbaşı Ağa mübâşeretiyle [9 a] Balıkhâne’ye vaz‘olunmuş iken
şehenshâh-ı kerîmü’l-hîşâl-i amîmü’l-efdâl hazretlerinin müşârûnileyh hak-
kında deryâ-yı ihsânı pür-hurûş olup mazhar-ı afv ü itlâk buyurdukla-
rından başka mâh-ı şa‘bânın on sekizinci günü Eğriboz mansıbı men-
şûru ihsânıyla nâil-i ruq‘a-i âzâdî buyuruldu. Yerine Rumeli vâlîsi
vezîr-i mûkerrem Mehmed Paşa hazretleri² Kapudân-ı deryâ ve dergâh-ı
devlet-penâha vâsıl olunca Nişancı Elhâc Mehmed Emîn Paşa haz-
retleri vekâletlerine ta‘yîn buyurulup; Rumeli eyâleti Vidin muhâfızı
Mehmed Paşa’ya, Vidin muhâfızlığı Hotin muhâfızı Receb Paşa’ya,
Hotin muhâfızlığı Eğriboz muhâfızı Ahmed Paşa-zâde Mehmed Paşa’ya³
tevcih buyuruldu ve Tersâne-i Âmire emîni Ahmed İzzet Efendi
mansıb-ı mezbûrdan azl ve Kabataş’da vâki‘ yalısında⁴ meks ü
ikâmete tenbîh ve yeri sâbıkan Matbah emîni Mehmed⁵ Emîn Ağa-
zâde Hüseyin Ağa’ya tevcih buyuruldu. Liman reîsi dahi Magosa kal‘a-
sında kal‘a-bend olmak üzere emr-i âlî sudûr eyledi ve İslâmbol ağası

¹ gaybet TEB: gaybubet U || ² hazretleri TEB: + sâniyen U || ³ Hotin...
Mehmed Paşa’ya: — U || ⁴ yalısında TEB: bağçesinde U || ⁵ Mehmed TB: — E.

Ömer Ağa ma'zûl ve yerine sâbıkan Başyazıcılık'dan Yayabeyliği ile mütekâ'id Mustafa Ağa mevsûl oldu.

Vuķû'-ı harîķ

Hocapaşı Çarşusu ile Sarây-ı sadrıâzamî beyninde olan büyütdan Bostancıbaşı-zâde hânesi derûnundan mâh-ı şa'bânın yirmi ikinci gecesi zuhûr eden âteş, Aydın-zâde Tekyesi hücerâtından Kapuağası Medresesi'ne varınca ve ol mahalden verây-ı Sarây-ı sadrıâzamî'ye ¹ müntehi olunca vâķi' olan menâzili ihrâķ eyleyüp hattâ bâb-ı sarây-ı mezkûra muhtasıl muhızır ağalara mahsûs olan mahallin ebniye ve suķûfu, havf-i sirâyet-i nârdan hedm ü tahrîb olundu. Ol gece rûzgârın kemâl-i şiddet üzere hübübu dehşet-endâz-ı kulûb olup zâhir-i hâle nazarla suhûletle inşifâsı baîdü'l-ihimâl iken velî-ni'met-i kerâmet-menkabet hazretleri vücûd-ı nâzenînlerine râhat u ârâm vermeyüp at üzerinde ber-karâr oldukları hâlde ihlâs-ı derûn ile duây-ı icâbet [9 b] der-kafây-ı veli-yü'n-ni'amâneleri bî-reyb ü merâ' makbûl-i dergâh-ı Hudâ olduğı ol âteş-i hevlnâke bâis-i ģumûd u sükûn oldu.

Akd-i cem'iyet-i ders-i Tefsîr-i şerîf der-huzûr-ı humâyun

Pâdişâh-ı ma'delet-guster-i efâķıl-perver hazretlerinin sinîn-i sâbı-kada mu'tâd-ı tab'-ı hayr-i'tiyâdları olduğı gibi bu senenin şehri ramazânü'l-mübârekinde dahi huzûr-ı humâyunlarında nüsha-i mu'tebere-i Beyzâvî-i şerîf'den tederîs ü takrîre emr-i âlileri sâdır olmağla mevâlî ve müderrisîn-i dâ'îlerinden yüz yirmi altı aded kimesne on dokuz meclise taksîm ve her biri bir gün için tertîb ü tanzîm olunup her meclisin erbâbından zâten ve zemânen akdem ve ercah bulunan, sâirlerine reis ve bâlânîşîn-i maķâm-ı ta'lim ü tederîs buyuruldu. Evâil-i sûre-i şerîfe-i Bakara'dan bed' olunup maķâma münâsib niçe nikât ve mezâyâ takrîr ü tebyîn ve her meclis-i nefis-i melâik-celis ģıpta-fermây-ı Bihişt-i berîn oldu. Bir kaç saatde karîn-i itmâm ve duây-ı pâdişâh-ı enâm ile miskiyyü'l-hitâm olup me'zûn-ı 'avd u inşirâf olduklarında şehriyâr-ı şehâ-kirdâr hazretleri her birin hüsn-i iltifâta şâyân ve yed-i mü'eyyid-i kerîmâneleriyle atıyye-i cezîleler ihsân buyurmalarıyle ol ģürûh-ı fezâ'il-şükûh pîşgâh-ı inâyet-destgâh-ı husrevânelerinde hâiz-i şeref-i ta'lim ü teallüm olduklarından başka masârif-i ramazânıyye ve iydiyye ģâ'ilesinden rehâyâb olmağla nâil-i destmâye-i ferâĝ u râhat ve evlâd u ıyâl ile duây-ı imtidâd-ı ömr ü devletlerine sarf-ı evķât-i

¹ sadr-ı a'zamî'ye TBU: sadr-ı 'âlî'ye E.

hayâta niṭāk-bend-i azîmet oldular. Haḳḳâ ki zümre-i duâ-gûyân-ı müderrisinden mecâlis-i mezkûreye intihâb ve ta'ÿin buyurulan kimesnelerin her biri şadaḳât-ı seniyye-i hazret-i şehenşâhiye vücûh ile şâyân ve cenâb-ı saltanat-me'âb hakkında zarâ'at ve iftikâr¹ ile duâları dergâh-ı aẓamet-penâh-ı Mucibü'd-da'avât'da makbûl olacağı bî-reyb ü gümândır.

Ziyâret-i Hırka-i şerife

على صاحبها افضل التحية

Âdet-i müstahsene-i Devlet-i Osmâniyye üzere mâh-ı mezbûrun on beşinci günü **[10 a]** Hırka-i Şerife Cdası'nda huzûrları mu'tâd olup dâvet olunan a'ÿân-ı Devlet-i aliyye ve erkân-ı saltanat-ı seniyye ba'de'l-ictimâ Bürde-i münife-i hazret-i mefhar-i mevcûdât 'alâ lâbisiha ekmelu's-şalâvât ve ecmelu't-taḥiyyâtın dâmen-i arş sâйна rûmâl ile kesb-i şeref-i câvid ve tenvîr-dîde-i ümmid eylediler.

Vefât-ı Yusuf-zâde Yusuf Efendi

İslâmbol kazâsından infişâl ile guzârende-i evḳât-i hayât olan Yusuf-zâde Yusuf Efendi mâh-ı mezbûrun on yedinci günü âlâyiş-i² nâ-pâydar-ı dünyâdan dest keşide ve riyâz-ı rahmet-i Perverdigâra reside oldu. Mevlânâ-yı mezbûr hâk-i pâk-i İslâmbol'dan ser nümây-ı zuhûr ve bin yüz otuz dokuz senesinde Medrese-i hâric'le mesrûr olup altmış beş senesi recebinde zabt etmek üzere Süleymâniyye Medresesi'nden İzmir kazâsı ile ber-murâd ve müddet-i mu'tâdesin tekmiiden sonra Şeyhülislâm Mehmed Sâlih Efendi merhûma karâbeti takrîbi ile Edirne pâyesi ile mesrûrül-fu'âd oldu. Ba'dehu yetmiş iki şehr-i³ rebî'ülevvelinde mahrûse-i Bursa kazâsı ve Mekke-i mûkerreme pâyesi ile tekrim ve bir kaç eskilerine takdîm olunup yetmiş sekiz recebü'l-ferdi gurrasinde mansıb-ı vâlâ-yı İslâmbol ile dîde-i âmâli karîr ve sitâre-i ikbâli müstenîr oldu. İmdâd-ı baht-ı mâder-zâd ile zemânında eşyâda ḥışb u reḥâ' ve es'ârda adem-i gılâ sebebiyle suhûletle tekmiil-i müddet-i hükûmet ve Maraş ve Eskişehir arpalıklarıyla gûşe-guzîn-i ferâg u râhat olmuş idi. Mevlânâ-yı mûmâileyh رحمه الله عليه meşreb-i sûfiyyeye mâil ve türki tasavvuf⁴ kitablari mütâla'asına müştakil, harekât ve sekenâtı mu'tedil bir zât⁵ idi.

1 iftikâr TBU: ibtihâl E || 2 âlâyiş TBU: ârâyiş [yanlış] E || 3 şehr: — T || 4 mâ'il ve türki tasavvuf TEB: mâ'il ve fıkıh ve tasavvuf U || 5 zât TEB: zât-ı safâ-dil U.

**Vürûd-ı haber-i vefât-ı Elhâc Abdurrahmân Paşa
ve zihri ahvâl-i Yılanlı Mûsâ**

Memâlik-i fesîha-i Anadolu'da ¹ ba'z-ı emâkin ve arâzinin âb u hâki muktezâsı üzere ekser-i ahyânda sevdây-ı şöhret ü teayyün ile bir şahs-ı bâhirü'n-nağş zuhur ve eli yetiştiği mahallere ilkây-ı tohm-ı mefâsid ü şürûr edüp sâhte kâmrânlık ve âyende ve revendeye emvâl-i mağşûbe ile **[10 b]** mîzbânlık ederek etrâf ü enhâya berg ü şâh salmağla kendüye hem-senc-i terâzû-yı i'tibâr olmağa müstaid kimesnele-
rin vücûdunu istişkâl ve giderek sell-i süyûf-ı harb ü kıtâl edüp umûr-ı külliyye ve cüz'iycede tarafına bilâ mürâcaatin bir emrin husûlû mer-
tebe-i imkândan dûr ve ashâb-ı mesâlin zencîr-i kahr u istîlâsında dermânde ve makhûr olup ahâli ve reâyânın emvâl ü emlâkine itâle-i
dest-i intihâb ve itâat emrinde ser-i mû tekâsül ve tereddüd gösteren-
lerin hân mânların harâb edüp meydân-ı 'ucb ü istikbarda ^{مهم دیگر نیست}
vâdisinde atup tutmağa meşgûl iken nâgâh taraf-ı saltanat-ı seniyye-
den kedû-yı bustân-ı mezellet olan ser-i şakâ-perestine bir sîlî-i saht-ı
nerîmâne gelmekle sâha-i hızlânda sernigûn ve vücûd-ı bed-bûdu âlû-
de-i hâk ü hûn olduğu kesîrû'l-vuķû olup bu esnâda Eğirdir ² kasabası
ahâlisinden iken zirve-i kuhsâr-ı şakâvete 'urûc eden Yılanlı Mûsâ dahi
evsâfı mürûr eden eşhasdan ma'dûd olmağla kahr u i'dâmına Aydın
muhasıl Elhâc Abdurrahmân Paşa ta'yîn buyurulup irsâl-i menşûr-ı
isti'câl, ol dahi me'mûr-ı maiyyeti olan mîrimîrândan Teke mutasarrıfı
Çelik Paşa-zâde Ahmed Paşa'yı şahs-ı mezbûrun üzerine irsâl edüp
Çelik Paşa-zâde dahi,

M ı s r a

Bende Dâvûdî nefes var eridir pûlâdî

zemzemesiyle ol sindan-ı girân-vezn-i âhenîne muķâbele ve Eğirdir
kurbünde Bağlar nam mahalde tertîb-i sufûf-ı muķâtele kıldılar. Mûsâ
tarafından filcümle sûret-i galebe nümâyân olmağla firâra fûrce bulup
Eğirdir kal'asına taķaşşun ve duhûl, Ahmed Paşa dahi askerini istimâ-
let ve teşci' ile muhâsaraya meşgûl etdiği haberi Abdurrahmân Paşa'ya
vâsıl oldukda Eğirdir cânibine azm ü şitâbında Mûsâ derûn-ı kal'adan
firâr ve nevâhi-i Ermenâk semtlerinde bir kaç gün geşt ü guzârdan
sonra Hadım kasabasına varup ulûm-ı zâhire ve bâtinede memdûh-ı
elsine-i şeyh u şâb ve menhel-i 'azb-i kemâlâtı mahall-i iğtirâf-ı **[11 a]**
zümre-i tullâb olup bundan akdem âzim-i riyâz-ı rahmet olan Hadım

¹ Anadolu'da *TEB*: Anadolu'dan *U* || ² Eğirdir *E* (harekeli).

müftisi Efendi'nin oğullarına ilticâ, anlar dahi afv-i cerâimi bâbında Abdurrahman Paşa'dan istişfâ^c ve¹ recâ eylediler. Pederleri müftî-i merhum vezîr-i müşârünileyhin şeyhi ve mu^ctekâdi ve fevkalgâye müsâselleme ve mu^ctemedi olmağla çelebilerinin şefâatlerine adem-i müsâadeye imkân bulmadığından taraf-ı Devlet-i aliyye'ye kemâl-i zarâ^cat ile peyderpey istirhâm ve niyâzından merâmı karîn-i is^câf ve mazhar-ı afv ü el^câf buyurulup; ancak mer^cûm Mûsâ ba^cde'l-yevm Eğirdir kasa-basına varmayup Hadım'da sâkin olmak üzere² tenbîh ü te^ckîd ve hılâf-ı şart-ı ma^chûd vardı^cğı sûrette Eğirdir ahâlîsi men^c ü tardı bâbında müsâmaha ederler ise mebâliğ-i vâfire nezre kaç^c ile husûs-ı mezbûrun esâs-ı nizâmını teşyîd etdikden sonra avdet edüp Isparta kazâsına geldikde semt-i şehrah-ı âlem-i bakâyâ dirre-zen-i kûs-ı rihlet ve kişver-i fûshat-âbâd-ı hâmuşâna esb-rân-ı teveccüh ve azîmet oldu^cğı haberi evâil-i şehir-i ramazânda dergâh-ı devlet-penâha vâsıl oldu. Müteveffây-ı mezbûr fi'l-asl Dârende ahâlîsinden olup dâire-i Devlet-i aliyye'ye şerefyâb-ı intisâb ve Çavuşbaşılık mansıbı ile kâmyâb oldukda hall ü akd-i umûrda hayli pêsendide cûnbüş göstermekle bin yüz altmış dokuz senesinde³ dest-i istihkâkına i^cây-ı menşûr-ı vezâret ve Maraş mansıbı ihsâniyle riâyet olundukdan sonra Trabzon ve Sivas ve Trablus-Şam ile Cerde⁴ ve Karaman ve Aydın ve Diyarbekir ve Erzurum mansıblarıyla mükerrer olmuş idi. Karaman vâlîsi iken ahâli ve reâyâyâ mezâlim ve teaddisi mesâmi^c-i aliyyeye vâsıl ve te^cdîbi irâde buyurulduğuna⁵ müşârünileyh tarafından ıttılâ^c ve yakîn hâsıl oldukda kapusu halkından mâadâ vâfir haşarât-ı levendât ile Konya'dan kalkup ol havâlide bir az müddet bîm ü ıztırâb ile geşt ü guzâr ve Bolu kasabası pîşgâhına gelüp recây-ı afv ü inâyetle dergâh-ı re^cfet-penâha niyâznâmelerin tekrâr edüp,

[11 b]

B e y t

O denlü şermsârım rû-siyâhî-i günâhımdan

Yüzüm yok tâlib-i afv olmağa devletlu şâhımdan

mağzâsınca bâd-ı tünd-hîz-i nâle vü feryâdı bâis-i⁶ tehyîc-i deryâ-yı merhamet olmağla cerâim-i guzeştesinden iğmâz ve tertîb-i cezâsından i^crâz ile mazhar-ı afv u ihsân, ancak vezâreti ref^c olunup meskaat-ı re^csi olan Dârende'de vâkı^c çiftliğinde sâkin olmak fermân buyuruldukda imtisâle müsâra^cat ve kapusun dağıdıp mahall-i mezkûrda ihtiyâr-ı gûşe-i uzlet etmiş iken,

1 ve : — T. 2 üzere : — T || 3 senesinde TE : senesi BU || 4 Cerde E : hurrem U || 5 buyurulduğuna E : + binâen U || 6 bâ^cis : bâdî U.

Çeşmizâde Târîhi — 2

B e y t

Bir zaman eylese de sûy-ı hılâfa ceryân
Yine mecrây-ı kadîmîn bulur âb-ı ihsân

muktezâsınca yetmiş beş senesinde vezâreti ibkâ ve Trabzon mansıbı ile mehçe-i râyet-i i'tibârı Ferkad-fersâ buyuruldu. Sebt-i veķâyî^c-i Gürcistân esnâsında mufassalan zıkr ü beyân olunduķu üzere yetmiş altı senesinde Aydın sancaķı ilhâķıyle Erzurum mansıbı ile kâmbîn ve sefer-i Gürcistân'a serasker ta^cyîn buyuruldu. Ancak hengâm-ı şitâya karîb hareket etmekle çendân sezâvâr-ı istihsân olacak bir kâra muvaffak olamayup احيب من قابض الماء kufûl ü rücu^c ve bast-ı a^czâr-ı vâhiyeye şüru^c etmiş idi. Velhâsıl vezîr-i müşârünileyh şedîdü'l-şekîme ve kâr-guzâr ve tedbîr-i nizâm-ı umûrda beyne'n-nâs hayli bülend-iştihâr idi.

Zıkr-i muâyede-i 'îd-i Ramazân

Mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü Sadrıâzam-ı kerîmü's-şiyem hazretleri hademe-i bâb-ı gerdûn-cenâblarıyle müretteb alay ile Şeyhülislâm-ı sellemehü's-selâm hazretlerinin saâdethânelerin teşrif buyurup tebrîk-i 'îd-i saîd ve yirmi yedinci günü Şeyhülislâm-ı vâlâ-maķâm ve vüzerây-ı sipîhr-ihtîşâm ve sudûr-ı ulemây-ı 'îzâm hazarâtı dahi Sarây-ı âsâfî'ye varup icrây-ı merâsim-i ta^cyîd buyurdular. Yirmi sekizinci gün nü mevâlî-i 'îzâm, yirmi dokuzuncu günü müderrisîn-i kirâm ve hâcegân-ı dîvân-ı felek-unvân 'alâ vechi'l-mu'tâd tetmîm-i kavâid-i muâyede eyleyüp leyle-i 'îdde bilcümle Sarây-ı humâyun'da cem^c olup tulû^c-ı âftâb-ı saltanata dîde-guşây-ı terakkub ve intizâr ve ale's-seher şehenşâh-ı murassa^c-taht-ı humâyun-baht hazretlerinin takbîl-i dâmen-i inâyetleriyle hâiz-i **[12 a]** şeref-i iftihâr ¹ olup,

B e y t

Dâim etsün Hak o şâhın lutfunu ihsânını
Can katıldı cânıma bûs edicek dâmânını

zemzemesin tekrâr ile hâlâvet-baķş-ı zâ'îķa-i ümmid oldular. Ba^cdehu şehriyâr-ı İskender-iktidâr hazretleri âlây-ı bâsıra-pîrâ ile Sultan Ahmed Han Câmi^c-i şerîfi'ne azîmet ve edây-ı salât-ı 'îd akîbinde sarây-ı humâyunlarına atf-ı inân-ı şevket ve tahrîk-i rikâb-ı haşmet buyurdular.

¹ iftihâr TB : i'tibâr E.

Zikr-i ba'z-ı veķāyî-i Mısıryye

Gurre-i şevvâlû'l-mükerremde vürûd eden ahhârdandır ki ümerây-ı Mısıryyeden «Çavuşlar kethudâsı çırağı» denmekle ma'rûf Hasan Bey emsâline tefevvuk ve isti'lâ kasdıyle ez-kadim ümerây-ı Kâhire bey-ninde mu'tâd olan şive-i nâ-bercây-ı mu'âdât ¹ meslekine sâlik ve ümerânın nâmdârlarından Mîrû'l-hâcc-ı esbak Keşkeş Hüseyin Bey'in itfây-ı şu'le-i hayâtına intihâz-ı fursata mütehâlik olduğun Keşkeş'in ba'z-ı gayretkeşleri kendüye ismâ' ü ihbâr ve adem-i intibah üzere hareket-den tahvîf ü inzâr etmişler ² idi. Keşkeş dahi keşmekeş-ı ıztırâb ile bir an evvel hasmının i'dâmına cûyây-ı vukû'ı fursat iken merķûm Hasan Bey yevmen mine'l-eyyâm âdet-i belde üzere seyr ü temâşâ kasdıyle hâric-i Kâhire'de 'Ayn Şems nâm mahalle biniş edüp esb-i sabâ-reftârına cılve-bahş-ı ihtizâz ve yemîn [ü] yesâra 'inân-rîz-i tek ü tâz iken der-kemîn-i fursat olan huşamâsı ale'l-gafle üzerine hücum u iktihâm ve tîg-i hûn-âşâm-ı intikâm ile kârın temâm eylediler. Bu hâdise-i garîbe vukû'unda mecmû'ı ümerâ ve yedi ocak zâbitânı Azeb kapusu'nda akd-i encûmen-i cem'iyet ve hâlen vâlî-i mısır-ı Kâhire Silâhdâr Hamza Paşa hazretlerini mahall-i mezbûra dâvet etdiklerinde maktûl Hasan Bey'in tarafdârları olan ümerâdan diger Hasan Bey ve Mehmed Bey'i Cidde'ye ve Çavuşlar kethudâsı Süleymân Ağa'yı Dimyât'a nefy ü iclâyâ ittifâk ve bu vech ile ref'-i madde-i fesâd ü şıķâķ eylediler.

Tevcîhât-ı menâsıb-ı vûzerây-ı 'izâm ve ümerây-ı kirâm

Mâh-ı şevvâlû'l-mükerremiñ beşinci günü umûm üzere tevcihât-ı menâsıb vukû' bulup Bosna eyaleti [12 b] Hersek sancâğı ilhâkıyle sâbıkan Özü vâlîsi vezîr Silâhdâr Mehmed Paşa hazretlerine, Özü eyâleti sâbıkan Bosna vâlîsi Köprülü-zâde vezîr Elhâc Ahmed Paşa hazretlerine, Girid eyâleti sâbıkan Selânîk vâlîsi vezîr Elhâc Hasan Paşa hazretlerine, Selânîk ve Kavala sâbıkan Cidde vâlîsi vezîr Esseyyid Elhâc Ahmed Paşa hazretlerine, Karaman eyâleti Aksaray ve Akşehir ve Beyşehir sancakları ilhâkıyle vezîr Abdî Paşa hazretlerine, Haleb eyâleti sâbıkan Diyarbekir vâlîsi Gül ³ Ahmed Paşa-zâde vezîr Elhâc Ali Paşa hazretlerine, Diyarbekir eyâleti sâbıkan Rakka vâlîsi vezîr Hüseyin Paşa hazretlerine, Rakka eyâleti Kilis ve 'Azez sancakları ilhâkıyle sâbıkan Haleb vâlîsi vezîr Mehmed Paşa hazretlerine, Mora eyâleti muhassıllığı Sadriâzam-ı esbak Hamza Hâmid Paşa hazretlerine, Aydın

1 mu'âdât : si'âyât U || 2 etmişler TB : eylemişler E. || 3 Gül E (harekeli).

eyâleti muhassıllığı hâlen Tevkî'î vezîr Elhâc Mëhmed Emîn Paşa hazretlerine tevcih buyurulup menâsıb-ı mîrimîrândan dahi Elbasan sâbıkan Ohri mutasarrıfı Mahmud Paşa-zâde Ali Paşa'ya, Ohri sâbıkan İnebahtı muhâfızı Mollacık-zâde Ali Paşa'ya, İnebahtı sâbıkan Hotin¹ muhâfızı Ahmed Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya, Prizrin sâbıkan Köstendil mutasarrıfı Ferhâd-zâde İsmâil Paşa'ya, Üsküb Ada-i Kebîr muhâfazasından ma'zûl Mehmed Paşa'ya, Kilis Taşlıcalı Mehmed Paşa'ya, Hudâvendigâr sâbıkan Kângırı mutasarrıfı Esîr Ebubekir Paşa'ya, Karesi hâlen Teke sancağı mutasarrıfı Çelik Paşa-zâde Ahmed Paşa'ya ber-vech-i ilhâk, Karahisâr-ı Sâhib sâbıkan Kayseriyye mutasarrıfı Abaza Mehmed Paşa'ya, Kayseriyye sâbıkan Aksaray mutasarrıfı Hüseyin Paşa'ya, Ankara sâbıkan Sultanönü mutasarrıfı Esseyyid Hüseyin Paşa'ya, Çorum sâbıkan Aksaray mutasarrıfı Mehmed Paşa'ya, Delvine ve Avlonya sâbıkan İskenderiyye'den ma'zûl Hacı Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya, Kırk-kilise Kolçak Paşa-zâde Ahmed Paşa'ya tevcih buyuruldu.

Tevcihât-ı menâsıb-ı hâcegân-ı dîvânî

Kethudây-ı hazret-i sadriâzamî fezâilmeâb Kâşif Mehmed Emîn Efendi cenabları **[13 a]** ve Defterdâr-ı şikk-ı evvel Sârim İbrâhim Efendi ve Reîsülküttab Ömer Efendi ve Çavuşbaşı Esseyyid Osman Ağa ve Tezkire-i evvel Ahmed Yüsrî Efendi ve Teşrifâtî Vahdeti Elhâc Ebubekir Efendi ve Mektûbî-i sadriâlî Elhâc Abdürrezzak Efendi ve Beylikci Mustafa Re'fet Efendi ve Kethudâ kâtibi Nazîf İbrâhim Efendi ve Defterdâr-ı şikk-ı sâni Ârifî-dâmâdî Süleymân Efendi ve Şikk-ı sâlis Mihrî Mehmed Efendi ve Darbhâne emîni İzzet Bey ve Şehremîni Esseyyid İbrâhim Efendi mansıplarında kemâ fi'l-evvel ibkâ buyurulup Defter emâneti Bekir² Beyefendi'ye, Tezkire-i sâni İbrâhim Münîb Efendi'ye, Büyük rûznâmçe İsmâil Vâkîf Beyefendi'ye, Başmuhâsebe Subhî Mehmed Efendi'ye, Anadolu muhâsebesi Âtîf-zâde Ömer Efendi'ye, Yeniçeriyân kitâbeti Abdullâh Efendi'ye, Matbah emâneti sâbıkan Çavuşbaşı Resmî Ahmed Efendi'ye³, Atlı mukâbelesi Bekir Paşa-zâde Süleymân Bey'e, Haremeyn muhâsebesi Beñli Mustafa Paşa-zâde Abdullâh Bey'e, Cizye muhâsebesi Merâkî Hüseyin Efendi'ye, Arpa emâneti Recâî mehmed Efendi'ye, Mâliye tezkireciligi Kesriyyeli-

1 Hotin : Çirmen U || 2 Bekir : Ebubekir U || 3 Anadolu muhâsebesi 'Âtîf-zâde Ömer Efendi'ye, Yeniçeriyân kitâbeti Abdullâh Efendi'ye, Matbah emâneti.. sâbıkan Çavuşbaşı Resmî Ahmed (Ahmed Resmî T) Efendi'ye TE : Matbah emâneti.. Ahmed Resmî Efendi'ye, Anadolu muhâsebesi.. Ömer Efendi'ye, Yeniçeriyân kitâbeti Abdullâh Efendi'ye [«silsile» tertîbinde takdîm-te'hir vâki' oluyor] BU.

zâde Bekir¹ Bey'e, Mevķûfât Şâir İbrâhim Efendi'ye, Sipâhî kitâbeti Sıdkî Mustafa Efendi'ye, Silâhdâr kitâbeti Gürcistân defterdârı Ahmed Efendi'ye, Küçük rûznâmçe Vuslatî Mustafa Efendi'ye, Piyâde muķâbelesi Ahmed Visâlî Efendi'ye, Küçük evkaf Râtib Mehmed Efendi'ye, Kalyonlar kitâbeti Sa'dullâh Efendi'ye², Masraf kitâbeti İmâm Hasan Efendi'ye, Cebeciler kitâbeti Bekir Paşa-zâde Atâ Bey'e, Tophâne nezâreti Mûnis Mustafa Efendi'ye, Büyük kal'a tezkirecilîği Sarı İsmâil Efendi'ye, Küçük kal'a Kibleli-zâde Osman Bey'e, Başmuķâta'ası Anbar-emîni Süleymân Efendi'ye, Haremeyn muķâta'ası sâbıkan Dîvân kâtibi Yusuf Efendi'ye, İslâmbol muķâta'ası Kese defterî Derviş Efendi'ye, **[13 b]** Haslar muķâta'ası Nâilî İbrâhim Efendi'ye³, Kâğıd-ı Bîrûn emâneti Esseyyid Hayrullâh Efendi'ye, Kâğıd-ı Enderûn Ârifî-dâmâdî Süleymân Efendi-zâde Mustafa Efendi'ye, Târihcilik sâbıkan Yazıcı başhalifesi Mustafa Efendi'ye, Bursa muķâta'ası Ebe-zâde Mustafa Efendi'ye, Avlonya ma'a Eğriboz muķâta'ası sâbıkan Ulûfeciyan-ı yemîn kâtibi Hasan Efendi'ye, Sergi nezâreti Şehâ'î Ali Efendiye, Top arabacılar kitâbeti İbrâhim Efendi'ye, Ulûfeciyan-ı yemîn kitâbeti Halîl Efendi-zâde Feyzî Efendi'ye, Gurebây-ı yemîn kitâbeti Halîl Efendi'ye⁴, Ulûfeciyan-ı yesâr kitâbeti Behcet-zâde Mustafa Efendi'ye, Gurebây-ı yesâr kitâbeti Ömer Besîm Efendi'ye, İslâmbol baruthânesi Kabakulak yeğeni Süleymân Efendi'ye tevcih buyurulup ancak efrâd-ı hâcegân-ı dîvânî a'dâd-ı menâsıb-ı mevcûdeden bir kaç kat zâid olmağla hasbe'l-iktizâ mansıbdan bî-behre kalanların her biri avâtıf-ı aliyye-i sultânî ve avârif-i seniyye-i hâķânîden hemyan-ı tasavvurlarına küncâyış mertebesinden efzûn atıyye-i cezileler ihsânıyla memnûn buyuruldular.

Tevcihât-ı menâsıb-ı ağayan

Sipâhî ağalığı Abdal Mehmed Ağa'ya, Silâhdâr ağalığı Çeteci Paşa yeğeni Hüseyin Bey'e, Cebecibaşılık sâbıkan Başkethudâ Mustafa Ağa'ya, Topcubaşılık Elhâc⁵ Mehmed Ağa'ya, Mi'mârbaşılık Mi'mârlar kâtibi Hâfız İbrâhim Ağa'ya, Gurebây-ı yemîn ağalığı mukaddemâ

¹ Kesriyeli-zâde Bekir *TB*: Kesriyeli-zâde Ebubekir *E*, Kesriyeli Paşa-zâde Ebubekir *U* || ² Piyâde muķâbelesi Ahmed Visâlî Efendi'ye,..., Kalyonlar kitâbeti Sa'dullâh Efendi'ye: Piyâde muķâbelesi Sa'dullâh Efendi'ye [Hazif sebebi ile sehiv vâķi oluyor] *U* || ³ İslâmbol muķâta'ası Kese defterî Derviş Efendi'ye, Haslar muķâta'ası Nâ'ilî İbrâhim Efendi'ye: İslâmbol muķâta'ası Nâ'ilî İbrâhim Efendi'ye [Kezâ hazif dolayısıyla sehiv] *U* || ⁴ Ulûfeciyan-ı yemîn kitâbeti Halîl Efendi-zâde Feyzî Efendi'ye, Gurebây-ı yemîn kitâbeti Halîl Efendi'ye: Ulûfeciyan-ı yemîn kitâbeti Halîl Efendi'ye [Aynı mâhiyyetde sehiv] *U* || ⁵ Elhâc *EB*: Hacı *T*.

ocakları kethudâsı Ali Ağa'ya, Ulûfeciyan-ı yesâr ağalığı Zıştovlu¹ birâderi Mehmed Ağa'ya, Cizye Başbakı kulluğu hâlen Kuyumcubaşı İbrâhim Ağa'ya tevcih buyurulup bunlardan mâadâ ma'rûf ve ma'lûm olduğu üzere menâsıb-ı sâire ashâbına kemâkân ibkâ buyuruldu.

Azl-i Selim Giray Hân ve nasb-ı Arslan Giray Hân

Fermân-fermây-ı iklim-i Kırım olan Selim Giray Hân bundan akdem hânlık ihsânıyla nâil-i akşây-ı me'mûl oldukda taraf-ı Âsitâne-i devlet'e dâvet ve eslâf-ı kirâmından² birinin mazhâr [14 a] olmadığı ikrâm ü i'zâz ile mükerrerem ü mültefet olmuş idi. Ancak bu esnâda hilâf-ı rızây-ı humâyun ba'z-ı harekâtı zuhûruna binâen ma'zûl olup bundan³ esbak Hân olan Arslan Giray Hân hazretleri mâh-ı mezburun on üçüncü günü tekrâr mesned-i vâlâ-yı hânî'ye iş'ad ve sultân-ı tâc-bahş-ı mülûk-ı cihân hazretlerinin mekârim-i âlem-şumûl-i veliyü'n-ni'a-mânelerine neyl ü vusûl ile ber-murâd buyuruldu.

Nasb-ı kâdî-i Bursa vü Şam ü gayr-ı an

Mekke-i mükerreme pâyesi ile Bursa kadısı hâlen Emin-i fetvâ Bâbî-zâde Esseyyid Abdullâh Efendi tekmîl-i müddet etmekle sene-i merķûme zilka'deti's-şerîfesî gurrésinden ma'zûl olup kazâ-i mezbûr mahrec ma'zûllerinin akdemi sâbıkan medîne-i Üskûdar kadısı Hâfız İbrâhim Efendi'ye ve Demişkuşşâm kazâsı sene-i âtiye şehr-i rebî'ülevvelî⁴ gurrésinden sâbıkan Kuds-i şerîf kadısı Kâtibü's-sır Esseyyid Ömer Efendi'ye ve Sofya kazâsı sene-i merķûme zilhiccesi gurrésinden sâbıkan Sarây-ı Bosna kadısı Kıbrısî İbrâhim Efendi'ye ve Erzenürüm kazâsı sene-i âtiye muharremü'l-harâmı gurrésinden bâ-hareket-i dâhil Dersiyeye-i İsmâil Efendi müderrisi Üskûdârî Esseyyid Abdülbâkî Efendi'ye tevcih buyuruldu.

Vezâret dâden-i Şehriyâr-ı âlem be-Silâhdâr-ı sâbık İbrâhim Bey⁵

Sâbıkan Silahdâr-ı şehriyârî İbrâhim Bey, Pâdişâh-ı bende-perver hazretlerinin karîha-i sabîha-i mülûkânelerinden mâh-ı mezburda rûtbe-i vâlâ-yı vezâretle ser-bülend-i emâsil ü akrân ve Gonya sancağı ilhâ-

1 Zıştovlu (Zشتولی E, Zشتولی T): Zشتولی BU || 2 eslâf-ı kirâmından TBU: eslâfından E || 3 bundan: + akdem ve U || 4 rebî'ülevvelî: rebî'ülâhırî U || 5 vezâret dâden-i... İbrâhim Bey: vezâret-i Silâhdâr-ı sâbık-ı şehriyârî İbrâhim Bey U.

kıyle Çıldır eyâleti tevcih ve ihsân buyurulup bundan akdem memleket-i Gürcistân'a verilen nizâmın istikrâr u istihkâmı havâle-i uhde-i ihtimâmı kılınup Çıldır vâlîsi Hasan Paşa'ya dahi İçel eyâleti inâyet buyuruldu.

Zuhûr-ı inâyet-i pâdişâhî be-cenâb-ı sadâret-penâhî

Hâlen mesned-ârây-ı Sadâret-i uzmâ saâdetlu ¹ Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri, Sadriâzam-ı esbak Esseyyid Abdullâh Paşa merhûmun semere-i şecere-i fu'âdî yâni mahdûm-ı melek-nihâdî Mehmed Saîd Bey dâ'îlerin **[14 b]** mâh-ı mezburda dâmâdlıkları şerefîn ihrâz ile kâmyâb buyurdıkları esnâda Pâdişâh-ı bende-nevâz hazretleri mücerred âsaf-ı sadâkat-kîş-i hayr-endişlerinin hâtır-ı 'âtırların taltif ü tat'yib ve hüsn-i teveccüh-i husrevâneleriyle teşrif ü tat'rib irâdesiyle Berberbaşı Ağa ile kendülere bir ferve-i semmûr-ı ferah-resân ve bir hançer-i pür-zîb-i gevher-nişân irsâl ve ihsân buyurduklarında Âsaf-ı bülend-câh-ı meâlî-penâh hazretleri dahi merâsim-i teşekkür-i ni'amây-ı velî-ni'meti takdîm ve ağa-yı mumâileyhi 'atâyây-ı firâvân ile tekrîm eylediler. İnde't-tahkîk sultân-ı kadr-dân hazretlerinin bu vech ile inâyet-i nâgeh-zuhûr-ı veliyyü'n-ni'amâneleri derûn-ı ihlâş-meşhûn-ı âsafâ-nelerine ne rütbede safâ-bahş u nişât-endâz olduğun tahrîr ü beyânda hâme-i çâlâk izhâr-ı acz ile rû-be-zemîn-i ma'zeret ve 'araç-rîz-i şerm ü hâcelet olmuşdur.

Zikr-i nuzûl-i kalyon der-Tersâne-i 'âmire

Sene-i merķûme zilka'deti's-şerîfesinin yedinci işneyn günü âmâde-i nuzûl olup Mesken-i Gâzî ismiyle mevsûm kalyonun icrâsıyçun Pâdişâh-ı bahr u ber hazretleri uçanbarlı kalyonu makdem-i humâyunlarıyla teşrif buyurduklarında gûyâ Âftâb-ı âlem-ârâ burc-ı Esed'de karâr yâhud Hürşîd-i cihân-pîrâ verây-ı kûhdan arz-ı didâr eyledi. Keştî-i mezbur dahi suhûlet ve selâmet ile rûy-i deryâyâ revân ve miyân-ı bahrde mânend-i kûh-ı pür-şükûh nümâyân oldukda Sadriâzam-ı mekârim-menkabet ve Şeyhülişlâm-ı 'âlî-menzilet ² ve Kapudân-ı deryâ vezîr-i mükerrrem ³ Mehmed Paşa hażarâtı semmur kürkler ilbâsıyla i'zâz ve sâir mu'tâd-ı tekrîm olanlar dahi hila'-ı fâhire ile serefrâz buyurdular.

¹ sa'âdetlu BU: — TE || ² 'âlî-menzilet TBU: mu'allâ-menzilet E || ³ vezîr-i mükerrrem E: — TBU.

**Nefy-i Halebî Taha-zâde Esseyyid Ahmed Efendi
be-Edirne vü püsereş Esseyyid Mehmed be-Bursa ¹**

A'yan-ı Halebû's-şehbâdan ve mevâlî-i Bilâd-ı devriyye'den iken bundan akdem bir takrîb ile Kuds-i şerîf mevleviyyetini ihtilâs eden Taha-zâde Esseyyid Ahmed Efendi'nin Çelebi Efendi nâmıyla müştehir oğlu Esseyyid Mehmed dahi babası gibi tarîkde alâkası yoğiken sarf-ı nakdîne-i makdûr ile İzmir pâyesi ihrâz **[15 a]** ve cümle-i a'yan-ı Haleb'e tefevvuk ve i'tilâ ile havây-ı şöhret ü teayyünde pervâz edüp bir kaç senenin zarfında mecmû'-ı menâfi'-i Haleb'i kendüye celb ile bî-mâni ü mezâhim atup tutmağa ve şağîr ü kebîrin elinde olan nânpârelerin ² kapup yutmağa kanâat etmeyüp duâ-gûyân-ı mevâlî-i Haleb ki tarîk-i devr-i pâyan-ı tedrisde evvelîn pâye-i süllem-i ikbâl-leri olan mansıb-ı Mahrec'e vâsıl olunca otuz seneden ziyâde tahammül-i meşâkk-ı intizâr ve alelhusûs Halebû's-şehba mevleviyyetini kendülere matmağ-ı enzâr-ı i'tibâr edüp ne hâl ise ol mahbûbe-i menî'ül-menâlin dâmen-i visâline dest-i ümmîdi resân ve çekilen metâ'ib-i gûnâgûn-ı rûzgâra mükâfât şevkiyle mansıb-ı mezbûra şitâbân olduklarında ³ merkûm Çelebi Efendi'nin zir-i dest-i tahakküm ve tegallübünde esîr ve menâfi'-i mansıbdan binde birinin kendüye vusûlü emri-âsîr olup gerek ahâlî-i Haleb ve gerek sâir ashâb-ı vukûfdan mesmû' u meşhûr ve sıhhat-i vukû'u şekk ü şübheden dûr olduğu üzere nehb ü gasb etdiği emvâl ü emlâki kalem-i meşkûk'ül-lisan ile tahrîr ü beyân serhadd-i imkândan güzêrân olmağla bu maqûle dâhiye-i dehyâ ol belde-i bî-bedelden def' ü ref' ile ahâlî-i memleket terfih ü te'mîn ve mahrûse-i Bursa'ya nefy ü iclâsına bâ-emr-i âlî mübâşir ta'yîn olunup İzmir pâyesi kaydı dahi mahallinden terkîn ü ilgâ ve nâmı defter-i mevâliden hakk ü imhâ kılınmış idi. Bu esnâda mezbûrun elem-i ızrârından terk-i dâr ü diyâr ve Âsitâne-i saâdet'de temekkün ü istikrâr eden ahâlî-i Haleb emvâl-i mağşûbelerin dâvâ ve taleb sadedinde olduklarında babası Esseyyid Ahmed Efendi mezbûrûnu bî-asl u mesâs kelimât ile tahvîf ü tahzîr ve ta'cîz ü tekdîrden hâlî olmadığından başka kendüye ⁴ dahi gâh arpalık ve gâh rütbesinin mâfevkinde mansıb talebiyle taşdî'-i ricâl-i devlet etmekle mâh-ı mezburda ol dahi mahmiyye-i Edirne'ye nefy ü tağrîb ve gürûh-ı sitem-didegânı bu vec-hile ta'yîb olundu.

¹ nefy-i Halebî... be-Bursa : nefy-i Taha-zâde Halebî Çelebi Efendi Bursa ve püsereş be-Edirne U || ² nânpârelerin : nânpâresin U || ³ olduklarında TBU : olduk-da E || ⁴ kendüye TBU : kendü E.

B e y t

Ümmid-i gendum etme sakın cev-feşân olup
Âlemde nik ü bed kişi hep ekdiğin biçer ¹

S i y â s e t ²

Bu esnâda bir ermeni habîsi Saḳka Çeşmesi [15 b] kurbünde kah-
vehane nâmıyle bir dükkânda şâhid-i zûr ve ashâb-ı şerr u şûrdan
vâfir kimesneler ile cem'iyet ve hezâr güne mel'anet ve şaḳâvete
cesâret edüp sâ'î bi'l-fesâd olduḡu mesâmi'ci aliyyeye vâsıl oldukda
i'dâmına emr-i humâyun sâdır olmaḡla pîşgâh-ı dükkâna ³ şalb ile ce-
zây-ı sezâsı tertîb ve sâir erbâb-ı mefâsid ü şûrûr tahvîf ü terhîb olunup
ol gûruhdan dükkânda bulunanların bir kaçı dahi Limni cezîresinde
kal'â-bend olmaları bâbında emr-i âlî sudûr eyledi.

Azl-i Mîrahûr-ı evvel Selim Aḡa ve nasb-ı Mahmud Bey

Mîrahûr-ı evvel-i hazret-i şehriyârî Selim Aḡa pîr ü nâtûvân ve
rû'yet-i hidemât-ı me'mur-bahâda adem-i iktidârı nümâyân olmaḡla
mâh-ı merḳûmda azl olunup yerine Başsilahşor Mahmud Bey, Mîrahûr-ı
evvel nasb u ta'yîn buyuruldu.

Vusûl-i haber-i vefât-ı Gürcü ⁴ Mehmed Paşa

Hâlen Kars vâlîsi Mehmed Paşa mâh-ı mezburda âlem-i baḳāya
sevk-ı maṭıyye-i irtihâl ve terk-i daḡdaḡa-i câh u celâl eylediḡi haberi
Âsitâne-i devlet'e vâsıl oldu. Müteveffây-ı merḳûm Aḡışka ⁵ ahâlîsinden
olup İshak Paşa-zâde Yusuf Paşa kethudâlığı'ndan Kapucubaşılık tah-
sîli ile kevkeb-i ikbâlî i'tilâya âḡâz ve dâire-i devletde kesb-i şöret
ü teayyün ile Çavuşbaşılık mansıbını ihrâz eyledi. Ba'dehu bir az
müddet dahi Başbakı kulluḡu ile evḳât-guzâr, andan yine Çavuşbaşı-
hkda tekrâr ile bülend-iştihâr ⁶ iken Sadriâzam kethudâlığı câh-ı re-
fî'ine i'tilâ ile vâsıl-ı ümniyye vü âmâl, ba'dehu inâyet-i bî-gâyet-i
şehenşâhiden rûtbe-i vâlâ-yı vezâretle Rumeli eyâletine sâye-endâz-ı
ikbâl oldukdan sonra Silistre ve Özü ve Deryâ kapudanlığı ve mısır-ı
Kâhire ve Sayda ve Karaman menâsıbında imrâr-ı eyyâm ve hâlen
Kars vâlîsi iken rişte-i ömr-i girân mâyesi burîde-i mikrâz-ı in'idâm

¹ Beyt: Ümmid-i gendum... biçer: — U || ² Siyâset U: — TEB || ³ dükkâna:
dükkânına U || ⁴ Gürcü TBU: — E || ⁵ Aḡışka TEB: Aḡışka U || ⁶ tekrâr ile
bülend-iştihâr TEB: tekerrür ile ser-bülend-i iştihâr U.

oldu. Vezîr-i merķûm edîb ü vaķûr ve filcümle dâniş ü isti'âd ile meşhur bir zât idi.

Vefât-ı Mektûbî-zâde Nûrullâh Efendi

Sâbıkan medîne-i Âmid kadısı Nûrullâh Efendi mâh-ı merķûmun yirmi ikinci günü terk-i tengnâ-yı âlem-i fânî ve azm-i gülşensarây-ı iklîm-i câvidânî [16 a] eyledi. Müteveffây-ı mûmâileyh kazâ-i İslâm-bol¹ rütbesi ricâlerinden Fındıklılı Mektûbî Abdurrahmân Efendi merhûmun nihâl-i hadîka-i sulbû olup bin yüz kırk yedi senesinde nâil-i Medrese-i hâric ve süllem-i deh pâye-i tarîķ-i tedrîsin bir kaç kademesine âric oldukda farķ-ı semen-i endâmı bâlâsına irtikâya mâni² ve Bilâd-ı devriyye mevleviyyetin ihtiyâr ile hissesine ķânî³ olup bilâd-ı mezkûrenin ekserinde deverân ile evķât-guzâr ve Mağnisa ve Bağdad ve Kûtâhiyye ve Filibe menâsıbından sonra medîne-i Âmid mahrecine neyl ile vâsıl-ı mertebe-i⁴ izz ü i'tibâr olmuş idi. Mevlânây-ı mezkûr ahlâkı hasen, eķvârı müstahsen, şâfi-żamîr ve ihlâş-semîr bir maḥdûm-ı necâbet-mevsûm idi.

Azl-i Şeyhülislâm Dürrî-zâde Mustafa Efendi ve nasb-ı hazret-i Velîyüddin Efendi der-def'a-i sâniye

Sene-i merķûme zilka'deti's-şerîfesinin yirmi dördüncü hamîs günü Reîsülküttâb Ömer Efendi hasbe'l-me'mur Şeyhülislâm Dürrî-zâde Mustafa Efendi hazretlerine varup taraf-ı hazret-i Âsafî'den teblîğ-i selâm ve hâl ü hâtırların istikşâ ve isti'lâmdan sonra Bebek'de vâķi⁵ sâhilhânelerini teşrifleri irâde-i aliyye buyurulduķu inhâ vü ifhâm eyledikde anlar dahi velî-ni'âm-i âlem hazretlerinin ilelebed bâlâ-nişîn-i mesned-i şehenşâhî ve mazhar-ı elķâf-ı nâmütenâhî-i ilâhî olmaları duâsmı ḥulûş-ı derûn⁶ ve giryeye eşķ-efzûn ile gevher-i sübḥa-i isticâbet ve hâl-i nasblarında ba'z-ı ahyânda yalıya gitdikleri gibi yalnızca iskeleye, andan yedi-çifteleriyle sâhilhânelerine azîmet buyurdular. Kendüler yalıya vâsıl olunca azillerinden etbâ'larının ekseri ḥabîr⁴ olmadı dense⁵ mübâlagaya haml olunmaz. Hak sübhâne ve teâlâ sultân-ı selâtin-i âfâk ve şehenşâh-ı kerîmü'l-ahlâk hazretlerinin ashâb-ı ilm-i şerîfe günden güne mütezâ'id ve müterakkî olan lutf u ihsân ve kerem-i bî-pâyânları muķâbelesinde gevher-i⁶ zât-ı melekîyyü's-sıfâtlarının zîver-i

1 İslâmbol : İstanbul U || 2 mertebe TBU : merâtib E || 3 ḥulûş-ı derûn TBU : ihlâş-ı derûn E || 4 ḥabîr TBU : ḥaberdâr E || 5 dense : denilse U || 6 gevher-i TBU : + şâhvâr-ı E.

hızâne-i sıhhat ü âfiyyet ve husûl-i âmme-i mekâşıdlarıyla verd-i^c anber-şemîm-i tab^c-ı âlilerin şikufte-i nesim-i hubûr [16 b] ve meserret eyliye âmîn وعد الاجابة للداعين يا من Ba^cdehu mûmâileyh Reîsülküttâb Efendi ol mahalden doğru, bundan akdem mesned-i vâlâ-yı Fetvâ'dan infisâl ile saâdethâne-i humâ-âşiyânelerinde güzârende-i eyyâm u leyâl ve devâm-ı devlet-i cenâb-ı velî-ni^cmet da^cevâtına sübha-gerdân-ı iştiğâl olan saâdetlu Veliyüddin Efendi hazretlerin hânelerinden alup Sarây-ı sadriâlî'ye azîmet ve ba^cde'l-vusûl bir mikdâr celse-iistirâhat buyurulup ba^cde salâti'z-zuhr Sadriâzam hazretleriyle hem^c-înân Sarây-ı humâyûn'a revân oldular. Huzûr-ı şehenşâh-ı felek-bârgâha şerefyağ-ı müşûl olduklarında müşârünileyh dâ^cilerin hüsn-i iltifât-ı pâdişâhaneleriyle kâmyâb ve duây-ı hayr-ı icâbet-âsârların isticlâb akîbinde düş-ı takvâ-pûş-ı istihkâklarına ilbâs buyurulan ferve-i beyzây-ı semmur ifâde-i ma'nây-ı nûr alen nûr eyledi. İnde't-tahkîk ol zât-ı memdûhü's-sıfâtın mansıb-ı¹ celîl-i Fetvâ'da tekerrürleri zâ'ika-i erbâb-ı isti^cdâda şand-i mükerrerden elezz ü ihlâ ve derûn-ı ashâb-ı istihâle safâ-bahş u şevk-efzâ olmuşdur² مبارك باد بالني وآله الامجاد²

Vâlî-i Mısır şuden-i Mehmed Râkım Efendi³

Mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü kibâr-ı hâcegân-ı divânî'den olup menâsıb-ı âliye-i Devlet-i aliyye'nin ekserine mevsûl ve bu esnâda Şikk-ı evvel defterdârlığı'ndan ma'zûl Mehmed Râkım Efendi'nin mekârim-i âlemşumûl-i hazret-i şehriyârî'den menşûr-ı şeref-mesâtûr-ı ikbâlî rûtbe-i refî'a-i vezâretle terķim ve mısır-ı Kâhire mansıb-ı vâlâsı ihsânıyle tebcil ü tekrîm olunup Mısır vâlisi Silâhdâr Hamza Paşa'ya Haleb eyâleti ve Haleb vâlisi Gül Ahmed Paşa-zâde Elhâc Ali Paşa'ya Kars eyâleti tevcîh buyuruldu. Müşârünileyh Râkım Mehmed Paşa hazretlerinin havâle-i re'y-i rezîn-i vezîrâneleri buyurulan nizâm-ı umûr-ı Mısır'a mütealliķa mevâd mahallinde⁴ zikr ü îrâd olunur.

Reften-i donanma-yı humâyûn be-cânib-i Bahrisefîd

Sene-i merķûme zilhiccetî's-şerîfesinin beşinci işneyn günü donanma-yı humâyûn'un cânib-i Bahrisefîd'e hurûcu muşammem^c olmağla Pâdişâh-ı humâyûn-câh [17 a] ايد الله وقواه hazretleri ber-mu^ctâd-ı kadîm Yalîköşkü'nü makdem-i şeref-tev'emleriyle tenvîr ve ol cây-ı ferah-bah-

1 mansıb TBU: mesned E || 2 olmuşdur: olmuş idi U || 3 Mehmed Râkım Efendi TEB: Râkım Mehmed Efendi U || 4 buyurulan nizâm-ı umûr-ı Mısır'a mütealliķa mevâd mahallinde E: buyurulan mevâd inşâ'llâhu te'âlâ mahallinde TBU.

şâyı hem-rütbe-i çerh-i esîr buyurduklarında çekdirme sefineleri ve kûh-endâm keştîler huzûr-ı humâyûnlarından top şenlikleriyle güzâr ve Dolmabağçe mukâbilinde lenger-endâz-ı istikrâr oldular. Sadriâzam-ı kerîmü's-şiyem ve Şeyhülislâm-ı 'amîmü'l-himem ve Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa hazarâtı semmur kürkleri ilbâsiyle tebci ve sâir kapudanlara dahi hila'-ı fâhire iksâsiyle merâsim-i mu'tade tetmîm ü tekâmil buyuruldu.

Zikr-i muâyede-i 'id-i Adhâ

Mâh-ı mezbûrun altıncı günü Sadriâzam hazretleri mükemmel alay ile Şeyhülislâm-ı sellemehü's-selâm hazretlerine varup tebrîk-i 'id-i humâyûn-fâl, yedinci günü Şeyhülislâm-ı enâm ve vüzerây-ı muallâ-ma-kâm ve sudûr-ı ulemây-ı 'izâm muâyede-i sadr-ı âli merâsimin ikmâl buyurup, sekizinci günü mevâlî-i 'izâm ve dokuzuncu günü müderrisîn-i kirâm ve hâcegân-ı me'âlî-ittisâm ve şeb-i pür-ıtarab-ı 'idde bi-esrihim Sarây-ı humâyûn-ı şehriyârî'de ictimâ' ve ihtisâd ve ale's-seher takbîl-i dâmen-i haşmet-ıtırâz-ı pâdişâhî ile ber-murâd olduklarından sonra hazret-i şehensâh-ı bülend-ıkbâl alay ile cedd-i emcedlari Sultân Ahmed Han Câmî-i şerîfi'ne pertev-endâz-ı nûr-ı cemâl ve edây-ı salât-ı 'idden sonra sarây-ı âlilerine şeref-bahş-ı yümn ü iclâl oldular.

Vefât-ı Esseyyid Mehmed Mansûrî Efendi

Mâh-ı merķûmun ¹ yedinci günü dersîâm Esseyyid Mehmed Mansûrî Efendi nüsha-i nefise-i hayâtın itmâm ve vâdî-i hâmusâmı mesken ü maķâm eyledi. Müteveffây-ı mumâileyh Hışn-ı Mansûr kazâsından ² hırâmân-ı sâha-i vücûd olup temyîz-i sevâd ü beyâz ve fark-ı cevâhir ü a'râz mertebesine vâsıl oldukda niçe müddet tahsîl-i ulûm-ı nakliyye ve aklıyyede sarf-ı makderet etdikden sonra Dârü's-saltanatı'l-aliyye'ye kudûm ve bir az zemân dahi talebeye neşr ü işâ'a-i ulûm edüp bin yüz elli yedi ³ senesi zilka'desinde Şeyhülislâm Esseyyid Mustafa Efendi merhumdan ru'ûs-ı hâricle nâil-i merâm ve kaķ-ı merâtib-i tarîķ-i tedris ederek Mûsıla-i Süleymânîye ile Murad Paşa-yı Cedîd Dârülfâdesi'nde gevher-keş-i rişte-i takrîr [17 b] iken vâsıl-ı rahmet-âbâd-ı mülk-i 'Allâm oldu. Kesret-i ma'lûmât ve cevdet-i kariha ile müselleme-i zümre-i fuhûl ve menķûlât ve ma'ķûlâtta ifâze-i tâlibîn ile meş'ûf ⁴ ve meşgûl bir zât-ı fezâ'il-ittisâf idi رحمه الله عليه ⁵

1 merķûmun TE: mezbûrun BU || 2 kazâsından EBU: kazâsında T || 3 bin yüz elli yedi TEB: bin yüz elli U || 4 meş'ûf EB: meşgûf TU || 5 رحمه الله عليه T: — EBU.

**Tevcîh-i pâye-i Mekke-i mükerrerme be-Konevî
Mustafa Efendi ¹**

Mahrûse-i Bursa kazâsından ma'zûl Konevî Mustafa Efendi pîr ü alîl ve şâyeste-i tekrîm ü tebcîl olmağla mâh-ı mezbûrun dokuzuncu gününden mutasarrîf olmak üzere Mekke-i mükerrerme pâyesi ihsânıyla kâmyâb buyuruldu.

Muhterik şuden-i hâne-i Defterdâr İbrahim Şârım Efendi

Mâh-ı mezbûrun on ikinci gecesi hâlen Defterdâr-ı şikk-ı evvel İbrâhim Şârım Efendi'nin Sîmkeşhâne ardında bu esnâda müceddeden binâ eyledikleri hânelerinden nâgâh bir âteş-i hevlnâk zebâne-keş-i saķf-ı eflâk olup ricâl-i Devlet-i aliyye şitâb u müsâra'at ve etrâf u enhâya adem-i sirâyete sarf-ı himmet edüp ancak ol hâne-i muallâ-ı tāk-ı bülend-revâķ bîküllîyye sûzân ve lemhatü'l-basarda bî-nâm ü nişân oldu. Kendüsü ² dahi hasta ve sadme-i 'avârız-ı ³ illetle şikeste bulunmağla güç ile tahliş-i cân edüp esâs ü bisât ve huliyy ü cevâhir maķûlesi her ne var ise kimisi rûbûde-i dest-i yağmagerân ve kimisi telef şude-i âteş-i şerâre-feşan oldu. Ba'z-ı bağçevân ve saraydârları ol hâlet-i hûş-fersâda sirķa ve yağma etdikleri eşyânın şimdilik bir mikdârı zuhûr eyledi,

B e y t

Düzd-i şeb-kerde çâre kâbildir
Hırsız evden olunca müşkildir.

Vefât-ı Hamza-zâde Es'ad ⁴ Efendi

Mâh-ı merķûmun on dördüncü günü İzmir'den ma'zûl Hamza-zâde ⁵ Es'ad Efendi âlem-i ukbâya irtihâl ve rahmet-i Rahmâna ittîşâl ayledi. Mevlânâ-yı mezbûr şehr-i dilârây-ı İslâmbol'dan encümen-i imkâna vürûd ve hasbe'l-makdûr kesb-i kemâlâta sarf-ı mesâ'î ve mechûd edüp Şeyhülişlâm İshak Efendi'ye ⁶ intisâb ile bin yüz kırk altı senesi mû-mâileyhin tertîbi üzere bi'l-istiḥķāk Medrese-i hâric'le kâmyâb ve gam-ı cân-gudâz-ı gayret-i akrândan rehâyâb oldukdan sonra Şeyhülişlâm

¹ tevcîh-i pâye-i Mekke-i mükerrerme be-Konevî Mustafa Efendi TBU: nâ'il-i pâye-i Mekke şuden-i Konevî Mustafa Efendi E [T'de, evvelâ bu ibâre yazılmışken üzeri çizilip işâret edilen şekle kalbedilmiştir]. ² kendüler TB (kendüleri U): kendüsü E. ³ 'avârız T: + ve E. ⁴ Es'ad: Es'adullâh U. ⁵ Hamza-zâde: + Mehmed U. ⁶ İshâķ Efendi TBU: + merhûm E.

Esseyid Mustafa Efendi merhûma müddet-i fetvâsında Telhîsî, [18 a] ba^cdehu Mehmed Sâlih Efendi'ye ve Şeyh Mehmed Saîd Efendi'ye Anadolu sadâretlerinde ve hâlen pîrây-ı bahşây-ı sadr-ı celîlü'l-kadr-i Fetvâ saâdetlu Veliyüddin Efendi hazretlerine Anadolu ve Rumeli sadâretlerinde Tezkirecilik hizmet-i celîlelerinde müstahdem ve min külli'l-vücûh mültefet ü mükerrrem olup tekâmîl-i devre-i medârisden sonra bin yüz yetmiş dört senesi şehr-i rebî'ülâhırî guresinden ¹ zabt etmek üzere Dârülhadîs-i Süleymânîyye'den İzmir kazâsı mevleviyyeti ile şem^c-i ümmîdi şu^cledâr ve bu esnâda rütbe-i Bilâd-ı erbaa'ya imrâr-ı eyyâm-ı intizâr üzere idi. Zümre-i erhâb-ı maârifden ma^cdûd olup şî'r ü inşâya kâdir ve mütâlâ'a etdiği mahallin istihracma kudreti zâhir, alelhusûs hatt-ı ta^clikde hâlen Ser-etıbbây-ı sultânî Kâtib-zâde Mehmed Refî^c Efendi hazretlerinden ketebehu'ya me'zûn ve kıt'aları tahsîn-i erbab-ı kemâlâta makrûn, halûk ve halîm, mütedeyyin ve müstakîm, sûtûde-ettvâr ve nîkû-kirdâr ² bir zât idi.

Zîkr-i tevcîhât-ı ba^cz-ı ³ menâsıb-ı mahrec ve vukû^c-ı silsile

Mâh-ı mezbûrun on beşinci ⁴ günü Şeyhülislâm-ı sellemehü's-selâm hazretleri üç kol silsile tertîb buyurup ⁵ Selânik kazâsı sene-i âtiye şehr-i rebî'ülevvelî guresinden Dârülhadîs-i Süleymânîyye ⁶ müderrisi Şeyhülislâm-ı sâbık Dürrî-zâde Efendi hazretleri ⁷ mahdûmu ⁸ Mehmed Tâhir Efendi'ye ve Halebü's-şehba kazâsı sene-i âtiye şehr-i rebî'ülâhırî guresinden Süleymânîyye müderrisi Kethudâ-zâde Mustafa Sâdik Efendi'ye ve İzmir kazâsı dahi sene-i âtiye şehr-i rebî'ülâhırî guresinden Süleymânîyye ⁹ müderrisi Hekimbaşı Mehmed Saîd Efendi-zâde İbrâhim Nedîm Efendi'ye tevcîh ve üç koldan hareket eden gürûh-ı müderrisîn-i kirâm dâ'îlerine ru'ûsları i^câ ile terfih buyuruldukda her biri duây-ı pâdişâh-ı enâm على منورها صلوات مكرره ile mer^ctûbü'l-lisân ve hûlvü'l-beyân oldular.

Tafsîl-i veķāyi^c-i Medîne-i münevvere

¹⁰ على منورها صلوات مكرره

Havâli-i Medîne-i münevvere dâmet bi'l-envâri musevvere'de âsûde-nişîn-i ehbiye-i emn ü amân olan tavâif-i urbândan Benû 'Alî ve

1 rebî'ülâhırî guresinden TBU: rebî'ülâhırından E || 2 nîkû-kirdâr: sūfî-kirdâr U || 3 ba^cz TBU: — E || 4 onbeşinci: beşinci U || 5 buyurup: edüp U || 6 Süleymânîyye TBU: — E || 7 hazretleri TBU: — E || 8 mahdûmu TBU: + Esseyid E || 9 Süleymânîyye T [sonradan ilâve] BU: — E || 10 متكرره: مكرره.

Benû Sefer kabîleleriyle Belde-i tayyibe-i mezkûre ahâlisinden bir kaç kimesneler beyninde ¹ **[18 b]** çend sâl mukaddem vukû-ı harb ü kıtâl sebebiyle tarafeynden birkaçı rehrev-i bâdiye-i 'adem ve birkaçı mec-rûh-ı tîg-i hoşkadem olduğundan başka ahâlî-i Medîne-i münevvere'nin 'adem-i emniyetlerinden nâşi a^cdâ ve huşûmun bî-mehâbâ derûn-ı şehre hîn-i iktizâda duhûllerini mâni^c ve dâfi^c olmak için mukaddemâ hâric-i sûrda binâ eyledikleri ahcârdan sed ve ahşâbdan bab ilâve-i madde-i husûmet olmağla sinîn-i adîdeden beru beynehümâda ² irtifâ-ı ittihâd u vifâk ve istidâd-ı 'adâvet ü ³ şikâka bâ'is ve giderek günâgün mefâsid ü fiten zâhir ve hâdis olup ez-an-cümle ahâlî-i Belde-i münife'den biri hâric-i şehirde nahlistânda yâhûd 'urbândan biri dâhil-i sûrda bulunsalar biribirlerine havâle-i tîg-i âteştâb ve her biri âharın nakdîne-i hayâtın ilkây-ı cirâb-ı intikâm etmeğe şitâb etmeleriyle sükkân-ı Yes-rib-zemînin bu güne ıztırâb-ı bâl ve teşettüt-i ahvâlleri pâdişâh-ı gayret-penâh hazretlerinin muhâlif-i rızây-ı âsâyiş-iktizây-ı kerîmâneleri olmağın bu nâire-i râhat-sûz-ı fesâdın cuybâr-ı tedbirât-ı hasene ile iţfâsı bundan akdem Cidde-i ma'mûre vâlisi Sâlih Paşa'ya havâle buyurulduğu esnâda ol dahi bâdiye-i muğaylânzâr-ı fenâdan hadî-hân-ı (حدیخوان) cemmâze-i irtihâl olmağla Cidde eyâleti sâbıkan Eğriboz vâlisi Esseyyid Ahmed Paşa'ya tevcih buyurulup Şâm-ı şerîf'e vusûlünde husûs-ı mezkûru Mîrülhâc Osmân Paşa ile ve Mekke-i mükerrerme'de dahi ⁴ Şerîf Musâ'id hazretleriyle müşâvere ve müzâkere ederek ba'de'l-hac Medîne-i münevvere'ye gelüp anda ikâmet ve kaçî-i belde ve Şeyhülharem ve ocak ağaları ve sâirleriyle bi'l-ittifâk inhilâl-i 'ukde-i ser-rişte-i umûra havâle-i nâhun-ı himmet eylemek üzere hatt-ı humâyun ile mu'anven emr-i âlişânda te'kîd ve hilâf-ı rızây-ı şehriyârî hareketden tahvîf ü tehdîd olunmuş idi. Vezîr-i müşârünileyh Mekke-i mükerrerme'ye ba'de'l-vusûl illet-i mizâc ve sa'ir-i ⁵ a'zâra binâen Medîne-i münevvere'ye varmayup Şerîf hazretleriyle ma'an tanzîm-i umûr-ı ma'hûda mübâşeret ve taraflarından cânib-i 'urbâna ve anlardan müşârünileyhimâya peyderpey irsâl-i rûsûl ü resâ'ile **[19 a]** mübâderet edüp 'urbândan tekâlif-i günâgün ve anlardan müdâfa'a ve müsâ'ade cevabları efvân olmağla bu güne keşmekeş-i bî-ţâ'il ızâ'at-ı evkâtdan gayrı bir fâide hâsıl etmediği ma'lûm-ı Devlet-i aliyye olup merķûm Esseyyid Ahmed Paşa dahi kendüye Rum menâsıbından biri inâyet buyurulmak niyâzından olmağla Cidde'den azl ve yerine seksen bir

¹ beyninde B: beynlerinde TE || ² beynehümâda: + olan U || ³ ve TBU: -- E ||
⁴ Mekke-i mükerrerme'de dahî E: Mekke'de T, Mekke-i mükerrerme'de BU || ⁵ sâ'ir
TBU: ba'z E.

senesi muharreminde Karaman vâlisî Ahmed Paşa ta'yîn ü tahşîş ve selefinin havâle-i uhde-i ihtimâmı kılınan umûr anın dahi sipâriş-kerde-i nîrû-yı bâzû-yı tedbiri ve ba'de'l-hac Medîne-i muhtereme'de ikâmeti bâ-emr-i âlî tebyîn ü tenşîş kılındıktan sonra hîn-i azîmetde¹ mükemmel ve müretteb kapusu halkı ve levendâtından mâadâ âlât ü eslihaları tâm, kavî ve tenâver üç yüz nefer asker-i dilâver tahrîr ü² istişhâbı fermân buyurulup ol mikdâr neferâtın ulûfe ve bahşîşleri ve levâzım-ı seferiyyeleri tertîbi için Hazîne-i Enderûn-ı humâyun'dan yüz kese akçe ihrâc ü irsâl ve kendünün zehâirinden başka tahrîrine me'mur olduğu asker için dahi beş yüz erdeb hınça ve elli erdeb pirinç ve bin erdeb şaîrin seriân mübâya'a ve tarafına irsâli için vâlî-i Mısır'a fermân-ı âlî tahrîr ü işâl buyuruldu. Ancak bâlâda tafsîl ü beyân olunduğu üzere müşârünileyh Esseyyid Ahmed Paşa, Şerif hazretleriyle ma'an berzede-i dâmân-ı ihtimâm oldukları emr-i sulh ü salâhın mukaddemât-ı husûlû zuhûra başlayup Mekke-i mükerrerme'ye Harb şeyhi tarafından müteâkıben vürûd eden tahrîrâtda mûmâileyhimânın irâdelerin kabûl etmeleri fehmi olundukda vezîr-i müşârünileyh Mekke-i mükerrerme'den³ kethudâsını ve Şerif hazretleri dahi birâderini tevkîl ve Hanefiyye ve Şâfi'îyye müftîlerini ve sâîr müteayyinlerini dört yüz neferden mütecâviz piyâde ve süvâri ile Medîne-i münevvere'ye irsâle ta'cîl, anlar dahi esnây-ı râhda kabâ'il-i Harb⁴ şeyhinin hânesinde beytütet ve ertesi şeyh-i merkûm dahi mezbûrûn ile refâkat ve sene-i merkûme şehri rebî'ulâhırının on yedinci günü Medîne-i münevvere'ye vusûl ve tertîb olunan menzillerine nuzûllerinden sonra **[19 b]** tarafeynin mütekellimleri halka-bend-i ictimâ' olup kabûl-i sulh u salâh emrinde hezâr kâl ü kıl ve tomâr-ı güft ü şinîd gâh tayy ve gâh tatvîl olunarak şâhid-i nâzende-reviş me'mûl-i cilve-guster-i mınaşsa-i husûl olup tarafeynin mecrûh ve maktûllerinin diyetleri ve cânibeynden dest-zede-i nehb ü gâret olan devâbb u mevâşî bahâları vezîr-i müşârünileyh tarafından verilüp ahâlî-i Belde-i tayyibe ile Benû 'Alî ve Benû Sefer kabileleri beyinde deâvî ve metâlibâta dâir nesne kalmayup birbirlerinin zimmetlerin ibrâ ile dilşâd ve ref'-i 'adâvet-i dîrîne ile sîne sâf-ı mahabbet ve ittihâd oldular. Fî mâ ba'd tarafeynden katle dâir teaddî vukû' bulmak lâzım gelürse ahz u kışâşda acele olunmayup siyâdetlu Şerif tarafına ve Cidde vâlisine ve Harb şeyhi'ne inhâ ve cevâbı vürûdunda muktezâsı icrâ oluna ve eğer ahâlî-i Medîne'den bir kimesne 'urbândan bir kimesneden mutazarrır olursa mensûb olduğu kabîle zâmin olup

1 'azîmetde : 'azîmetinde U || 2 tahrîr ü E : — 'B || 3 mükerrerme E : — TB ||

4 Harb (حرب) : عرب U,

ve eğer 'urbândan biri ahâlî-i Medîne'nin birinden mutazarrır olursa anlar kabîle-i vâhîde hükmünde olmalarıyle cümle-i ahâliden tazmîn oluna ve esnây-ı nizâ'da ahâlî-i Harb'den biri Medîne-i münevvere'de bulunsa yâhûd ahâliden biri hurmalıkda ve bâdiyede bulunsa âharın cinâyeti için tarafeynden ol kimesnelere sell-i seyf ve habs ü tazyik olunmıya ve sulhnâmelerin mutazammın olduğu sâir şürût ve 'uhûdün muhafazasında ihtimâm oluna ve bâlâda mezkûr bâb ve sed -ki tahrîb ve inhidâmı 'urbân tâifesinin akdem-i mehâmı ve baķā vü devâmı, ahâlî-i belde-i mübâreke'nin aksây-ı merâmıdır- dergâh-ı celâlet-penâha arz olunmuş hûsûslardan olmağla tekrâr arz olunup ne gûne haber vürûd ederse tarafeyn muhâlefet etmeyüp emr-i vâcibü'l-ittibâ'-ı hazret-i zıllü'llâhiye râzî olmak üzere karar verilüp kaçî-i belde-i muhtereme Efendi'ye ve Şeyhülharem ¹ Ağa'ya ve Hanefî ve Şâfi'î müftîlerine ve Şeyhü'l-e'imme ve Sipâhiyân ağası ve Ocak ağaları ve kethudâları ve kabâil-i merķûme şeyhlerine 'alâ merâtibihih hila'-ı fâhire iksâ vü ilbâs ve biribirleriyle ² râbita-peyvend-i mahabbet ü isti'nâs [20 a] kıldıklarından ³ sonra sene-i merķûme cümâdelülâsının sekizinci günü cümle-i ahâlî ve şeyh-i şüyûh-ı Harb ve Benû 'Alî ve Benû Sefer meşâ-yihi ve şüyûh-ı kabâil-i sâire bi-esrihim ⁴ meclis-i şer'-i envere ⁵ müşûl ve beynehümâda irtifâ'-ı ihtilâfât zâmnında şürût-ı mezkûreyi telakkî bi'l-kabûl kıldıklarını mutazammın ve muhtevî senedât-ı mu'tebere ve hucec-i şer'iyye verilüp bu maslahat-ı hayriyyenin husûlünü i'lân ü işâ'at için esvâķ u dürûb-ı şehrde yer yer münâdîler nidâ ve bâlâ-yı kal'adan top ve tûfeng şenlikleri icrâ olunduğu esnâda alelumûm Ravza-i sürûşî-ħadem ⁶ Nebiyy-i muhterem salla'llâhü teâlâ aleyhi ve sellem'e fevc fevc vürûd u rûmâl ve kendülerden sünûh eden cerâim-i sâbıkalarının afvi recâsiyle ruhsâre sây-ı zemîn-i tazarru' u ibtihâl olmuşlar idi. Ancak Medîne-i münevvere'den tekrâr ba'z-ı tahrîrât zuhûr ve ber-minvâl-i meşrûh bundan akdem verilen nizâm-ı sulhün akîbinde 'urbân-ı Benî 'Alî'den harekât-ı nâ-şâyeste sudûr edüp ahâliden ba'zıları darb u cerh ve mahâll-i müteaddideyi ihrâķ misillu teaddî ve tâife-i askeriyye dahi ahz-ı sâr ü intikâma taşaddî etmeleriyle 'urbândan altı nefer mecrûh ve altı nefer maktûllerin ⁷ diyetleri ahâliden cem' ü tetmîm ve 'urbân tarafına def' ü teslîm ile musâlahaları ibķā olunmuş iken tâife-i merķûme tekrâr zu'afây-ı beldeyi izrârdan hâlî olmayup Ahmediyye bağçesi hubûbâtını ahz ve sâir bağçe ve bostanlara istilâ-

1 Şeyhülharem TBU: † -i nebevî E || 2 biribirleriyle TE: biribirlerine BU || 3 kıldıklarından TEB: kıldıklarından U || 4 bi-esrihim TEB: bi-cem'ihim U || 5 şer'-i envere TEB: şer'-i envâra U || 6 sürûşî-ħadem TEB: şurûsî-ħadem U || 7 maktûllerin TBU: maktûlün E.

larından başka emâkin-i müteberrikeyi ziyâretten ve Mescid-i ¹ kabâ'da şalât-ı cum'ayı ikâmetden men^c eylemeleriyle vuķū^c bulan zararları vech-i şer'î üzere rü'y^et olunmak bâbında ahâlî-i belde-i mübâreke taraf-ı saltanat-ı aliyyeden recâ-mend^c olmalarıyle emr-i sulhün kemâkân ibkâ vü ihkâmı ve hilâf-ı 'uhûd-ı sâbika vâķi^c olan ihtilâfâtın nizâmı irâde-i aliyye buyurulup ve 'urbânın hedm ü tahrîbini murâd etdikleri bâb ve seddin ahâlî-i beldeye ² mazarrat vuķū^cuna bâ'is olduğu sûretde feth ü güşâdına bir tarîk ile rızây-ı humâyun olmadığını [20 b] mübeyyin Cidde vâlisî Ahmed Paşa'ya ve kıādî-i Belde-i münife'ye ve Şeyhülharem-i nebevî'ye sene-i merķūme şehr-i ramazânü'l-mübâreki evâhırında evâmir-i aliyye-i ekide tahrîr buyuruldu ve Medîne-i münevvere'de olan Ocaklar dahi muhtelü'n-nizâm olmağla sunûf-ı askeriyyenin umûr-ı şer'iyyelerinden mâ'adâ zabt u rabt u ³ te'dibleri zâbiñlerine müfevvâz olup umûr-ı şer'iyyelerinin kıādî-i belde ma'rifetiyle fasl u ħesmine mümânaat iktizâ etmez iken bir kaç seneden beru Ocaklar zâbitânı bu tavr-ı müstedîmi 'adem-i riây^et ve reâyâ maķûlesi 'urbândan niçe kimesneleri ocaklarına idhâle ruhsat göstererek vuķū^c bulan mevâdd-ı şer'iyeyi, «ķāi^cde-i Ocak böyledir» deyu kendü reyleri üzere rü'y^et dâ'îye-i fâsidesiyle şer'-i şerîfe mürâcaat ü inkıyâdı terk ile askerî tâifesi beyninde meċhûlü'l-ahvâl kimesneler kesret bularak vâķi^c olan mevâdda cem'iyyet ve mağlağa ile harekât-ı nâ-meşrû'aya cesâreti âdet etdiklerinden nâşî ol belde-i mübârekenin sebep-i ihtilâl-i nizâmı olduğu ⁴ bedihî olmağla kıāi^cde-i kadîmeye ircâ'a himmet ve istimrâr-ı hâlât-ı intizâma dikkat olunmak bâbında fermân-ı celilü's-şân şeref bahş-ı sudûr oldu. Bu târihe dek zuhûr eden havâdis-i Medîne-i münevvere sebt-i sahâif-i veķāyi^c kılınup inşâ'a'llâhü teâlâ bundan sonra rû-nümây-ı mücellây-ı vuķū^c olan aĥbâr dahi mahallerinde tafsîl ü beyân olunur.

Beyân-ı veķāyi^c-i mısır-ı Kıāhire

Bundan akdem kalem-i şikeste-zebân mütekeffil-i tahrîr ü beyân olduğu nizâm-ı umûr-ı Mısır'ın tafsîl-i icmâlîsidir ki ol iklîm-i devr-pâyân Ümmü'd-dünyâ denmekle meşhur ve dâimâ âbisten-i şûr ve zâyende-i şürûr olup te'sîr-i nâm-ı Kıāhire ile a'yân ve ümerâsının birbirlerine kahr u galebe dâ'îyesiyle şiddet-i şekîme ve mefsedet-i azîmeleri bî-hadd ü şümâr ⁵ ve ma'lûm-ı cümle-i ulû'l-ebşâr olup bir kaç sene mu-

1 mescid-i TBU: + şerîf-i E || 2 beldeye TBU: belde-i münîfeye E || 3 ve BU: — E || 4 olduğu TBU: + emr-i E || 5 bî-hadd ü şümâr T: bî-hadd ü bî-şümâr EBU.

kaddem seylâb-ı teaddîleri ziyâde taşmış ve mikyâs-ı tahammül ü işi-
bârdan aşmış idi. Medîne-i münevvere kazâsından münfasıl Abbâs Efendi
İslâmbol pâyesiyle molla ta'ýin **[21 a]** ve irsâl, ol dahi mersây-ı mak-
sûda bâdbân-çîn-i vusûl olup nizâm-ı umûrları bâbında irâde-i aliyye bu-
yurulan on aded maddeyi teahhüdlerini muhtevî yedlerinden hüccet alup
taraf-ı saltanat-ı seniyye'ye işâl olunmuş idi. Lâkin ol vakitden ilâ hâzâ
el-ân bir az müddet güzerân olmağla ol uhûd ve şürûtu safha-i hâtır-
larından bilkülliyye izâle vü imhâ ve mahkûk-i kalemtırâş-ı nesyen
mensiyyen kılıp âdet-i kadîmelerine rücû^c ve eţvâr-ı nâ-hemvâra şürû^c
edüp sâye-i inâyetvâye-i hazret-i şehriyârîde nâil oldukları ihsâna
اكتبتم تمرى وعصيم امرى meseli mışdâkı üzere hareket etdiklerine binâen
sâbıkan Müstevfî-i emvâl-i sultânî Mehmed Râkım Efendi kâr-âzmûde-i
umûr-ı devlet bir zât-ı sâhib-kiyâset olmağla vâlî-i mışr-ı Kâhire ta'ýin
buyuruldukda kendülere ¹ ve ümerây-ı Mısıryye ve ulemây-ı Ezheriyye
ve sâdât-ı Bikriyye ve Ocak ağalarına hitâben sene-i merķûme zilhic-
ceti's-şerîfesi evâsıtında tahrir buyurulan fermân-ı cihân-gerdan-ı hazret-i
şehriyârînin hulâsa-i me'âl-i tehdîd-iştîmâli keyfiyyet-i ahvâl-i Kâhire'ye
suhûlet-i ² kesb-i iţtilâ^c için bu mahalle sebt olundu: «İklîm-i Mısır'ın ted-
bîr-i umûrda medhali olanlarının cümlesi rızây-ı ulû'l-emre muvâfakat
ve vâlîlerinin reylerine mütâbaat ederek gerek maşşûs-ı ceyb-i humâyun
olan hazînenin irsâlinde ve gerek gılâl-i Haremeynü's-şerîfeyn'in ma-
hallerine işâlinde ve sâir umûr-ı külliyye ve cüz'iycede merâsim-i isti-
kâmeti riâyet ve sâye-i Devlet-i aliyye'de nâil oldukları ni'am-ı celîlenin
edây-ı şükrüne müsâraat etdikleri hâlde mazhar-ı muâmele-i hasene ol-
maları ma'lûmları iken ni'am-ı gûnâgûn-ı pâdişâhiye küfrân üzere hare-
ket ve ef'âl-i nâ-sütûdeye cesâretlerinde kendüleri semt-i salâha tergîb
eden vâlîlerini tekdîr ü ta'cîz ile mesned-i hükûmetden tenzîl ve gılâl-i
Haremeyn ve hazîne-i humâyûnu te'hîr ü ta'şîl eylediklerinden mâ'adâ
mukaddemâ on aded maddeyi hâviye verdikleri hüccetin şürûtu uhûdünü
az müddetde ferâmûş edüp vâlî-i sâbık Hamza Paşa **[21 b]** dahi müm-
kin olduğu mertebe ıslâh-ı ³ hâllerinde tekayyüd irâdesinde oldukda
hubş-i tıynet ve huşûnet-i tabî'atleri muktezâsın icrâya birbirlerine te'âvün
ü te'âzud ve dâire-i fermân-ı berdârîden tenahhî vü tebâ'ud ile merķûmu
tenzîl için bir vak'a-i garîbe ihdâs ve kendü su'î şanî'lerin vâlîye 'azv
ile mukaddemce bir kıt'a maşzar birle âdemlerin irsâl ü ib'âş eylemişler.
Maşzar-ı mezkûrda iddiâ etdikleri istikâmet ve sadâkatleri nefsü'l-emre
muvâfık ve vâkı' hâle mutâbık olmak lâzım gelse niçe müddetden beru
tanzîm-i umûr-ı mühimmeyi mutazammın sâdır olan evâmîr-i aliyyemin

1 kendülere TBU: kendüler E || 2 suhûlet TEB: + ile U || 3 ıslâh TBU: şalâh E.

manfûk-ı cihân-muṭâ'ını niçin icrâda tekâsül ve hazîne-i humâyûnumu vakt u zamâniyle irsâlde te'enni ve teallül ederler? Vâfîlerinden iştikâ-larının dahi kizbi bundan zâhir olur ki müddet-i vâfireden beru tevliyyet-i Kâhire'den münfasıl olan vüzerâmin sekizer yüz ve biner kese akçe deynleri zuhûr edüp hasretü'l-vüzerâ olan Mısır gibi mansıb-ı celîlin vâfîleri menâfi'inden bî-behre kaldıklarından başka düyûn-ı kesîre ile ma'zûl oldukları mütegalibe-i Mısır'ın irâd-ı vüzerâyı gasb u ihtilâsa cesâretlerinden nâşi olduğun ma'lûm-ı pâdişâhânem değil mi zannederler? Husûs ki ol mansıb-ı refî' vüzerây-ı 'izâmımdan birine teklîf olunsa kalîlû'n-nemâ bir eyâleti ihtiyâr ve Mısır'ın kabûlünde sad güne i'tizâr ederler. İmdi اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم fermân-ı vâcibü'l-ımtisâline itâat ve etvâr-ı nâ-fermâniden rücû' ve mübâ'adet ederler me'mûlüyle ve Mısır'ın ulemâ ve sibyan ve aceze-i nâtüvânına merhameten bu def'a zuhûr eden su'î ef'âlleri mucâzâtı rehîn-i mevki'-i te'hîr ü imhâl kılınup müdebbir-i umûr-i devlet ve kudemây-ı ricâl-i saltanatımdan Mehmed Râkım Paşa size vâlî nasb olundu. Ba'de'l-yevm selâmet-i hâliniz lâzım ise evâmîr-i alıyyeme itâat ve re'y-i vâlîye müṭâba'at ederek gılâl-i Haremeyn ve hazîne-i humâyûnumu irsâl ve mukaddemâ muâhedeñiz üzere kâffe-i umûru vech-i lâyıki üzere rü'yetde terk-i revîş-i ihmâl edesiz ve sen ki [22 a] vezîr-i müşârünileyhsin emr-i âlî-şânımı ¹ cümleye kırâat ü ifhâm ve bundan akdem irsâl etdikleri hüccetde olan muâhe-delerinin hilâfı icrây-ı habâset kaydında olanları âsîtâne-i saâdetime i'lâm edesin.»

Vefât-ı Himmet-zâde Eşşeyh Abdüşşekûr Efendi ²

Vâ'ız-ı cum'a-i Ayasofya-i kebîr Himmet-zâde Abdüşşekûr Efendi mâh-ı zilhiccenin yirmi üçüncü günü hatm-i meclis-i hayât ve terk-i âlem-i bî-sebât eyledi. Müteveffây-ı mûmâileyh ³, pîşvâ-yı gürûh-ı Bay-râmiyye Himmet-zâde Abdullâh Efendi merhûmun püser-i kihteri ve Esseyyid Abdüşşamed Efendi'nin li-ebin birâderidir. Pederleri vefâtından sonra merķûm ⁴ Abdüssamed Efendi'den mucâz ve müstahlef ve Üskü-dar'da Bezci-zâde Muhyiddîn Efendi ⁵ Tekyesi meşihatine ta'yîn ile vâsıl-ı sermâye-i 'izz ü şeref olduktan sonra zeyl-i tarîk-i meşihat-i selâtime duhûl edüp ⁶ serîr-i keşîde-i evc-i iftihâr ve hareket-i mu'tâde

¹ emr-i 'âlî-şânımı TE: emr-i humâyûnumu BU || ² vefat-ı Himmet-zâde Eşşeyh Abdüşşekûr Efendi TEB: İrtihâl-i Himmet-zâde Abdüşşekûr Efendi vâ'ız-ı Ayasofya U || ³ mûmâileyh TEB: + استمع الله سجال ثواله عليه U || ⁴ merķûm TE: + Esseyyid BU || ⁵ Muhyiddîn Efendi TEB: Eşşeyh Muhyiddîn Mehmed الحسى U || ⁶ duhûl edüp TE: dâhil olup BU.

ile Ayasofya va'ziyyesine vusûl ile kürsî-nişîn-i 'izz ü ¹ itibâr olmuş idi. Cihet-i ilmiyyede müşârik-i emsâl, talîku'l-lisân bir vâ'ız-ı şîrîn-mağâl idi.

İrtihâl-i ² Ümmî Sinân-zâde Eşşeyh Mustafa be-cânib-i dâr-ı bakā

Mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü Ümmî Sinân-zâde Eşşeyh Mustafa Efendi tekyegâh-ı âlem-i fânide deverânını tekml ve 'azm-i nüzhetgâh-ı rahmet-i Rabb-i celîl eyledi. Müteveffây-ı mezkûr, 'umde-i erbâb-ı tarikat-i Halvetiyye, Ümmî Sinân-zâde Hüseyin Efendi merhûmun nûr-ı çeşm-i fu'âdî ve meyve-i na'hl-i bağ-ı murâdîdır. Ol azîz-i münevver-ıtal'at 'azm-i gülgeşt-i ravza-i Cennet eyledikde mahdûm-ı ercmendi mezbûr Mustafa Efendi, Şehremîni kurbünde Kürkcübaşı Câmi'-i şerîfi ittisâlinde ecdâd-ı bihiştî-me'âdlarına nisbetle ma'rûf olan hânkâh-ı Firdavs-iştibâhda seccâde-nişîn-i mağâm-ı meşihat ve rehnümây-ı ashâb-ı tarikat olmuş idi. Meşreb-i istignâ-pesendi mâil-i inzivâ vü 'uzlet, ancak kendüye mahsûs olan ehîbbâ ve eşdikâsıyla mu'tâd-ı ülfet ü sohbet olup ebvâb-ı kibârdan birine vardığı nâmesbûk, şükûfe-perverliğe [22 b] meşgûl ³ bir zât-ı halîm ü halûk idi.

Tevcihât-ı ba'z-ı menâsıb-ı vüzerâ

Mâh-ı mezbûr evâhırında İçel eyâleti sâbıkan Kars vâlisî vezîr Ali Paşa hazretlerine, Kars eyâleti mîrimîrân ⁴ Sarı-zâde Mehmed Paşa'ya ⁵, Van eyâleti sâbıkan İçel vâlisî vezîr Hasan Paşa hazretlerine tevcih buyuruldu.

Veķâyî'u sene ihdâ ve semânîne ve mi'ete ve elf

Tevcih-i ⁶ Haremeynü's-şerîfeyn ve menâsıb-ı sâire

Sene-i merķûme muharremü'l-harâmı guresinde Mekke-i mükerreme kazâsı Edirne pâyesiyle Mısır'dan münfasıl Uncu-zâde Hâfız Mustafa Efendi'ye ve Medîne-i münevvere kazâsı Edirne'den münfasıl Kevâkibî zâde Ubeydullâh Efendi'ye sene-i âtiye muharremi guresinden zapt olunmak üzere ve Kuds-i şerîf kazâsı sene-i merķûme cumâdelâhiresi guresinden Süleymâniyye müderrisi Receb-zâde Abdülgaffâr Necîb Efendi'ye ve Kayseriyye kazâsı sene-i merķûme ⁷ rebî'ülâhırî guresinden

¹ 'izz ü EB : — T || ² irtihâl TE : intikâl BU || ³ şükûfe - perverliğe meşgûl TE : — B || ⁴ mîrimîrân EB : mîrimîrândan T || ⁵ Sarı-zâde Mehmed Paşa'ya TEB : Sarı Mehmed Paşa-zâde 'Alî Paşa'ya U || ⁶ tevcih-i TEB : + mevleviyyet-i U ⁷ merķûme TE : + şehr-i BU.

Kuds-i şerif pâyesiyle sâbıkan Filibe kadısı Şifâ Esseyyid Mustafa Efendi'ye tevcih buyuruldu.

Vürûd-ı nâme-i hâkim-i Fas

Hâkim-i memleket-i Fas Muhammedü'bnü 'Abdillâhi'bni Şerîf İsmâil el-Huseynî tarafından bu esnâda Dergâh-ı âlem-penâha vürûd eden kı̄a'i-mesi bi-aynihi bu mahalde keşide-i rişte-i suţûr kılındı :

Öteden beru dûdmân-ı hilâfet-bünyân-ı cihândârilerinden ve husûsan cânib-i humâyûnlarından hânedânımıza ve bu dâ'îlerine mebzûl buyurulan riâyet ve rûsûm-ı meveddetin dâimâ tezyîd ü te'bîdi niyâzımız olduğunu inhâ siyâkında duânâmemizdir ki Vezîriâzam-ı esbakları Râgıb Paşa'nın Dubrevenediklü tâifesinden olan on altı nefer için emr-i humâyûnlarını¹ tebşîr zımnında mukaddemâ tahrîrleri vârid ve herhâlde inkıyâd-ı emr-i humâyûn üzerimize lâzım ve vâcib olduğuna binâen kefere-i mesfûre mukaddemâ cihâdda olan ba'z-ı sefinelerimizi ahz etmişler [23 a] iken emr-i pâdişâhânelere imtisâlen mesfûrlara aman verilüp vilâyetlerine irsâl ve kendüler ile dostluk muâmelesi izhâr olunmuş idi. Merķûm Râgıb Paşa'dan sonra vezîr-i âzamları tarafından kefere-i mesfûre ile ahz olunan yolcular için dahi tahrîrleri tarafımıza vürûd edüp merķûmlar Dubrovnik² tâifesi cinsinden değiller iken celb-i teveccühât-ı hasene-i şehriyârîleri arzûsiyle derhâl anlar dahi ihrâc ve bu def'a âdemimiz Elhâc Abdulkemîl ile der-i Devlet-i aliyye-i ebediyyetü'l-istimrârlarına irsâl olunduğu işbu nâmemizin pîşgâh-ı inâyet-destgâh-ı mülûkânelerine takdîmine bâdî olmağın cânib-i pâdişâhânelere dört re's eğerli atların birinin eğerî zehebden maşnû^c ve yâkût ile muraşşâ^c ve zikr olunan atların nesl ü hünerleri ma'lûm u mücerreb olmağla ber-müceb-i defter ba'z-ı hedâyâ ile ma'an takdîm-i 'atebe-i muallâları kılındı. Her ne kadar taraf-ı humâyûnlarına takdîmine³ sezâvâr değil ise hedâyâ-yı dâ'îlerinin hakâretine nazar buyurulmayup teberrüken kabûlü⁴ ve bundan böyle dahi arzûmend olduğumuz hüsn-i teveccüh-i cihândârilerin hakkımızda mebzûl buyurmalarıyla dâ'îlerin mesrûr buyurmaları mercû⁵ ve mütezarra^cdır.

Mumâileyhin kı̄a'ime-i mezkûre ve hedâyâ-yı mezbûresinin vusûlü ve iltimâs olunan husûsun ber-vech-i dilhâh husûlü ma'lûm-ı humâyûn-ı pâdişâh-ı rub'-ı meskûn olduğunu mutazammın evâil-i mâh-ı merķûmda tahrîr buyurulan nâme-i humâyûn-ı inâyet-meşhûnu maşşûben tarafına hedâyâ-yı celîle-i mülûkâne dahi irsâl buyuruldu.

Fevt şuden-i Tavîl Elhâc⁵ İbrâhim Bey

Mâh-ı merķûmun beşinci günü ricâl-i Devlet-i aliyye'den Tavîl Elhâc İbrâhim Bey şevķ-ı gülgeşt-i Dârü'n-naîm ile fedâ-sâz-ı nakdîne-i cân ve 'âzîm-i riyâz-ı Cinân oldu. Müteveffây-ı merķûm, merhûm⁶ Sultan Ahmed

1 emr-i humâyûnlarını TB: emr-i humâyûnları E || 2 دورونك EB: دوره وندك U || 3 takdîmine TE: takdîme BU 4 kabûlü TEB: kabûl U || 5 Tavîl Elhâc TEB: Elhâc Tavîl U || 6 merhûm EB: — T.

Han [23 b] البسه الله تعالى¹ حلل الغفران hazretlerinin vezîriâzamı İbrâhim Paşa hizmetinden neş'et ve hidemât-ı celîlede istihdâma kesb-i istihkâk u kabîliyyet edüp dört def'a Sultanselim ve bir def'a Ayasofya-i kebîr² evkaflarına mütevellî ve Mardin voyvodalığı ve Ma' den emâneti ve Harac başbakı kulluğu ve Baruthâne nezâreti menâsıbıyla mütesellî iken üç kerre Silahdar ağalığı ve üç def'a Tersâne emânetiyle tebcîl, ba'dehu Çavuşbaşılık ve Vezîr kethudâlığı câh-ı refî'îyle dahi tevķîr ü te'sîl olundu. Sene-i sâbıkada Esseyyid Ahmed Paşa'yı Eğriboz'dan alup Cidde'ye işâle me'mûr ve kesb-i saâdet-i hacc-ı şerîf ile mesrûr olmuş idi. Ceddi mîrimîrândan olmağla beyne'n-nâs Uzun Bey demekle ma'rûf, hilm ü tevâzu³ ve tarh-ı tekellûf ile memdûh u mevsûf idi. Filhakîka mîr-i merķûmun ahlâk-ı hamîdesi bîrûn-ı hayta-i takrîr ü beyân ve sagîr ü kebîr ile hüsn-i muâmele ve resm-i mücâmelesi cümle indinde zâhir ü nümâyândır. Esvâķ-ı şehirde unvân ü³ ihtişâm ile giderken 'ulemâ ziyinde bir kimesne muķabelesine gelse at başın çeküp şahs-ı mezbûrun mürûruna dek tevakkuf u ârâm ve bu vechile ifây-ı merâsim-i tevķîr ü ihtirâm ederdi. رحمة الله عليه

İhrâc-ı mevâcib-i reşen

Mâh-ı merķûmun on ikinci günü ni'am-i bî-pâyân-ı şehriyârîden tavâif-i askeriyyenin bir kıst «reşen» mevâcibi Hazîne-i humâyûn'dan ihrâc ve ol ħirmen-i nuķûd-ı nâ-ma'dûddan dâmen-i arzûları mâlâmâl-i nakdîne-i ibtihâc buyurulup cenâb-ı Sadriâzam-ı âlî-himem dahi itmâm-ı kavâ'id-i devr ü tevzî⁴ buyurduklarında taraf-ı hazret-i pâdişâh-ı mekârim-destgâhdan kemâl-i iltifât-ı mülûkâne ve farķ-ı nevâziş-i dâ'î-perverânelerin muhtevî hatt-ı şerîf-i inâyet-redîfleriyle bir muraşşâ⁵ hançer-i Süreyya-manzar ve bir hil'at-i semmûr-ı behcet-âver Hazînedâr Ağa yediyle şeref-resân-ı mevķî⁶-i zuhûr oldukda ħaķevât-ı ta'zîm ile istikbâl ve resm ü râh-ı ubûdiyyeti ba'de'l-ikmâl [24 a] Hazînedâr Ağa in'âmât-ı mu'tâde⁴ ile teşrîf ve etbâ⁷ ü levâhıkı dahi mebâlig-i vâfire ile taltîf buyurulular.

Nakl-i humâyûn-ı şehriyârî be-hadîka-i Karaağaç

Leb-i cûy-ı keder-şûy-ı Sa'dâbâd'da vâķi⁸ Karaağaç gülşensarayının nazâret-i ezhâr-ı behcet-efzâsının hengâmı ve letâfet-i eşcâr-ı hâlet-

1 تعالى EB: — T || 2 bir def'a Ayasofya-i kebîr TBU: bir kerre Ayasofya E ||

3 ve EB: — T || 4 mu'tâde TBU: keşîre E.

bahşâsının eyyâmı olmağla pâdişâh-ı rûy-ı zemin ve şehenşâh-ı şevket-âyân efendimiz hazretleri mâh-ı mezbûrun on sekizinci işneyn günü Sarây-ı cedîd'den şevket ü ikbâl ve saâdet ü iclâl ile ol sâhilsarây-ı âlemârâya nakl-i humâyûn buyurmağla her zerre hâk-i anber-nâkini yümn-i makdem-i pâdişâhâneleriyle kühlü'l-cevâhir-i dîde-i âftâb ve her cây-ı şevk-efzâsını berâber-i pîhr-i nuh kıbâb buyurdular.

Zuhâr-ı harîk-i cüz'î

Mâh-ı merķûmun yirminci gecesî Peykhâne ¹ kurbünde Haleb Kapu-kethudâsı Mehmed Ağa'nın hânesinden zuhûr eden harîk-ı nâgehânî ol etrâf ahâlisinin bisât-ı râhatların endâhte-i sâha-i perîşânî etmekle hazret-i şehriyâr-ı kerîmü'l-hîşâl mahall-i mezkûra feres-rân-ı izz ü iclâl olup mânend-i ebr-i rahmet ol âteş-i bâlâr ü şerer-efşânın itfâsına katre bâr-ı sa'y ü himmet oldukda bi-hamdi'llâhi teâlâ etrâfa sirâyet-den maşûn ve sühûletle vakfegîr-i sükân oldu.

Tevcih-i sadâret-i Anadolu

Mâh-ı merķûmun yirmi dokuzuncu günü Anadolu kadiaskeri Şerîf-zâde Esseyyid Mehmed Efendi tekmi'l-i müddet-i sadâret etmekle ma'zûl olup yerine İslâmbol kazâsından münfasıl İmâm-ı sultânî Sâlih Efendi-zâde Mehmed Emîn Efendi sadâret-i merķûme ihsâniyle mürefehhü'l-bâl ve ser-bülend-i gürûh-ı akrân ü emsâl oldu.

Rihlet-i Şeyhülislâm-ı esbak Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi be-iklîm-i câvidânî

Sene-i merķûme saferü'l-hayrının altıncı ² gecesî sabıkân mesned-ârây-ı Meşihat-ı islâmiyye Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi Kanlıcak'da vâkı' sâhilhânelerinde bister-i ³ istirahatde [24 b] müstagrağ-ı hâb nûşîn iken nuzûl-i nâzileden mürğ-i rûh-i revânı gülşen-i kudse pervâz ve çeşm-i hâb-âlûdunu âlem-i bâkâda bâz eyledi. Ertesi gün salât-ı cenâzesi edâ ve Sultan Mehmed Câmî'-i şerîfi'ne karîb Şeyhülislâm Bahâî Efendi Mezâristânı'nda pederi cenbinde defn olunup rûhuna ihdâ-yi tuhaf-ı duâ vü senâ kılındı. Müteveffây-ı mûmâileyh رحة الله عليه Sadr-ı Anadolu'dan ma'zûlen vefât eden Kara Ebûbekir Efendi merhûmun sulbünden bin doksan yedi senesinde zîver-i mehd-i vücûd olup bin yüz

¹ Peykhâne (بيخانه TEB) : Çatladıkapu U || ² altıncı TEB : beşinci U || ³ bister : بستر [galat] TEB.

on altıda ¹ Paşmakçı-zâde Esseyyid Ali Efendi'nin def'a-i sâniye-i fetvâsında Medrese-i hâric'le tarîk-i hidâyet-refik-ı ilme ² sâlik ve bin yüz kırk ikide Galata mansıbıyla dest mâye-i maksûda mâlik olmuş idi. Kırk sekizde mısır-ı Kâhire, elli üçde Mekke-i mükerrerme ³ ve elli yedide İslâmbol ve altmış dört şa'bânının üçüncü günü Sadâret-i Anadolu'ya mevsûl oldu. Ba'dehu altmış dokuz şevvâlinin yirmi sekizinci ⁴ günü Sadâret-i Rumeli pâyesiyle mazhar-ı tebcil ü ikrâm ve yetmiş senesi saferü'l-hayrının yirmi yedinci günü bilfiil Sadâret-i mezkûre ile nâil-i merâm oldu. Yetmiş bir senesi zilka'desinin yirmi sekizinci günü def'a-i sâniye-i mansıb-ı mezbûr ile müftehir ü mübâhî ve yetmiş beş saferinin altıncı günü hattat Velîyüddin Efendi hazretleri yerine mesned-i vâlâ-yı Şeyhülislâmî'ye ıf'âd ile mazhâr-ı inâyet-i şehensâhî olup müddet-i fetvâsı sekiz aya bâliğ oldukda sene-i mezbûre şevvâlinin beşinci günü azli mukadder ve yerine Dürri-zâde Mustafa Efendi hazretleri def'a-i sâniye ile muvaqqar oldu. Merâhim-i aliyye-i pâdişâh-ı ahâlî-perver ve mekârim-i seniyye-i şehensâh-ı mekrûmet-güsterden envâ'-ı i'zâz ile memnûn, eyyâm-ı sayfa yalıda ve hengâm-ı şitâda hânelerinde sâkin olmağa me'zûn olmuşlar [25 a] idi. Ekser fûnûndan ⁵ hissemend ü behreyâb ve maârif ü ⁶ kemâlâtı vâsıl-ı mertebe-i nişâb-ı mizyâf-ı kesirü'l-remâd ve ahâlî-i meclise if'âm-ı ta'âm ile tekayyüde mu'tâd, bir ferd ef'âlinden rencide ve bir ahad aqvâlinde remide olmamış bir zât-ı sâfi-nihâd-ı hulûş-i'tiyâd idi.

İrtihâl-i Konevî Mustafa Efendi be-âlem-i bakâ

Çend rûz mukaddem Mekke-i mükerrerme pâyesiyle tekrîm olunan Konevî Mustafa Efendi bir kaç gün za'hm-ı şirpençe-i ecelden hasta ve na'çîr-i ⁷ rûhu mah-ı mezbûrun yedinci günü dâm-ı saht-gîr-i fenâdan vâreste oldu. Merhûm-ı merķûm fi'l-asl Konya ahâlisinden olup Keçeci-zâde denmekle şöhretyâb ve ba'z-ı fûnûna vâsıl-ı mertebe-i intisâb olmuş idi. Bin yüz kırk üç senesinde 'allâme-i zû-fünûn-ı Rum, Şeyhülislâm Mirzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendi merhûmun imtihânına dâhil ve Ru'ûs-ı hâric'le merâmına vâsıl olup itmâm-ı tarîk-i tadrîs ve bin yüz altmış yedi recebinde Kuds-i şerîf kazâsıyla kasr-ı muallâ saķf-ı ümmîdin te'sîs eyledi. Bin yüz yetmiş ⁸ şehr-i rebî'ülevveli guresinden Bursa mevleviyyetiyle şâdkâm, ba'dehu seksen senesi zilhiccesinin on dokuzuncu

1 binyüz onaltı U : bin onaltı EB 2 ilme TEB : ilmiyye U 3 ve TBU : — E 4 yirmi sekizinci TEB : yirminci U 5 fûnûndan TEB : fûnûnda U 6 ve EB : — T 7 na'çîr : نَجِير [galat] TEB 8 Bin yüz yetmiş EB : bin yüz yetmiş beş U.

gününden mutasarrıf olmak üzere Mekke-i mükerreme pâyesiyle makzî'l-merâm olduğu anfen mezkûr olmuş idi. Mezbûrun etvâr-ı garîbesindendir ki eyyâm-ı sayfa ekser ahyânda rüzgâra karşı başından imâmesin ve düşundan câmesin ihrâc edüp ancak bir 'arekçîn ve bir pîrâhen ile oturup sâfî kar dolmuş bir kebîr bardağı gâh başına ve gâh sînesine vaz' ile kesb-i bürûdet ve bu hâlete i'tiyâd ile izhâr-ı safâ veistirâhat eder idi. Eridikçe suyunu¹ içer ve elinde dahi kar pâreleri tutup lâ-yenkaç^c helvâ gibi ekl eder idi. Sinni seksene bâliğ iken ilâ vefâtihi bu ma'nâdan mutazarrır olmayup ancak [25 b] hastalığı esnâsında tedbîrine meşgûl olan etıbbâ ve cerrâhân men'ini iltizâm ve bir kaç eyyâm terkine ihtimâm etmişler²: «Ben seksen yıldır bu suyu içer ve bu karı yerim; bundan bir zarar görmedim» deyu sözlerin işgâ ve sem'î kabûle ilkâ etmeyüp bildiği gibi³ hareket ve denk denk kar ekl ederek iklim-i bakâyâ azîmet eyledi. Za'f-ı pîriye munzam olan illet-i hâ'ile eyyâmı vakt-i kuvvet-i mizâca kıyâs olunmıyacağını fehmede kusûr agreb-i umûrdandır. رد الله مضجه

Zikr-i tevcîhât-ı ba'z-ı menâsıb

Mâh-ı mezbûrdâ Şehrîzor eyâleti rûtbe-i mîrimîrânî ile Dergâhâlî kapucubaşlarından Hidâyetullâh Ağa'ya ve⁴ Amasya eyâleti sâbikan Karahisâr-ı Sâhib mutasarrıfı Ahmed Paşa'ya ve⁵ Tersâne emâneti Arpa emîni Recâ'î Mehmed Efendi'ye ve Arpa emâneti Tersâne emîni Mehmed Emîn Ağa-zâde Hüseyin Ağa'ya tevcîh buyuruldu.

Azîmet kerd-i şehriyâr-ı⁶ bâhirü't-te'yid be-temâşây-ı Bend-i Cedid⁷

Cenâb-ı pâdişâh-ı bülend-ıkbâl⁸ bu esnâda müceddeden ihyâ ve inşâsına muvaffak oldukları bend-i muallâ-ı tāk-ı bî-misâl⁹ temâşâsın irâde buyurmalarıyla mâh-ı merķûmun on dokuzuncu hamîs günü hadîka-i dilgüşây-ı Karaağaç'dan Evhadüddin nâm mahalle -ki galat-ı meşhûr ile Eyvad Deresi denmekle şöhretyâb-ı elsine-i şeyh ü şâbdır- berren azîmet ve ol cây-ı ferâh-bahşâyı dört beş saat makarr-ı âsâyış üistirâhat buyurup zikr olunan bend-i felek peyvendin¹⁰ tarz-ı matbûc-ı hâtır-güşâsı pesendîde-i tab'ı letâfet-ıhtivâsı olmağla gerek hademe-i bâb-ı âsmân-

1 suyunu TB: suyun EU || 2 etmişler EB: eylediklerinde U || 3 gibi EB: üzere U || 4, 5 ve TBU: — E || 6 şehriyâr TBU: pâdişâh E || 7 Bend-i cedid TE: bend-i mu'allây-ı cedid BU || 8 bülend-ıkbâl TE: + hazretleri BU || 9 bend-i mu'allâ-tāk-ı bî-misâl TE: bend-i felek-peyvend-i bî-misâl BU || 10 bend-i felek-peyvendin TE: bend-i dilârânın B

naẓîr ve gerek anda sâir¹ mevcûd olan sagîr ü kebîre ol kadar zer nişâr-ı cûd u in'âm olmuşlardır ki kâtib-i zeber dest-i dîvân-ı eflâk yâni 'Ufârid-i sâhib-kalem-i çâlâk nuķaṭ-ı nücûmu şıfr-ı erķâm eylese ta'ÿin-i mikdârında fûtûrun izhâr ü tebyîn ve ta'dâdında kusûrun ikrâr eyler idi,

Li-münşî'ihî²

Seyr et ihsân-ı firâvân-ı şeh-i devrânı

Bahşış-i zerle [26 a] pür oldu feleğîn dâmânı.

Bu cihetden ol bend-i dilârânın âb-ı revân-bahş-ı hoşgüvârına Gümüş suyu denmek bâis-i kesr-i şân, belki altun suyu nâmiyle şöhretyâb olmağa lâıyk ve şâyândır. Ol pâdişâh-ı bî-endâd-ı mekârim-mu'tâd hazretleri taraf-ı humâyûnlarından bir emr-i mahsûsun temşiyetine me'mur buyurdıkları bendelerine ol hizmet sebeb-i 'izz ü saâdet ve bâis-i ibtihâc ü müfâhareṭ iken sadâkat u istikâmetle hizmet edenleri fevķ-i mâ-yetesavver mazhar-ı iltifât ü i'zâz ve beyne'l-emsâl ve'l-etrâb³ mükerrem ve mümtâz etmek muktezây-ı nihâd-ı pâdişâhâneleri ve gayre dahi irâ'et-i tarîķ-ı sadâkat⁴ mu'tâd-ı⁵ meşreb-i mülûkâneleri olmağla ol bünyân-ı felek-resânın bundan akdem binâsına me'muriyyetle muvakķar ve sarf-ı kuvvet-i bâzû-yı ihtimâm ile itmâm-ı hizmete mazhar olan hâlen Çavuşbaşı Yenişehirli Esseyyid Osmân Ağa bendeleri yüz yirmi altı bin beş yüz guruş keşf ü tahmîn⁶ olunan binâyı kadden iki buçuk zirâ^c ve tûlen on beş ve arzen iki zirâ^c ziyâde ile elli bir bin bu kadar⁷ guruş ile binâ ve itmâm eyledikde makbûzundan bakıyye meblâğdan kendüye on bin guruş mikdârı atıyye-i humâyun buyurulmuş iken mahall-i mezbûra yevm-i azîmetlerinin ertesi cum'a günü bir hil'at-i semmûr-ı bî-naẓîr ihsân ü inâyet ve sâir hizmet-i binâda berzede-i dâmân-ı ihtimâm olan bendelerini dahi hila^c-ı fâhire in'âmıyle nâ'il-i sermâye-i meserret ü behcet buyurdular.

الشى بالشى يذكر fehvâsı üzere bend-i cedîd-i mezkûrun sâha-i evsâfında bu vechile isâle-i cûybâr-i midâd kılınur ki muķîm-i ravza-i Dârü'n-naîm Sultan Süleyman Han-ı kadîm hazretleri Kırk Çeşme suyu nâmiyle elsine-i enâmda cârî ve mânend-i rûh-ı revân âbdân-ı 'aṭşâna sârî olan mâ-i lezîzin şehir-i İslâmbol'a⁸ cereyânı için binâ buyurdıkları kemerlere şevketlu mehâbetlu⁹ pâdişâhımız veliyyü'n-ni'am efendimiz [26 b] hazretlerinin peder-i Cennet-makarrı Sultan Ahmed Han سقاہ الله تعالى بكاسات الغفران

1 sâ'ir T: — EBU || 2 li-münşî'ihî TE: beyt B, şî'r U || 3 ve'l-etrâb TBU: — E || 4 irâ'et-i tarîķ-ı sadâkat EBU: ta'îm-i sadâkat T || 5 mu'tâd-ı TEU: — B || 6 ve tahmîn BU: — TE || 7 bu kadar T: — EBU || 8 İslambol TE: İstanbul BU || 9 mehâbetlu TB: — E.

hazretleri dahi mâ²-i mezbûrun vakt-i zarûretde isti¹mâli için bir mahalle ictimâ¹ ve eyyâm-ı sayfa adam-i telef ü ziyâ¹ irâdesiyle buhayre mânend bir bend-i dil-pesend binâ buyurmuşlar idi ki mevsim-i harr-i havâda sulara killet geldikde ol bendde müctemî¹ olan miyâh-i rûh-efzâ ahâlî-i şehri irvâ eyleye. Ancak ol şehri dilârây-ı bî-misâl günden güne kesret-i nüfûs ile mâlâmâl olup eyyâm-ı sayfa filcümle müzâyâka-i âb sagîr ü kebîre bâis-i tef ü tâb olduğu ma¹lûm-ı¹ şehriyâr-ı hamîyyet-şîâr oldukda zikr olunan Eyvad Deresi'nde bulunan miyâh-ı 'azbe-i kesîreye hasbeten li'llâhi teâlâ bir mu²allâ² bend-i bî-hemtâ inşâ vü ihyâ ve Kırk Çeşme suyuna zamm ü icrâ ile şehri merķûmun 'a¹şân ü lehebânını isķâ buyurdular. Bend-i cedîd-i mezkûr bend-i kadîme bir saat mesâfe olup cebelden cebele yüz dört zirâ¹ ve zemînden bâlâya on yedi buçuk zirâ¹dır. Esâsından bir lûle mikdârı zuhûr eden mâ²-i zülâl-i Kevser-misâl için çâr-ender-çâr bir havz-ı muşanna¹ u ma¹tûb¹ yapıp olup bendden çıkan su dahi havz-ı mezbûra³, andan havz-ı atîka cereyân, andan dahi⁴ derûn-ı şehri-i İslâmbol'a revân olur. Velhâsıl bend-i mezkûrun esâsındaki istihkâm u metâneti ve âyine misâl mermerlerinin letâfet ü safveti ve min haysi'l-mecmû¹ binâşında olan hüsn-i manzar erbâb-ı şabâyi'e hayretâver olmağla vesâfet-i kalem-i çâbü¹k⁵-rakamla ta¹rîf ü tefhîmi muhâl ve görmedikce evsâfına seyr olmak adîmü'l-ihtimâldir. Cenâb-ı hazret-i Hak ve Feyyâz-ı mutlak, sâhibü'l-hayrât hazretlerini bunun gibi niçe hasenâta mazhar ve muvaffak eyliye âmîn. Binâ-i merķûma⁶ bin yüz yetmiş dokuz zilhicesinde va¹z¹-ı esâs⁷ olunup doksan⁸ gün mikdârı müddetde [27 a] temâm olmuştur.

Zikr-i vukû¹-ı harîk⁹

Mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci gecesı saat üçde¹⁰ Hoca Hanı kurbünde hâlen Bağdad kadısı Mudurnulu Osmân Efendi'nin hânesinden bir âteş-i pür-iltihâb zebâne-keş sipihrine kıbâb olup¹¹ Defterdâr İbrâhim Şârım¹² Efendi'nin bu yakında kendü hânesi muhterik olmağla hâlen sâkin olduğu Ebûbekir Paşa hânesi dahi bî-kazâi'llâhi teâlâ muhterik ve bisâ¹t-ı istirâhatı bu mahalde de müteferrik olup¹³ ana mümâsil bir kaç aded menâzil dört beş saatde mahv u müzma¹hil oldu.*

1 ma¹lûm-ı TE: + cenâb-ı BU || 2 mu²allâ TBU: — E || 3 mezbûra TBU: mezkûra E || 4 dahî TBU: — E || 5 çâbü¹k: چابک TEB || 6 merķûma TBU: mezkûra E || 7 U nüshası kenarında « کوثر جنات = 1180 » târihi kaydedilmiştir 8 doksan TE: doksanbir BU || 9 zikr-i vukû¹-ı harîk TEB: harîk-i cüz'î U || 10 üçde TB: — iken EU || 11 olup TE: + hâlen BU || 12 İbrâhim Şârım TEB: Şârım İbrâhim U || 13 ana TBU: ol hâneye E.

* T nüshasının sonu

Vefât-ı Tosun Mehmed Paşa

Sene-i merķūme ŗehr-i rebī'ülevveli evâilinde Eğriboz muhâfızı Tosun Mehmed Paşa'nın dâr-ı 'ukbâya irtihâli haberi vâsıl-ı dergâh-ı devlet-penâh oldu. Vezîr-i merķūmun ŗem'î-i ikbâli dūd mân-ı Bektâşîyyeden fûrûzân olup refte refte tayy-i merâtib-i tarîķ ederek Yeniķeri aķalıķı'n-
dan rûtbe-i vâlâ-yı vezâretle Karaman eyâletine ta'yîn, ba'ḍehu İnel ve Hanya ve Deryâ kapudanlığı ile kâmbîn buyurulup keyfiyyet-i azli bâ-
lâda mezkûr olduğu üzere sene-i sâbıka ŗa'bânında mansıb-ı mezbûrdan
azl ve Eğriboz muhâfızlığı tevcîh buyurulmuş idi. Sâf derûn ve ¹ ma'ķûl-
ŗinâs, hûsn-i muâmele sâhibi bir zât idi.

Hedm-i ba'z-ı ² ebniye-i muḥaddese der-Kumkapu

Bu esnâda Kumkapu dâhilinde vâķi' Ermeni kilisesi etrâfında olan
ba'z-ı kefereler hânelerini tâife-i mezkûre birer ikiŗer aŗhâbından ibtiyâ'
u iŗtirâ ve ḥufyeten keŗiŗ odaları ve matbah ve bîmârhane misûllu
nesneler ihdâs ve binâ etdiklerin ol etrâf ahâlisi arzıhâl [27 b] ile ifâde
vü ifhâm ve husûs-ı mezbûr ³ İslâmbol kadısı efendiye havâle olunmaķla
bizzât kendüsü rû'yet ü ikdâm ve ol ebniye-i muḥaddesenin hedm ü
tahribini i'âm etmeleriyle ta'yîn olunan mübâŗirîn ma'rifetleriyle cüm-
lesi birden ⁴ mehdûm'ül-esâs ve berkende-i me'âvil-i indirâs kılınup
tâife-i mesfûre ⁵ kebâb-ı nâr-ı ıztırâb ve kulûb-ı ķâŗiyeleri yapıdıkları
ebniye-i kâfirî gibi harâb u yebâb oldu.

Vaz'ı esâs-ı Câmî'î ŗerîf-i Sultan Mehmed Han ⁶

Sinîn-i sâbıkadan bin yüz yetmiŗ dokuz senesi zilhiccet-i ŗerîfesi-
nin on ⁷ üçüncü günü zuhûr eden zelzele-i azîme -ki sinni seksen sene-
ye ⁸ bâliķ olan pîrler misli nâ-mesbuk olduķun haber vermiŗler idi ⁹-
sene-i kâmile ŗehr-i İslâmbol'u ve etrâf u eknâfını mânend-i arz-ı Nî-
sâbûr ¹⁰ vakf-ı lerziŗ ü ıztırâb ve niķe ebniye-i âliyeyi berbâd ü harâb
etmiŗ idi. Ol zelzele-i dehŗet-efzâdan Ebu'l-feth ve'l-meķâzî Sultan
Mehmed Hân-ı Ėazî hazretlerinin câmî'î vâlâ-yı fesihü'l-ircâsının kub-
besi bilküllüye mûnderis ü mûnhedim olup ve ¹¹ sâir sağir ü kebîr
kubbeler ve divarları harâb u rahnedâr ve kabûl-i ta'mîr etmediķi

1 ve EU: — B 2 ba'z EB: — U 3 mezbûr E: mezkûr BU 4 birden
BU: — E 5 mesfûre B: mezkûre EU 6 câmî'î ŗerîf-i Sultan Mehmed Han E:
câmî'î Ebu'l-feth Sultan Mehmed Han BU 7 on BU [HB 2, 226 a; VA I, 273]: — E
8 seksen seneye EU: seksene B 9 haber vermiŗler idi BU: ihbâr etmiŗlerdir E 10
Nîsâbûr EB: Nîŗâbûr U 11 ve BU: — E.

zâhir ü âşikâr olup vakf-ı şerifi ¹ dahi zaîf olmağla cenâb-ı padişâh-ı islâm ابد الله تعالى ² الى يوم القيام hazretleri cedd-i kerîmlerinin âsâr-ı celîle-sinden olan ibâdetgâh-ı kadîmin bu vechile harâb kalması rızâ-dâde-i şâb^c-ı mekârim-güsterleri olmadığından hazîne-i humâyûnlarından sarf olunmak üzere müceddeden ³ esâsından binâya niyyet ve böyle [28 a] bir hayr-i azîme mazhariyyetle kesb-i rızây-ı ilâhîye himmet buyurdular. Umûr-ı binâ hâlen Defterdâr-ı şikk-ı evvel İbrâhim Şârım Efendi'nin uhde-i ihtimâmına havâle olunup evvelâ sâhibü'l-hayrât hazretlerinin gencîne-i cesed-i münevverleri olan türbe-i mu'athtaraları müceddeden ve evvelkiden a'lâ ihyâ vü inşâ ve Medâris-i semâniye'nin ⁴ ba'z-ı mahallerin tecdîd ve ba'z-ı mahallerin ta'mirden sonra sene-i merķûme ⁵ şehr-i reb'ülevvelinin üçüncü hamîs ⁶ günü Câmî-i şerîf'e vaz^c-ı esâs ve binâsına ibtidâ olundu.

Tevcihât-ı menâsıb-ı ilmiyye ve vukû^c-ı silsile

Evâil-i mâh-ı merķûmda Şeyhülislâm-ı sellemehû's-selâm hazretleri silsile-i celîle tertîb buyurup, medîne-i Üsküdar sene-i mezkûre ⁷ şehr-i reb'ülâhırî guresinden Süleymâniyye müderrisi mahdûm-ı muhteremleri Mehmed Emîn Efendi'ye, Yenişehir-i Fener gurre-i şa'bânda Dârülhadis müderrisi Mes'ûd-zâde Mehmed Sa'düddin Efendi'ye tevcih buyurulup bir kaç gün mürûrunda, mısır-ı ⁸ Kâhire gurre-i ramazândan sâbikan Halebü's-şehbâ kadısı Giridî Ahmed Efendi'ye, medîne-i Âmid gurre-i şa'bândan Nûriosmânî müderrisi Hâfız Mehmed Efendi'ye, mah-rûse-i Belgrad gurre-i recebden Mûsile-i sahn müderrisi Mi'mâr-zâde Hâfız Mehmed Efendi'ye, medîne-i Lefkoşe ⁹ gurre-i recebden sâbikan Belgrad kadısı Kadî-zâde Esseyyid Ali Efendi'ye tevcih buyuruldu.

Vefât-ı Neylî-zâde Mehmed Hamîd Efendi

Sâbikan İslâmbol kadısı Neylî-zâde Mehmed Hamîd Efendi mâh-ı mezbûrun dördüncü günü Beykoz'da vâkı^c sâhilhânesinde terk-i hâkdân-ı pür âlâm ve azm-i gülşensaray-ı Dârü's-selâm eyledi. Müt-evfây-ı merķûm iki def'a zât-ı müctemî'ü'l-kemâlâtıyla şeref-bahş-ı sadâret-i Rumeli olan Mirzâ-zâde Neylî Ahmed Efendi merhûmun ferîde-i sadef-i pür-şeref-i sulb olup bin yüz kırk üç senesinden amm-i fezâ'il-iştihârî ¹⁰ Şeyhülislâm Mirzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendi merhûmdan [28 b]

1 vakf-ı şerifi EU: vakfı B || 2 teâlâ EU: — B || 3 müceddeden EU: — B || 4 Medâris-i semâniye'nin U: Medâris-i semân'ın EB || 5 merķûme E: mezbûre BU || 6 hamîs BU: — E || 7 mezkûre E: merķûme BU || 8 mısır BU: Mısır'a E || 9 Lefkoşe EB: اخقوشه U [yanlış] || 10 fezâ'il-iştihârî EU: fezâ'il-güsteri B.

Medrese-i hâric'le bermurâd ve tayy-ı medâric-i tarîk-i tedris edüp bin yüz altmış altı zilka'desinden Selânik ve yetmiş üç ramazânından Edirne mevleviyyetlerine vusûl ile sirâc-ı vehhâc-ı itibârı iktâd olunmuş idi. Ba'dehu Mekke-i mükerrerme pâyesin tahsîl ve bin yüz yetmiş dokuz recebi gurresinden İslâmbol kadısı olup sene-i kâmileyi tekmîl etmiş idi. Mevlânâ-yı mûmâileyh tahsîl-i maârif ü kemâlâta meşğûl ve mü-kib, husûsan fenn-i celîl-i tevârîhe müntesib, ekser evkâtı mütâla'aya masrûf, hafîfü'r-rûh, hoş-sohbet, edîb ü lebîb bir mahdûm-ı âlî-kadr idi.

Hânden-i manzûme-i Mevlid-i Nebevî

عليه الصلوة والسلام

Sebeb-i âferîniş-i âlem, bâis-i tahmîr-i tîynet-i Âdem, Refref-süvâr-ı âlem-i İlliyyin, memdûh-ı medîha-i hâtimü'n-nebiyyin aleyhi efdâlu's-salavât ve ekmelu't-tahiyyât hazretlerinin menkabet-nâme-i vilâdet-i humâyûnları kırâatı zımında râyiha-i fâyiha-i salât u selâm ile meşâmm-ı sâkinân-ı melâ'î a'lâ mu'a'ttar ve dimâğ-ı mutavattınân-ı sürâdîkât-ı âlem-i bâlâ mu'anber kılınmak âdet-i müstahsene-i Devlet-i aliyye'den¹ olmağla mâh-ı mezbûrun on ikinci günü Sadriâzam-ı sûtûde-etvâr ve Şeyhülis-lâm-ı huçeste-kirdâr ve vüzerây-ı âsaf-ihtirâm ve sudûr-ı ulemây-ı âlf-makâm hazarâtı ve mevâlî-i 'îzâm ve müderrisîn-i kirâm ve hâcegân-ı dîvân-ı sultânî ve sâir ricâl-i devlet ale's-seher Sultan Ahmed Han Câmi'-i şerîfi'nde halka-bend-i cem'iyet olduklarından sonra pîrâye-bahş-ı taht u deyhîm, cenâb-ı şehriyâr-ı heft iklim hazretleri âlây-ı hayret-efzâ² ile mahall-i mezkûru teşriflerinde revzene-i mahfil-i humâyûndan arz-ı didâr ve huzzâr-ı meclisi müstagrak-ı lucc-e envâr³ buyurduklarında üç aded meşâyih-i kirâm itmâm-ı duây-ı pâdişâh-ı enâm, ba'dehu mevlidhânlar kırâat-ı manzûme-i Süleymânî'ye âgâz ve muvaşşihîn⁴ dahi anlarla⁵ demsâz olup ol meclis-i [29 a] bihişt-âyîn tabla-i pür kand-i tekrîm ile tezyîn ve zâ'ika-i müctemî'nin şerbet-i Tes-nîm-i melâ'ik-pesend ile halâvet-karîn kılınup meşâyih-i kirâm birer semmur kürk ve birer şurre, ve mevlidhânlar dahi hil'at⁶ ve şurreler ihsânıyla tekrîm ve şerâit-i mu'tâd-ı kadîm te'diye ve tetmîm olundu.

Nakl-i humâyûn-ı şehriyârî ez-bağçe-i Karaağaç be-Sarây-ı cedîd

Bir kaç eyyâm hazret-i pâdişâh-ı enâm, devlet ü saâdetle ârâm

¹ aliyye'den EB: aliyye U || ² hayret-efzâ EB: hayret-fezâ U || ³ lucc-e envâr EB: luccetü'l-envâr U || ⁴ muvaşşihîn EB: muvaşşihân U [yanlış] || ⁵ anlarla E: anlara BU || ⁶ hil'at EB: hil'at-i fâhire U.

buyurdıkları Karaağaç bağçesi'nden istifây-ı haz buyurulup mevsim-i evâsıt-ı sayf muktezâsı üzere havâların germiyyeti dahi iştîdâd bulmağla letâfet-i havâ ve nezâret-i âlem-nümâ ile cümle-i emâkine rûc-hânı müsellemler ve reşk-endâz-ı derûn-ı bağ-ı İrem olan mültekây-ı Bahr-i siyâh u sefid yâni Sarây-ı muallây-ı cedid'e şehri rebî'ülevvelin yirmi ¹ beşinci günü eşref-i ezminede 'izz ü iclâl ile nakl-i humâyûn buyuruldu.

B e y t ²

Nakl edüp ikbâl ile ³ hâkân-ı İskender cenâb
Eyledi bir burcudan bir burca tahvîl âftâb.

**Zikr-i vukû^c-ı ihtilâl der-cezîre-i Kıbrıs ve
nizâm yaften-i vey**

Cezîre-i fesihatü'l-eknâf-ı Kıbrıs'da bundan evvel ⁴ sûret-nümây-ı mir'ât-i rûzgâr olan havâdis-i garîbe eğerçi veķâyî^c-i a'vâm-ı sâlife-dendir. Ancak cümlesini bu mahalle cem^c ü tahrîre muharrir-i fakîrin me'mûriyyetine binâen esb-i kalem-i sebûk^c-inân bu vech üzere cevelân-şâz-ı meydân-ı takrîr ü beyân olur ki cezîre-i mezkûre ez-kadîm câlis-i mesned-i sadâret-i 'uzmâ olan vüzerây-ı 'izâm hazarâtına haş ta'yîn olunmağla ihtîşâş bulmuşdur. Günden güne tezâyüd-i umrânı ve tekâsür-i sükkâmı sebebiyle vüzerây-ı 'izâm taraf-ı âlîlerine verilegelen meblağ-ı muayyenden ziyâde katî vâfir îrâd hâsıl olup ol ziyâdeyi muhassıllar ekl ü bel^c etmekle bu kadar mahsûl-i bî-kerân izâ'at u itlâf ve mahalline 'adem-i vusûl ile mâhv u isrâf olunur deyu husûs-ı mezbûrun ser-rişte-i intizâma beste ve kâ'ide-i muayyeneye peyveste olması münâsib zann olunmağla târîh-i tahrîrden dört sene [29 b] mukaddem mâl-i maķtû^c-ı kadîmin üzerine otuz bin gurus zamm ü ilhâk ile düş-ı muhassılîne tahmîl olunmuş iken Sadriâzam-ı sâbık ⁵ Mustafa Paşa dahi kırk bin gurus izâfe ve tekâsül-i tahsîlden muhassılları ihâfe etmekle müddet-i kalîlede yetmiş bin gurus ziyâdeye ilzâm u iltizâmı sebebiyle mizâc-ı memlekete ihtilâl ü fesâd tareyân ve ahâlî vü reâyâyı mübtelây-ı illet-i ıztırâb u halecân etmiş idi. Bu vech üzere ol bâr-ı girânı tahammül ve vukû^c-ı mehfâfet ü haşardan tegâfûl edüp bin yüz yetmiş sekiz senesinde Kıbrıs muhassıllığı'n tahsîl eden Çil Osman Ağa mahall-i mezbûra vusûlünde evvel-i emirden beyne'l-ahâlî sûret-i hakdan görünüp kendülerle râbîta-peyvend-i meveddet ü i'tilâf ve emvâl-i mîriyye tahsîlinde râh-rev-i i'tidâl ü insâf olmak üzere ahd u peymân

1 yirmi EB: — U 2 beyt EB: şî'r U 3 ikbâl ile EB: ikbâliyle U 4 evvel B: akdem U 5 sâbık EB: — U.

ve yedlerinden hüsn-i hâline arz u mahzarlar alup firistâde-i dergâh-ı felek-unvân kıldıkdan sonra der-akab tagyîr-i vaz^c ile mezâlim-i bi-ke-râna âğâz ve emvâl-i nâsı gasb u ihtilâsa pençe-i tama^cın bâz eyledi. Ahâlî-i cezîre dahi taraf-ı Devlet-i aliyye'ye ifâde-i ahvâle müsâra^cat ve âdemler irsâliyle rikâb-ı müsteşâb-ı şehriyârîye ref^c-i ruk^ca-i şikâyet eylediklerinde husûs-ı mezbûrun tefahhûş u istifsârına bâ-emr-i âlî ta^c-yîn olunan mübâşirin ol tarafa vusûlünde kırâat-ı emr-i âlî-şân için mu-hassıl-ı merķûm mahkeme-i şer^c-i şerîfe dâvet olundukda huzûrdan im-tina^c edüp ertesi güne te^hhîr olunmak için irsâl-i cevâb ve akd-i meclis sarâyında olmak üzere odaların birinin¹ bir kaç direklerin ka^c ile âmâde-i kâr-ı nâ-sevâb oldu. Yevm-i mezbûrda gürûh-ı enbûh ol odaya duhûl etdiklerinde derhâl münkesir ü münhedim ve anda mevcut olan-ların akl u şuûrları mün^cadim olup ehl-i islâmdan ve piskaposlardan² vâfir kimesneler mecrûh ve bir kaç dahi hâk-i helâke matrûh olmağla Muhassıl Ağa: «Malımıza kanâat etmeyüp cânımıza dahi kasd eyledi» deyu feryâd ve taşrada olanlar binâ altında kalanları halâs için derûn-ı sarâyı duhûl murâd etdiklerinde [30 a] Osmân Ağa bâb-ı sarâyı sed ve halkı tûfeng ile tard u³ men^ce havâle-i dest-i red eyledikde on bin-den ziyâde ecnâs-ı muhtelif saray kapusunda ictimâ^c u iltihâk ve fur-sât-ı duhûl için bâb-ı sarâyı ihrâk ve ba^cde'd-duhûl Osmân Ağa'ya on sekiz aded etbâ^cıyle kılıç üşürüp

M i s r a ^c

Kimi derki öldür öldür kimi derki kıyma kıyma

mısra^cı müfâdına mâsadak eyleyüp biçâreyi dervâze-i ademe gönderdi-ler ve tarfetü'l-aynda nuķûd u eşyâsın yağma ile sarâyını Uryânî Dede Tekyesi'ne döndürdüler. Bu ahbâr Âsitâne-i saâdet'e mün^cakis oldukda müderrisin-i kirâmdan Yemliĥâ Hasan Efendi molla ve Dergâhîâlî ka-pucubaşlarından Mustafa Ağa mübâşir ta^cyîn olunup savb-ı maksûda vusûllerinde muhassıl-ı maktûlün ġâret olunan vâfir nuķûdu ve sâir eşyâsı ve maktûl ü mecrûhların diyetleri on bir bin gurus mikdârı⁴ meblağ-ı cüzⁱ ile musâlaha olunup bu kadar emvâl-i kesîre erâzil ü eşhâsın yanlarına kalup Mustafa Paşa dahi bu âteş-i sûzân mestûr-ı hâkister-i kitmân olsun deyu tefahhus istikşâ etmediğinden yağma vü târâcdan lezzetyâb olan erâzil ü evbâş zuhûr-ı fitne vü fesâda muntazır ve böyle bir şikâra dahi konmağâ bin cân ile hâzır olmuşlar iken Gir-niye dizdârı Tapanlı⁵ Halil nâm şakî-i ĥaybet-encâm bilcümle ahâlî-i

1 odaların birinin E: odalarının B || 2 piskaposlardan EB: piskolulardan U[yan-lı] || 3 ve EBU: — E || 4 mikdârı BU: — E || 5 Tapanlı E: Tapanlı BU.

cezîreyi hattâ reâyâ ma'kûlelerin dahi tahrîk ü 'ifsâd edüp cezîre-i mezkûreyi kabza-i teşhîre almak fikr-i muhâliyle Emîr Ahmed nâmında bir habîşî vâfir asker ile Magosa kal'asına irsâl edüp ol müfsid-i bed-tebâr kal'a-i mezkûre muhâsarasına derkâr oldukda dûcâr-ı çâr mevce-i fitne olan muhassıl-ı sâbıkın yerine nasb olunan Esseyyid¹ Mehmed Ağa mustahfızân-ı kal'aya zehâir ve edevât ile imdâd u iânet, merkûm Halîl dahi Magosa teşhîrinden ye's ile Lefkoşe muhâsarasına mübâşeret edüp «Kıbrıs muhassıllığı Devlet-i aliyye cânibinden bana tefvîz olunmuşdur» deyu **[30 b]** ekâzib-i gûnâgûn ile derûn-ı kal'aya irsâl-i ahbâr, Esseyyid² Mehmed Ağa dahi «bu ma'kûle dürûg-ı bî-fürûg ile pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin top ve cebehânesiyle mâlâmâl kal'asını sana teslîme gayret-i dîniyye mâni'dir» cevâbını tekrâr edüp bu keşmekeş esnâsında hâlen çâr bâliş nişîn-i mesned-i vekâlet-i kübrâ saâdetlu Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri mühr-i humâyun ile Âsitâne-i saâdet'e kudûmlerinde keyfiyyet-i ahvâle kesb-i ittîlâc ve kadîmü'l-eyyâmdan beru cümle-i enâmın ma'lûm u memdûhu olan şîme-i kerîmelerinde merkûz hulûs-ı niyyet ve hüsn-i himmetlerine ittîbâc buyurup ihtilâfât-ı mezkûrenin resîde-i serhadd-i ihtitâm ve pezîrende-i sûret-i intizâm olmasına sarf-ı efkâr-ı şâ'ibe ile mîrimîrândan Teke mutasarrıfı Ahmed Paşa'yı ol cânibe me'mûr ve Semend-i bahrî kapudânı Elhâc Mehmed Mâlikî, Paşa-yı merkûmu Kıbrıs'a işâl için Antalya iskelesi'ne İbrâhim Kapudan ile Ca'fer Kapudan sefineleriyle Kıbrıs'a azîmet eylemeleri bâbında irsâl-i menşûr-ı şeref-mastûr buyurulmuş idi. Mezkûr İbrâhim Kapudan Lefkoşe muhâsarasının elli üçüncü günü ol mahalle ilkâ-yı lenger-i vusûl eyledikde Halîl-i mel'anet-kirdâr kemâl-i havf ile bî-karâr ve Girniye kal'ası cânibine tevcih-i veche-i idbâr eyledi. Bu esnâda Ahmed Paşa dahi üç yüzden ziyâde süvârî ve beş yüzden mütecâviz piyâde ve kapusu halkı ile sefinelere duhûl ve seksen muharreminin on üçüncü günü Tuzla iskelesi'ne ba'de'l-vusûl şakî-i mezbûrun Lefkoşe kal'asını tekrâr iki binden ziyâde asker ve dört aded top ile muhâsara etdiği ihbâr olunmağla Ahmed Paşa dahi Halîl'in askerine nesâyihi mutazammın buyuruldularla kendülere sûp-i kasdi olmadığın tahkîk ve bu tarîk ile şîrâze-i cem'iyetlerin tefrîk u temzîk etmekle Halîl dahi muâvinlerinin çorab sökündüsüne döndüğün³ gördükde Değirmenlik **[31 a]** nâm bir şa'bû'l-mürûr sengistâna âzîm-i râh-ı girîz, pâşâ-yı mumâileyh dahi nısfü'l-leylde ardınca inân-rîz oldukda Halîl altmış nefer a'vânıyla Girniye kal'asına firâr ve anda tahassun ile sedd-i bâb-ı hisâr eyledikde sefinelerden toplar ve cebehâneler ihrâc ve me-

1, 2 Esseyyid EB : Seyyid U || 3 döndüğün EB : döndüğünü U.

terisler hafr olunup cevânib-i erba'adan mahsûr ve kal'a-gîrlik bâbında sarf-ı mesâ'î vü makdûr eylediler. Yevm-i muhâsaranın kırk birinci günü -ki seksen rebî'ülevvelinin on birinci günüdür- şakî-i mezbûrun seraskeri nâmında olan Emîr Ahmed otuz aded âdemleriyle kal'anın top deliklerinden kendüleri hendeklere pür tâb ve ordu cânibine sür'at ü şitâb eylediler. Der'akab Halîl-i zelîl dahi orduya varmağa tâlib-i izn ü ruhsat oldukda orduya gelince kendüden zahm-ı hurde olan askerî tâifesi mezbûru tu'me-i tîg-i intikâm eylemeleri ihtimâliyle Mâlikî Kapudan sefînesine işâl, ertesi gün orduya getirülüp alâ mele'î'n-nâs cümlesi birden kuşte-i şemşîr-i isti'sâl ve ru'ûs-ı menhûse-i maktû'aları Âsitâne-i devlet-i aliyye'ye irsâl olundu. Garâ'ib-i umûrdandır ki mezbûr Halîl'e kable'l-katl: «Senin ba'z-ı temessükât ve defterin yok mudur?» deyu suâl olundukda, «Ol ma'ûle ba'z-ı kâğıdlarım vâr idi. Ancak ¹ hîn-i muhârebede âdemlerim tûfenglerine fişenk ve toplara har'uc yaptılar» deyu cevâb vermiş ve koynundan yirmi guruşu çıkup anı dahi ba'z-ı kimesnelerden istidâne etmiş imiş. Bu kadar bagy ü isyân ve şakâ vü tuğyân ne maslahat gördüğü ashâb-ı fehm ü şu'ûra bâis-i intibâh olmağa sezâvâr ² bir emr-i mûcibü'l-istibşârdır. Müşârünileyh Ahmed Paşa ol mahalden Lefkoşe'ye varup cezîre-i Kıbrıs'da vâkı' olan altı aded kazâların reâyâsını ve Lefkoşe'de sâkin zâbitân ve erbâb-ı timâr ve yeniçeri zâbitlerini ve neferâtını ve mahallât imâmlarını huzûr-ı şer'î münîfe **[31 b]** ihzâr edüp fî mâ ba'd kendülerden ef'âl-i nâ-marzıyye zuhûr ve sudûr etmemek üzere birbirlerine kefâletle zabt ve nezr-i girâne kaç ile hâbl-i metîn-i muâhedeyi gereği gibi rabt edüp yedlerinden ahz olunan dokuz aded hucec-i şer'ıyyeyi silahşor-ı şehriyârî Ali Ağa ile der-i Devlet-i aliyye'ye irsâl ve bu bâbda kendüden zuhûr eden hidemât-ı memdûhesi mu'âbelesinde rûtbe-i sâmiye-i vezâretle nâil olduğu Karaman mansıbına neşr-i bâdbân-ı isti'câl eyledi ³. Vaktâ ki bâ'is-i ârâyış-i sadr-ı devlet ve sebep-i âsâyış-i mülk ü millet, âsaf-ı iffet-endûz-ı merâhim-şî'âr, dâver-i naşafet-âmûz-ı mekârim-kirdâr hazretlerinin re'y-i âlîleriyle cezîre-i merķūmenin nizâmı muhakķik ve teysîr-i müyesserü'l-'asîr ile bunun gibi hizmet-i celîleye muşaddır olmağa muvaffak olduklarında mâl-i ma'qû'-ı kadîmin üzerine zamm olunan yetmiş bin guruşu birden ha'ı u tenzîl ve nâmûs-ı Devlet-i aliyyeyi tekmîl buyurup: «Bu ma'ûle îrâdın bir habbesi dâhil-i hazîne-i temellüküm olmasına rızâm yokdur. Şimdiye dek hıżâne-i gaybiyye-i ilâhiden mütevâsıl ve müteâkıb olan ni'am-ı erzak bana kâfi ve cümle-i umûruma vâfidir» deyu kesb-i rızây-ı ilâhî ve celb-i teveccühât-ı

¹ ancak EB: lâkin U || ² sezâvâr EB: + birle U || ³ eyledi BU: idi E.

cenâb-ı hilâfet-penâhîye sa'ıy u ictihâdları şebt-ı sahâ'if-i rûzgâr olmağa sezâ bir emr-i 'acîb-i ibret-efzâdır. Bu bâbda dahi duây-ı tezâyüd-i ömr ü ikbâlleri evrâd-ı şebân-rûz-ı enâm olmağa lâ'ik ve bu maslahat-ı hayriyyeye mazhariyyetle eslâf-ı kirâma fâ'ik olmuşlardır.

Vefât-ı İmâm Hüseyin Efendi Kâdî-i Medîne-i münevvere

Sâbıkan Medîne-i münevvere kadısı İmâm Hüseyin Efendi, Belde-i tayyibe-i mezkûrede tekmîl-i müddet-i hükûmet ve iklîm-i Hicâz'dan Âsitâne-i devlet'e ric'at ve Kekbuze kasabasına vusûlünde sene-i merķûme şehr-i rebî'ülâhırının ikinci günü cânib-i merhale-i bakāya sevk-i râhile-i rihlet eyledi. Mûteveffây-ı merķûm [32 a] fi'l-asl Kastamonu ahâlisinden olup Dârü's-saltanati'l-aliyye'de tahsîl-i kemâlâta müştagil ve ba'z-ı cevâmî'de devrânlık ederek Ocak imâmeti'ne nâ'il olmuş idi. Ba'dehu hudâvendigâr-ı esbak Sultan Mahmud Han ¹ merhûmun imâm-ı sânisî Torun Mehmed Efendi imâmetden ihrâc ve Belgrad kazâsıyla iz'ac olundukda yerine merķûm Hüseyin Efendi kıyâm ve bir az müddetden sonra İmâm-ı evvel Sarmısaklı-zâde fevtinde İmâm-ı evvel ta'yîn olunmağla tahsîl-i merâm edüp hudâvendigâr-ı ² müşârünileyhe ilâ vefâtihi imâmet ve bin yüz elli dokuz sâlinde Müderris-i hâric olup tayy-ı tarîķ-i tadrîsde kemâl-i sür'at üzere hareket ederek sekiz sene zarfında devre-i medârisi itmâm ile altmış sekiz recebü'l-müreccebi guresinden İzmir mevleviyyetiyle ser-bülend ve baht-ı mâder-zâddan feyzmend oldu.

K ı t ' a

Devlet istersen arka ver arka
Bir ulu âsitâna, bir bâba
Kâbe'ye verdiği için arkasını
Secde eyler imâm mihrâba

Ba'dehu yetmiş altı sâli muharremü'l-harâmı guresinden Şam-ı şerîf ve seksen senesi mâh-ı muharremü'l-harâmından zabt etmek üzere Medîne-i münevvere صلوات الله تعالى علی منورها mevleviyyeti ihsânıyla teşrîf olunmuş idi. Üsküdar'da medfûndur. Haft-ı nesh ü sülûsde sâhib-kalem, hâfız-ı Kelâm-ı kadîm bir zât-ı muhterem idi.

1 Han BU: — E 2 hudâvendigâr-ı EU: + merhûm-ı B.

Tevcîh-i sadâret-i Rumeli

Rumeli kadiaskerliği ile şeref-efzâ-yı mesned-i izz ü şân olan İvâz Paşa-zâde İbrâhim Efendi hazretleri tekmîl-i müddet-i sadâret etmekle bundan akdem Rumeli pâyesi ile Anadolu sadâreti'nden ma'zûl Şeyhülislâm Mehmed Efendi-zâde Feyzullah Nâfiz Efendi hazretleri şehri rebî'ülâhırın yevm-i râbî'inde sadâret-i merkûme ihsânıyla serefrâz ve mazhar-ı inâyet-i şehriyâr-ı bende-nevâz oldu.

Azl-i Ağa-yı yeniçeriyân Hüseyin Ağa ve nash-ı Osmân Ağa

Dergâh-ı muallâ Yeniçeri ağası [32 b] Hüseyin Ağa'nın umûr-ı lâzimesini rû'yetde rehâvet¹ ve zabt u rabt'da fütûr u kusûr üzere hareketi muhâlif-i rızây-ı humâyûn olmağla mâh-ı mezbûrun on üçüncü günü azl olunup Tekfurdağı'na nefy ü iclâsı fermân ve yerine Kul ket-hudâsı Osmân Ağa nash u ta'yîn ile ilbâs-ı hil'at-i izz ü şân buyuruldu.

Zikr-i ihrâc-ı mevâcib-i lezez²

Râtibe-hârân-ı inâyet-i şehriyârî olan bendegân-ı dergâh-ı bülend âsitânın bir kış «lezez» ulûfeleri mâh-ı mezbûrda i'tâ vü in'âm ve Sad-riâzam-ı memdûhü's-şiyem hazretleri dahi hizmet-i devr ü tevzî'i tekmîl ve itmâm buyurduklarında Pâdişâh-ı cem-câh hazretleri taraf-ı bâhi-rü's-şeref-i veliyü'n-ni'amânelerinden duâ ve tahsîni hâvî bir kıt'a hatt-ı humâyûn-ı celâlet-makrûn³ ile bir sevb hil'at-i semmûr-ı şevk-âver ve bir hançer-i mücevher-i şa'sa'a-güster irsâl ve inâyet, anlar dahi levâ-zım-ı kâ'ide-i kadîmeyi alâ vechi'l-kemâl icrâ ve riâyet buyurdular.

İtmâm-ı ta'mîr-i sarây-ı muallâ-yı Beşiktaş

Sâhilsarây-ı behişt-âsâ-yı Beşiktaşın hıyâtân u cidârının ba'z-ı mahalleri mukaddemâ vuqû' bulan zelzele-i 'uzmâdan ve ba'zısı dahi sad-me-i emvâc-ı deryâdan rahnedâr ve muhtâc-ı ta'mîr ü termîm olduğu ma'lûm-ı şehriyâr-ı âli-tebâr oldukda hâlen Defterdâr-ı şikk-ı evvel İbrâhim Şârım Efendi me'mûr-ı hizmet-i ta'mîr ü tecdîd ve kâh-ı şevk-bahş-ı dilârâ ve büyütl ü kuşûr-ı bî-hemtâları ihkâm u teşyîd olunup alelhusûs cenâb-ı şehriyâr-ı âsmân-serîr hazretlerinin cedd-i emced-i behişt-âşiyânları Sultan Mehmed Hân-ı râbî' merhûmun bin doksan bir

1 rehâvet EB: rehâveti U 2 zikr-i ihrâc-ı mevâcib-i lezez E: zikri ihrâc-ı mevâcib B, zikr-i mevâcib U 3 celâlet-makrûn EB: celâdet-makrûn U.

sâlinde leb-i deryâ ve nazargâh-ı pîr ü bernâda¹ esâs efken-i bünyâd oldukları kasr-ı dilgüşây-ı âlemârâ ki misâl-i kasr-ı Havernağ¹ ol et-râfa bâ'is-i zîb ü revnak olup sûtûn-ı ruḥâm-ı âyîne-fâmında² peyker-i şevket ü şân hüveydâ ve kıbâb-ı muallâ-tâkı günbed-i âsmâna harf-en-dâz-ı isti'lâ, nakş u nigâr-ı kâşî-i divârı mânend-i ezhâr-ı [33 a] be-hişt-i berîn ve reşk-efzây-ı derûn-ı fağfûr-ı Çindir. Mi'mârân-ı Sinimmâr-ıktidâr ihtimâmlarıyla mâh-ı mezburda temâm ve şâyeste-i tahsîn-i ḥâşş u 'âmm olmuştur³.

Zikr-i vusûl-i 'ayn-ı 'Arafât ve mâ-i Ḥuneyn be⁴- Mekke-i mûkerreme

Bir kaç sene mukaddem cânib-i Mekke-i mûkerreme'den ale'l-ittifâk atebe-i gerdûn-mertebe-i Devlet-i aliyye'ye vârid olan tahrîrât manṭûkunca 'ayn-ı 'Arafât ve sâir 'uyûnun mecrâları mürûr-ı eyyâm ile harâb olduğuna binâen killet-i mâ'dan arz-ı sûz u güdâz ve teskîn-i lehîb-i ıztırâbları bâbında isâle-i cuybâr-ı inâyet buyurulmak niyâz etmeleriyle şehensâh-ı hamîyyet-penâh أوصله الله تعالى إلى ما يمتناه hazretlerinin yenbû'-ı zülâl-i mekrûmet olan derûn-ı feyz-meşḥûnlarından mâ'ü'l-hayât-ı merhamet ü ihsân cûşîş ü feyezân edüp sekiz saat mesâfede vâkı^c 'ayn-ı Ḥuneyn nâm âb-ı hayât-efzâ 'ayn-ı 'Arafât'a zamm u ilhâk ile icrâ ve mecârî-i miyâh-ı sâirenin tecdîd ü ta'mîr ve tanzîf ü taṭhîri her ne gûne iktizâ eder ise alâ vechi'l-kemâl binâ ve ihyâya emr-i humâyûnları cereyân ve umûr-ı binâda meḥâret-i tâtme ashâbından Fey-zullâh Efendi emîn-i binâ ta'yîn buyurulup şerîf-i Mekke-i mûkerreme ve vâlî-i Cidde-i ma'mûre taraflarına ısdâr-ı evâmîr-i âlî-şân ve masârif-i mezkûre için ber vech-i tahmîn taleb olunan iki yük elli iki bin mekkî⁵ gurus ki be-hesâb-ı rûmî altmış sekiz⁶ bin gurusun⁷ ba'zî nakden ve ba'zî mısır-ı Kâhire cizyesi mâlinden havâle ile i'tâ ve ihsân buyurulup velhâsıl üç sene mikdârı müddetde iktizâ eden mebâlig-i mütevâfire ve levâzım-ı sâire irsâl ve ikmâlinde dikkat ve ihtimâm olunmağla li'llâhi'l-hamd sultânı's-selâtîn imâmu'l-müslimîn sâhibü'l-hayrât tâlibü'l-müberrât hazretlerinin yümn-i teveccüh-i kerîmâneleriyle sene-i sâbika zilka'deti's-şerîfesi evâhırında 'ayn-ı 'Arafât ile mâ-i Ḥuneyn cebel-i Meḥnâ'da vâkı^c ⁸ [33 b] su arklarında karışıp Mekke-i

1 Havernağ B: حورنى E [imlâsı yanlış] || 2 âyîne-fâmında EB: âyîne-fâmından U || 3 olmuştur BU: oldu E || 4 be E: der B || 5 mekkî BU: — E || 6 altmış sekiz EB: altmış U || 7 gurusun EB: gurus ile U || 8 vâkı^c E: — BU.

mükerreme'ye vâsıl olmağla gerek huccâc-ı zevi'l-ihirâm ve gerek ahâ-lî-i Beytül-harâmın 'inâ ve sıkâ'ları lebrîz-i zülâl-i ber-murâdî ve serçeşme-i zamîrleri menba'ı cuybâr-ı meserret ü şâdî olup teşne-lebân-ı ümmet ol âb-ı Kevser-misâlden nûş, zenzeme-i duây-ı pâdişâh-ı enâmı resîde-i şimâh-ı sürûş eyledikleri tafsîl ü beyânını müştemil şerîf Musâ'id hazretlerinin tahrîrâtı mâh-ı mezbûrda vâsıl-ı Âsitâne-i devlet oldu.

Tetimme-i veķāyi'-i Medîne-i münevvere

Anfen keşide-i silk-i suţûr kıldığı üzere Cidde vâlisi ta'yîn buyurulan Ahmed Paşa Mekke-i mükerreme'ye vâsıl olup itmâm-ı menâsik-i hacc-ı şerîf akîbinde hasbe'l-me'mur Medîne-i münevvere'ye kûfûl ve ba'de'l-vusûl eslâfına muayyen olan menzile nuzûl edüp Emîrül-hâc Osmân Paşa hazretleri ve Medîne-i münevvere kadısı ¹ efendi ve Müftî efendi ve Şeyhülharem ağa ve sâir zâbîân ve vücûh-i a'yân ile akd-i meclis-i meşveret ve yedinde olan emr-i şerîf-i celîlü's-sânı muvâcehelelerinde feth ü kırâat edüp ahâlî-i tayyibe-i Tayyibe ile tâife-i 'urbân beyinde bundan akdem hablü'l-metîn-i musâlahaya rabt olunan şurût u uhûda muhâlefet ve icrây-ı habâsete teşmîr-i sâ'id-i cesâret eden kimlerdir deyu istiqlâl-ı habâyâ-yı ahvâl ü keyfiyyet-i vuķû'-ı ihtilâf ü ihtilâl cümlesinden suâl olundukda huzzâr-ı meclis: «Bu maķûle umûrda birimizin rızâ ve medhali yokdur. Bu ef'âl-i nâ-sütûde ba'z-ı hâzele ve evbâşdan zuhûr eylemiş idi ². Anlar dahi derûn-ı Belde-i tâhire'de ³ bî-karâr ve rev-be-râh-ı bâdiye-i gaybet ü firâr olmuşlardır. Fî mâ ba'd zuhûr ederler ise cümlemiz yek-dest-i ittifâk ahz u te'dibleri bâbında şedd-i nîţâķ-ı ihtimâm ederiz» deyu cevâb verdiklerinde ba'de'l-yevm ahâlî-i Belde-i tayyibe esvâķ u bâzârda esliha ve âlât ile geşt ü güzâr etmeyüp, tavâif-i 'urbân dahi bey' ü şîrâ için dâhil-i belde-i mübârekeye [34 a] âlet-i darb u harb ile girmeyüp şurût-ı sîlm ü muşâfâta gereğî gibi riâyet ve husûmet ü cidâl üzere hareketden ictinâb ve mübâ'adet eylemeleri bâbında tenbîh-i ekîd olunup emr-i sulhe müteallika ba'z-ı mevâdd-ı cüz'îyye dahi inşâ'a'llâhü teâlâ teveccühât-ı aliyye-i hazret-i veliyü'n-nî'amî ile sûretyâb-ı hüsn-i intizâm olması müteyakķın ve me'mûlümüzdür deyu vezîr-i müşârünileyhin sene-i merķûme muharremü'l-harâmının yevm-i tâsî'inde tahrîr olunan ķā'imesi mâh-ı mezbûrda resîde-i dergâh-ı devlet-penâh oldu.

¹ kadısı EB: + Ömer Efendi-zâde 'Alî U 11 ² eylemiş idi EU: etmiş idi B 11
³ tâhire'de EB: tayyibe'de U.

**Zıkr-i ahvâl-i Donanma-yı nusret-iştîmâl
der-Bahrisefid**

Malta cezîresinden üç kıt'a mezeğlâre ¹ ta'bir olunur korsan firkateleri donanup kalemrev-i Devlet-i aliyye olan mahallere çıktığı hâlen Kapudân-ı deryâ saâdetlu Mehmed Paşa hazretlerinin mesmûc-ı sâmi'a-i intibâhları oldukda Bahrisefid'in etrâf u enhâsı muhâfazatına ² ta'yîn olunan kalyonlar ve firkateler kapudanlarma, be-tahsis Ca'fer Bey cânibine Donanma-yı humâyun tarafından mü'ekked buyuruldular tahrîr olup zıkr olunan firkateleri beste-i zencîr-i ahz ü teşhîr eylemeleri bâbında tenbih-i ekîd ve hidemât-ı şâyeste izhârına ³ çeşm-dâşt-i tevaqqu' u intizâr oldukların temhîd buyurdular. Merkûm Ca'fer Bey dahi süvâr olduğu pür-günde sefinesiyle mazınna-i eşrâr olan mahalleri geşt ü güzâr ederek Kıbrıs cezîresi havâlisine vusûlünde zıkr olunan üç kıt'a korsan firkateleri Berrüşşâm sularında cevalân ederek Yediburunlar ve Kerbe ⁴ cezîresi taraflarına mürûr eyledikleri ihbâr olunmağla ⁵ ol semte neşr-i bâdbân-ı sür'at ve sene-i merkûme şehr-i rebî'ülevvelinin yirmi sekizinci günü saat üçde Kerbe cezîresi açıklarında mezkûr firkatelerin iki kıt'ası dürdan rûyet olundukda üzerlerine varılıp korsan sefinesinin biri yelken kürek rûzgâr üstüne firâr ve birisi pupasına imâle-i sükkân-ı ızırâr eyledikde anın üzerine varmağa rûzgârın muvâfakatı [34 b] cihetinden ta'kîbe âheng ve yevm-i mezburda saat on birde erişüp âğâz-ı harb u ceng edüp bi-hamdi'llâhi telâ selâmetle feth ü teşhîr ve katl olunan kefereden başka yirmi dokuz nefer korsan ile üzerlerine başbuğ olan Kavâler ta'bir olunur bir müteber mel'ûnu dahi der-zencîr eylediği vezîr-i müşârünileyh hazretleri taraflarına ilâm ü ifhâm, anlar dahi müjde-resâna in'âm u ikrâm eyleyüp bâlâda mezkûr üç kıt'a galâre'lerin ikisi dahi ne cânibe ⁶ gitdiklerin tefahhuş u tefakkud ve ba'de'l-vukûf ahz u teşhîrleri bâbında gereği gibi dikkat ve takayyüd olunmak için kalyonlar ve firkateler kapudanlarına gûşmâl ve taraf taraf mü'ekked buyuruldular neşr ü irsâl olundu. Bu esnâda mirî firkate kapudanlarından Koron firkatesi kapudânı İbrâhim Kapudan dahi ⁷ ba'z-ı mahalleri tecessüs üzere iken bir kıt'a korsan ışkânpuyası ba'z-ı kayıklar üzerine hucûm etdikleri tarafına ihbâr olundukda Manya havâlisinde üzerlerine varup bir kaç saat muhârebeye mübâderet ve kesr-i unûf-ı erbâb-ı şakâvet eyledikde ⁸ keferedi

1 مزه غلاره EB: غلاره U || 2 muhâfazatına EB: muhâfazasına U || 3 izhârına E: zuhûruna BU || 4 كربه EB: Kerpe U (harekeli) || 5 olunmağla E: olundukda BU || 6 cânibe EU: cânibine B || 7 dahi BU: — E || 8 eyledikde EB: edüp U.

mel' Janet-me'nûs vusûl-i sâhil-i necâtdan me'yûs olmalarıyla ¹ bi'l-iztirâr işkanpuyaların başdan kara edüp kendüler firâr eylediler. Esnây-ı harb u kitâlde bir mikdârı müstağrağ-ı lucce-i helâk olup bakıyye-i melâin ile işkanpuyaların ahz ve Donanma-yı humâyûna işâl eyledikde kapudân-ı merķûm ve neferâtı alâ merâtibihim hil'at ve bahşişler i'fâsıyla mesrûr ve mühimmât-ı muktazıyye ve peksimed ve barutları verilüp yine emr-i muhâfazata ² ihtimâm eylemek üzere me'mûr kılındılar. Bu hilâlde zuhûr eden emr-i 'acibü'l-vuķû'dandır ki مستر nâm bir korsan işkanpuya sefinesiyle Lazķıyyetü'l-arab yakalarında geşt ü güzâr üzere iken içinde ricâl ü nisvân-ı ehl-i islâmdan yirmi dört aded kimesne ile Şeh-tûr tesmîye olunur bir sefîneye dūçâr olup sükkânını esîr ve sefîneyi me'vây-ı mel' Janet- [35 a] meşhûnlarına tesyîr üzere iken Giridli Elhâc Hüseyin nâm kimesnenin Mısır'a işâl için haţab yükiyle memlû üç-direkli sefînesine rast gelüp biribirlerine hucûm ile ceng ü peykâra âğâz ve kefereden bir kaç dervâze-i Cahîm'e pervâz etdiklerinde ³ bakıyye-i melâ'in puslayı şaşırıp muķâvemete kudretleri meslûb olduķun cezm etmeleriyle mezkûr olan Şeh-tûr sefînesin biragup bi'l-iztirâr zulmet-i leylde bi'se'l-maşîre bâdbân-güşây-ı firâr olduklarında üç-direkli sefînesi İskenderiyye'ye karîb olmağla reis olan Yani nâm zımmî sefîne-i Şeh-tûr'u derûnunda mevcut olan ehl-i islâm ve anları Malta'ya tesyîr için ta'yîn eyledikleri yedi nefer kefer-i li'âm ile İskenderiyye iskelesine işâl ile leff-i şirâc ve Mısır vâlisî hazretleri anda bulunmağla husûs-ı mezkûra kesb-i ittilâc eylediklerinde reis-i ⁴ mesfûr Yani ve neferâtı hil'at ve bahşişlerle tevķîr ve mezkûr olan ehl-i islâma dahi kadr-i kifâye harçlıklar ve libâslar verilüp mu'temed sefîne ile vatan-ı aslıleri olan Adana havâlisine tesyîr olup Şeh-tûr sefînesin Tersâne-i âmire'ye işâl için Riyâle kapudânı'na teslim olunduķu ahbâr-ı vâsıl-ı Dersaâdet oldukda reis-i mesfûr Yani ⁵ ve yelkencisi olan zımmî cizyelerinden muâf buyuruldular ⁶. Bu garîbe-i nâdiretü'l-vuķûc kuvvet-i baht-ı hazret-i cihânbanîden ma'dûd bir ma' nâdır ki âlât-ı ceng ü harbden hâlî ve esbâb-ı ⁷ ticâret ile mâlî bir tâcir sefînesi -ki neferâtı bir kaç ehl-i zimmet keferesinden ibâretedir- korsan tâifesinin izhâr-ı mefsedet ü şurûr için tehyî'e ve tertîb eyledikleri edevât-ı nâriye ile mâlâmâl keştisine ģâlib ve ol henâzîr-i mel' Janet-şîâr bîm-i cân ile zehre-çâk olarak hârib ve ģâ'ib oldular.

1 olmalarıyla EB: olmağla U || 2 muhâfazata EB: muhâfazaya U || 3 etdiklerinde E: eylediklerinde BU || 4 reis E: — B || 5 Yani BU: — E || 6 buyuruldular BU: oldular E || 7 esbâb E: egvâb BU.

**[35 b] Zikr-i ¹tevcihât-ı menâsıb-ı vüzerây-ı izzâm
ve ümerây-ı kirâm**

Bu esnâda ba'z-ı tebedülât-ı menâsıb vukûc⁶ bulup, Sivas eyâleti sâbıkan Karaman vâlisi vezîr Abdî Paşa hazretlerine; Karaman eyâleti, Akşehir ve Aksaray ve Beyşehir sancakları ilhâkıyle, sâbıkan Sivas vâlisi vezîr Feyzullâh Paşa hazretlerine tevcih ²; Şam eyâleti, Kuds-i şerif ve Nablüs sancakları ilhâkıyle ve Mîrhâclık ile, vezîr Elhâc Osman Paşa hazretlerine ibkâ buyurulup; Eğriboz ve Karlıeli sancakları sâbıkan Selânik vâlisi vezîr Esseyyid Ahmed Paşa hazretlerine, Selânik ve Kavala sancakları bundan akdem ba'z-ı derbendler başbuğluğu ile haydud eşkiyâsının ahz u isti'sâline me'mur olup hidemâtı şâyeste-i tahsîn olmağla rütbe-i mîrimîrânî ile mazhar-ı inâyet buyurulan vezîr Sarı Mehmed Paşa-zâde Ali Paşa'ya ke'l-evvel derbendleri hıfz u hırâset ve rehzenân u düzdânın kahr u i'dâmına sarf-ı makderet eylemek şartıyla tevcih buyuruldu. Resmo ³ sancağı sâbıkan Ohri mutasarrıfı Mollacık-zâde Ali Paşa'ya, Ohri sancağı sâbıkan Kırşehir mutasarrıfı Memiş Paşa-zâde Ebûbekir Bey'e, Yanya sancağı sâbıkan Elbasan mutasarrıfı Mahmud Paşa-zâde Ali Paşa'ya, Elbasan sancağı sâbıkan Prizrin mutasarrıfı Benî-bûr Bey-zâde Ahmed Paşa ⁴'ya, Trablusşam eyâleti Cerde başbuğluğu ile Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya tevcih buyuruldu.

Vukûc-ı harîk der-Galata

Sene-i merķûme cumâdelûlâsının üçüncü gecesi mahrûse-i Galata hâricinde vâkı' Beyoğlu çarşusunda bir frenk terzisi dükkânında serkeşide-i zuhûr olan âteş Çiçilye ⁵ ve Moskov ve Felemenk elçileri sayırlarını ve kırk aded sagîr ü kebîr kefer e hânelerini ihrâk ederek Dört yol Ağzı nâm mahalle resîde oldukda **[36 a]** şiddet-i sûziş ü heyecânî müntefî ve lehîb-i mehîb-i şerer-efşânî münşafî oldu.

**İrtihâl-i Sadr-ı Rum Feyzullâh Nâfiz Efendi ve Sadr-ı Rum
şuden-i Nakîbüleşrâf Şeyhülislâm Esseyyid Mustafa
Efendi-zâde Esseyyid Abdullâh Efendi**

Sadr-ı Rum Feyzullâh Nâfiz Efendi sene-i merķûme cumâdelûlâsının yirmi beşinci gecesi terk-i mansıb-ı hayât ve mahsûl-i ömr-i girânma-

¹ zikr BU: — E || ² Sivas eyâleti.. Abdî Paşa hazretlerine; Karaman.. Feyzullâh Paşa hazretlerine tevcih E: Karaman eyâleti.. Feyzullâh..; Sivas eyâleti.. Abdî Paşa..BU. ³ Resmo EB: ريمو U || ⁴ B. بکيور زاده علی پاشايه E: بک بور بيک زاده .. U || ⁵ EB. ججليه U || Bکيور زاده

yesin sipürde-i dest-i Hâdimüllezzât eyleyüp yerine Nakîbüleşrâf Şey-
hülislâm Esseyyid Mustafa Efendi-zâde Esseyyid Abdullâh Efendi haz-
retleri nasb u ta'îyin ve mansıb-ı celîl-i Neķâbetle, def'a-i sâniye Sadr-ı
Rum'dan münfasıl Mirzâ-zâde Esseyyid Mehmed Sa'îd Efendi hazretleri
kâmbîn buyuruldu. Müteveffây-ı merķūm bin yüz on beş vak'ası esnâ-
sında rûşenâyî-i ufk-ı âmâlin subh-ı sâdik-ı ikbâl olmak zannıyla âzim-i
râh-ı haţar ve bir kaç gün mesned-i Fetvâ'da kıyâm ile müsâadeye
mazhar olan Lâdikî Mehmed Efendi'nin sulbünden serzede-i âlem-i vü-
cûd¹ olup bin yüz otuz senesi tarîķ-ı tadrîse dâhil ve Mûşile-i Süley-
mâniyye rütbesine vâsıl oldukda Halebü's-şehbâ pâyesiyile Tebriz mev-
leviyyetin ihtiyâr edüp tehyî'e-i levâzım-ı râh esnasında şehr-i Tebrîz'e
revâfız-ı Acem'in istilâsı ahbârı mütehakkık oldukda bi'l-izţırâr mâdûn
mahrece râzı ve medîne-i Filibe'ye kadı oldu. Elli üç muharremü'l-ha-
râmında² Âmid mahreciyle tashîh-i tarîķ edüp, ba'dehu dârü'l-meyme-
ne-i Edirne ve Mekke-i mükerreme kazâları ve İslâmbol pâyesiyile mü-
kerrem ve altmış sekiz muharreminde Feyzullâh Efendi-zâde Sa'düddin
Efendi yerine hükûmet-i Dârüssaltanatî'l-aliyye ile muğtenim olmuş idi.
Sene-i merķūme³ şehr-i ramazânü'l-mübârekinde ma'zûl, yerine sâbikan⁴
Emîn-i fetvâ Halîl Efendi mevşûl oldu. Ba'dehu Anadolu pâyesi olup
yetmiş yedi muharreminin yevm-i sâbî'inde Esseyyid Mustafa Efendi-
zâde Esseyyid Abdullâh Efendi hazretleri yerine Sadr-ı Anadolu ihsâ-
niyle mazhar-ı tebcîl [36 b] ve mansıb-ı mezburda sene-i kâmileyi
tetmîm ü tekml etdikden sonra yerine Muhsin-zâde Ahmed Efendi haz-
retleri mesned-i Sadâretde kıyâm eyledi. Biraz müddetden sonra Rumeli
pâyesin dahi ihrâz edüp işbu bin yüz seksen bir senesi şehr-i rebî'ülâ-
hırının dördündü günü İvâz Mehmed Paşa-zâde İbrâhim Efendi hazret-
leri yerine şâ'id-i mesned-i Sadâret-i Rum⁵ ve elli bir gün mürû-
runda merhum oldu. Tasarruf-ı dahl ü harcında acz ü kuşûru sebebiyle
düyûn-ı kesîreye mübtelâ ve eyyâm-ı ömr-i azîzi âdem-i refâh ile hebâ
olmuş idi. Tabî'at-ı şî'riyyeden behredâr olmağla ahyânen ba'z-ı hoş-
âyende ebyâtı resîde-i sem'î-i erbâb-ı kemâlât, sâfî-nihâd ve hayrğâh
bir zât-ı huçeste-sıfât idi.

Vefât-ı Elhâc Halîl Efendi pâyedâr-ı Sadr-ı⁶ Anadolu

Mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü bundan akdem Anadolu pâ-
yesiyle gûşe-güzîn-i 'uzlet ü inzivâ olan Halîl Efendi kabây-ı müste'âr-i

1 vüçüd E: şühûd BU || 2 harâmında E: + medîne-i BU || 3 merķūme E: mezkûre B || 4 sâbikan EU: — B || 5 şâ'id-i mesned-i Sadâret-i Rum E: Sadr-ı Rum B || 6 sadr B: — EU.

hayâtdan te'arrî ve âlâyîş-i dünyây-ı denîden te'terrî eyledi. Mevlânâ-yı mûmâileyh vilâyet-i Anadolu'da Gerede ahâlisinden olup ma'hatt-ı ri'âl-i ashâb-ı âmâl ve mekseb-i dest-mâye-i izzet ü ikbâl olan Dârüssaltanatî'l-aliyye'ye geldikde teşebbüs-i esbâb-ı merâma kıyâm ve Şeyhülislâm Esseyyid Feyzullâh Efendi'nin evlâdından Esseyyid Ömer Efendi iâdesinden mülâzım olup otuz senesinde Medrese-i hâric'le tahsîl-i merâm eyledi. Elli dokuzda Selânik kadısı iken, Şeyhülislâm Hayâtî-zâde Mehmed Emîn Efendi, Selânik'den İslâmbol'a dâvet ve kendüye müfettiş ta'yîn edüp Edirne pâyesiyle dahi riâyet eyledi. Ba'dehu Şeyhülislâm Kara Halîl Efendi-zâde Mehmed Saîd Efendi Emânet-i fetvâ'da istihdâm ve Mekke-i mükerreme pâyesiyle ikrâm eylemiş idi. Altmış sekiz şehir-i ramazânında Lâdikî-zâde Feyzullâh Nâfiz Efendi yerine kâdî-i İslâmbol ve altmış dokuz cumâdelâhıresi selhinde ma'zûl olup yerine sâbıkan Emîn-i fetvâ Ahmed Efendi [37. a] ta'yîn buyuruldu. Biraz müddetden sonra Sadâret-i Anadolu'ya nevbeti gelüp ancak a'dâd-ı sinîn-i ömrü yüzden mütecâviz olmağla za'f-ı başa ve 'ârıza-i şamem sebebiyle idâre-i umûr-ı mansıba kudreti mefkûd olduğu cihetden yetmiş dokuz muharreminde Anadolu pâyesiyle ta'tyîb olundu. Eyyâm-ı tedrisinde hidemât-ı kesîrede müstahdem olup Eyyub ve Üsküdar ve Yanya ve Yenişehir ve Tokat ve Haleb ve Galata niyâbetleriyle imrâr-ı evkât, ba'dehu ¹ Evkaf teftîşi ve Askerî kısmeti ve Haremeyn teftîşi ve mezkûr olduğu üzere Şeyhülislâm teftîşi ve Fetvâ emâneti hizmetleriyle beyne'l-emsâl kesb-i sermâye-i ² mübâhât eylemiş idi. Çend sâl mukaddem Zencirlikuyu kurbünde binâ eylediği Dârülhadîs medresesinde Edirne Kapusu şehrahına nâzır manzara derûnunda defn ü takbîr olundu.

Zikr-i tebeddülât-ı ba'z-ı menâsıb-ı vüzerâ vü ümerâ

Sene-i mezkûre mâh-ı cumâdelâhıresi evâilinde Çıldır eyâleti sâbıkan Erzurum vâlisi vezîr Esseyyid Nu'mân Paşa'ya, Erzurum eyâleti sâbıkan Çıldır vâlisi vezîr İbrâhim Paşa'ya, Maraş eyâleti sâbıkan Van vâlisi vezîr Hasan Paşa'ya, Van eyâleti sâbıkan Karesi mutasarrıfı mîrimîrân Tuz Paşa-zâde Ahmed Paşa'ya, Hotin ³ eyâleti Yanya sancağı ilhâkıyla sâbıkan Vidin ve Niğbolu ⁴ vâlisi vezîr Receb Paşa'ya, Vidin ve Niğbolu eyâleti ⁵ sâbıkan Adana vâlisi vezîr Kapukıran Mehmed Paşa'ya, Adana eyâleti sâbıkan Kırşehir mutasarrıfı mîrimîrân Ali Paşa'ya, Niğde sâbıkan Kocaeli mutasarrıfı mîrimîrân Abdürrahim Paşa'ya, Kocaeli

¹ ba'dehu BU : ba'de E || ² sermâye-i E : şeref-i BU || ³ Hotin EB : Çirmen U || ⁴ ve Niğbolu E : — BU ⁵ Vidin ve Niğbolu eyâleti : Vidin ve Niğbolu BU, Vidin eyâleti E.

sâbıkan Selânîk ve Kavala¹ mutasarrıfı Ağa-yı esbak-ı yeniçeriyân Ömer Paşa'ya, Kırşehir² sâbıkan Gonya mutasarrıfı Yusuf Paşa'ya tevcih buyuruldu.

**İrtihâl-i Kethudây-ı sadrîâlî Kâşif³ Mehmed Emîn Efendi
ve be-câyiş âmeden-i Reîsülküttâb Ömer Efendi**

Mâh-ı mezbûrun on üçüncü günü Vezîriâzam kethudâsı Kâşif Mehmed Emîn Efendi azm-i iklim-i bakâ edüp⁴ [37 b] Reîsülküttâb Ömer Efendi cenâbları bi'l-istiḥkāk Kethudâlık mesnedine i'tilâ ve rütbe-i Riyâset'e Çavuşbaşı Yenişehirli Esseyyid Osmân Efendi irtikâ eyledi⁵. Yerine bi'd-defa'ât Çavuşbaşı'lık'dan ma'zûl Abdüllatif Bey mevsûl oldu. Müteveffây-ı merķūm Mehmed Emîn Efendi'nin reyhân-deste-i vücûdu Şatır Yusuf⁶ nâmında bir kimesnenin perverde-i sıfâl-i sulbû olup reye'ân-ı şebâbında kesb-i kemâlâta kerem-i iştiğâl ve Mektûbî-i sadrîâzamî kalemin'de Başhalîfelik'den Mektûbculuk ile mazhar-ı iz'âz u ibcâl oldu. Mir'ât-ı tâbdâr-ı tab'ında olan pertev-envâr-ı maârif menâsıb-ı âliye-i Devlet-i aliyye'ye istiḥkāk ve liyâkatini kâşif olmağla esbâb-ı servet ü kâmrânîsi âmâde ve müddet-i kalîlede câh-ı vâlâ-yı Riyâset'e pâ-nihâde olup ba'de'l-azl tekrâr Reîsülküttâb ve andan Vezîriâzam kethudâlığı ile kâmyâb oldu. Ba'dehu Defterdârlık ile tevķir ü tebcil ve biraz müddetden sonra Defter emâneti'ne, andan dahi yine Kethudâlık mansıbına nakl ü tahvîl olunmuş idi. Edîb ü vaķūr, ahlâk-ı hasene ile meşhûr, karîhası pâk, âyine-i idrâki tâbnâk, her fende hadd-i kemâle resîde ve⁷ bu asırlarda misli nâdîde bir zât-ı müstecmî'ül-kemâlât idi. Ancak bulunduğu maķâmın vech-i lâ'ikî üzere filcümle 'aķa ve keremde nuķūd-ı himmeti mefķūd ve kîse-i iktidârı rişte-i imsâk ile meşdûd olmak üzere mesmû'dur. لكل جواد كبوّة

Fevt-i Defterî-i sâbık Avnî Seyyid Mehmed Efendi⁸

Müteveffây-ı mûmâileyhden bir kaç gün mukaddem sâbıkan Defterdâr-ı şikk-ı evvel Avnî Mehmed⁹ Efendi dahi rev-be-râh-ı âlem-i ukbâ oldu. Ol dahi¹⁰ Mektûbî-i sadrîâlî Başhalîfeliği'nden Beylikci olup, ba'dehu Tezkire-i sâni ve Reîsülküttâb ve Defteremini ve Defterdâr olmuş idi. Dâniş ü isti'dâddan behredâr bir zât-ı nîkû-kirdâr idi.

1 ve Kavala E: — BU || 2 Kırşehir B: Kırşehir E || 3 Sadrîâlî Kâşif U: sadrîâzamî E, sadrîâlî B || 4 edüp E: — B || 5 eyledi E: edüp BU || 6 Yusuf EB: + Ağa U || 7 ve BU: — E || 8 fevt-i... Mehmed Efendi U: — EB || 9 Mehmed U: — EB || 10 dahi EB: + Rumeli hâkinden olup U.

Vukû^c-ı harîk-i cüz^î

Mâh-ı mezbûrun on beşinci gecesi Atpazarı kurbünde zuhûr eden harîkden bir kaç mûtâb dükkânı yanıp der-akab [38 a] sükûn buldu.

Âmeden-i Donanma-yı humâyun

Mâh-ı mezbûrun yirmi üçüncü işneyn günü hâlen Kapudân-ı deryâ vezir-i mükerrem Mehmed Paşa hazretleri cânib-i Bahrisefid'den vâsıl-ı dergâh-ı şevket-penâh-ı hâkânî ve cebhe-sây-ı âstân-i saâdet-âşiyân-ı sultânî olmağla cenâb-ı Âsaf-ı âlî-câh ve Şeyhülislâm-ı fetvâ-penâh ve vezir-i müşârünileyh hazarâtı Yalıköşkü'nde huzûr-ı müstevcibü'l-ḥubûr-ı hazret-i Şehriyârî'ye duhûle me'zûn ve semmur kürkler ilbâsiyle iltifât-ı veliyyü'n-ni'amîye makrûn olup ber-vech-i mu'tâd sâir kapudanlar dahi ḥila^c-ı fâhire ilbâsiyle tekrîm olunduklarından sonra kûh-endâm keştiler ve çekdirme sefineleri pîşgâh-ı Şehriyârî'den güzâr ve Tersâne-i âmire pîşgâhmda ilkâ-yı lenger-i istikrâr eylediler. ¹

Zikr-i tevcîhât-ı ² ba^c2-ı menâsıb-ı ilmiyye

Mâh-ı mezbûrda mahrûse-i ³ Galata kazâsı sene-i merkûme şehr-i ramazânü'l-mübâreki gurresinden zabt etmek üzere Süleymâniyye müderrisi Varnalı Osmân Efendi'ye ⁴, medîne-i Filibe kazâsı gurre-i şevvâlden ⁵ yine medîne-i mezkûreden ma'zûl İlâhî-zâde Esseyyid Süleymân Efendi'ye üçüncü def'a tevcîh buyuruldu.

Fevt-i İshâk-zâde Feyzullâh Efendi ⁶

Yine mâh-ı mezbûrda sâbıkan Üsküdar kadısı İshâk-zâde Feyzullâh Efendi:

B e y t ⁷

Kıldı enfâs-ı ⁸ hayâtın itmâm
Eyledi gülşen-i Firdevs'e ḥurâm

Zikr-i vukû^c-ı cidâl ü âşûb der-miyân-ı ümerây-ı mısır-ı Kâhire

Bâlâda ale't-tafsîl sebt-i sahâ'if-i beyân kılındığı üzere ni'am-ı bî-dirîğ-i Devlet-i aliyye'den hâ'iz-i rütbe-i vezâret ve mısır-ı Kâhire vâlf-

1 pîşgâhmda ilkâ-yı lenger-i istikrâr eylediler E: muḳâbilinde lenger-endâz-ı istikrâr oldular BU || 2 tevcîhât-ı E: tevcîh-i BU || 3 mahrûse BU: — E || 4 Efendi'ye E: + ve BU || 5 gurre-i şevvâlden E: — B || 6 fevt-i.. Feyzullâh Efendi U: ve EB || 7 beyt EB: şî'r U || 8 enfâs E: eyyâm BU.

liği ile ol cânibe keştî-süvâr-ı ‘azîmet olan Râkım Mehmed Paşa hazretlerinin müsâade-i rûzgâr ile ¹ İskenderiyye limânına vusûlünden bir kaç gün mürûrunda sâbıkan Cidde vâlisi Esseyyid Ahmed Paşa hazretleri dahi huccâc ile derûn-ı Mısır’a vâsıl olduğu esnâda ümerây-ı Mısır’ın bir kaç sene mukaddem Mısır’dan ihrâc ü iz‘âc eyleyüp bir niçe müddet sergerdân-ı bâdiye-i hayret ve muntazır-ı zuhûr-ı fırsat olan Mirül-hâcc-ı esbak Sâlih Bey ve Şeyhülbeled-i sâbık Bulut -kapan Ali Bey nâm kimesneler sinîn-i kesîreden beru enhây-ı **[38 b]** bî-intihây-ı Kâhire’de ² matrud ve menkûb olan ocaklu ve keşşâf ve ümerâdan yanlarına tecemmûs ve ihtîşâd eden müteayyinlerden mâadâ mağribî ve ‘urbân ve kabâ’il-i sâîreden asker-i firâvân ile iklim-i Şa‘id’den cânib-i Mısır’a müteveccih ve Cerce nâm mahalle geldikleri şüyûc bulup vâlî-i sâbık-ı Mısır Hamza Paşa hazretleri dahi derûn-ı şehirde bir hânede iķâmet üzere olmalarıyla bu eyyâmda üç aded vüzerây-ı ‘izâmın ictimâından ümerây-ı Mısır havf u hirâs üzere idiler. Ancak vezîrân-ı müşârünileyhumânın savb-ı maksûda azîmetleri vakti olmağla evvelâ Esseyyid Ahmed Paşa ba‘dehu Hamza Paşa mahallerinden nehzat u kıyâm ve keştîleri cânibine ‘atf-ı licâm eylediler. Vâlî-i cedîdin İskenderiyye’ye vusûlünden beş on gün mürûr edüp mu‘tâd üzere istikbâl ve ikrâmıda ümerânın be‘tu’ üzere hareketleri münâsib olmadığı ocakludan ba‘z-ı ‘uķalâ kendülere tefhîm, anlar dahi âdemler irsâliyle icrây-ı şerâ’it-i tekrîm sadinde iken Mısır’a müteveccih olan Ali Bey ve Sâlih Bey asker-i cerrâr ile Mısır’a beş altı günlük mesâfe olan Minya ³ kasabasına vâsıl ve burc u bârûlarla ol mahalli taḥşîn edüp âmâde-i ceng ü perḥâş ve Mısır’da olan ümerânın derûn-ı ḥaṣyet-meşḥûnların bir kat dahî pür-bîm ü telâş etmeleriyle beru ⁴ cânibde olanların gerek kendüleri ve gerek etbâ u levâḥıķları izhâr-ı sûret-i isyân ve ba‘z-ı türrühât-ı bî-fâide ile dehân âlûde-i hezeyân olmağā başlıyup hattâ bu esnâda ittifâķ-ı ârây-ı saḥîfeleri dâ‘îyesiyle tarḥ-ı meclis-i meşveret ve ol meclise hâlen Darbhâne-i Mısır emâneti’ne ve cem‘-i emvâl-i harâca me’mur olan Ahmed Ağa’yı dahi dâvet eylemişler idi. Hîn-i müşâverede esâs u misâsı yok ba‘z-ı kelimât-ı müzaḥrefe tekellümüne dehen-güşâ olduklarında merķûm Ahmed Ağa gayrete gelüp cümlesine tevcîh-i rûy-ı hitâb ve âgâz-ı serzeniş ü ‘itâb edüp: «Baka ağalar, beyler! Siz şevketlu, mehâbetlu Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin kuvvet-i kâhire ve kudret-i bâhiresin fehmi etmemiş gibi **[39 a]** hareket ediyorsuz. Ma‘lûmunuz olsun ki ol Şehriyâr-ı İskender-iktidârın en ednâ bendesi -ki bu abd-i zâifdir- ye-

1 müsâade-i rûzgâr ile BU: — E || 2 Kâhire’de EB: Kâhire’den U || 3 Minya: منية EB, منية U || 4 beru BU: bu E.

dime bir emr-i âlî verilse yâhud bir tâtâr-ı sebûkbâr ile bu-cânibe gönderilse sizin cümleden a'ânız -ki işbu Hüseyin Bey'dir- bu belde karârı emr-i muhâl olup her biriñiz mehcûr-ı mesned-i kâmrânî ve türâb-ı Mısır çeşmiñize sürme-i işfâhânî olmak emr-i bedîhîdir. Siz kendünüzü ne zann edersiz ki hârekâtınız hayret-efzây-ı 'uqûl ve kelimâtınız nâ-müvecceh ve nâ-makbûldür ¹ dedikde mezbur Hüseyin Bey sûret-i hüsn-i kabûl gösterüp : «Efendi ! İşte ben şimdi ² cümleden evvel Vâlî-i cedîd hazretlerini istikbâle haymelerimi hâric-i şehre ihrâc ederim» dedikde cümle ocaklu dahi ol mahalden hareket ve mevki^c-i ³ mu'tâda nakl-i hıyâma musâra'at eyleyüp vezîr-i müşârünileyhi ⁴ Âdiliyye nâm mahalde âmâde olan sâyebânlarına getirüp, bir kaç günden sonra kenâr-ı Nil'de Abdurrahmân Kethudâ kasrında ku'ûd, ba'dehu müretteb alay ile kal'aya şu'ûd eylediler. Pes zikri mürûr etdiği üzere Minya kasabasında mezkûr Sâlih Bey ve Ali Bey tarafına ceste ceste mülhâk olan asker günden güne ziyâde olmağa başlıyup iki sene mukaddem Mısır'dan firâr ve Cerce'de karâr eden Yeniçeri ocağı müteayyinlerinden ⁵ Harputlu Ali Kethudâ ve İbni Hammâm nâm kimesneler dahi dâhil-i dâire-i cem'iyet ve tav'an ve kerhen mîrân-ı mezbûrân taraflarına sarf-ı nîrû-yı iânet etmeleriyle tecemmü' eden eşhâs yirmi binden ziyâde ve top ve cebehâneleri alâ vefk'îl-merâm hâzır ve âmâde olduğu ahbârı vürûdunda cümle ocaklu huzûr-ı vâlîye varup ⁶ mezkûr beyler oldukları mahalden ric'at ve yine mukaddemâ iķâmetgâhları olan emâkinde bast-ı ⁷ bisât-ı iķâmet etmeleri tenbihini mutazammın buyuruldu ⁸ verilmek istid'â, Vâlî hazretleri dahi murâdları üzere bir müekked buyuruldu terkîm edüp yedlerine i'tâ buyurduklarında etbâ'larından Elhâc Hasan Ağa'yı ihtiyâr ve ol tarafa ırsâlden sonra haber vürûduna dîde-dûz-ı terakkub ve intizâr **[39 b]** oldular. Bu esnâda mezkûr beyler Minya'dan ⁹ kalkup Mısır'a iki günlük mesâfede kenâr-ı Nil'de vâki^c Benî Suyef ¹⁰ nâm beldeye geldikleri haberinden ümerây-ı Mısır kemâl-i haşyet ile bî-karâr ve asker cem' ü tahrîrine derkâr oldular. Serkerde-i ümerâ Keşkeş Hüseyin Bey müteayyinnân-ı Mısır'dan ve tahrîr ü tertîb etdiği askerden cemm-i gafir ile vâfir top ve cebehâne istişhâb ve hâric-i şehre çıkup Mumcu Ali Kethudâ'yı piyâde asker ile Benî Suyef ¹¹ cânibine pür-şitâb eyledi. Ol gürûh dahi sefînelere duhûl ve ¹² Benî Suyef pişgâhına vusûllerinde bir mikdâr top

1 ve nâ-makbûldür B: ü makbûldür E, nâ-ma'kûldür U || 2 şimdi BU: — E || 3 mevki^c E: menzil BU || 4 müşârünileyhin E: müşârünileyh hazretlerini BU || 5 müteayyinlerinden E: müteberlerinden BU || 6 varup E: gelüp BU || 7 bast-ı EB: ferş-i U || 8 buyuruldu EB: buyuruldular U || 9 Minya EB: مينة U || 10, 11 Benî Suyef EB: Benî Yûsuf U || 12 ve E: kenâr-ı Nil'de BU.

ve tûfeng atup karye-i merķûme derûnunda olanlar baş göstermemekle kendüleri iğfâl, anlar dahi firâr etmişlerdir ihtimâliyle mağrûrâne sefti- nelerinden taşra çıkdıklarında dâhil-i karyede olan asker önlerin alup îkâd-ı âteş-i harb u kitâl eylediler. Serdârları olan Mumcu Ali Bey'i ve vâfir âdemlerin katl ü ihlâk ile cem'iyetlerin târumâr ve ol melhame- den can kurtaranlar Keşkeş cânibine firâr eylediler. Keşkeş dahi tekrâr leşker-i ber-geştesin cem'edüp huşemâsının üzerine gitdiği ahbârının Mısır'a vusûlünde Şeyhülbeled Halil Bey tarafdârlarından üç aded beyler ile bir mikdâr asker tedârük edüp Keşkeş'in imdâdına irsâl etmiş idi. Ancak anların luhûkundan mukaddem iki taraf birbirleriyle âheng-i harb u ceng ve Keşkeş'in başına dünyâyı teng eylediklerinde mîr-i merķûm münhezim ve mağlûb, bâr u bûngâh¹ ve hayme vü hargâh ve sâir emvâl ve eşyâsın bırağup Mısır cânibine inân-gerdân-ı hezîmet ve Mısır'dan imdâdına gelen asker üzerlerine uğrayup anlar dahi top ve ce- behânelerin terk ile gerüye taban kaldırıp ol firârîlerle reh siper-i maiyyet oldular. Mısır'a vusûllerinde: «Elbette Hazîne-i Mısır'dan bize iki yüz kese akçe karz verilsün. Anınla tertîb-i asker ve techîz-i leşker edüp a^cdâmızla bir meşâff dahi etmeğe muhtâcız» deyu ocaklu cânibine² teklîf-i anîf, anlar dahi bugün yarın diyerek te'hîr ve tesvîf eylediler. Ancak encâm-ı kâr mefâsid-i azimeye bâdî olacağı mülâhazasıyle **[40 a]** hâh u nâhâh meblağ-ı mezkûru tedârük ü tetmîm ve otuz bir gün va^cde ile temessük alınıp yed-i istilâlarına teslim eyledikleri gün öte tarafın leşker-i bîşumâr ile Mısır'a bir buçuk saat mahalde Kadem-i Nebî aley- hi's-selâm kurbünde bir karye kenârında nuzûl eyleyüp Nil'den dahi iki yüz mikdârı sefâin -ki zehâir ve asâkir ile meşhûn idi- yanlarına yana- şup cânib-i haşma dîde-güşâ ve harb u darba hâzır ve müheyyâ oldu- lar. Ol gece sabâha karîb ümerâdan Cüce³ Hasan Bey ve maiyyetinde olan beyler zor ile Bâb-ı Mısır'ı açdırup cem'etdikleri bir mikdâr asker ile Ali Bey cânibine gitdikleri beru tarafın ma'lûmları oldukda kendüle- rin⁴ a^cvânından bir kaç beyler -ki mezbûrûnu ta^ckîb ve ircâ^c için sür^cat ve şitâb üzere irsâl eylemişler idi-⁵ gerü gelüp anların avdet ve rücû- ları mümkün olmayup cümlesi Ali Bey cem'iyetgâhına iltihâk ve nasb-ı hıyâm-ı ittihâd u ittifâk eylediklerin haber verdiklerinde Keşkeş ve sâir ümerâ Azeb kapusu'na gelüp hâric-i bâbdâ meks ü ârâm ve ocakluya⁶ haber gönderüp zu^cmlarınca vâlî-i cedîdin kethudâsını ve ocakluyu alup hâric-i Mısır'da tertîb-i sufûf-ı kitâle sa^cy⁷ u ikdâm etmek mülâhaza-

1 bâr u bûngâh EB: barutgâh U || 2 ocaklu cânibine EU: ocakluya B || cüce EB: خوجه U || 4 kendülerin E: kendü B, kendi U || 5 idi BU: idiler E || 6 ocak- luya EB: ocaklarına U || 7 sa^cy EB: ihtimâm U.

sında iken mukaddemâ Ali Bey tarafına buyuruldu ile giden Elhâc Hasan Ağa Azeb kapusu pîşgâhına geldikde başına üşüp: «Ne gûne haberle geldiñ?» deyu istihbâra başladılar¹. Hasan Ağa dahi: «Ol tarafa vusûlümde,² Ali Bey, lisânen bu vechile cevâb verdi ki: Paşa efendimizin hâkipâyına yüz sürerim. Benim da'vâ ve nizâm ancak kapu yoldaşlarım iledir. Ocaklu ile kaç'a adâvet ve husûmetim yokdur. Anlar beni ne cürm ile dâr u diyârımdan ihrâc ü ib'âd ve ne gûne töhmet ile matrûd-ı bâb-ı murâd eylediler. Bu kadar asker-i bîpâyân ile bu mahalle gelince niçe merâhil ve mesâfât kaç'eyledim. Reâyânın zulmen ve kahren bir hâbbesini ne kendim aldım ve ne askerime itlâf u izâ'at etdirdim. Paşa efendimiz bizim umûrumuzla mükayyed olmasunlar. Biz anlarla³ işimizi bilürüz»

B e y t⁴

Ya ölür kurtuluruz renc-i⁵ gam-ı firkatden

Ya dil-i hastemizin derdine dermân buluruz

müfâdın inhâ andan huzûr-ı [40 b] vâli-i müşârünileyhe varup bu ma'ânâyı anların dahi sem'ine ilkâ eyledi. Beyler bu ahabâr-ı bâride istimâ'ından mâr-ı sermâ-dîdeye dönüp ocakluya peyderpey irsâl-i ahabâra ikdâm ve: «Elbette yanımıza gelsünler. Ale'l-ittifâk taşra çikalım» deyu ilhâh u ibrâm etdiklerince⁶ ocaklunun te'hîr ü te'ennî üzere hareketlerinden reng alup Azeb kapusu dâhiline duhûl ve ba'z-ı kapu yoldaşlarıyla güft ü şenîd üzere iken «Yeniçeri kapusu'ndan cümle ocaklu ve ihtiyârları Kapu'da kendülerine muntazırlardır» haberi vürûdunda anların kendülerle ittihâdına câzim ve cümlesi Yeniçeri kapusu'na âzim oldular. Egerçi sûret-i zâhirde ocaklu kendülerle ittifâk üzere görünürler idi. Ancak cümlesinin belki sâir ahâlî-i Mısr'ın sagîr ü kebîrinin öte tarafa incizâb-ı hâtırları gâlib ve bir tarîk ile Mısr'a duhûllerine râgıb idiler. Velhâsıl ümerânın Yeniçeri kapusu'na azîmetlerinde ocaklu Azeb kapusu'n ve yeniçeriler dahi kendü kapularını kapayup, sâir ocaklar erbâbı dahi hânelerinde pür silâh âmâde-i ceng ü kifâh oldukları mesmû'ları oldukda Keşkeş Hüseyin Bey ve Şeyhülbeled Halil Bey ve havâdârlarından⁷ altı aded beyler ile Huccâc Birke'si⁸ tarafından

M ı s r a^c

Gözü âhûların âlâyına yâ hû beyler

1 başladılar E: + Elhâc BU: || 2 vusûlümde EB: vusûlde U || 3 anlarla EB: + kendi U || 4 beyt EB: şî'r U || 5 renc-i EB: renc ü U || 6 etdiklerince EB: eylediklerince U || 7 havâdârlarından BU: هوارلندن E [yanlış] || 8 Birke: برک EB, burke U (harekeli).

diyerek hayret-zede ve perîşân sahrây-ı eyne'l-meferre şitâbân oldular. Anların firârından sonra dâhil-i şehir-i Mısır'da «Ba'd-ezin emn ü amân-
dır» deyu münâdiler yer yer ¹ ref^c-i sadâ ve kulûb-ı ahâlî-i Kâhire'ye
ilkây-ı sürûr u safâ eylediler. Garâib-i umûrdandır ki kabâil-i muhteli-
feden aç ve uryân yokdur. Ecnâs-ı bî-ser ü sâ mân tayy-ı kasabât u
kurâ ve kaç^c-ı mesâlik-i kûh u sahrâ edüp Mısır'a dek gelmişler iken ne
ol mahallerden ve ne derûn u bîrûn-ı Kâhire'den bir kimesnenin bir
makîyân-ı haķîrinin kemter rîşesi berkende-i dest-i bîdâd olmadı. Diyâr-ı
cedel-şîâr-ı Mısır'ın esâsına bünyâd urulduğı vakitden ilâ hâzâ'l-ân bu
maķûle umûr hezâr kerre vuķû^c ve zuhûr bulmuş iken [41 a] bir vaķ^c-a-i
uzmânın böyle sühûletle indifâ^cı nâ-mesbuk idiğı elsine-i ahâlî-i Kâhi-
re'de ² sâir ve dâir ve haşîşe-i evân-ı hazret-i cihânbanîden olduğı zâhir
ve bâhirdir. Velhâsıl Keşkeş ve sâir-i ümerânın reh-peymâ-yı firâr ol-
duklarından sonra hâricden gelenler maiyyetlerinde olan askeri geldik-
leri semte ircâ^c edüp kendüler oldukları mahalde karâr ve taraf-ı vâlî-
den izn ü ruhsat sudûruna intizâr üzere olsunlar deyu ocaklu tarafından
irsâl-i ahbâr olunduğunun ertesi gün defterdâr-ı Mısır ve cümle ocaklu
huzûr-ı vâlîye varup bu fitne-i uzmânın bu vech üzere emn ü amân ve
sühûlet ü itmi'nân ile güzârîşi teşekkürü zımında dâmenlerin takbîl ve
merâsim-i tehniyyeti tekmiîl etdiklerinden sonra merķûm Ali Bey ve
Sâlih Bey ve yanlarında ³ olan ümerâdan izhâr-ı rızâ vü şükrân ve ule-
mâ ve sâdât ve sâirleri merķûmun ile mulâķâta isti'zân edüp cümlesi
hânelerine gelmeğe müsâadelerin recâ ve bu siyâkda bir kıt'a buyuruldu
istid'â eylediler. Taraf-ı vezîr-i müşârünileyhden dahi yanlarında olan
askerlerine cevâb verüp, ancak dâhil-i Mısır'da hâne ve ıyâlleri olanlar
ile şehre duhûle me'zûn oldukların mutazammın bir kıt'a buyuruldu
terkîm ü tahrîr ve Kapucular kethudâsı'yle taraflarına irsâl ü ⁴ tesyîr
buyuruldukda cümlesi mesrûr ü şâdân mahrûse-i Mısır'a vâsıl ve hâne-
lerine dâhil oldular. Bundan sonra sûretyâb-ı vuķû^c olan havâdis-i Mısır'ın
mahallerinde tafsîl ü beyânı havâle-i uhde-i kalem-i perîşân-rakam kı-
lınmışdır.

Zikr-i ⁵ ta'yîn-i mahsûl-i kazâ-i Bolu be-müsevvidîn-i

Fetvâhâne-i şeyhülislâmî

Mesned-ârâyân-ı Meşihat-i islâmiyye efendiler hazarâtının fetvâhâ-
nelerine mülâzım ve müdâvim olan müsevvidîn efendilerin tahrîr ü tes-

¹ münâdiler yer yer E: yer yer münâdiler BU || ² Kâhire'de E: Mısır'da BU ||
³ yanlarında E: maiyyetlerinde BU || ⁴ irsâl ü BU: — E || ⁵ zikr E: — BU.

vîd ü tebyîz ü tevzî'î fetâvâ-yı şerîfe zımında îrâdları ekall-î kalîl olup filcümle medâr-ı maâş olacak menâfî'den bî-nasîb olmalarıyla ol hizmet-i celîleye ferâğ-ı hâtırla tereddüd ve tahsîl-î fikh-ı şerîfe ihtimâm ve tekayyüde teşvîk [41 b] u ¹ tahrîş ve Bolu kazâsı mahsûlû kendülere ta'yîn ü tahşîş buyurulup ² her asırda emîn-î fetvâ olan efendilere ber vech-i arpalık tevcih ve vesîka zımında ahz olunan mahsûlün humsu kendülere ve bâkîsi müsevvidine tevzî' ü taksîm olunmak ³ şartıyla kazâ'-î mezkûr hâlen Emîn-î fetvâ Mehmed Muhyiddin Efendi'ye bâ-işâ-ret-i aliyye tevcih ve yedine verilen defter mücebince ba'de ihrâcî'l-hums mâ'adâsını ⁴ müsevvidin efendilere alâ merâtibihim taksîme tenbîh olundu ⁵. Hakkâ ki bu emr-i celîl hâlen Şeyhülislâm-ı sellemehü's-selâm hazretlerine ilâ kıyâmi's-sâ'a ⁶ bâis-i zikr-i cemîl olduğu aẓheru mine's-şems ve ebyenu mine'l-emsdir.

Azî-i kâdî-i İslâmbol Esseyyid Mehmed Şerîf Efendi ve nasb-ı Esseyyid İbrâhim Efendi

Hâlen kâdî-i Dârüssaltanatî'l-aliyye Es'ad Efendi-zâde ⁷ Esseyyid Mehmed Şerîf Efendi'nin vakt-i azî tekarrüb etmekle Şâm'dan ma'zûl Esseyyid İbrâhim Efendi Mekke-i mükerrreme pâyesi ile cümleden akdem ve muktezây-ı vakt u hâl üzere İslâmbol kazâsının kendüye tevcihi muşammem olup, ancak Medîne-i münevvere'den ma'zûl Ali Paşa-zâde Abdullâh Beyefendi ve anın halefi Altunuçok-zâde Abdullâh Efendi, «Biz Medîne-i münevvere'den bilfiil ma'zûl olduğumuz cihetden pâye erbâbına tekaddüme eḥakk u evlâyız» deyu ba'z-ı edille vü burhân îrâd u beyân ve biribirlerine da'vây-ı ⁸ tefevvuk u rüchân etmeleriyle anların dahi birer ⁹ tarîk ile ta'yîb olunmaları irâdesine binâen Abdullâh Bey'e mâh-ı recebin beşinci gününden İslâmbol pâyesi verilüp Esseyyid İbrâhim Efendi'ye İslâmbol kazâsı gurre-i recebden yine İslâmbol pâyesi ile tevcih olunup, pâyeye mâh-ı mezbûrun onuncu gününden ¹⁰ mu-tasarrîf olmak üzere fermânında tasrîh u taşîr ve bu tarîk ile Abdullâh Bey'den te'hîr olunup Altunuçok-zâde Abdullâh Efendi'ye dahi mâh-ı mezbûrun on beşinci gününden İslâmbol pâyesi ihsân buyuruldu. Eḡerçi ancak Abdullâh Bey'e vech-i meşrûh üzere verilen pâyeden [42 a] Esseyyid İbrâhim Efendi'ye tekaddüm ¹¹ ile maksûd hâsıl olup mezbûra

1 ve BU: — E || 2 buyurulup E: olunup RU || 3 olunmak BU: — E || 4 mâ'adâsını BU: mâ'adâsı E || 5 olundu EB: buyuruldu U || 6 ilâ kıyâmi's-sâ'a EB: ilâ yevmi'l-kıyâm U || 7 Es'ad Efendi-zâde B: — E || 8 da'vây-ı EB: + tahakkuk ve U || 9 birer EB: bir U || 10 onuncu gününden BU: onundan E || 11 Efendi'ye takaddüm EB: Efendi takdîm U.

pâye tekellüfüne hâcet mess etmez idi. Lâkin Altunuçok-zâde Abdullâh Efendi'ye dahi pâye verilmek iktizâ etmekle bu sûretle ol dahi Essey-yid İbrâhim Efendi'ye tekaddüm etmek lâzım gelmeğin bizzarûre bu tekellüfât ihtiyâr olunduğu dakika bünyân-ı rûsûm-ı şarîka nümâyândır.

Bu esnâda sâbıkan Yenişehir-i Fener kadısı Kara Halil Efendi-zâde Ahmed Efendi'ye dahi gurre-i şehr-i ramazândan mahmiyye-i Edirne mevleviyyeti ¹ tevcih buyuruldu.

Zikr-i ² ihrâc-ı surre-i humâyûn

Devlet-i aliyye-i Osmâniyye'nin hasenât-ı kadîme ve müberrât-ı müstedimesinden her sâl sükkân-ı Mekke-i mükerreme ve kuştân-ı Medîne-i münevvere'ye irsâl buyurulan surre-i humâyûn ber-mu'tâd-ı kadîm mâh-ı recebin onuncu günü bâ meserret ü ibtihâc Hazîne-i humâyûn'dan ihrâc olunup tahmîl-i dūş-ı cimâl ve Surre emîni Ağa'ya bade't-teslîm mükellef alay ile ³ hademe-i Haremeynüşşerîfeyn Bağçekapusu hâricine dek resm-i teşyî'î ikmâl ve anda âmâde olan çekdirme ⁴ ile Üsküdar cânibine işâl olundu.

Vuķū-ı ba'z-ı harîķ-ı cüz'î

Mâh-ı mezbûrun on sekizinci gecesı sabâha karîb Kasımpaşa kasabasında Zencirlikuyu ⁵ kurbünde zuhûr eden âteşden iki üç menzil muhterîķ ve bir kaç gün mürûrunda Lanķa Yenikapusu'nda dahi bir iki hâne ihtirâķıyle ashâbının eşâs-ı intizâmları müteferriķ oldu. Sultanahmed semtinde ve Mahmudpaşa Hamamı yanında vuķū bulan harîķlerin bi-hamdi'llâhi teâlâ cevânib ü etrafı sirâyetden maşûn ve zuhûr-ı inâyet-i ilâhiyye her birine sühûletle bâis-i intifâ vü sükûn oldu.

Tezyîl-i veķāyi'-i Mısriyye

Anfen beyân olunduğu üzere ümerây-ı Kâhire'den Ali Bey ve Sâlih Bey ve maiyyetlerinde altı nefer beyler iklim-i Şa'îd'den cânib-i Mısır'a germ-inân ve huşemâsı sahrâ-yı pehnâ-yı firâra şitâb ile mâ-sadak-ı mefhûm-ı «kemâ tedîn tudân» ⁶ olduklarında [42 b] merķûmûn derûn-ı şehre vâsıl ve hânelerine dâhil oldukları mahalde edhem-i kilik-i beyân keşîde-i licâm-ı ârâm kılınmış idi. Pes ertesi gün Râkım Paşa hazretleri ile ba'de'l-mülâķât mazhar-ı nevâziş ü iltifât olduklarından sonra

¹ mevleviyyeti E: kazâsı BU || ² zikr BU: — E || ³ ile EB: mesâyiķ-i selâtin ve U || ⁴ çekdirme EB: sefînesi U || ⁵ Zencirlikuyu EB: Zencirkuyu U || ⁶ kemâ tedîn tudân BU: كما تدین وتدان E.

bundan akdem vezîr-i müşârünileyhin yed-i istiklâline verilen nizâm-ı umûr-ı Mısır'ı müstemil hatt-ı humâyûn-ı celâlet-makrûnu ¹ Dîvân-ı Mısır'-da cümle muvâcehesinde feth ü kırâat ve her biri «sem'an ve tâ'aten» zemzemesiyle mazmûn-ı münîfini ilķây-ı sem'-i itâat kılıp gerek Hazîne-i ceyb-i humâyûn ve gerek gılâl-i Haremeyn ve sâir irsâli lâzım gelüp bir kaç seneden beru te'hîr ve ta'îl olunan mebâlig-ı kesîre ve mukaddemâ mezkûr olan teahhüd hüccetlerinde maşûr on bir aded maddenin tanzîm ü tetmîmine ve hazîne-i Mısır'ı tedâhülden tahtlîşe ahd ü mîşâk ve der-akab tahsîl-i emvâle şedd-i mîşâk-ı ittîfâk etmeleriyle hınca-i sâlifeleri ² karîn-i afv ü inâyet-i şehriyârî buyurulmak bâbında cümle ocaklu ve a'yan Vâlî ³ hazretlerinin arz u îlâmların recâ ve kendüler dahi tavîlü'z-zeyl bir kıt'a maḥẓar ile müsted'ây-ı dâ'iyânelerin pâye-i serîr-i şevket-maḥîr'e imlâ vü inhâ eylediler. Filvâķi ümerây-ı merķûmûn cem'-i emvâle ez-dîl ü cân ihtimâm ü iştigâl ve müddet-i yesîrede bin beş yüz kese akçe tahsîl edüp Âstâne-i devlet'e îşâl için tahmîl-i dûş-ı cimâl ü bigâl kıldıkları vezîr-i müşârünileyhin tahrîrâtından ma'lûm-ı ilm-i âlemârây-ı pâdişâhî buyuruldukda: «Eğer bundan evvel itâat-ı ulû'l-emre sâ'î ve vâlîlerinin kadr ü şânını mürâ'î olup her ne vakit olur ise bi-eyyi vechî kâne tahsîli emr-i mukarrer olan emvâl-i mîriyyeyi tedârikde terk-i tekâsül ü tehâvün ve mezâmîn-i menâşîr-i şerîfeyi tenfîz ü icrâda biribirlerine ⁴ tenâşur ve te'âvün etmiş olsalar idi bu kadar müddet dâr u diyârlarından dûr olup berr ü beyâbânda mübtelây-ı zücret-i gurbet ve giriftâr-ı miḥen-i kürbet [43 a] olmadıklarından başka cânib-i şehensâh-ı velâyet-penâhdan nâil-i teveccühât-ı hasene olacakları zâhir ve nümâyân idi. ⁵ Ale'l-husûs Devlet-i aliyye-i Osmâniyye mazhar-ı te'yîdât-ı subhâniyye olduğu cihetden itâat-ı ulû'l-emrden gerden-i pîç olanların tertîb-i cezâları esbâbını tehyî'e ve ihzâra mübâşeretden mukaddem gayret-i ilâhiyye zuhûr ve erbâb-ı isâ'et ü isyân birer tarik ile maḥẓûl ü makhûr oldukları bi-hadd ü add ve bu ma'nâ zuhûr-ı devlet-i islâmiyyeden beru maḥsus ve müşâhed olmaḡla imdi min ba'd bu ahvâl-i garâbet-iştîmâlden ibret alup izhâr-ı etvâr-ı sadâkat ve hilâf-ı rizây-ı humayûn hareketden mücânebet şartıyla vâlîlerinin recâ vü şefâati resîde-i hayyiz-i ⁶ kabûl ve cümlesi şafḡ-ı cemîl-i pâdişâhâneme mevsûl olmuşlardır» mazmûn-ı neşâ'ih-makrûnunu müstemil bir kıt'a emr-i şerîf-i tehdîd-ihtivâ mâh-ı mezbûrda keşîde-i silk-i imlâ kılındı.

¹ makrûnu EB: makrûnları U || ² hınca-i sâlifeleri EB: cinâyât-ı sâlifelerin U ||
³ vâlî E: Râkım Paşa BU || ⁴ biribirlerine E: biribirleriyle BU || ⁵ idi BU: olup E || ⁶ hayyiz BU: — E.

**Dâmâd-ı hazret-i şehriyârî şuden-i Tevķî'i Elhac Mehmed
Emîn Paşa ve ilbâs-ı hil'at-i semmur ve nişân dâden-i
vey ve tertîb-i alay**

Şehenşâh-ı İskender-câh ve pâdişâh-ı felek-bârgâh hazretleri duğ-ter-i mihr-ağter-i iffet-güsterleri Şah Sultan hazretlerin hâlen mesned-i refî'-i Tevķî'e sâye-endâz-ı ikbâl olan Elhâc Mehmed Emîn Paşa hazretleriyle ¹ râbîta-bend-i izdivâc buyurulmak sünnet-i seniyyesin icrâya azm ü taşmîm buyurup sene-i meķûme ² şa'banü'l-muazzamının onuncu rûz-ı firûz-ı cum'ada -ki her hafta vüzerây-ı 'izâm ba'de salât'l cum'a ziyâret-i hazret-i sadr-ı muallâ-makâm ile teşerrüfleri de'b-i kadîmine binâen vezîr-i müşârünileyh ³ dahi Sarây-ı sadriâlî'ye muharrik-i rikâb-ı ikdâm ve dâhil-i nâdî-i vâlâ-yı sadr-ı Âsaf-ihtirâm ⁴ olduklarında itmâm-ı rûsûm-ı mu'tâdeden sonra mukaddemâ tehyi'e vü âmade kılınan hil'at-ı semmûr-ı mûrişü'l-hubûr ilbâsıyla tezyîn-i dûş-ı i'tibâr ve şihriyyet-i hazret-i [43 b] hilâfet-penâhî ile nâil-i şeref-i imtiyâz oldukları peyâm-i meserret-encâmıyle teşnîf-i bünâgûş-ı istibşâr buyurdular,

Li-münşi'ihî

Bu kâr-ı hayr verüp cümleye sürûr-ı fuâd
Pür etdi âlemi sad nağme-i mübârek bâd

Bir kaç gün mürûrunda vezîr-i merķûm Nişancı Paşa hazretleri tarafından irsâli mu'tâd olup nişân ismiyle mevsûm olan mücevherât ve sâir tuhaf-ı tefârîķ Sarây-ı sadriâzamî'ye getirülüp bu vechile tertîb ü tensîķ olundu ki evvelâ şevketlu mehâbetlu efendimiz hazretlerinin mübârek rikâb-ı kamer-tâblarına tahşîş u takdîm için üç aded şeker bağçeleri ⁵ ve altı tablaya mevzû' şekerleme ile memlû on sekiz aded fağfûrî kâse ve yirmi iki tablada şekerleme ile memlû altmış altı aded billûr tabak ve yine şekerleme ile mâlâmâl yirmi aded İngiltere işi billûr bâdiye ve yirmi dört aded billûr kâse ve ve derûnu şem'-i 'asel-den maşnû' envâ'-ı şükûfe ile müzeyyen iki dâne billûr fânus ve yirmi dört tabloda yüz yirmi sepet düğme meyve ve kırk tabla şükûfe ve dört sepet frengî şükûfe ve bir re's donanmış esb-i rehvar ve devletlu necâbetlu Sultan Selim ve Sultan Mehmed hazretlerine ve iffetlu saâdetlu Mihrişâh Sultan ve Beyhân Sultan hazretlerine ve iffetlu saâdetlu vâlîde-i muhtereme Şah Sultan hazretlerine dahi birer şekerleme bağçeleri ve on beşer aded şekerleme ve on beşer aded meyve-i

¹ hazretleriyle E: hazretlerine BU || ² buyurup sene-i merķûme E: buyurmala-riyle sene-i ķûme mâh-ı BU || ³ müşârünileyh E: + hazretleri BU || ⁴ sadr-ı Âsaf-ih-tirâm E: Âsaf-ı mekârim-ittisâm BU || ⁵ bağçeleri BU: bağçesi E.

huşk ‘ulbeleri ve kırkar sepet düğme meyve-i ter ve onar tabla şükûfe, bunlardan sonra ‘arûs-i devlet-me’nûs-i vâlâ-şân iffetlu saâdetlu Şah Sultan hazretlerinin hâk-i pâ-yı saâdetlerine îşâr olunan nişândır ki: altun tepsi üzerine mevzû^c elmas ile müzeyyen ve muraşşa^c ‘ulbe-i zer-rîn içinde bir kebîr elmas yüzük ve bir kıt‘a elmaslı sorguc ve bir elmas istefan ve bir çift elmaslı kebîr zümür-rüd küpe ve bir kıt‘a elmas ve zümür-rüd [44 a] ve incü ile müzeyyen şâl-ı niğâb ve bir çift zümür-rüd düğmeli ve incü âvîzeli elmaslı çeprast ve bir çift elmas bilezik ve bir kıt‘a muraşşa^c kolanlı elmas kuşak ve elmas ile müzeyyen bir âyîne ve bir çift elmas ve zümür-rüd ve lu’lu’-i şehvâr ve la‘l-âbdâr ile muraşşa^c fîlâr ve bir çift elmas ve zümür-rüd ve la‘l ve incü ile tarşî^c olunmuş¹ pâpûş ve kezâlik elmas ve sâir cevâhir ile maşnû^c bir çift na‘leyn ve pâ-y-endâz için üç top serâşer İslâmbol dîbâsı ve mezkûr olan mücevherât vaz‘ olunmak² için beş aded sîm tepsi ve bir nahl-i sîmîn ve otuz sekiz aded sağîr ü kebîr nağıllar ve iki aded sîm-i hâlis şeker ‘ulbeleri ve iki aded şeker bağçesi ve otuz aded şekerleme ‘ulbeleri, kezâlik otuz aded varaklı³ meyve-i huşk ‘ulbeleri ve kırk sepet düğme meyve-i ter ve bir dâne şükûfe-i nahl vech-i meşrûh üzere tertîb ü tanzîm olunduktan sonra Bâb-ı hazret-i Sadriâlî’den müretteb alay ile evvelâ kırk aded serhengân-ı Dîvân-ı humayûn mücevvezeler ile mürûr, ba‘dehu ‘akkâmân meyve ve şükûfe tablalarıyle ve mücevvezelü ağalar şekerleme tablalarıyle ve harbeciler şeker bağçeleriyle ve sîmîn şeker ‘ulbeleri ve nişân hâtemi ve sâir mücevherât tepsileri mücevvezelü ve erkân kürklü vezîriâzam ağalarıyle ve sîm nağıllar dal-fes harbecilerle ilerü tesyîr olunup, Teşrifâtî Efendi ve Telhîşî Ağa, ba‘dehu Sultan hazretleri ve Dâmâd Paşa hazretleri kethudâları mücevveze ve erkân kürkleri ile, ba‘dehu saâdetlu Kethudâ Bey cenâbları selimî ve erkân kürkü ve dîvân rahîti ile verâlarında mücevvezelü⁴ ve erkân kürklü vezîr ağalarıyle Bâb-ı Humâyûn’dan dâhil olup Ortakapu’dan içerü azîmet ve Dârüssaâdeti’s-şerîfe Ağası dahi Harem-i Humâyûn kapusu’ndan istikbâle müsâraat eylediler. [44 b] Bâb-ı mezkûr kurbünde maştaba üzere ku‘ûd olunup eşyâ⁵-i mezbûre⁵ Zülüflü’ler yediyle Harem-i Humâyûn ağaları’na teslim ve firistâde-i harîm-i şehriyâr-ı⁶ heft-iklîm kılındıktan sonra Kethudâ Bey cenâbları yediyle defter-i nişân nihâde-i dest-i Ağa-yı âlî-şân kılınup, anlar dahi Harem-i Humâyûn’a ric‘at ve müddet-i yesîre mürûrunda Dâmâd Paşa hazretleri taraflarına irsâli

1 tarşî^c olunmuş EB: muraşşa^c U || 2 vaz‘ olunmak BU: — E || 3 varaklı EB: دورقلى U || 4 mücevvezelü EB: mücevvezeliler U || 5 mezbûre E: merķûme BU || 6 şehriyâr E: pâdişâh BU.

mu'tâd olan nişân yağlığı boğçasın ârâyış-i dest-i ta'zîm ederek Kethudâ Bey hazretlerine¹, anlar dahi Dâmâd Paşa hazretleri kethudâsına teslîm ve rûsûm-ı âdiyeyi ba'de't-tetmîm taraf-ı hazret-i cihândârî'den Kethudâ Bey hazretlerine² ferâce semmûr kürk ve sâir iktizâ edenlere dahi hila'ı fâhire ve 'atâyây-ı vâfire ihsân ü inâyet ve kahve ve şerbet ve buhûr merâsimi itmâmında mahallerine avdet eylediler.

İrtihâl-i Ebûbekir Bey Emîn-i Defter-i hâkânî

Kudemây-ı ricâl-i Devlet-i aliyye'den hâlen Defter Emîni Ebûbekir Bey mâh-ı şa'bânın onuncu günü 'âzim-i iklîm-i câvidânî ve yerine sâbıkan Kethudây-ı sadrîâzamî Yûsuf Efendi Emîn-i Defter-i hâkânî oldu. Müteveffây-ı merķûm behîşt-âşiyân merhûm Sultan Ahmed Han hazretlerinin zemân-ı saltanatlarında Çukadar ağalık'dan Mevķûfât ile çıkup menâsıb-ı refî'anın ekserinde istihdâm ve on üç def'a Nişâncılık, sekiz kerre Yeniçeri efendiliği ve³ yedi nevbet Defter emânetiyle taraf-ı Devlet-i aliyye'den her asırda kendüye ikrâm olunmuş idi. Sinnî yüz yirmiden mütecâviz olduğu ahabâr-ı şikât ile resîde-i serhadd-i tahkîk olup bu mikdâr ömre vâsıl olmuş iken yine bir işden gerü kalmadığından başka evķât-ı hayâtı nizâm-ı hâl ve refâh-ı bâl ile güzâriş ve şâhid-i baht-ı müsâ'idi ilâ vefâtihi nevâ'ib-i rûzgârdan âsûdelikle nümâyiş üzere idi.

B e y t ⁴

عمر اگر خوش گذرد زنده کی خضر گشت ور بستختی گذرد و نیم⁵ نفس بسیارست

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn⁶

Evâsıt-ı mâh-ı merķûmda iki kışt «maşar» ve «recec» mevâcibi ashâbına [45 a] i'tâ vü in'âm ve Sadr-ı refî'ü'l-kadr hazretleri hizmet-i devri itmâm buyurduklarında Silahdâr-ı hazret-i şehriyârî ile hatt-ı humâyûn-ı nevâziş-makrûn ve bir hançer-i cevherdâr ile bir hil'at-i semmûr-ı şevk-efzûn irsâl ü ihsân ve her biri zîver-i dûş u miyân-ı Sadr-ı celilü's-şân kılındıkda⁷ Silahdar Ağa'ya bâligen mâ belağ me-bâlig-ı kesîre in'âm ü i'tâ ve kavâ'id-i dîrîne alâ vechi'l-kemâl itmâm ü icrâ kılındı.

1, 2 hazretlerine E: cenâblarına BU || 3 ve BU: — E || 4 beyt EB: şî'r U || 5 EB: نیم U || 6 kısteyn E: — B || 7 kılındıkda EB: kılındıktan sonra U.

Tevcih-i kazây-ı Bursa ¹

Mâh-ı mezbûrda sâbikan mahrûse-i Galata kadısı Murad-zâde Esseyid Ahmed Efendi gurre-i zilka^cdeden mahmiyye-i ² Bursa kazâsıyla bermurâd oldu.

Azl-i Kulkethudâsı Yûsuf Ağa ve nasb-ı Ali Ağa

Hâlen Yeniçeri ağâsı Osmân Ağa, Kulkethudâsı Yûsuf Ağa'nın ba^cz-ı ³ muâmele-i huşûnet-âmiz ve husûmet-engîzinden mütekeddir ve hakkında Devlet-i aliyye'ye şikâyeti mü'essir olmağla mâh-ı mezbûrda mansıbından azl ü tenzîl ve Vidin ağalığı'yle hânesinden kaldırılıp lâhik-ı ebnây-ı sebîl ve yerine Zağarcıbaşı Ali Ağa Kulkethudâlığı'yle tebcîl olundu.

Zikr-i ba^cz-ı vekāyi^c-i cedîde-i ⁴ Medîne-i münevvere

Ref^c-i ihtilâl-i belde için Medîne-i münevvere'de iķâmete me'mûr olan Cidde vâlisı Ahmed Paşa hazretleri hüsn-i teveccüh-i hazret-i veliyyü'n-ni^camî ile muvaffak olduğu hîdemât-ı makbûlesini arz u i'lâ-ı mutazammın gurre-i şehir-i ramazânda 'atebe-i aliyye-i devlete vârid olan tahrîrâtının mevâdd-ı müteaddidesi birer birer bu vech üzere sebt-i sahâif-i eser kılındı:

«Madde-i ûlâ.—Sükkân-ı Belde-i tayyibe'den iken vâkı^c olan ihtilâl sebebiyle niçe müddetden beru derûn-ı şehirden tard u ihrâc ve def^c-i gâ'ile-i cûc için bir pâre nâna muhtâc kıldıkları vâfir kimesneler evlâd u 'ıyâlleriyle tâife-i 'urbân arasında âciz ü bî-mecâl ve mürtekib-i cerr ü su'âl olmuşlar idi. Teskîn-i sûz-ı derûn mülâhazasıyla 'urbânı dâimâ ahâlî-i beldenin ızrârına tahrîk ü teşvîk ve kabûl-i sulh u salâh emrinde her birin firîb-i gûnâgûn ile te'hîr ü ta'vîk etmeğe iştiğâlde olmalarıyle [45 b] şevâb-dîd-i ahâli ile cümlesi vatan-ı kadîmlerine celb olunup ref^c ü gasb olunan cihât ü emlâkleri dahi ma'rifet-i şer^c-i kıvîm ile gâşıbları yedlerinden aḡz u intizâ^c ve kendülere tevcih ü teslîm ile ref^c-i madde-i huşûmet ü nizâ^c kılındı.

Madde-i sâniye.—Sultânü'l-enbiyâ aleyhi efdalü't-tehâyâ hazretlerinin zamân-ı saâdetlerinde Bâbü'l-gazâ ve Bâbü'l-feth ismiyle müsemmâ olan bâb-ı gerdun-me'âb zâlemeden Sâlih nâm mütegallib-i bed-fercâ-ı dest-i teaddîsi ile niçe müddetden beru mesdûd ve bu esnâda mezbûr sâha-i vücûddan ⁵ mefkûd olmağla mevâni^cin irtifâ^cına binâen

1 tevcih-i kazây-ı Bursa U: — EB || 2 mahmiye-i E: mahrûse-i B || 3 ba^cz-ı BU: — E || 4 cedîde EB: + der U || 5 vücûddan EB: vücûdu U.

cümlelerin sevk u iltimâslarıyla bi-hamdi'llâhi teâlâ ol dergâh-ı melâ'ik-penâh feth ü güşâd ve duây-ı ¹ hazret-i şehriyâr-ı âlem ² zamîme-i ev-râd kılındı.

Madde-i sâliḡe.—Tavâif-i askeriyye ve 'urbândan bir ferd dâhil-i Belde-i münife'de âlât-ı harb ile geşt ü güzâr etmeyüp aḡz u i'ṭâ ve bey' ü şirâları eslihadan ârî olmak üzere biddefa'ât tenbîh-i ekîd ve hilâfından inzâr u tehdîd olunmuş iken hâlik-i mezbûr Sâlih'in a'vânından iki nefer şahs-ı şaḡâvet-şî'âr sermest ü sekrân kurb-i Ravza-i hazret-i seyyidü'l-mürselîn aleyhi's-selâm'dan güzâr ve iki kimesneyi ḡarb u cerh ile mel'ânet-i cibillilerin ³ izhâr etmeleriyle der-'akab aḡz olunup 'ibretün lî's-sâ'irîn tertîb-i cezâlarıyla belde-i mübâreke şerlerinden te'mîn olundu.

Madde-i râbî'a.—Tayyibe-i tayyibe'de merhûm Sultan Ahmed Han hazretlerinin ve sâ'ir ashâb-ı hayrâtın binâ vü ihyâ eyledikleri sebiller mürûr-ı zamân ile vîrân olmaḡla vezîr-i müşârünileyhin ihtimâmıyle cümlesi ta'mîr ü termîm ve Harem-i şerîf'de olan zevraḡlar dahi tenez-zül bulmuş iken kemâ fi's-sâbık cümlesi tertîb ü tanzîm ve mahallerine vaz' ile umûr-ı lâzime ⁴ tekmîl ü tetmîm kılındı.

Madde-i ḡâmise.—Belde-i mübâreke'de vâḡi' bâb ve sed -ki ibḡâ vü inhidâmı husûsu bundan akdem mufassalan tahrîr olunmuş idi- Benû 'Alî ve Benû Sefer kabîleleri, "ahâlî-i beldeden adem-i emniyyetimize binâen derûn-ı beldeye [46 a] vülûc u hurûcdan havf ederiz. Bâb-ı mezkûr elbette hedm olunsun, deyu tekrâr taḡdi' ü ta'cîze serâḡâz etdikleri esnâda şerîf-i Mekke hazretleri ve 'urbân-ı Harb şeyhi taraflarından, "husûs-ı mezkûra bir vechile sûret-i rızâ gösterilmesün, deyu Ahmed Paḡa cânibine mürâselât dahi vürûd etmekle ⁵ kabîleteyn-i mezkûreteyne "bu emrin husûlü muḡâlîf-i rızây-ı humâyûn olduḡu cümleñizin ma'lûmu iken bî-hûde ḡîl ü ḡalınız taḡyî'-i evḡâtdan gayri bir fâideyi müntic olmaz, deyu cevâb-ı ye's verildi.

Madde-i sâdise.—Ahmed Paḡa hazretleri, Şeyhülharem Aḡa ve Müftî-i hanefiyye ve sâir vücûh-ı kavm ile Kubbetü'l-islâm cânibine azîmet ve ol maḡâm-ı vâcibü'l-ihtirâmı ziyâret edüp gerek Mescid-i şerîf ve gerek civârında vâḡi' kırk aded hücerât harâb u vîrân ve ḡâbil-i intifâ' olmadığı zâhir ü nümâyân olmaḡla sebebinden istifsâr olundukda "vâḡi' olan ihtilâlden nâşî on sekiz seneden beru bu mescid-i şerîfde salât-i cum'adan cümlemiz mahrûm u mahzûn ve bu mahall-i mübâreki bu ḡüne müşâhede etdikce dil-rîḡ ü ciḡer-hûn olmadayız.

1 duây-ı EB: — U || 2 âlem EB: + cenâblarına U || 3 cibillilerin EB: cibilletlerin U || 4 lâzime EB: lâzımeleri U || 5 vürûd etmekle EB: vârid olmaḡla U.

Ashâb-ı cihâtı Medine-i münevvere'nin aġniyâsından olmalarıyla ne edây-ı hizmet ve ne hücrelerinde sükûn ü ikâmet ederler. Ancak Murâdiyye vakfından bi't-temâm vazîfelerin alup ekl ü bel'e mu'tâd olmuşlardır. Binâenaleyh bu vech üzere harâb ve derûn u bîrûnu lebrîz-i hâşâk ü türâb olmuşdur,, deyu cümle ahâlî yek-zebân-ı ittifâk cevâb verdiklerinde Ahmed Paşa bilâ te'hîr keşf-i ¹ binâsına mübâşeret ve ta'mîr ü termîmine sarf-ı cell-i himmet edüp odaların ashâbı bi'n-nefs kendüler sâkin olup ba'de'l-yevm şalât-ı hamse-i mefrûze vü cum'a edâsına şürû'a ² ihtimâm ve bu eser-i celîl bu vech-i cemîl üzere ik-mâl ü itmâm olundu.

Madde-i sâbi'a.—Mürûr-ı zamân ile Belde-i tayyibe'de ba'z-ı ecnâs ü eşhâs fitne vü fesâda ictisâr etmek lâzım gelürse def-i teaddîleri ve ahz u te'dîbleri bir mikdâr askere muhtâc [46 b] olmaġla Şeyhülharem Aġa elli nefer müsellaħ ve mükemmel âdemler istişhâb edüp anların levâzım-ı zarûriyeleri ve ba'z-ı iktizâ eden mahallerin ta'mîr ü termîmi için taraf-ı Saltanat-ı aliyye'den her sâl ikişer bin altun irsâl olunup masârıf-ı mühimme görüldükden sonra cümle ma'rifetiyle muhâsebesi rü'yet ve bakıyyesi Hücre-i şerife'de mevzû sandukada muhâfazat kılınup fî mâ ba'd Devlet-i aliyye 'urbân tâifesinin umûriyle ta'cîz ü taşdî olunmamak üzere cümle ahâlî teahhüd ve tekeffül eyledikleri vârid olan arz ³ u mahzarlarında maştûr ve muharrer olmaġın meblâġ-ı mezkûr her sene câ'ize-i humâyun mâline mahsûben mısır-ı Kâhire'den ol cânibe işâl olunmak üzere istid'âları karîn-i kabûl-i hazret-i şehriyârî buyuruldu.

Zikr-i tedrîs-i Tefsîr-i şerîf der huzûr-ı humâyun

Her sâl-i şeref-iştimâlin şehir-i ramazânü'l-mübârekinde huzûr-ı humâyûn'da mu'tâd olan ders-i Tefsîr-i şerîf için bu def'a dahi yüz yirmi üç ⁴ aded fuḫûl-i kirâm yirmi meclise taksîm ile sebt-i ⁵ sahîfe-i ⁶ tertîb ü nizâm kılınup her meclisin erbâbı birer gün ba'de şalâti'z-zuhr Sarây-ı humâyûn'da mahall-i mahsûsda ⁷ halka-bend-i ⁸ ictimâ' ve Beyzâvî-i şerîf'den serd ü beyân olunan mebâhis-i celîleyi şehensâh-ı mekârim-penâh hazretleri min evvelihi ilâ âhirihi istimâ' buyurup mahalle münâsib niçe ḥaḳâ'îḳ ve deḳâ'îḳ îrâd ü takrîr ve ol meclis-i âlî envâr-ı âyât-ı Qur'âniyye ile tenvîr olundukdan sonra her biri cevâ'iz-i seniyye-i şehriyârî ile mazhar-ı inâyet ü eltâf ve duây-ı baḳây-ı veliyyü'n-ni'amı gevher-i sübha-i iḳlâş ederek me'zûn-ı 'avd u inşirâf oldular.

1 keşf-i E: keşf ü BU || 2 şürû'a BU: — E || 3 arz BU: 'urûz E || 4 üç E: — BU || 5 sebt-i EB: — U || 6 sahîfe-i EB: + zîb-i U || 7 mahşûsda BU: mahşûşa E || 8 halka-bend-i BU: — E.

Ziyaret-i Hırka-i şerîfe ¹

على صاحبها افضل التحية

Dâmen-i saâdet-me'meni mâlişgâh-ı cibâh-i Kerrûbiyân ve irtifâc-ı kadr ü şân ile 'Arş-ı a'âlâ'dan güzêrân olan hırka-i şerîfe-i hazret-i Seyyidü'l-mürselîn صلواة الله عليه وعلى آله اجمعين ziyâreti de'b-i maşşûş-ı Devlet-i aliyye olmağın mâh-ı mezbûrun on beşinci günü ol meclis-i saâdete huzûrları [47 a] mu'tâd ricâl-i devlet Sarây-ı humâyûn'a mazhar-ı şeref-i da'vet olup dâmen-i felek-fersây-ı Bürde-i münîfe takbîli ile müftehir ü mübâhî ve duây-ı hazret-i şehriyâr-ı âlem ile dest ber-efrâşte-i dergâh-ı ilâhî oldular.

Zikr-i muâyede-i 'îd-i Ramazân

Şehr-i merķûmun ² yirmi altıncı günü alâ vechi'l-mu'tâd tevfiye-i merâsim-i ta'yîd için mükemmel alay ile hazret-i Âsaf-ı cem-câh azm-i menzil-i Şeyhülislâm-ı taqvâ-penâh edüp, yirmi yedinci günü cenâb-ı ³ Fetvâ-me'âb ve vüzerây-ı me'âlî-intisâb ve sudûr-ı fezâil-iktisâb hażârâtı, yirmi sekizinci günü mevâlî-i 'izâm, yirmi dokuzuncu gün müderisin-i kirâm ve hâcegân-ı lâzımü'l-ihtirâm muâyede-i sadru's-sudûr-ı muallâ-makâm ile şerefyâb oldular. Leyle-i 'îdde Sarây-ı humâyûn'a varılıp ba'de salâtı's-subh mihr-i sipihr-i hilâfet hazretleri maṭla'-ı şevket ü ikbâlden zuhûr ve kulûb-ı duâguyân-ı devleti lebrîz-i meserret-i nâ-maşşûr buyurduklarında cümle ahâlî ve e'âlî takbîl-i dâmen-i inâyetle şerefmend ve müşâhede-i cemâl-i velî-nî'met ile ⁴ serbülend oldular. Ancak bu esnâda gülberk-i ṭab'-ı humâyûn bir mikdâr âzürde-i te'sîr-i bürûdet olup bâd-i şitâ dahi şiddet üzere vezân ve berf-i bîpâyân lâyenkaṭı' rîzân olmağla a'mâl-i şerâit-i ihtiyât ve etrâf-ı taht-ı şehenşâhî otak ve serâperdelerle mahfûz ve muhât kılınmış idi. Ba'de'l-muâyede havf-i tezâyüd-i inhirâfdan nâşî tahakkuk-ı öẓr-i şer'îye binâen câmi'-i şerîfe hurûcdan fesh-i azîmet ve makarr-ı âsâyiş ü isti-râhata avdet buyuruldu.

Li-münşî'ihî'l-fakîr ⁵

Eyle yâ Rab o şâh-ı zîşânı
Tâ be-haşr âlemin nigehbânı
Gülşen-i ṭab'-ı pâkine bir dem

1 şerîfe EB: şerîfe-i behiyye U 2 şehr-i merķûmun E: mâh-ı mezbûrun BU 3 cenâb-ı EB: + celîlü'l-kadr-i U 4 ile BU: — E 5 li-münşî'ihî'l-fakîr EB: nazm U.

[47 b]

Esmesün tünd bâd-i guşsa vü gam
Bâğ-ı ikbâlin eyle pür-behçet
Ver vücûd-ı şerîfine sıhhat
Niçe a'yâda vâsıl et yâ Rab
Her murâdını hâsıl et yâ Rab
Ola lutfuñla tâ be-rûz-ı kıyâm
Dâmeni¹ mukbel-i şifâh-ı enâm
Ömr ü ikbâli ber-devâm olsun
Kuzularıyla şâdkâm olsun
Kıl anı zîb-i gülşen-i dünyâ
Gül-i sadberk-i gonçedâr-âsâ
Günde bin bendesin çırâğ etsün
Dil-i hussâdı dâğ-ı dâğ etsün
Bu duâlar ki etdi cân-ı hazîn
Dedi Kerrûbiyân-ı 'Arş: Âmin.

li'llâhi'l-hamd ve'l-minne. Bu esnâda mizâc-ı le'tâfet-ımtizâc-ı Şehriyârî'ye i'tidâl-i tâm gelüp hattâ 'id-i şerîfin beşinci selâsâ² günü Dîvân-ı hu mâyûn'a ve sekizinci cum'a günü² Câmî'-i Ayasofya'ya hurûcları kâlib-ı fersûde-i enâma bâis-i sereyân-ı rûh ve kulûb-ı havâşş u 'avâma sebeb-i inşirâh u fütûh olup,

B e y t

Cenâb-ı Hak vücûd-ı nâzeniniñ ber-devâm etsün
Mizâcını rencden sâlim, derûnuñ şâdkâm etsün

mazmûnun edâya serâgâz ve şûkr-i ni'am-ı Hudây-ı şifâ-bahş ile dem-sâz oldular. Erbâb-ı fakr u ihtiyâca verilen sadaqât u nüzûr imkân-ı ihsâdan dâr olup tedbîr-i edviye vü ilâcda ednâ medhali olan etibbâ 'a'tâyây-ı bî-kerân ihsâniyle şâdkâm ve niçeleri dahi me'tâlib-i çend sâlelerine neyl ü vusûl ile ma'zî'l-merâm olup hâlen Ser-etibbây-ı hâssa-i sultânî Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi hazretleri bendelerine dahi on beş kese akçe ve bir ferâce-i semmûr³ inâyet ve ol Calinos-ı asrı envâ'-ı iltifât ile riâyet buyurdular.

Zikr-i ibkâ vü tevcîhât-ı menâsıb-ı Devlet-i aliyye

Mâh-ı şevvâlû'l-mükerremîn dördüncü günü erbâbına tevcîh ü ibkâ buyurulan menâsıb-ı refî'a-i⁴ Devlet-i aliyye'den eyâlet-i Özü sâbikan

¹ dâmeni E: dergehi BU || ² günü BU: gün E || ³ ve bir ferâce-i semmûr BU: — E || ⁴ refî'a-i U: aliyye-i E.

Belgrad muhâfızı vezîr Mustafa Paşa hazretlerine, eyâlet-i Haleb hâlen Tevķîî Elhâc Mehmed Emîn Paşa hazretlerine hizmet-i celîle-i Tuğrây-ı âlî-şân ibkâsıyla, Mora Muhassıllığı sâbıkan Hanya muhâfızı vezîr Hüseyin Paşa hazretlerine, Tırhala ve Semendire sâbıkan Girid vâlisi vezîr Elhâc Hasan Paşa hazretlerine, Aydın sâbıkan Haleb vâlisi vezîr ¹ Silâhdâr Hamza Paşa hazretlerine, [48 a] Hanya sâbıkan Mora vâlisi vezîr Hamza Hâmid ² Paşa hazretlerine, Eğriboz ve Karlıeli sâbıkan Özü vâlisi vezîr Elhâc Ahmed Paşa hazretlerine, Selânik ve Kavala ve Köstendil sâbıkan Maraş vâlisi vezîr Hasan Paşa hazretlerine, Delvine ve Avlonya sâbıkan Elbasan mutasarrıfı Mahmûd Bey-zâde Süleymân Paşa'ya, Elbasan sâbıkan Köstendil mutasarrıfı Abdi Paşa'ya, Prizrin ³ sâbıkan Yanya mutasarrıfı Mahmud Paşa-zâde Ali Paşa'ya, Üsküb Sülü (سلو) Hasan Paşa kethudâsı Ali Paşa'ya, Ankara sâbıkan livâ-i Hudâvendigâr mutasarrıfı Cevher Paşa'ya, Kayseriyye sâbıkan Ohri mutasarrıfı Memiş Paşa-zâde Ebûbekir Bey'e, İnebahtı sâbıkan Selânik ve Kavala mutasarrıfı Sarı Mehmed Paşa-zâde Ali Paşa'ya, Ohri sâbıkan İnebahtı mutasarrıfı Ahmed Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya, İzvornik sâbıkan Kilis mutasarrıfı İbrâhim Paşa-zâde Tirebinli Süleymân Paşa'ya, Kilis sâbıkan İzvornik mutasarrıfı Gâzî Mehmed Paşa'ya, Malatya rütbe-i mîrimîrânî ve Rumeli beylerbeyliği pâyesi ve Ergani ve Kepan mâdenleri emâneti'yle Hâfız Mustafa Paşa'ya tevcih buyuruldu.

**Zikr-i ibkâ vü tevcihât-ı menâsıb-ı hâcegân-ı Dîvânî
ve hidemât-ı celîle-i Bâb-ı hazret-i Sadriâlî**

Sadriâzam kethudâlığı saâdetlu Ömer Efendi hazretlerine, Şikk-ı evvel defterdârlığı İbrâhim Şarım Efendi cenâblarına, Riyâset-i küttâb-ı Dîvânî Yenişehirli Esseyyid Osmân Efendi'ye, Çavuşbaşılık Abdüllâtîf Bey'e, Tezkire-i evvel Ahmed Yüsrî Efendi'ye, Tezkire-i sâni İbrâhim Münîf Efendi'ye, Mektûbî-i sadriâlî Elhâc Abdürrezzâk Efendi'ye, Beylikcilik Mustafa Re'fet Efendi'ye, Kethudâ Bey kitâbeti İbrâhim Nazîf Efendi'ye, Teşrifât Elhâc Ebûbekir Vahdetî Efendi'ye, Şikk-ı sâni Ârifî Paşa dâmâdı Süleymân Efendi'ye, Şikk-ı sâlis Mihrî [48 b] Mehmed Efendi'ye, Defter emâneti Elhâc Yûsuf Efendi'ye, Darbhâne emâneti Mehmed İzzet Beyefendi'ye, Şehr-emâneti Esseyyid İbrâhim Efendi'ye, Mevķûfât Rikâbdâr-ı şehriyârî Halîl Efendi'ye kemâ fi'l-evvel ibkâ

¹ Elhâc Hasan Paşa hazretlerine, Aydın sâbıkan Haleb vâlisi vezîr BU [«Tırhala ve Semendire sancakları vezîr Elhâc Hasan Paşa'ya, Aydın muhassıllığı vezîr Silâhdâr Hamza Paşa'ya » VA, 306]: — E || ² Hâmid EB: — U || ³ پرزیرین: Pirzirin U (harekeli).

olunup ¹ Büyük Rûznâmçe ² Hâşim Ali Bey'e ³, Başmuhâsebe birâder-i hazret-i Sadrîâzamî Ahmed Bey-efendiy'e, Anadolu muhâsebesi Elmas Paşa-zâde Mustafa Bey'e, Tersâne emâneti Ahmed Resmî Efendi'ye, Matbah emâneti Haseki Mustafa Ağa'ya, Cizye muhâsebesi Veliyüddin Efendi'ye, Haremeyn muhâsebesi Şehrî İsmâil Efendi'ye, Yeniçeri kitâbeti Defterdâr-ı sâbık İbrâhim Efendi'ye, Arpa emâneti 'İvâz Paşa-zâde Ali Bey'e tevcih buyurulup bunlardan mâ'adâ menâsıb-ı mevcûdenin her biri erbâbına inâyet ü ihsân ve 'ârifet-i bî-gâyet-i ⁴ şehriyârî ile mesrûr u hândân kılındılar.

Ağalıklardan dahi Mirâhûr-ı evvel Çeteci Paşa yeğeni Elhâc Hüseyin Bey'e, Mirâhûr-ı sâni Gül Ahmed Paşa-zâde Feyzî Bey'e, Sipâh ağalığı Çakırcıbaşı Elhâc Mehmed Ağa'ya, Silahdâr ağalığı sâbıkan Mirâhûr-ı sâni Osman Ağa'ya, Cebecibaşılık Kadrî Ağa-zâde Elhâc Mehmed Ağa'ya, Topcubaşılık Hezârfen Mustafa Ağa'ya tevcih ve sâir menâsıb-ı Devlet-i aliyye'nin ba'zısı ibkâ ve ba'zısı tevcih olundu ⁵.

Tevcih-i Şâm ⁶

Mâh-ı ⁷ mezbûr evâsıtmda sâbıkan mahrûse-i Selânik kadısı Zeynelâbidin Efendi-zâde Esseyyid Mehmed Emin Efendi sene-i âtiye şehri- rebî'ülevveli guresinden Şâm-ı şerîf mevleviyyetiyle kâmyâb oldu.

Vezâret dâden-i Şeyriyâr-ı âlem be-Mirâhûr-ı evvel Elhâc Hüseyin Bey

Tevcihât-ı şevvâlü'l-mükerremde Mirâhûr-ı evvel nasb olunan Çeteci Abdullâh Paşa yeğeni Elhâc Hüseyin Bey manzûr-ı nazar-ı re'fet-eser-i pâdişâhî olmağla mâh-ı zilka'deti's-şerîftenin ikinci günü rütbe-i sâmiye-i vezâretle Karaman eyâletine vâlî [49 a] ve çend rûz mürûrunda hasbe'l-ihtizâ Anadolu eyâletine nakl ü tahvîl ile mehçe-i râyet-i ikbâlî âlî olup; Anadolu vâlisi Ali Paşa'ya Karaman eyâleti ve Karaman vâlisi Feyzullâh Paşa'ya Alâiyye eyâleti ihsân buyuruldu.

[Tevcih-i] ba'z-ı menâsıb ⁸

Mâh-ı mezbûrda Galata kazâsı sene-i âtiye muharremi guresinden Süleymâniyye müderrisi Şeriatci Müftî-zâde Ahmed Efendi'ye inâyet

1 olunup E: buyurulup BU || 2 rûznâmçe EB: rûznâme U || 3 Bey'e E: Bey-efendi'ye BU || 4 bî-gâyet EB: bî-pâyân U || 5 olundu E: buyuruldu BU || 6 tevcih-i Şâm U: — EB 7 mah-ı EU: ve yine mâh-ı B || 8 [tevcih-i] ba'z-ı menâsıb U: ve yine EB.

ve Selânik kazâsı ile Dârülhadis müderrisi Bükâî-zâde Ahmed Efendi'nin rûy-ı şâhid-i ikbâli hânde-künân-ı meserret ü behcet buyurulup; Bağdad kazâsı sâbıkan Filibe pâyesiyle Sofya'dan münfasıl Şâmî Molla-zâde Mehmed Efendi'ye tevcih buyuruldu.

Ve yine mâh-ı mezbûrda hâlen Çavuşbaşı Abdüllâtif Bey li-ecli'l-iktizâ müddet-i kalîlede azl olunup yerine Ser-bevvâbân-ı hazret-i şehriyârî Ahmed Ağa nasb u ta'yîn olundu ¹.

İrtihâl-i Muhsin-zâde Ahmed Efendi ez-âlem-i tânî

Evâil-i mâh-ı zilhiccede Muhsin-zâde Ahmed Efendi'nin mûrg-i rûh-ı revâmî gülzâr-ı hazân-resîde-i bedenden cenâh-tâb-ı pervâz ve şâhsâr-ı nihâl-i bâğ-ı bakâda âşiyân-sâz oldu. Müteveffây-ı mûmâileyh zamân-ı pîşinde Cidde vâlisi iken vefât eden Muhsin-zâde Mehmed Paşa merhûmun gevher-i hîzâne-i sulbû olup takrîben bin doksan yedi ² senesi hılâlinde tezyîn-i mehd-i vücûd ve refte refte merâtib-i kemâlâta şu'ûd edüp bin yüz yirmi bir sâlinde Şeyhülislâm Ebe-zâde Abdullâh Efendi'den Medrese-i hâric'le mesrûr ve elli bir zilhiccesinden mahrec-i Âmid mevleviyyetiyle nâil-i menşûr-ı hubûr olup, elli sekiz zilka'desinden mısır-ı Kâhire ve altmış iki şehir-i rebî'ülevvelinden Medîne-i münevvere pâyesi ve altmış dört muharremi guresinden bilfiil belde-i Tayyibe-i mezkûre kazâsıyla vâsıl-ı aķşây-ı merâm ve altmış sekiz ramazânı guresinden İslâmbol pâyesi ve yetmiş altı saferinin on beşinden Anadolu pâyesiyle [49 b] şâdkâm olup, yetmiş sekiz muharreminin yirminci gününden bilfiil sadâret-i mezkûre ile müteşerrif ve bir seneden bir kaç gün ziyâde mutasarrıf olup ³, seksen senesi rebî'ülâhırının onuncu günü menşûr-ı ikbâli Rumeli pâyesi ile tahrir ü tenmîk ve inâyet-i kâmile-i hazret-i şehriyârî ile vâsıl-ı nihâyet-i tarîk buyurulmuş idi. Merhûm-ı merķūm hüsn-i hilkatle ⁴ mevsûf ve safvet-i tiynetle ma'rûf, halîm ü selîm ve sahiyy ü kerîm bir zât-ı sûtûde-sıfât olup tab'ı istîgnâ-pesendi celb-i menâfi'-i dünyeviyyeye meyl ü rağbetden dûr ve mutasarrıf olduğu menâsıbdâ insâf u i'tidâl ile meşhûr idi. Dâhil-i meclisi olan sagîr ü kebîre i'zâz ü ikrâmda dakîka fevt etmeyüp muktezây-ı tayyib-i ahlâkı üzere ekser-i ahıyânda işmâm-ı 'ûd u anberle tatıyb-i meşşâm ve bu ma'nâyı ilâve-i esbâb-ı tevķîr ü ihtirâm eylemek bâis-i safây-ı fu'âdı ve her kesi evsâf-ı cemîle ile zıkr ü senâya i'tiyâdı mücellây-ı hüsn-i şâhid-nihâdı olmuş idi.

1 olundu E: buyuruldu BU 2 yedi EB: — U 3 olup E: oldu BU 4 hilkatle EB: hulkile U.

Zikr-i muâyede-i 'îd-i adhâ¹

Mâh-ı merķūmun² beşinci günü cenâb-ı Sadrıâzam-ı sûtûde-şiyem, Şeyhülislâm-ı sellemehü's-selâm hazrêtlerinin saâdethânelerinin teşrif ile icrây-ı resm-ı dirîn-i muâyede buyurup, altıncı günü cenâb-ı Müftü'l-enâm ve vüzerây-ı âlî-maķâm³ ve sudûr-ı ulemây-ı 'izâm hazarâtı, yedinci günü mevâlî-i⁴ celîlü's-şân ve ağayân-ı bâhirü'l-unvân, sekizinci günü müderrisîn-i kirâm ve hâcegân-ı divân-ı sultânî, Sadr-ı cemîlü's-şiyem ve Şeyhülislâm-ı amîmü'l-himem muâyedesin ikmâl ve ley-le-i 'îd-i saîdde dâmen-bûs-i hazret-i şehensâh-i cihân-penâh ile iktisâb-ı destmâye-i âmâl eylediklerinden sonra cenâb-ı hâķân-ı İskender-tüvân Sultanahmed Han Câmî'-i şerifi'nde salât-ı 'îdi ba'de'l-edâ sarây-ı âlilerine 'atf-ı 'inân-ı şevket ü şân buyurdular. اوصاله الله تعالى الى امثاله الكثيره

Zikr-i hurûc-ı Donanma-yı humâyûn

Mâh-ı merķūmun on yedinci günü Donanma-yı [50 a] humâyûn'un azîmeti muşammem olmağla yevm-i mezbûrda Şehensâh-ı humâyûn-câh hazretleri Yalıköşkü'ne şeref-bahş-ı kudûm olup Sadr-ı âsaf-ihtirâm ve Şeyhülislâm-ı muallâ-maķâm ve Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa hazarâtına semmûr kürkler ilbâs ü i'câ ve sâir ümerây-ı deryâya dahi hila'-ı fâhire ihsân ü iksâ buyurulduktan sonra kûh-şükûh keştiler ve Başdar-de-i humâyûn ve çekdirme sefîneleri ve firkateler top ve tûfeng şenlikleriyle huzûr-ı Şehriyârîden güzâriş ve cânib-i Bahrisefid'e neşr-i bâdbân-ı nusret-nümâyış eylediler.

[Tevcih-i] menâsıb-ı ilmiyye⁵

Mâh-ı merķūmda Süleymâniyye müderrislerinden Kadıasker Abdür-rahîm Efendi-zâde Mehmed Emîn Efendi'nin kazâ-i Halebü's-sehbâ ile şem'-i efsürde-i ikbâlî şu'le-güster ve İzmir mevleviyyetiyle Türbedâr Abdülbâķî Efendi muazzez ü muvakkar oldu.⁶

Zikr-i isti'sâl-i kuttâ'u't-tarîķ

Bir⁷ müddetden beru memâlik-i Anadolu'dan Hacıbektaş taraflarında tecemmü' ü ihtîşâd ve Sarılar türkmeni ittifâķıyla Kızılırmak üzere mebnî Çokgözler nâm cîsr üzere ebnây-ı sebîle tearruz ile ızhâr-ı fitne vü fesâd eden Kapusuz haşerâtının def' ü ref'ine bâ-fermân-ı âlî

1 adhâ EB: saîd U || 2 merķūmun E: mezbûrun BU || 3 âlî-maķâm EB: kirâm U || 4 mevâlî-i EB: + 'izâm U || 5 [tevcîh-i] menâsıb-ı ilmiyye U: — EB || 6 oldu EB: oldular U || 7 bir EB: + niçe U.

me'mûr olan Bozok sancağı mütesellimi Çapan-zâde Mustafa Bey, mez-bûrûnun ihlâk ü i'dâmlarına bâre-süvâr-ı azîmet ve bir mikdâr asker ile mahall-i ictimâ'larına inân¹-engîz-i şitâb u sür'at olup Hacıbektaş ve Geñezin karyeleri beyninde beş yüzden mütevâciz eşhâs-ı mel'anet-şîâr ile muķābele² ve a'mâl-i mürneķāt-ı muhārebe vü muķātele eyledikde evâsıt-ı mâh-ı zilhiccede bi-avni'llâhi teâla ol fi'e-i bâğıyyenin ekserin katl ü isti'sâl ve elli dokuz nefer şekāvet-pîşelerin ru'ûs-ı maķ-tû'aların dergâh-ı devlet-penâha irsâl³ eyledi.

Veķāyi'u seneti isneteyne ve semânîne ve mi'etin ve elf

**[50 b] Zikr-i muķātele-i Şeyhülbeled-i Mısır Ali Bey
bâ-Şeyhülbeled-i sâbık Keşkeş Hüseyin Bey ve küşte
şuden-i Keşkeş ve havâdârân-ı vey**

Bundan akdem nev-be-nev vukû' bulan havâdis-i Mısıryyede hâme-i talîkü'l-lisân tesvîd-i sahâif-i tafsîl ü beyân kıldığı⁴ üzere hâlen Şeyhülbeled Ali Bey ve Sâlih Bey ve sâir maiyyetlerinde olan beylerin dâhil-i Kâhire'ye duhûlleri esnâsında derûn-ı şehirden firâr ve Gazze taraflarında baş-ı kalîçe-i iķāmet ü karâr eden Şeyhülbeled-i sâbık Keşkeş Hüseyin ve Çebeke⁵ Hasan ve Sekrân Halîl ve Hamza ve Subaşı Velîd, merķûm Ali Bey ve sâir huşemâlarından aķz-ı şar u intikām dâ'iyesiyle yanlarında mevcud⁶ olan üç yüz mikdârı askere kırk beş bayrak Mağribî askeri zamm u ilhâk ve galebe vü teayyün ile ol et-râfa istilâ eden Tâhir Ömer'den istimdâd u istizhâr ile ittifâk edüp Gazze'den hareket ve Sâlihiyye nâm mahalde vâķi' câmi'-i kebîre ta-ħaşşun irâdesiyle sevķ-i rāhile-i azîmet etdikleri aħbârı Mısır'a⁷ vâsıl oldukda Ali Bey dahi vâlî-i Mısır Râkım Mehmed Paşa'nın re'y-i rezîn-leriyle üç yüz mikdârı askere kapu yoldaşlarından Boşnak Ahmed Bey'i serkerde ta'yîn edüp anlar dahi sür'at ü şitâb ile Sâlihiyye'ye resîde ve cümhûr-i huşemâdan mukaddem câmi'-i mezkûrun derûn u birûnunda âremîde olduklarında Keşkeş Bey gelüp câmi'-i şerîfin maħşûr u muhâf olduğun müşâhede etdikde üzerlerine varmayup çölden Dimyât tarafına taķlîb-i zimâm, Ali Bey'in askeri dahi kafâlarından hücûm u iķtihâm edüp bâzâr-ı ceng ü perhâş germâgerm iştidâd ve metâ'ı nâyâb-ı hayât dūş-ı dellâl-ı fenâda mezâd olup Ali Bey tarafı münhezim ü perîşân cânîb-i Kâhire'ye şitâbân oldular. Keşkeş dahi bi-mâni'

1 inân EB: rikâb U || 2 muķābele BU: muķātele E || 3 irsâl EB: îşâl U || 4 kıldığı EB: kılındığı U || 5 چيكي E: شكي BU || 6 mevcud BU: — E || 7 Mısır'a EB: + dâhil ve U.

ü mezâhim Dimyât'a varup a'yan **[51 a]** u eşrâfını der-zencîr ve zî-kudret olanların emvâl ü eşyâların yağma vü ğâret ve işâl-i mazarrat u hasâretle tekdîr eyledi. Ali Bey dahi tekrâr vezîr-i müşârünileyh ile meşveret ve tertîb-i askere bezl-i nîrû-yı himmet edüp top ve cebehâne ile ocaklu ve sâirlerden cem^c etdiği askere¹ Ebû Zeheb Mehmed Bey'i serasker ve Boşnak Ahmed Bey ve Eyyub Bey'i refik u rehber edüp berren ve nehren kavî tedârük ile üzerlerine irsâl, anlar dahi muķâtele-i² huşemâya vakt-i gurûbda vâsıl olmalarıyle Keşkeş şeb-hengâm mezbûrûna şebihûn ile âheng-i harb ü kîtâl eyledi. Ali Bey askeri kemâl-i haşyet ü herâs ile bâr u büngâh ve hayme vü hargâh ve top u cebehânelerin birağup cânib-i Mısır'a azm-i râh-ı firâr, Keşkeş dahi ta^c-kîb ile vâfirini ihlâk ve bir mikdârını mecrûh u zahmnâk etdikden sonra "ben Ali Bey ile ceng ü harbe vâlî-i Mısır'ın buyuruldu ve emr ü tenbîhi ile me'mûrum,, deyu ba^cz-ı ekâzîb ile beru tarafın fûtûr u tağallüflerine bâis olmağla vâlî-i müşârünileyhin bi'n-nefs mükemmel askeriyle Keşkeş üzerine azm ü hurûcu iktizâ edüp mâh-ı muharrem guresinde kapusu askeriyle sarâyından hareket ve hâric-i Qâhire'de Azeb Kubbesi nâm mahalde nuzûl ü iķâmet etdikden sonra cânib-i huşemâya tesyîr-i askere iştiğâl, Ali Bey ve sâir ümerâ dahi kerre-i sâlisede vâfir asker ve on sekiz aded top ile taraf-ı muhâlifine sevķ-i meţâyây-ı isti^ccâl eylediklerinde Keşkeş'in bu hücumdan bünyân-ı sabr u karârı mütezelsil olmağın aħmâl ü eşķâl ve asker-i piyâdesin terk edüp atlı askeriyle Dimyât'dan firâr ve Garbiyye³ tarafından cânib-i Şa'îd'e dağru ğarb-ı tâziyâne-i idbâr eyledi. Ali Bey askeri dahi firârlarından âğâh olduklarında aħmâl-i şakîlelerin birağup şalt u sebûkbâr ta^ckîbe feres-rân⁴ ve muķâbele-i huşemâda **[51 b]** keşide inân olduklarında Keşkeş ve sâir rüfekâsı birer karyeye mütehassın ve haşyet ü fütûrları havâdârları indinde mütehakkık u müteayyin oldukda eğerçi bir kaç def'a hareket-i mezbûhâne ile savlet ü hücum ve irâde-i muķâtele-i huşûm eylediler. Ancak şemşîr-i iktidârları künd ü⁵ kelîl olmağla beşer onar müteferrik ü perîşân ve bâdiye-i idbâra firâr ile bî-nâm ü nişân oldular. Ol asker-i⁶ ber-geştenin Nusayrî ve Kapusuz tâifesinden yüzden mütecâviz eşhâsı kimi esnây-ı cengde⁷ hayyen giriftâr ve kimi sadme-i şemşîr-i kahr ile üftâde-i hâk-i bevâr oldular. Beru tarafdân Sâlih Bey nâm merd-i miķdâm asker ile dîvâr-ı üstüvâr mânend mezkûr beylerin fûrce-i firârların sedd ü bend edüp hayyen

1 askere BU: — E || 2 muķâtele E: muķâbele BU || 3 Garbiyye EB: 'Azebiyye U || 4 feres-rân E: şitâbân BU || 5 künd ve EB: kendüler gibi U || 6 asker E: leşker BU || 7 esnây-ı cengde BU: — E.

yâhud maktûlen aḥz u isti'sâlleri husûsunu vâli-i müşârûnileyh tarafın-
dan isti'zân eyledikde Halîl Bey mukaddemâ Şeyhülbeled olmak hase-
biyle kendüden ba'z-ı suâl ü cevâb iktizâsı ihtimâliyle katline rızâ ve-
rilmeyüp iki nefer çırağlarıyla ma'an şimdilik cezîre-i Kıbrıs'a nefy ü
iclâları ve mâ'adâsının katlû i'dâmları bâbında bir kıt'a buyuruldu tahrîr
ü imlâ olunmağla Keşkeş Hüseyin ve Sekrân Halil ve Çebeke ¹ Hasan
ve Hamza ve Subaşı Velîd'in başları kesilmekle cezây-ı seyyi'ât-ı a'câl-
lerin tertîbe sarf-ı makderet ve kelle-i bürîdeleri tâtâr-ı hazret-i Sadrı-
âzamî ile firistâde-i dergâh-ı devlet kılındı. Bu madde-i azîme dahi
şevketlu mehâbetlu Pâdişâh-ı felek-bârgâh hazretlerinin kuvvet-i baht-ı
humâyûnlarıyla mazhar oldukları nazîri nâ-mesbûk ve ² nâ-mesmûc olan
ḥaşâ'îş-i kesîreden biridir ki beş aded ferâ'ine-i Mısır müstagraḳ-i Kul-
zûm-i idbâr olup ru'ûs-ı maktû'aları pîşgâh-ı Bâbihumâyûn'da galṭân
ve âlûde-i hâk-ı mezellet ü hazelân olduğu bir târihde nazar-resîde-i
sahâif ³ - şumârân-ı âsâr olmamışdır ⁴.

B e y t

İlâhî pâdişâh-ı âlemin ömrün füzûn eyle
Adû-yı devleti her kande ise sernigûn eyle.

**Zikr-i mazûlî-i Râkım Mehmed Paşa ez-Mısır
ve becâyiş âmeden-i vâli-i Rakka Mehmed Paşa**

[52 a] Vâli-i Mısır Râkım Mehmed Paşa eğerçi imdâd-ı ⁵ inâyet-i
ilâhî ve zuhûr-ı elṭâf-ı nâ-mütenâhî ile zikr olunan hidemât-ı celîleye
mazhar ve harekât-ı cemîleye masdar oldu. Ancak za'f-ı pîrî ve illet-i
mizâcî sebebiyle bu maḳûle dağdağ-ı tâb-ı ribâdan rehâyâb olması bâ-
bında hakkında ⁶ deryâ-yı merhamet-i şehriyârî pür-ḥurûş olup tevliyyet-i
Mısır'dân azl ile istimâc-ı aḳvâl-i gûş-ḥırâş ve muâyene-i ahvâl-i ⁷ pür-
telâş zahmetinden taḥlîs ve yeri hâlen Rakka vâlisi Mehmed Paşa'ya
tahsîs buyuruldu. Ancak ḳâ'ide-i kadîme-i Mısır üzere tût ⁸ duhûlüne
dek müddeti olmağla bundan akdem vâḳı'a olan nusret-i azîmenin ah-
bârını hâviye ⁹ Der-i devlet-i aliyye'ye vürûd eden tahrîrâtı 'aḳîbinde
tarafına irsâl buyurulan emr-i şerîf-i celîlû's-şânın meâlî bu vech üzere
şebt-i sahîfe-i beyân kılınur ki:

1 شېكى EB: شېكى U || 2 nâ-mesbûk ve U: — EB: || 3 saha'if BU: safha E ||
4 olmamışdır EB: olmuş değildir U || 5 imdâd EB: + ve U || 6 hakkında BU: — E ||
7 ahvâl-i E: ef'âl-i BU || 8 توت: tevt U (harekeli) || 9 ḥâviye E: havî BU.

Sâbıkân Mısır vâlisî vezîrim Râkım Mehmed Paşa

Sen ki vezîr-i müşârûnileyhsin. Bu def'a südd-i humâyûn-ı celâlel-makrûnuma arz eylediğin tahrîrâtın müfâd u mazmûnu üzere bundan akdem Mısır'dan tard olunan Keşkeş Hüseyin ve sâir mütâbî'leri olan ümerâ Nusayrî ve Magribî ve Kapusuz tâifesinden başlarına cem' eyledikleri erbâb-ı şekâvet ile aḥz-ı intikâm¹ dâ'iyesiyle mütemî'an Mısır'a avdet eylediklerinde şerlerinden sükkân-ı Mısır'ı sıyânet ve def'-i ḡâ'ile-i mazaratları bâbında sarf-ı mezzâ'î vü makderet eyleyüp üzerlerine hücum ile hâşâk-i ezm'iyetleri târumâr ve melce' ü me'az ittihâz etdikleri Şeyh Ahmed Bedevî Türbesi'ne ilticâları bedidâr oldukda sabâhdan vakt-i aşra dek imâl-i süyûl u rimâh ve idâre-i âsîya-yı² harb u kifâh eylediklerinde haklarında âsâr-ı kahr-ı ilâhî zuhûr edüp Keşkeş Hüseyin ve Sekrân Halil ve Çebeke³ Hasan ve Hamza ve Subaşı Velîd⁴ nâm rû'esây-ı haybet-encâmın vücûd-ı habâset-âlûdları üftâde-i hâk-i helâk ve başlarında olan Nusayrî ve Kapusuz eşkiyâsından yüzden mütecâviz eşkiyâ maktûl ve ekseri mecrûh u zahm-nâk olup Şeyhülbeled-i sâbık Halîl [52 b] ve iki aded çırağları cezîre-i Kıbrıs'a iclâ ve cümlesinin cezây-ı mâ-yelîkleri itmâm u icrâ olunduğu arîzaında mezkûr ve ahâlî-i Mısır'dan bir ferd mutazarrır ve bir ahad mütekeddir olmaksızın rû-nümâ olan hîdemâtîñ memdûh ve meşkûr olduğundan gayrî bu husûsa me'mûren kıyâm eden ümerâ ve Ocak ihtiyârları kullarımın dahi izhâr-ı ubûdiyyetleri ale't-tafsîl tahrîrâtından ma'lûm-ı saâdetim ve maktûl olan beş aded rû'esânın rû'ûs-ı maḥṭû'aları vâsıl-ı Âstâne-i devletim olup Kıbrıs'a nefy olunan mezhebûrünün dahi şimdilik muhkem habz u kal'a-bend olmalarıyçin⁵ maḥṣûş emr-i şerîfim irsâl olunduğu ma'lûmuñ oldukda seni talîf ü taṭ-yîb zımında cîṭfet-i bî-dirîğ-i pâdişâhânemden semmûra kaplı bir sevb hil'at-ı sultânî ve bir kabza seyfi-i şarım-ı hâkânî i'ṭâsı ile hakkında inâyet ü ihsânım rûnümün ve tahrîrâtîñ mücebince merķûm Ali Bey'in zuhûra gelen hizmeti muķâbelesinde taraf-ı saltanatımdan irsâl olunan bir sevb hil'at-i hâşşû'l-hâşşdan başka tarafından dahi bir semmûr kürk ilbâsı izn-i humâyûnuma makrûn olmuşdur ve bu hizmetde bulunan dokuz nefer ümerâ ve on dört aded Ocak ihtiyârları⁶ kullarım dahi hissemend-i avâtıf-ı şâhânem olmalarıyçin birer sevb hil'at-i pür-behce inâyet ü ihsânım ve her biri mazhar-ı teveccühât-ı bî-pâyânım olmuşlardır ve senin bu esnâda tevliyyet-i Mısır'dan azlîne za'f-ı pîriye munzam olan illet-i mizâciñ ve tebdîl-i âb u havâyâ kemâl-i ihtiyâcından gayrî bir emr-i hâdis ve bir bâdî vü bâis olmadığı ma'lûmuñ oldukda halefin vezîrim Mehmed Paşa varıncaya dek hall u aḥd-i umûrda bâzû-yı himmete fütûr getürmeyüp deruhde-i ihtimâmıñ olan husûsa sâ'î ve rûsûm-ı himmet ü gayrete mürâ'î olasın.

Ve sizler⁷ ki Şeyhülbeled ve ümerâ ve yedi Ocak zâbiṭânı-sınız. Vezîr-i müşârûnileyhin hakkınızdaki vâkı'a olan şehâdet-i hazinesi ber-vech-i tafsîl [53 a] ma'lûm-ı humâyûnum olup fî mâ ba'd dahi cadda-i itâatden biriniz inhirâf etmeyüp halefi Mehmed Paşa vâsıl olunca tanzîm-ı umûr-ı Kâhire vâlî-i sâbıkınızdaki matlûb-ı humâyûnum olduğun bilüp dilhâh-ı pâdişâhânem üzere temşîyyet-i umûrunda izhâr-ı kemâl-i sadâkat ve bezli nîrû-yı muâvenet edüp ale'l-husûs gılâl-i Haremeynü's-şerîfeyn'i mukaddemâ verilen hüccet-i şer'iycede tafsîl olunduğu üzere temâmen ve kâmilîen pâk ve sâfî olmak üzere yerli yerinden tahsîle dikkat ve aynıyle mahallerinden irsâle cümleliz bezli-i mâ-hasal-i vüs' ü liyâkat eyliyesiz.

1 intikâm EB: + ve iğtinâm U 2 âsîya-yı EB: esbâb-ı U 3 Çebeke E: Ç B, Şebekî U 4 Velîd U: — EB 5 kal'a-bend olmalarıyçin BU: kal'abend-leri yçin E 6 ihtiyarları EB: ağaları U 7 sizler EB: siz U.

Tevcihât-ı ba'z-ı¹ menâsıb-ı vüzerâ vü ümerâ

Bu esnâda Girid eyâleti sâbıkan Hanya vâlisi Sadr-ı esbak Hamza Hâmid Paşa hazretlerine, Eğriboz ve Karlıeli sâbıkan Girid vâlisi Esseyid Elhâc Ahmed Paşa hazretlerine, Hanya sâbıkan Alâiyye vâlisi Feyzullâh Paşa hazretlerine, Alâiyye mîrimîrân Mehmed Sâdik Paşa'ya, İzvornik Abdullâh Paşa'ya, Niğde Karaman vâlisi Ali Paşa hazretlerine ber-vech-i ilhâk, Bender sâbıkan Çirmen mutasarrıfı Ömer Paşa-zâde Hasan Paşa'ya, Çirmen sâbıkan Bender muhâfızı Elhâc İbrâhim Paşa'ya, Avlonya rütbe-i mîrimîrânî ile Çeprastlı Hasan Ağa'ya, Rakka sâbıkan Adana ve Maraş mutasarrıfı Çelik Paşa-zâde hazînedârı Ali Paşa'ya, Adana ve Maraş sâbıkan Kocaeli mutasarrıfı Mehmed Paşa'ya tevcih buyuruldu.

**Zikr-i isyân-ı a'yân-ı Ahışha ve vukû'-ı harb u kıtâl
bâ-vâlî-i Çıldır Nu'mân Paşa ve galebe kerdên-i vey²**

Evâil-i sahâif-i veķâyif'de Gürcistân ve Çıldır eyâletinde vâķı'a olan havâdis ü ahbâr alâ vechi't-tafsîl keşide-i silk-i suķur-ı âsâr kılındığı üzere sâbıkan Çıldır vâlisi Hasan Paşa eķerçi umûr-ı muhtelle-i³ Gürcistân'ın nizâmına muvaffak olmuş idi; ancak bi'z-zarûre eyâlet-i mezkûreden azli lâzım ve yerine vâlî-i âhar irsâli emr-i mühimm olmağla [53 b] sâbıkan Silâhdâr-ı hazret-i şehriyârî İbrâhim Bey Ahışha ahâlîsinden olup ol etrâfın ahvâline ittılâ'ına binâen rütbe-i âliye-i vezâretle Çıldır eyâleti ihsân olunup devhâ-i âmâlî feyyâze-i inâyet-i pâdişâhî ile tenmîye ve tetmîm-i nizâm-ı umûrda miyân-ı gayrete şedd-i niķâķ-ı himmet eylemek husûsu gereķi gibi tavsiye⁴ olunmuş idi. Mûşârünileyhin ol tarafa vusûlünde Ahışha müteayyinlerinden bir kaç mefsedet-pîşe ve meķidet-endişeler mezbûrun umûr u husûsunda muhâlefet ve emr ü nehyinden haķı'-i ribķa-i itâat etdiklerinden başka kendüyü Ahışha'dan ihrâc u ib'âd ve ızhâr-ı bagy ü fesâda ictisâr ü ittihâd etmeleriyle mûşârünileyhe Erzurum eyâleti tevcih ve yeri Erzurum vâlisi Nu'mân Paşa'ya verilüp nizâm-ı umûr-ı memleket-i mezkûre ana dahi tenbîh olunmuş idi. Mahall-i mezbûra vusûlünde beş altı ay müddet ref'-i ihtilâle sa'y-ı mevfûr edüp tefriķ-i cem'iyetleri emr-i muhâl ve tezâyüd-i ķabâsetleri bâis-i mazarrat u ihtilâl olmağla izâle-i vücûd-ı bed-bûdlarına muntazır-ı vukû'-ı fırsat olup kendülerle ceng ü harb vukû' u akreb-i muhtemelâtdan olduğuna binâen tedârûk üzere bulunmak mülâhazasıyle Of cânibinden tarafına celb etdiķi askerin bir mikdârın ol tâife-i meķanet-

¹ tevcihât-ı ba'z-ı EB: ba'z-ı tevcihât-ı U || ² zikr-i isyân-ı... vey EB: bakıyye-i ahvâl-i Gürcistân U ³ muhtelle-i EB: muhtelif-i U || ⁴ tavsiye EB: tevcih U.

ittihâf izâat u itlâf etdiklerinden sonra kendülere mütâbaat etmiyenleri cebren ve kahren hıbâle-beste-i ittihâd u ittifâk ve Ahişha kal'asını zabt etmek dâ'iyesiyle biribirleriyle ahd ü mîsâk eyleyüp Azeb ağasının oğlu Mehmed nâm müfsid-i be'd-encâmı Hırtvis ve Çıldır ve Ahalkerek taraflarına irsâl ve Dursun Bey nâm habîşi dahi ¹ rûfekâ ve a'vânıyla Ahişha kal'asına bir kaç def'a hücum ile mübâşeret-i ² emr-i muhâl eylediklerinde ³ Nu'mân Paşa yanında mevcut olan kapusu halkıyla mütevekkilen 'ala'llâh üzerlerine hücum ve ol şeyâtın-ı ünsün bir mikdârın şihâb-ı şerer-bâr-ı şemşir ile mercûm eyledikde mezbûrlar kal'adan [54 a] hurûc ve derûn-ı şehirde Yeniçeri başağasını ve Serdengeçdi ağalarından Hacı Mehmed'i ve ulemâdan pîr-i sâl-hurde Vâz Emîr'i katl ü idâm etdikleri vezîr-i mûmâileyhin mesmû'u oldukda derhâl kapusu halkını üzerlerine irsâl eyledi. Muqâvemet kudretleri meslûb olmağla leşker-i havf ü hirâs cem'iyet-i akl u şûrların tebâh ve Kevabliyan sancağında Abdullâh Kethudâ-oğlu karyesinde sekiz yüz mikdârı âdemleriyle ittihâz-ı cây-ı penâh eylediklerinde vezîr-i merķûm derakab kapusu halkıyla kethudâsını ve Livâne sancağı beyi Süleymân Bey'i ve Ahişha ahâlisinden bir mikdâr asker ile üzerlerine gönderüp iki gün ale'l-ittisâl nâire-efrûz-ı harb u kitâl olduklarında li'l-lâhi'l-hamd nesîm-i fevz ü inâyet tahrîk-i şukka-i livây-ı nusret etmekle cevî-i leyde karyeden firâr ve Kanbur Mehmed nâm şakînin karyesinde tahassun u istizhâr eylediler. Anda dahi iki gün hûk-i zaḥmḥurde-misâl muhârebe ve müdâfaaya iştiğâl edüp bî-tâb ü tûvân Acara câniblerine kâdime-cünbân oldular. Beru cânibin askeri dahi mezbûrûnu ta'kîb ve iki sâat muhârebeden sonra bir mikdârını mecrûh ve ser-gürûhlarından beş nefer melâîni katl ile hân-ı hayâtıdan bî-nasîb eylediler. Tâife-i merķûme الليلة جنة الهازب manṭûku üzere derûn-ı şebde tahrîk-i rikâb-ı huyûl ve Acara dedikleri mahalde ba'de'l-vusûl sancak beylerinden Dursun ve babası Mehmed bir mikdâr âdemleriyle sancaklarına giderken ⁴ vezîr-i müşârünileyhin kethudâsı kafalarından rikâb-engîz ve ikisinin dahi tu'me-i tîg-i hûnrîz eyledi. Tâife-i tuğât-ı ⁵ bed-harekâtdan Azeb-ağası oğlu Mehmed sekiz yüz mikdârı askeriyle Of'dan gelen sipâhî karşılayup cenge ictirâ ve bî-inâyeti'llâhi teâlâ mağlûben ve makhûren şehre firâr edüp [54 b] Ahişha cebecibaşısı hânesinde ihtifâ eylediği haber alındıkda hâne-i mezbûr basılıp şakî-i merķûm destyârî-i şemşir ile maktûl ü ma'dûm oldu. Müteayyinân-ı gürûh-ı mekrûhdan Deli Osmân ve Alemdâr Yûsuf ve Abdullâh Kethudâ oğlu Sâlih ve

1 dahi BU: — E || 2 mübâşeret U: mübâşir EB || 3 eylediklerinde EB: eylediklerinden U || 4 giderken E: giderler iken BU || 5 tuğât E: buğât BU.

Kanbur Mehmed Acara'da mekş ü ikâmet ve asâkir-i mansûre mahallerine avdet eylediklerinden sonra mezbûrûna teba'iyet ve izhâr-ı şerr ü habâsetde muâvenet eden Posşöv ve Oşha (اوسخه) ve Kevabliyan sancakları ahâlisi ba'de'l-yevm anlara imdâd u iânetden keff-i yed eylemeleri husûsunda nezre kaç^c olunup rû'esây-ı tâife-i mezkûreden yirmi aded eşkiyânın hindvâne-i büstân-ı mezellet olan ser-i şekâ-perestleri sene-i merķûme mâh-ı muharremi gurresinde vâsıl-ı dergâh-ı Devlet ve pîşgâh-ı Bâbıhumâyûn'da ¹ galâtide-i hâk-i mezellet oldu.

M ı s r a ^c

رخنه كره لك سر افكنده به

Zikr-i sudûr-ı evâmîr-i aliyye be-nizâm-ı umûr-ı memâlik-i mahrûse

Pâdişâh-ı heft kişver ve şehensâh-ı ahâli-perver hazretlerinin kalemrev-i hükûmet-i ma'deletleri olan memâlik-i Anadolu ve Rumeli ve cezîrelerde me'mûr-ı ahkâm-ı şer'îyye vü örfiyye olan vüzerây-ı 'izâm ve ümerây-ı ² kirâm ve kuât ve nüvvâb-ı zevi'l-ihirâm ve mütesellim ve voyvoda ve dizdârlara hitâben sâdır olan evâmîr-i şerifenin me'âl-i adl-iştimâlidir ki: Memâlik-i mahrûse-i hâkânîde vâkı'a bilâd ve emşâr ve kurâ ve aqtârda âsûde-nişîn-i sâye-i himâye-i zıllu'llâhi olan 'amme-i 'ibâd ve kâffe-i zîr-destân-ı bilâdın güzârîş-i evkât-ı hayâtları nizâm-ı hâl ve refâh-ı bâl üzere olmak şehriyâr-ı melek-nihâd [ve] mekârim-i'tiyâd hazretlerinin muktezây-ı hilkat-i kerimâne ve mübteğây-ı siyret-i marzîyye-i pâdişâhânelerinden idiği ke's-şemsü fî râbi'ati'n-nehâr zâhir ü âşikâr iken bu esnâlarda Dîvân-ı humâyûn-ı ma'delet-meşhûn'a nevbenev vârid olan 'urûz u mehâzîrin kimi âgrâz-ı fâside ile muallel **[55 a]** ve kimi nefsü'l-emre adem-i mutâbakatla müşevveş ü muhtell olup ba'z-ı madde ³ dahi birbirine muhâlif ve muğâyir, ba'zısı ⁴ dahi ale'l-umyâ arz olunduğu kemâl-i vuzûh ile zâhir olmâğla nizâm-ı devlet-i ebed-kıyâmın sebeb-i ihtilâli ve arz olunan kimesnelerin bâis-i teşettüt-i ahvâlî olup bu maķûle umûrdan tevakkî vü mucânebet cümleinin ve be-tahsis hükkâm-ı şer'îat-ı garrânın lâzime-i zimmet-i diyânet ve vâcibe-i uhde-i istiķâmetleri olmağın fî mâ ba'd taht-ı hükûmet ve kazâlarında vâkı'a olup der-i devlet-mekîn'e arz olunacak mevâddın kalîl ü kesîr ve celîl ü haķîri, adl ü istiķâmet ve diyânet ü sadâkatle ma'rûf ve mevsûf şîķât-i müslimîn ve cemâat-i muvahhidînin şehâdet ve ihbâr-

¹ ve pîşgâh-ı Bâbıhumâyûn'da BU: — E: ² ümerây-ı E: mevâlî-i BU || ³ ba'z-ı madde dahi E: ba'zısı BU || ⁴ ba'zısı E: ba'zî BU.

larıyle mütehakkık u müteayyin¹ olmadıkca tana^c-ı hām ve celb-i māl sevdâsıyla nefsi'l-emrin hılâfı bir madde-i ma^crûza Der-i devlet'e vârid olmak lâzım gelürse her biri² mansıblarından kable'l-istifâ azille³ iktifâ olunmayup diyâr-ı âhara nefy ü iclâ ve kuḍâtın dahi belde-i baideye irsâl olunmalarından başka isimleri rûznâmçe-i kadıaskerîden hakk ü imhâ, ve voyvoda ve mütesellimler ve sâirlerin haklarında 'uḳûbât-ı şedide icrâ olunacağı ihbârını müştemil evâsıt-ı mâh-ı muharremde sâdir olan menâşîr-i şerifenin mezmîn-i münîfeleri müceblerince Sadrîâzam-ı âlî-tebâr ve Şeyhülislâm-ı naşafet-kirdâr ve sadreyn-i muhteremeyn hazarâtı taraflarından müekked ve müşedded mekâtib-i adide tahrîr ü taştîr ve memâlik-i mahrûseye kol kol irsâl ü tesyîr olundu.

Zikr-i⁴ ihrâc-ı mevâcib-i reşen⁵

Evâsıt-ı mâh-ı merķūmda bir kıst «reşen» mevâcibi erbâbına içtâ vü işâl ve her birinin hemyân-ı arzuları nakdîne-i inâyet-i şehriyârî ile mâlâmâl buyurulup devr ü tevzî^c temâmında⁶ Sadrîâzam-ı vâlâ-cenâb taraf-ı hazret-i Cihânbanî'den hatt-ı humâyûn ile hil'at-ı semmur-ı behcet-âsâr ve hançer-i zerrîn-i gevher-nigâr [55 b] ihsânıyla kâmyâb olduklarında vâcibe-i da'avât-ı veliyyü'n-nî'amî edâ ve kâide-i kadîme-i Devlet-i aliyye'yi icrâ buyurdular.

Fevt şuden-i Ağa-yı Dârüssaâde Beşîr Ağa ve nefy-i İmâm İbrâhim Efendi ve sudûr-ı fermân-ı âlî berây-ı imtîhân-ı etibbâ

Bundan esbak Dârüssaâde ağası maktûl Beşîr Ağa'nın zemânından ilâ hâzâ'l-ân ol maḳâma vâsıl olan ağaların imâmetleri hizmetinde kıyâm ve her birine tereddüd ü duhûl ile kesb-i teayyün-i tâm eden Altmışlı müderrislerinden⁷ Giridi İbrâhim Efendi hâlen Dârüssaâde ağası Beşîr Ağa'nın inhirâf-ı mizâcî esnâsında: "Efendim mizâc-ı şerfiniz elbette tefriḡ ü tenķiyeye muhtâcdır. Ale'l-husûs bir şerbet içseniz sebeb-i indifâ^c-ı illet ve mûcib-i irtifâ^c-ı sıklet olurdu. Bu bendeñizin tabîbim fenn-i celîl-i tıbda gâyetle hâzîk ve tedbir ü ilâcî cemî-i emziçeye muvâfıkdır;

K ı t c a

مثل او در جهان بشر نبود
حاجت شربت دگر نبود

سعدی اردبیل آنکه بطب
هر کرا شربت دهم بمرض

1 müteayyin BU: mütevâtir E || 2 her biri E: her birinin BU || 3 azille E: azilleriyle BU || 4 zikr BU: — E || 5 reşen E: — B || 6 temâmında EB: itmâmında U || 7 altmışlı müderrislerinden BU: — E.

Ėfendime bir şerbet tertib etsün,, deyu sevk u ibrâm, Ağa dahi rûy-ı mülâyemetle izhâr-ı rağbet-i temâm etmekle şerbet-i mezkûre¹ ba'âde't-tertib ü tetmim evkât-ı hâliyeden birinde İmâm Ėfendi vesâtiyle Ağa'ya işâl ü teslim olundukda ağa-yı sâdedil dahi,

M ı s r a^c

خوش² شربتی دارم بدست کر سازکار³ آید مرا

diyerek leb-i hâhişle nûş ve ol şerbetin hâşşıyyetiyle sene-i merķûme muharreminin on dokuzuncu günü gam-ı dünyâyı ferâmûş eyledi,

B e y t

Câm-ı mergin şerbet-i nâ-hoşgüvârın kıldı nûş
Kendüden geçdi yumup iki gözün oldu hamûş.

Bu hâlet-i acibe vuķû'anda İmâm-i mezbûr ve tabîb-i mesfûrdan kemâl-i tehdid ü teşdid ile istiîlâ^c-ı keyfiyyet-i ahvâl olunup İmâm Ėfendi izhâr-ı teberri²-i zimmet, tabîb-i mesfûr dahi "benim verdiğim şerbet [56 a] bu eczâlarla tertib olunmuşdur,, deyu defter-i müfredâtını irâ'et eyledi. Ancak,

M ı s r a^c 4

کس نکوید که دوع ما تلخت

müfâdı üzere bu hâlet, muhtemelât-ı kesîreyi müştemil bir ma'nâ olmağla ikisinin dahi tertib-i mücâzât-ı sû²-i şanı'leri ehemm ü elzem, husûsan İmâm Ėfendi velî-nî'metinin sebep-i helâki olduğu bir emr-i gayr-i mübhem olmağın tarîķi hakk ve medrese vü maîşeti ref' olunup derakab silsilesi tertib ve kendüsü Kıbrıs ceziresine tağrîb ve tabîb-i mesfûrun iclâsı ile gayrîler dahi tahvîf ü terhîb olundu. Ba'z-ı ashâb-ı vuķûfdan mesmû^c olduğu üzere ağa-yı merķûm İmâm'a nihânî bir mikdâr meblağ emânet verüp müşârünileyhin fıkdanı sûretinde meblağ-ı mezbûru nihâde-i ĥurcîn-i⁵ temellük etmek fikr-i fâsidiyle bu kâr-ı nâ-hemvâra cesâreti mûcib-i ĥirmân u hasâreti olmuş ola, العلم عندالله تعالى Cemî^c-i ĥâfâyây-ı umûr cenâb-ı Hakk'ın muhât-ı ilm-i ezelîsi iken bu maķûle ef-âle taşaddî edenler, mübtelây-ı mücâzât-ı a'mâl olmadan etdiği yanına kalup bî-zahmet ü meşakkat terebbu^c-sâz-ı⁶ mesned-i râhat olduğu meşhûd-ı nazar-ı ulû'l-ebşâr belki resîde-i sâmi'a-i ibret-bünyân-ı rûzgâr olmamış bir ma'nâ iken bî-çâre imâm bu emr-i mekrûha ictirâ ile kendüyü bednâm ve mevzû^c-ı bahs-i mecâlis-i enâm eyledi.

1 mezkûre E: ma'ĥûde BU || 2 خوش EB: — U || 3 کر سازکار EB: کار سازکار U || 4 misra^c E: — B || 5 خرجین : خرجین EBU || 6 terebbu^c-sâz-ı EB: terebbu'âne U.

Pes ¹ bu sebebden etibbânın ehli nâ-ehlinden ⁴ temyiz ü tefrik ve her birinin rütbe-i isti'dâdı tebyîn ü tahkîk olunmağa emr-i humâyûn sudûruna binâen hâlen Re'îsületibbâi's-sultânî Mehmed Refîc Efendi hazretlerinin arzlarına Şeyhülslâm-ı sellemehû's-selâm hazretlerinin işâret-i aliyyeleri mücebince fermân-ı âlî sâdır oldukda her biri ² Seretibbây-ı hâkânî huzûrunda akd-i encümen-i imtihân olunup; sâbikan Yenişehir-i Fener kadısı ve Kânûn mütercimi Tokâtî Mustafa Efendi mümeyyiz ve etibbânın ashâb-ı kemâlâtı ve her tâifenin tercemânları ol meclise huzûr ile mütehayyiz olup **[56 b]** tabâbet iddiâsında olan tabibân-ı zer-perest-i illet-i nâ-şinâs ve cerrâhân-ı hâmdest-i cehâlet-isti'nâs birer birer ol meclise ihzâr olunup muktezây-ı fenn üzere irâd olunan suâllere cevâbdan âciz olanların dükkânları temhîr ve ba'de'l-yevm umûr-ı tabâbete müdâhale etmemek üzere tenbîh ve hilâfmdan tahzîr olundular. İstihkâkı zâhir olanlar mürâcaat eden merzâya tertib-i edviye vü ilâca nâil-i izn ü ruhsat ve vakt-i hâcetde ibrâz için yedlerine birer kıt'a rû'ûs-ı humâyûn inâyet buyuruldu. Filhakîka şehir-i İslâmbol ³ ve etrâf u eknâfında nalband ve hammâl mağûlesi bir az eşhâs -ki fenn-i tıbda mehâret değil belki tıb-âşinâ bir kimesne ile sohbeti dahi sebkât etmemiş iken- her biri bir takrîb ile birer dükkân açup bir iki 'ulbe-i köhne ile bir kaç hokka-i İznikî vaz'ıyle kendüyü nakd-i Felâtun gösterüp ricâl ü nisvândan mürûr u ubûr eden niçe sâdediller ⁴ dükkânına duhûl edüp arz-ı 'ilel ü eşkâm, ol dahi nabzın tutup izhâr-ı dikkat-i temâm eyledikde bir kaç akçesin kapmak için sûret-i tahvîfde: "Senin gözünde fuvâk, diziñde sulâk illeti, başında bahar, ayağıñda sihir alâmeti var. Sana tedbîr ü ilâc hayli zamâna muhtâc. Hastaya tedbîr akçesiz olmaz; tabibden akçe sakınan sıhhat ve şifâ bulmaz,, muâmelesi gösterdikde şahs-ı mezbûr dahi,

B e y t ⁵

Hastenin derdine dermân bulunurdu am mâ
Maraz-ı nâz-ı etibbâya bulunsaydı ilâc

diyerek leb-i niyâzi bâz, tabib-i mezkûr dahi şîve-i istiğnâya âgâz edüp

M ı s r a ⁶

Rencûr-ı aşka kayd-ı müdâvâda bir maraz
mısra'ıyle hitâb-ı 'alîl-i mezkûru ⁷,
Cân-ı alîle nâz-ı etibbâ da bir maraz

¹ pes BU: — E || ² her biri U: — EB || ³ İslâmbol EB: İslâmbol'un U || ⁴ sâdediller EB: sâdedilleri U || ⁵ beyt BU: — E (yeri boştur) || ⁶ mısra^c BU: — E (yeri boştur) || ⁷ mezkûru E: merkûm BU.

müfâdıyle redd-i cevâb ederek ¹ bâzârı berkişdirüp niçe zemân ol alil-den aḥz-ı eşyâ vü nuḳûd ve etdiği [57 a] tedbîrât-ı nâ-muvâfık ile sâ-ha-i hayâtıdan mefkûd eylemek kârları ve muktezây-ı revîş-i nâ-hemvâr-ları olmuş idi. Haḳḳâ ki şehriyâr-ı merhamet-kirdâr hazretleri ², bu emr-i hayra mazhariyyetle kati vâfir nüfûsun bâziçe-i dest-i tabibân olmakdan sebeb-i necâtı, belki bâis-i hayâtı olmuşlardır. Hakk teâlâ âmme-i mü'minîne maḥẓ-ı rahmet olan vücûd-ı âlem-âsûdların ilâ kıyâ-mi's-sâ'â lâbis-i libâs-ı sıhhat ve câlis-i evreng-i âfiyyet ³ eyliye âmîn.

Ağa-yı merķûmun vefâtından sonra Hazînedâr-ı hazret-i şehriyârî Mercân Ağa Dârüssaâdeti's-şerîfe ağalığı mesnedine irtikâ eyledi.

Vefât kerden-i İbrâhim Paşa-zâde Mehmed Paşa

Zemân-ı saltanat-ı merhûm han Ahmed-i sâlis'de bi'l-istiklâl sadru's-sudûr-i câh-ı celâl olan İbrâhim Paşa'nın necl-i necîbi Mehmed Paşa mâh-ı mezbûrun yirminci günü âzım-ı şeh-râh-ı baḳâ oldu. Müteveffây-ı mûmâileyh ol avân-ı meserret-iḳtirânda rütbe-i refî'a-i vezâretle büleñd-ikbâl ve Musâhib-i ⁴ şehriyârilik ile muḥriz-i ḳaṣabu's-sebḳ-i âmâl ol-muş idi. Ancak illet-i hâile-i şar'a ibtilâsı sebebiyle rûhânî ve cismânî edviye vü ilâcına sarf olunan niçe ḥazâ'in ü defâ'in mikdâr-ı zerre kârger ve ol illet-i cângüdâzdan rehâ vü halâsı mukadder olmamaḡla pederi vefâ-tından sonra Beşiktaş'a karîb Yahyâ Efendi Merkadi ⁵ pîşgâhında vâḳi' sâhil-hânesinde sâkin-i künc-i ḥumûl ve bir kimesne ile sohbet ü mücâ-lesete kudreti olmayup gûşe-i inzivâda kendü hâliyle meşḡûl idi. Taraf-ı Devlet-i aliyye'den ba'z-ı mu'temed kimesneler kethudâ ⁶ ta'yîn olunup pederi evḳâfının nizâm-ı umûru ve dâiresinin irâd u masârifi itlâf u izâatden şıyânet ve ba'z-ı senelerde muḥâsebesine sarf-ı enẓâr-ı dikkat olunurdu* ve veled-i mûkerremlerine taraf-ı Devlet-i aliyye'den ba'z-ı mâlikâneler in'âm u ihsânlar olunup ve ba'z-ı mu'temed âdemler tâ'yîn olundu ⁷ **

Vilâdet-i humâyûn-ı Hadîce Sultân

Sene-i merķûme mâh-ı muharremü'l-harâmının yirmi yedinci işneyn günü Şehriyâr-ı mekârim-kirdâr hazretlerinin [57 b] sülâle-i tayyibe-i tâhirelerinden Hadîce Sultân nâm bir duḡter-i meh-peykerleri yümn ü

1 ederek E: eyliyerek BU || 2 hazretleri E: hazretlerinin BU || 3 âfiyyet BU: hilâfet E || 4 musâhib EB: + ve dâmâd-ı U || 5 merkadi EB: türbesi U || 6 kethudâ BU: — E || 7 ve veled-i mûkerremlerine... ta'yîn olundu U: — E.

* B nüshasının sonu

** U nüshasının sonu

ikbâl ile pîrâye-i mehd-i saâdet ve ârâyîş-i hânedân-ı şevket olup Ter-sâne emîni ve Topçubaşı ve Cebecibaşı ve Gümrük-emîni ağaların teh-yi'e vü i'dâd etdikleri dört takım salların her bir takımı birer gün ve birer gece icrây-ı sanâyî-i lu'bet-bâzî ve irâ'et-i garâbet-i fişenk-endâzî eylediler. Ol sultân-ı celîlü's-şânın târîh-i vilâdet-i humâyûnunda abd-i râkımü'l-hurûfun semen-i bağ-ı tât-ı kelîlinden mânend-i giyâh-ı hud-rû ser-zede-i zuhûr olup muķābelesinde nâil-i 'atıyye-i humâyûn olduğum bir kaç ebyât-i nâ-hemvârdır ki dâ'îye-i fahr u mübâhât ile bu mahalle sebt olundu :

Geldi ey hâme-i çâlâk-i suhen sermâye
Sana bülbül gibi gûyâ olacak vakt u zemân
Kıl serâgâz-ı tekellüm nağemât-ı şevķe
Gül-i ser-beste-i dil olsun anınla hândân
Mustafâ Hân-ı kerem-güster-i adl-efzânın
Ömrün efzûn ede devletle cênâb-ı Subhân
Maṭla'-ı şulb-i şeref-re'si yine âfâka
Kıldı bir duḡterini mâh gibi nûr-efşân
Niçe meh mihr-i ziyâ-güster-i evc-i izzet
Nûr-baḡşende-i çeşm-i dil-i ehl-i î mân
Rûy-ı deryâda meserretle donanmalar olup
Niçe san'atlerin arz etdi fişenk-endâzân
Gökde kandilledi seyr etmeķe necm-i Sâķıb
Cevv-i eflâke hevâyiler olunca perrân
Gecesi gündüzü ol pâdişeh-i devrânın
Her zamân böyle meserretle ola feyz-resân
Niçe gülgonçeleriyle bula zîb ü revnaķ
Dâimâ gülşen-i maksûd-ı şehenşâh-ı cihân
Abd-i dergâhı Reşîdâ dedi târîh-i temâm
Geldi sad sa'd ola dünyâya Hadîce Sultân ¹ [sene 1182]

Í N D E K S

İ N D E K S

(Şahıs, yer, mansıb ve müessese isimleri, tâbirler)

A

- ABAZA MEHMED PAŞA, Kayseri mutasarrıflığı'ndan karahisâr-ı Sâhib mutasarrıflığı'na nakli, 20.
- ABBÂS EFENDİ, Medîne Kadılığı'ndan ma'zûl ve İstanbul pâyesini muhriz olup Mısır kadısı ta'yîni, 35.
- ABDAL MEHMED AĞA, Sipâhiler ağalığının tevcîhi, 21.
- ABDÎ PAŞA (vezîr), Karaman vâlisi ta'yîni, 19; Sivas vâililiği'ne nakli, 58.
- ABDÎ PAŞA, Köstendil'den Elbasan mutasarrıflığı'na nakli, 79.
- ABDULLÂH BEY (Benli Mustafa Paşa-zâde), Haremeyn muhâsebesi'nin tevcîhi, 20.
- ABDULLÂH BEYEFENDİ (Ali Paşa-zâde), Medîne kadılığı'ndan ma'zûl iken İstanbul pâyesi'nin tevcîhi, 68.
- ABDULLÂH EFENDİ, Yeniçeriler kâtibliği'nin tevcîhi, 20.
- ABDULLÂH EFENDİ (Altunuçok-zâde), Medîne kadılığı'ndan ma'zûl iken İstanbul pâyesi'nin tevcîhi, 68, 69.
- ABDULLÂH EFENDİ (Bâbî-zâde, Esseyyid), Fetvâ emânetinden Bursa kadılığı'na ta'yîni, 22.
- ABDULLÂH EFENDİ (Ėbe-zâde), sâbık Şeyhülislâm, 81.
- ABDULLÂH EFENDİ (Şeyhülislâm Esseyyid Mustafa Efendi-zâde, Esseyyid), Nakîbüleşraflık'dan Anadolu kadıaskerliği'ne nakli, 58, 59.
- ABDULLÂH KETHUDÂ-OĞLU, Gürcistân'da Kevabliyan sancağına tâbi' bir köy sâhibi, 88.
- ABDULLÂH PAŞA, İzvornik mutasarrıfı ta'yîni, 87.
- ABDULLÂH PAŞA (Esseyyid), esbak Sadriâzam, 23.
- ABDURRAHMÂN EFENDİ (Mektûbî, Fındıklılı), sâbık İstanbul kadısı, 26.
- ABDURRAHMÂN PAŞA (Elhâc), Trabzon vâlisi, 3; Aydın muhassıllığı ilhâkıyle Erzurum vâililiği ve Gürcistân seraskerliği'nin tevcîhi, 4; Yılanlı Mûsâ'nın tenkiline me'mûriyeti, 16-17; vefâtı ve terceme-i hâli, 17-18.
- Abdurrahmân Kethudâ Kasrı, Mısır'da Nil kenarında, 64.

ABDÜLBÂKÎ EFENDİ, bk. Türbedâr Abdülbâkî Efendi.
ABDÜLBÂKÎ EFENDİ (Üsküdârî, Esseyyid), Dersiyiye-i İsmâil Efendi müderrisliğinden *hareket-i dâhil* pâyesiyle Erzurum kadılığı'na ta'yini, 22.
ABDÜLGAFFÂR NECÎB EFENDİ (Receb-zâde), Süleymâniye müderrisliğinden Kudüs kadılığına ta'yini, 37.
ABDÜLKERİM (Elhâc), Fas sultanının elçisi, 38.
ABDÜLLATİF BEY, tekrar Çavuşbaşı nasbı, 61; Çavuşbaşılıkta ibkâsı 79, azli 81.
ABDÜRRAHÎM PAŞA (mîrimîrân), Kocaeli'nden Niğde mutasarrıflığına nakli, 60.
ABDÜRREZZÂK EFENDİ (Elhâc), Sadâret mektubcusu ta'yini 20, ibkâsı 79.
ABDÜSSAMED EFENDİ (Himmet-zâde, Esseyyid, Eşşeyh), Bayrâmîyye tarîkati şeyhi Abdullah Efendi oğlu ve Yenibağçe yakınındaki Himmet-zâde Tekyesi post-nişini, 9, 36.
ABDÜŞŞEKÛR EFENDİ (Himmet-zâde, Eşşeyh), Ayasofya vâzısı iken vefâtı ve terceme-i hâli, **36-37**.
Acara, Gürcistân'da sancak, 88, 89.
Acem râfızîleri, 59.
Açıkbaş [İmereti] ülkesi, 3, 6.
Adana, 57;—vâliliği, 60, 87.
Âdiliyye, Kâhire hâricinde bir yer, 64.
Ağalkelek, 88.
Ağışa (veya Ağışka), 6, 8, 25, 87, 88.

AHMED, bk. Emîr Ahmed.
AHMED AĞA, Bostancıbaşılik'tan Surre eminliğine getirilmesi, 10.
AHMED AĞA, Kapucubaşılik'tan Çavuşbaşılik'a nakli, 81.
AHMED AĞA, Mısır Darbhânesi emîni ve harâc cem'ine me'mur, 63.
AHMED BEDEVÎ, bk. Şeyh Ahmed Bedevî Türbesi.
AHMED BEY, bk. Boşnak Ahmed Bey.
AHMED BEYEFENDİ (Sadriâzam Muhsin-zâde Mehmed Paşa birâderi), Başmuhâsebe'nin tevcihi, 80.
AHMED EFENDİ, Felvâ emânetinden İstanbul kadılığı'na getirilmesi, 60.
AHMED EFENDİ, Gürcistân defterdârlığı'ndan Silâhdâr kitâbetine getirilmesi, 21.
AHMED EFENDİ (Bükâ'î-zâde), Dârülhadîs müderrisliğinden Selânik kadılığı'na ta'yini, 81.
AHMED EFENDİ (Ebûbekir Efendi-zâde), sâbık Şeyhülislâm, vefâtı ve terceme-i hâli, **40-41**.
AHMED EFENDİ (Giridli), Haleb'den Kâhire kadılığı'na ta'yini, 46.
AHMED EFENDİ (Kara Halîl Efendi-zâde), Yenişehir-i Fener'den Edirne kadılığı'na getirilmesi, 69.
AHMED EFENDİ (Muhsin Mehmed Paşa-zâde), Anadolu kadiaskerliği'ne getirilmesi, 59; Rumeli kadiaskeri pâyelisi iken vefâtı ve terceme-i hâli, **81**.
AHMED EFENDİ (Murad-zâde, Esseyyid), Galata'dan Bursa ka-

- dılığı'na nakli, 74.
- AHMED EFENDİ (Şeri'atci Müfti-zâde), Süleymâniye müderrisliği'nden Galata kadılığı'na getirilmesi, 80.
- AHMED EFENDİ (Taha-zâde, Essey-yid), Haleb âyânından olup Kudüs kadılığından ma'zûl iken Edirne'ye nefyi, 24.
- AHMED HÂN (Sultan-) [muhtemelen "I. Ahmed.], 75.
- AHMED HÂN-I SÂLİS (Sultan-), 38, 43, 72, 92.
- AHMED PAŞA, Medîne'de âsâyışı te'min etmek üzere Karaman'dan Cidde vâililiğine nakli ve sükûnu iâdesi, 32, 34, 54, 55, 74, 75, 76.
- AHMED PAŞA, Karahisâr-ı Sâhib mutasarrıflığı'ndan Amasya vâililiği'ne getirilmesi, 42.
- AHMED PAŞA (Ben-i bûr Bey-zâde), Prizren'den Elbasan mutasarrıflığı'na nakli, 58.
- AHMED PAŞA (Çelik Paşa-zâde), Teke mutasarrıfı iken şakî Yılanlı Mûsâ'nın tenkiline me'mur olması, 16; Karesi'nin ilhâken tevcîhi, 20; Kıbrıs'ın teskînine me'muriyeti ve hizmetine mükâfaten Karaman vâililiği'ne getirilmesi, 50, 51.
- AHMED PAŞA (Kolçak Paşa-zâde), Kırkkilise mutasarrıflığı'na ta'yini, 20.
- AHMED PAŞA (Köprülü-zâde, Elhâc, vezîr), Bosna'dan Özü vâililiği'ne ta'yini, 19; Özü'den Eğriboz ve Karlı-eli mutasarrıflığına nakli, 79.
- AHMED PAŞA (Essey-yid), Eğriboz mutasarrıflığı'ndan Cidde vâililiği'ne getirilmesi, 31, 32, 39; Cidde'den azli, 63; Girid vâililiği'nden Eğriboz ve Karlı-eli mutasarrıflığı'na [?] nakli, 87.
- AHMED PAŞA (Essey-yid, Elhâc, vezîr), Cidde vâililiği'nden Selânik ve Kavala mutasarrıflığı'na ta'yini, 19; Eğriboz ve Karlı-eli mutasarrıflığı'na nakli, 58.
- AHMED PAŞA (Tuz Paşa-zâde, mirimîrân), Karesi mutasarrıflığı'ndan Van vâililiğine getirilmesi, 60.
- AHMED İZZET EFENDİ, Tersâne emînliği'nden azli, 13.
- AHMED RESMÎ EFENDİ, Çavuşbaşılık'tan Matbah emâneti'ne getirilmesi, 20; Tersâne emâneti'ne nakli, 80.
- AHMED VİSÂLÎ EFENDİ, Piyâde muğâbelecisi ta'yini, 21.
- AHMED YÜSRÎ EFENDİ, Büyük tezkireci ta'yini ve ibkâsı, 20, 79.
- Ahmediyye bağçesi, Medîne'de, 33.
- Akdeniz (veyâ "Bahrisefid.,"), 10, 27, 56, 62, 82.
- Aksaray mutasarrıflığı, 19, 58.
- Akşehir mutasarrıflığı, 19, 58.
- Alâ'iyye vâililiği, 80, 87.
- ALEMDÂR YÜSUF, Gürcistân eşkıyâsından, 88.
- ALİ AĞA, Gurebây-ı yemîn ağası ta'yini, 22.
- ALİ AĞA (Silâhşor-ı şehriyârî), Kıbrıs'dan İstanbul'a hüccet getirmeğe me'mûr edilmesi, 51.
- ALİ AĞA, Zağarcıbaşılık'dan Kul kethudâlığı'na getirilmesi, 74.
- ALİ EFENDİ, bk. Paşmakcı-zâde —

ALİ EFENDİ, bk. Sehâ'i —

ALİ EFENDİ (Kadı-zâde, Esseyid), Belgrad'dan Lefkoşe kadılığı'na getirilmesi, 46.

ALİ BEY, bk. Bulut-kapan —

ALİ BEY (Elhâc), Canik muhassılı ve Trabzon mutasarrıfı, Kutatis' de kışlamağa me'mûr edilmesi, 8.

ALİ BEY, bk. Hâşim —

ALİ BEY (İvaz Paşa-zâde), Arpa emîni ta'yîni, 80.

ALİ KETHUDÂ (veyâ Bey), bk. Mumcu —

ALİ KETHUDÂ (Harputlu), Mısır yeniçerileri müteayyinlerinden, 64.

ALİ PAŞA, Kars'dan İçel vâililiği'ne nakli, 37.

ALİ PAŞA, Anadolu vâililiği'nden Karaman'a nakli, 80; Niğde mutasarrıflığı'nın ilhâken tevcihi, 87.

ALİ PAŞA (Çelik Paşa-zâde hazînedârı, mîrimîrân), Kırşehir mutasarrıflığı'ndan Adana vâililiği'ne getirilmesi, 60; Adana ve Maraş'dan Rakka vâililiği'ne nakli, 87.

ALİ PAŞA (Gül Ahmed Paşa-zâde, vezîr, Elhâc), Diyârbekir'den Haleb vâililiği'ne ta'yîni, 19; Haleb'den Kars'a nakli, 27.

ALİ PAŞA (Mahmud Paşa-zâde), Ohri mutasarrıflığı'ndan Elbasan'a, 20; Elbasan'dan Yanya'ya, 58; Yanya'dan Prizren mutasarrıflığı'na nakli, 79.

ALİ PAŞA (Mollacık-zâde), İnebahtı muhâfızlığı'ndan Ohri mutasarrıflığı'na 20; Ohri'den Resmo

mutasarrıflığı'na ta'yîni, 58.

ALİ PAŞA (Sarı Mehmed Paşa-zâde, mîrimîrân), derbendler başbuğluğu ile eşkiyâ ta'kibine me'mûr iken Selânik ve Kavala sancakları beyliğine ta'yîni, 58; İnebahtı mutasarrıflığı'na nakli, 79.

ALİ PAŞA (Sülü Hasan Paşa ket-hudâsı), Üsküb mutasarrıfı ta'yîni, 79.

ALTUNUÇOK-ZÂDE, bk. Abdullâh Efendi.

Amasya vâililiği, 42.

Âmid (Diyârbekir) kadılığı, 26, 46, 59, 81.

Anadolu, 16, 60, 82, 89; —vâililiği, 80; —kadıaskerliği, 30, 40, 53, 60, 81; —kadıaskerliği pâyesi, 59, 60, 81; —muhâsebesi, 20, 80.

Ankara mutasarrıflığı, 20, 79.

Antalya iskelesi, 50.

‘Arafât (‘ayn-ı ‘Arafât'ın Mekke'ye akıtılması), 54.

Arpa emâneti, 20, 42, 80.

ARSLAN GİRAY HÂN, ikinci def'a Kırım hânı ta'yîni, 22.

Arz-ı Rûm, bk. Erzurum.

Âsitâne-i devlet (veya Âsitâne-i saadet) [İstanbul veya tahsîsen hükûmet merkezi], 4, 8, 22, 24, 25, 49, 50, 51, 52, 55, 70, 86.

Askerî kısmeti [Kassamlık], 60.

ATÂ BEY (Bekir Paşa-zâde), Cebeciler kâtibi ta'yîni, 21.

Atpazarı, 62.

Atlı muşkabelesi, 20.

Avlonya mutasarrıflığı, 20, 79.

Avlonya ve Eğriboz muşkâta'ası, 21.

AVNÎ SEYYİD MEHMED EFENDİ,
sâbık Defterdâr-ı Şikk-ı evvel,
vefâtı ve terceme-i hâli, 61.
Ayasofya Câmi'i, 78; —evkafı, 39;
—va'ziyyesi, 37.
Aydın eyâleti muhassıllığı, 4, 17,
18, 19, 79.
Aydın-zâde Tekyesi, Hocapaşa
civârında, 14.

Ayn-ı 'Arafât, bk. 'Arafât
Ayn-ı Huneyn, bk. Huneyn.
Ayn Şems [Heliopolis], 19.
Ayvad, bk. Eyvad Deresi
Ayvansaray, 11.
Azebkapusu, Galata'da, 11.
Azebkapusu, Kâhire'de, 19, 65, 66.
Azeb kubbesi, Kâhire hâricinde, 84.
Azez mutasarrıflığı, 19.

B

Bâbiâlî (Bâb-ı âsafî, Bâb-ı sadriâlî),
12, 72.
Bâb-ı Humâyun, [Topkapı Sarayı'-
nın birinci kapısı], 72, 85, 89.
Bâb-ı Mısır, 65.
Bâbü'l-feth, Medîne'de, 74.
Bâbü'l-gazâ, Medîne'de, 74.
Bağçekapusu, 10, 69.
Bağdad kadılığı, 2, 26, 81.
Bağdadlık kal'esi, Gürcistân'da, 6.
Bağlar, Eğirdir civârında bir yer, 16.
Bahâî Efendi Mezarlığı, [Çarşamba
caddesi'nde VîranTürbe], 40.
Bahrisefîd, bk. Akdeniz
Bağara sûresi [Kur'ân, II], 14.
Balıkâne, [Topkapı Sarayı'nın
Marmara tarafında katl ve nef-
yedilecek ricâlin hapsolunduğu
yer], 13.
Baruthâne nezâreti, 39.
Başbakı kulluğu, 25.
Başdarde-i humâyun, 82.
Başhalifelik, 61.
Başmuhâsebe, 20, 80.
Başmuğâta'a, 21.
Bayrâmiyye tarîkatı, 9, 36.
Bebek, 26.
BEKİR BEYEFENDİ, Defter emîni

ta'yîni, 20.
BEKİR BEY (Kesriyeli-zâde), Mâliye
tezkirecisi ta'yîni, 21.
Bekriyye seyyidler, [Kâhire'nin ma'-
rûf şeyh âilesi], 35.
Belde-i mübâreke, — münîfe, —
tâhire, — tayyibe: bk. Medîne-i
münevvere.
Belgrad kadılığı, 46, 52.
Bend-i cedid, Eyvad deresi suyunu
toplayan bend, 42, 44.
Bender muhafızlığı, 87.
Benî Sûyef, Nil kenârında bir ka-
sâba, 64.
Benû Ali, Medîne havâlisi urbânın-
dan, 30, 32, 33, 75; —meşâyihi, 33.
Benû Sefer, Medîne civârındaki
urbân kabîlelerinden, 31, 32,
75; — meşâyihi, 33.
Berberbaşî Ağa, 23.
Berrüşşâm [Suriye], 56.
BEŞİR AĞA, Maktûl Dârüssaâde
ağası, 90.
BEŞİR AĞA, Dârüssaâde ağası, 11,
72; vefâtı, 90-91, 93.
Beşiktaş, 93; — sâhilsarayı, 53.
BEYHAN SULTAN, III. Mustafa'nın
kızı, 71.

Beykoz, 46.
Beylikcilik, 20, 61, 79.
Beyoğlu Çarşısı, 58.
Beyşehir sancağı mutasarrıflığı, 19, 58.
Beytü'l-haram, bk. Kâbe.
Beyzâvî-i şerîf, [‘Abdullâh b. Ömer el-Beyzâvî’ nin *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te’vîl* adındaki meşhur *Kur’ân* tefsiri], 14, 76.
Bezci-zâde Muhyiddîn Ef. Tekyesi, [Üsküdar’da Divitciler’de], 36.
Bilâd-ı erba’a [Edirne, Bursa, Şam ve Mısır kadılıkları] rütbesi, 30.
Bilâd-ı devriye mevleviyyeti, [*Mah-rec* mevleviyyetinin dününde olan kadılıklar], 24, 26.

Bolu, 17; — kadılığı arpalığı, 67, 68.
Bori kal’esi, Gürcistân’da, 6.
Bosna vâililiği, 19.
Bostancıbaşı Ağa, 13.
BOŞNAK AHMED BEY, Mısır ümerâsından, 83, 84.
BULUT-KAPAN ALİ BEY, sâbık Mısır şeyhülbeledi, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 83, 84, 86.
Bursa, 24; — kadılığı, 15, 22, 29, 41, 74; — mukâta’ası, 21.
Bürde-i münife [hazret-i Peygamber’in hırkası], bk. Hırka-i şerife.
Büyük kal’e tezkireciliği, 21.
Büyük ruznamçe, 20, 80.

C

CÂFER BEY, kaptan, 50, 56.
Canik (Samsun), 4.
Cebecibaşılık, 21, 80.
Cebeciler kitâbeti, 21.
Cebehâne-i âmire, 5.
Cerçe (جرجه), [Şaîd mülhakâtından Cercâ köyü olmalı: bk. Yâkût, *Mu’cemü’l-büldân*], 63, 64.
Cerde (جرده) [huccâc muhâfaza birliği] başbuğluğu, Trablusşâm’la

birlikte tevcihi, 17, 58.
CEVHER AĞA, Bursa’dan Ankara mutasarrıflığı’na nakli, 79.
Cibali(“Cübb-i Ali.”), 11; — Çarşısı, 11
Cidde, 19, 39; — vâililiği, 31; — valisi, 54.
Cizye Başbakı kulluğu, 22.
Cizye muhâsebesi, 20, 80.
CÜCE HASAN BEY, Mısır ümerâsından, 65.

Ç

ÇAPAN-ZÂDE MUSTAFA BEY, Bozok [Yozgad] sancağı mütesellimi, 82.
Çavuşbaşılık, 17, 20, 25, 39, 79.
Çebeke [Şebekî] Hasan, Mısır ümerâsından, 83, 85, 86.
çekeleve, [iki kısa direkli yük gemisi], 11.

ÇELEBİ EFENDİ, bk. Mehmed Efendi, Taha-zâde.
ÇEPRASLI HASAN AĞA, mîrimîrânlıkla Avlonya sancağı mutasarrıflığı’na ta’yîni, 87.
ÇEŞMÎ-ZÂDE MUSTAFA REŞİD EFENDİ, (“fakîr.”, “Reşîd.”), 2, 48, 94.
Çıldır, 4; — vâililiği, 3, 5, 23, 60.

çırnık, [Tuna'da kullanılan ve dal-
yan kayığı biçimindeki küçük
zahîre kayığı], 5.
Çiçilye [Sicilya] elçisi sarayı, 58.
ÇİL OSMAN AĞA, Kıbrıs muhassılı,
mütegallibe, 48, 49.
Çirmen mutasarrıflığı, 87.

Çokgözler Köprüsü, [Kayseri-Bo-
ğazlıyan yolu ve Kızılırmak üze-
rinde], 82.
Çorum sancağı mutasarrıflığı, 20.
Çukadar ağalığı, 73.
ÇUNKAR KAPUDAN, mîrî kalyon
kaptanı, 13.

D

Dadyan, Odiş [Odişi] ülkesi meliki
[Gürcistân'da Mingreli prensleri
mâlikânesi ismi olan Dadiani,
Türk kaynaklarında bu prens-
lere de itlâk olunmuştur], 6, 7.
Darbhâne emâneti, 20, 79.
Darbhâne-i âmire, 10.
Darbhâne-i Mısır emâneti, 63.
Dârende, 17.
Dârülhadîs Medresesi, Zencirlikuyu
[Atik Ali Paşa] Câmî'i yakı-
nında Hacı Halil Efendi Med-
resesi, 60.
Dârüssaâdeti's-şerîfe ağalığı 93.
Dârüssaltanatı'l-aliyye, bk. İstanbul
Defterdarlık, 61.
Defter emâneti, 20, 61, 73, 79.
Değirmenlik, Lefkoşe civârında
bir yer, 50.
DELİ OSMAN, Gürcistân eşkıyâsın-
dan, 88.
Delvine mutasarrıflığı, 20, 79.
Der-i Devlet-i aliyye, Dersaâdet :
bk. İstanbul.
DERVİŞ EFENDİ, Kese defterdârlı-

ğı'ndan İstanbul mukâta'acılığı'
na getirilmesi, 21.
Deryâ kapudanlığı, 25, 45.
Devlet-i aliyye [Osmanlı devleti],
2, 3, 6, 8, 9, 15, 27, 29, 31, 35,
38, 47, 49, 50, 51, 54, 56, 61,
62, 69, 70, 73, 74, 76, 77, 78,
80, 90, 93.
Dimeşkuşşâm, bk. Şam.
Dimyât, 19, 83, 84.
Dîvânihâne, [Halic'de Kaptan Paşa
dâiresi], 11.
Dîvân-ı Humâyûn, 78, 79 ; — ser-
hengânı [çavuşları], 72,
Diyârbekir vâililiği, 17, 19.
Dolmabağçe, 28.
Donanmâ-yı humâyûn, 10, 56, 57, 82.
Dört Yol Ağzı, Beyoğlu'nda, 58.
Dubvenediklü (veya Dubrovnik)
tâifesi, 38.
DURSUN BEY, Gürcistân eşkıyâsın-
dan, 88.
DÜRRÎ-ZÂDE MUSTAFA EFENDİ,
ikinci Şeyhülislâmlığı, 10, 12,
18, 23, 41 ; azli, 26.

E

EBÜBEKİR BEY, Defter emîni iken
vefâtı ve terceme-i hâli, 73.

EBÜBEKİR BEY, (Memiş Paşa-zâde),
Kırşehir mutasarrıflığı'ndan Oh-

ri'ye, 58 ; Ohri'den Kayseri mutasarrıflığı'na nakli, 79.
EBÛBEKİR EFENDİ (Kara), sâbık Anadolu kadiaskeri, 40.
EBÛBEKİR PAŞA (Esir), Çankırı'dan Hudâvendigâr mutasarrıflığı'na nakli, 20.
EBÛBEKİR VAHDETİ EFENDİ, bk. Vahdeti Elhâc Ebûbekir Efendi.
EBÛ'L-FETH, bk. Sultan Mehmed Han.
EBU ZEHEB MEHMED BEY, Mısır ümerâsından, 84.
Edirne, 24 ; — kadılığı, 37, 47, 59, 69 ; — pâyesi, 15, 37, 60.
Edirnekapusu, 60.
Eğirdir, 16, 17
Eğriboz, 39 ; — muhâfızlığı, 13, 31, 45, 58, 79, 87 ; — muķâtası : bk. "Avlonya ve Eğriboz mukâta'ası,,

Elbasan sancağı mutasarrıflığı, 20, 58, 79.
EMİR AHMED, Kıbrıs'da mütegalibe, 50, 51.
Enderûn-ı Humâyun hazînesi, 32.
Ergani ve Kepan mâdenleri emâneti, 79.
Ermenâk, 16.
Ermeni kilisesi, Kumkapı'da 45.
Erzenürrûm, bk. Erzurum.
Erzurum askeri, 5 ; — kadılığı, 22 ; — vâililiği, 3, 4, 17, 18, 60.
Eskişehir arpalığı, 15.
Evhadüddin, bk. Eyvad Deresi.
Evkaf müfettişliği, 60.
evlâd-ı fâtihân, 4.
Eyvad Deresi, 42, 44.
Eyyub Bey, Mısır ümerâsından, 84.
Eyyub kazâsı nâibliği, 60.
Ezher ulemâsı, 35.

F

Fas, 38.
Faş [Fasso, Poti], 4, 5.
Felemenk elçisi sarayı, 58.
Fetvâ emâneti, 60.
Fetvâ mansıbı, bk. Şeyhülislâmlik.
Fetvâhâne müsevvidleri, 67, 68.
FEYZİ BEY (Gül Ahmed Paşa-zâde), Küçük Mirâhûr ta'yini 80.
FEYZİ EFENDİ (Halil Efendi-zâde), Ulûfeciyân-ı yemîn kâtibliği'ne ta'yini, 21.
FEYZULLÂH EFENDİ, Mekke suyu-ları ta'miri emînliği, 54.
FEYZULLÂH EFENDİ (İshâk-zâde), sâbık Üsküdâr kadısı, vefâtı, 62.

FEYZULLÂH EFENDİ (Esseyyid), sâbık Şeyhülislâm, 60.
FEYZULLÂH PAŞA, Sivas vâililiği'nden Karaman'a, 58 ; Karaman'dan Alâ'iyye'ye, 80 ; Alâ'iyye'den Hanya vâililiği'ne nakli, 87.
FEYZULLÂH NÂFİZ EFENDİ (Şeyhülislâm Lâdikî Mehmed Efendi-zâde), İstanbul kadılığı'ndan azlî, 60 ; Anadolu kadiaskerliği'nden ma'zûlken Rumeli kadiaskeri ta'yini, 53 ; vefâtı ve terceme-i hâli, **58-59**.
Filibe kadılığı, 2, 26, 59, 62 ; — pâyesi, 81.

G

Galata, 10, 11, 58; — kadılığı, 41, 62, 80; — niyâbeti, 60.
Garbiyye, Mısır'da, 84.
GAZÎ MEHMED PAŞA, İzvornik'den Kilis mutasarrıflığı'na nakli, 79.
Gazze, 83.
Gebze ("Geğbüze"), 52.
Geğbüze (ككجوزة), bk. Gebze.
Geñezin, [Avanos'a bağlı nâhiye], 83.
Gerede, 60.
Girid vâililiği, 19, 87.
Girniye, 49, 50.
Gonya (كونية) sancağı mutasarrıflığı, 22.

GORGİ [muhtemelen Giorgi], Gurel meliki, 6, 7.
Gurebây-ı yemîn ağalığı, 21; — kitâbeti, 21.
Gurebây-ı yesâr kitâbeti, 21.
Gurel [Gurieli], [Gürcistân'da Guria melikleri mâlikânesi], 6, 7.
Gümrük emîni Ağa, 94.
Gürcüler, gürcü tâifesi, 4, 6, 7, 9.
Gürcistân, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 18, 23, 87.
GÜRCÜ MEHMED PAŞA, Kars vâlisi iken vefâtı ve terceme-i hâli, **25-26**.

H

Hâcegân-ı divânî, 20, 21; — man-sıbları, 79.
Hacıbektaş, 82, 83.
HACI MEHMED, Ahıska serdengeçti ağası, 88.
Hadım, 16, 17; — müftüsü, 17.
HADÎCE SULTAN (III. Mustafa'nın kızı), doğumu, 93-94.
HÂFİZ İBRÂHİM AĞA, Mîmârlar kâ-tibi iken Mîmârbaşı ta'yini, 21.
HÂFİZ İBRÂHİM EFENDİ, Üsküdâr'dan Bursa kadılığına ta'yini, 22.
HÂFİZ MUSTAFA PAŞA, Malatya mutasarrıflığı ile Ergani ve Kepan mâdenleri emânetine ta'yini 79.
Haleb, 24; — kadılığı, 30, 82; — niyâbeti, 60; — pâyesi, 59; — vâililiği, 19, 27, 79.
Halvetiyye tarîkatı, 37.
Halic, 11.
HALÎL, bk. Sekrân Halîl.
HALÎL, bk. Tapanlı (Tabanlı) Halîl.
HALÎL BEY, Kâhire şeyhülbeledi,

65, 66; Kıbrıs'a neyfi, 85, 86.
HALÎL EFENDİ, Gurebây-ı yemîn kâtibi ta'yini, 21.
HALÎL EFENDİ, Fetvâ emâneti'nden İstanbul kadılığı'na ta'yini 59.
HALÎL EFENDİ (Elhâc), Anadolu kadiaskeri pâyelisi iken vefâtı ve terceme-i hâli, **59-60**; — Medresesi, bk. "Dârülhâdis Medresesi".
HALÎL EFENDİ (Rikâbdâr), Mevkû-fâtıcılık'da ibkâsı, 79.
HAMZA, Mısır ümerâsından, 83, 85, 86.
HAMZA PAŞA (Silâhdâr, vezîr), Mısır vâililiği, 19, 35, 63; Haleb vâililiği'ne nakli, 27; Aydın vâ-lisi ta'yini, 79.
HAMZA HÂMİD PAŞA (esbak Sadrı-âzam), Mora muhassılı ta'yini, 19; Hanya vâililiği'ne, 79; Girid vâililiğine nakli, 87.
Hanya vâililiği, 45, 79, 87.
Hanefî müftisi (Mekke-), 32, 33, 75.

Harac Başbakı kulluğu, 39.

Harb kabilesi, Medîne civârı urbânından, 33: — şeyhi, 32, 33, 75.

Harem-i Humâyun, — ağaları, — kapısı: 72.

Harem-i Şerif, Medine'de, 75.

Haremeyn: — ahâlisi, 10; — gılâli [zahîresi], 35, 36, 70, 86; — hademesi, 69; — muhâsebesi, 20, 80; — muşkâta'ası, 21; — müfet-işliğı, 60.

Hâric medresesi müderrisliğı, 15, 26, 29, 41, 47, 52, 60, 81; — ru'ûsu, 28.

Hareket-i dâhil [medresesi müderrisliğı payesi], 22.

Hartvis (خرتوس) [Hertvisi], Gürcistan'da, 88.

HASAN, bk. Çebeke Hasan.

HASAN AĞA, bk. Çeprastlı —

HASAN AĞA (Elhâc), Râkım Mehmed Paşa'nın adamı, 64, 66.

HASAN BEY (Çavuşlar Kethudâsı Çırağı), Mısır ümerâ ve müte-gallibesinden, 19.

HASAN BEY, bk. Cüce —

HASAN EFENDİ, Ulûfeciyân-ı yemin kâtibliğı'nden Avlonya ve Eğri-boz muşkâta'acılığına getirilmesi, 21.

HASAN EFENDİ, bk. İmâm —

HASAN PAŞA (Elhâc, vezîr), Selânik vâililiğı'nden Girid'e, 19; Girid vâililiğı'nden Tırhala ve Semendire mutasarrıflığı'na nakli, 79.

HASAN PAŞA (Ömer Paşa-zâde), Çirmen'den Bender mutasarrıflığı'na ta'yîni, 87.

HASAN PAŞA (vezîr), Çıldır vâililiğı ve Gürcistân seraskerliğı, 3, 4, 5, 6, 9, 87; İçel vâililiğı'ne getirilmesi, 23; Van vâililiğı'ne, 37; Maraş vâililiğı'ne, 60; Selânik, Kavala ve Köstendil mutasarrıflığı'na nakli, 79.

HASEKİ MUSTAFA AĞA, Matbah emîni ta'yîni, 80.

Haslar muşkâta'ası, 21.

HÂŞİM ALİ BEY, Büyük ruznâmecî ta'yîni, 80.

HAYRULLÂH EFENDİ (Esseyyid), Kâğıd-ı Bîrûn emîni ta'yîni 21.

Hazînedâr Ağa, 12, 13, 39.

Hazîne-i âmire, — humâyun: 5, 12, 39, 69.

Hazîne-i ceyb-i humâyun, 70.

Hazîne-i humâyûn, bk. Hazîne-i âmire.

Hersek sancağı mutasarrıflığı, 19.

HEZAR-FEN MUSTAFA AĞA, Topçubaşı, 80, 94.

Hırka-i şerîfe (Bürde-i münîfe), 15, 21, 77; — Odası, 15.

Hısn-ı Mansûr [Adıyaman], 28.

Hicâz, 52.

HİDÂYETULLÂH AĞA, Dergâhîli kapucubaşlarından iken mîrî-mîrânlıkla Şehrîzor vâlisi ta'yîni, 42.

HİMMET EFENDİ, Bayrâmiyye meşâyihinden, 9.

Himmet-zâde Tekyesi, Yenibağçe civârında [Çapa ile Aşağı Gurebâ Hastahânesi arasında], 9.

Hoca Hanı [Sultanhamâmı civârında], 44.

Hocapaşa Çarşısı [Sirkeci civârında], 14.

Hotin vâililiği, 60.
Huccâc Birkesi [gölü], Kâhire ci-
vârında, 66.
Hudâvendigâr sancağı mutasarrıf-
lığı, 20.
Huneyn ('ayn-ı —), 54.
Hücre-i şerife, [Medîne'de hazret-i
Peygamber'in medfûn bulundu-
ğu yer], 76.
HÜSEYİN (Giridli, Elhâc), Mısır'a
odun nakleden bir gemi sâhibi,
57.
HÜSEYİN AĞA, Yeniçeri ağası, 12;
Ağalıktan azil ve nefyi, 53.
HÜSEYİN AĞA (Mehmed Emîn Ağa-
zâde), Matbah eminliği'nden
Tersâne emânetine nakli, 13;
Arpa emîni ta'yîni, 42.
HÜSEYİN BEY (Çeteci Abdullâh

Paşa yeğeni), Silâhdâr ağalığı
tevcihi, 21; Mirâhûr-ı evvel ta'-
yîni, 80; vezâretle Karaman
ve birkaç gün sonra Anadolu
vâililiği'ne getirilmesi, 80.

HÜSEYİN BEY, bk. Keşkeş —
HÜSEYİN EFENDİ, bk. İmâm —
HÜSEYİN EFENDİ, (Ümmî Sinân-zâ-
de), Halvetî şeyhi, 37.
HÜSEYİN PAŞA, Aksaray'dan Kay-
seri mutasarrıflığı'na nakli, 20.
HÜSEYİN PAŞA (Esseyyid), Sultan-
önü'nden Ankara mutasarrıflı-
ğı'na getirilmesi, 20.
HÜSEYİN PAŞA (vezîr), Rakka'dan
Diyarbakir vâililiği'ne ta'yîni, 19.
HÜSEYİN PAŞA (vezîr), Hanya mu-
hâfızlığı'ndan Mora muhassıllı-
ğı'na nakli, 79.

I — İ

Isparta, 17.
ışkanpavye [scampavia], 56, 57.
İBRÂHİM AĞA, Kapucular kethü-
dâsı, 7, 8.
İBRÂHİM AĞA, Kuyumcubaşılık'dan
Cizye Başbakı kulluğu'na ta'-
yîni, 22.
İBRÂHİM AĞA, bk. Hâfız —
İBRÂHİM BEY, Sâbık silâhdâr, Çıl-
dır vâlisi ta'yîni, 22-23; Erzurum
vâililiği'ne nakli, 87.
İBRÂHİM BEY (Tavîl = "Uzun Bey",
Elhâc), vefâtı ve terceme-i hâli,
38-39.
İBRÂHİM EFENDİ, Gürcistân seras-
keri Hasan Paşa'nın kethüdâsı, 7.
İBRÂHİM EFENDİ, Top arabacılar
kâtibi ta'yîni, 21.

İBRÂHİM EFENDİ, sâbık Defterdâr,
Yeniçeri kâtibi ta'yîni, 80.
İBRÂHİM EFENDİ, bk. Hâfız —
İBRÂHİM EFENDİ, bk. İmâm —
İBRÂHİM EFENDİ (İvaz Mehmed
Paşa-zâde), Rumeli kadiasker-
liği'nden azli, 53, 59.
İBRÂHİM EFENDİ (Kıbrısî), Saray-ı
Bosna'dan Sofya kadılığı'na
nakli, 22.
İBRÂHİM EFENDİ, bk. Nâilî —
İBRÂHİM EFENDİ (Esseyyid), Şam'
dan ma'zûlken İstanbul kadısı
ta'yîni, 68, 69.
İBRÂHİM EFENDİ (Esseyyid), Şeh-
reminliği'nde ibkâsı, 20, 79.
İBRÂHİM EFENDİ (Şâir), Mevkûfatçı
ta'yîni, 21.

İBRÂHİM KAPUDAN, Koron firka-
tesi kaptanı, 50, 56.
İBRÂHİM PAŞA (Nevşehirli, Dâmad)
Sadriâzam, 39, 93.
İBRÂHİM PAŞA (Elhâc), Bender
muhâfızlığı'ndan Çirmen muta-
sarırlığı'na ta'yîni, 87.
İBRÂHİM PAŞA (vezîr), Çıldır'dan
Erzurum vâililiği'ne nakli, 60.
İBRÂHİM MÜNİF EFENDİ, Tezkire-i
sâni, 20, 79.
İBRÂHİM NAZÎF, bk. Nazîf İbrâhim
Efendi.
İBRÂHİM NEDİM EFENDİ (Hekimbaşı
Mehmed Saîd Efendi - zâde),
Süleymânîye müderrisliği'nden
İzmir kadılığı'na ta'yîni, 30.
BRÂHİM SÂRİM EFENDİ, Şikk-ı ev-
vel defterdârı, 20, 29, 44, 46,
53, 79.
İBNİ HAMMÂM, Mısır yeniçerileri
müteayyinlerinden, 64.
İçel vâililiği, 23, 37, 45.
İlmâm-ı evvel, 52.
MÂM HASAN EFENDİ, Masraf kâtibi
ta'yîni, 21.
İMÂM HÜSEYİN EFENDİ, Sâbık Me-
dîne kadısı, vefâtı ve terceme-i
hâli, 52.
İMÂM İBRÂHİM EFENDİ (Giridi),
Dârüssaâde ağası imâmı ve
altmışlı müderrislerinden, 90, 91.

İmdâd-ı hazeriyye, — seferiyye: 5.
İnebahtı sancağı mutasarrıflığı,
20, 79.
İngiltere, 71.
İSHÂK EFENDİ, Şeyhülislâm, 29.
İskenderiyye, 57, 63.
İslâmbol, bk. İstanbul.
İSMÂİL EFENDİ, Ordu kadısı, 7.
İSMÂİL EFENDİ (Sarı), Büyük kal'e
tezkirecisi ta'yîni 21.
İSMÂİL EFENDİ (Şehri), Haremeyn
muhâsibliği'ne ta'yîni, 80.
İSMÂİL PAŞA (Ferhâd-zâde), Kös-
tendil'den Prizren mutasarrıflı-
ğına nakli, 20
İSMÂİL VÂKİF BEY-EFENDİ, Büyük
ruznâmecisi ta'yîni, 20.
İstanbul ("İslâmbol,": Dârüssalta-
nati'l-aliyye, Der-i devlet, Der-i
Devlet-i aliyye, Dersââdet), 5,
15, 28, 29, 43, 45, 51, 52, 57,
60, 85, 92; — Baruthânesi [ne-
zâreti], 21; — dîbâsı, 72; —
kadılığı, 2, 15, 26, 40, 41, 47,
59, 60, 68; — kadılığı pâyesi,
35, 59, 68, 81; — muşkâta'ası,
21.
İzmir kadılığı, 15, 29, 30, 52, 82;
— pâyesi, 24.
İzvornik sancağı mutasarrıflığı,
79, 87.
İZZET BEY, bk. Mehmed —

K

Kabataş, 13.
Kâbe ("Beytülharâm,,"), 55.
Kadem-i Nebî, Kâhire'ye bir buçuk
saat mesâfede, 65.
Kadiasker tezkireciliği, 30.

Kâğıd-ı Bîrûn emâneti, 21.
Kâğıd-ı Enderûn emâneti, 21.
Kâhire, 19, 34, 35, 63, 67, 83, 84,
86; — kadılığı, 41, 46; —
ümerâsı, 19, 69.

Kalyonlar kitâbeti, 21.

KANBÛR MEHMED, Gürcistân eşkı-yâsından, 88, 89.

Ķānûn, [İbn Sînâ'nın tıbbâ dâir meşhûr eseri], 92.

Kapuağası [Soğukkuyu?] Medre-sesi, 14.

Kapucubaşılık, 25.

Kapucular kethudâsı (Mısır—), 67.

KAPUKIRAN MEHMED PAŞA (vezîr), Adana'dan Vidin ve Niğbolu vâliliğine nakli, 60.

kapusuz tâifesi, 82, 84, 86.

Karaağaç bağçesi, Sa'dâbâd'da, 39, 42, 47, 48.

Karahisar-ı Sâhib sancağı muta-sarrıflığı, 20.

Karaman vâliliği, 17, 19, 25, 32, 45, 51, 58, 80; — tımarlı askeri, 5.

Karesi sancağı mutasarrıflığı, 20.

Karlıeli mutasarrıflığı, 58, 79, 87.

Kars vâliliği, 25, 27, 37.

Kasımpaşa, 69.

Kastamonu, 52.

KÂŞİF MEHMED EMİN EFENDİ, Sa-dâret kethudâlığı'nda ibkâsı, 20; vefâtı ve terceme-i hâli, 61.

Kavala sancağı mutasarrıflığı, 19, 58, 79.

KAVALER, esîr edilen bir Malta korsanı, 56.

Kayseri ("Kayseriyye,"): — kadılığı, 37; — mutasarrıflığı, 20, 79.

Kelâm-ı kadîm, bk. *Ķur'ân-ı kerîm*

Kepan [Keban] mâdeni emâneti, bk. Ergani ve Kepan mâdenleri emâneti.

Kerpe [Karpathos] adası, [Rodosla Girid arasında], 56.

KEŞKEŞ HÜSEYİN BEY, esbak Emî-rülhâc, Mısır ümerâsı ve müte-gallibesinden, 19, 64, 65, 66, 83, 84; katli, 85-86.

Kethudâ Bey kitâbeti, 20, 79.

Kevabliyan [Kvablovani] sancağı, 88, 89,

Kıbrıs, 48, 50, 51, 56, 85, 86, 91; — muhassıllığı, 48, 50.

Kırım, 22.

Kırkçeşme suyu, 43, 44.

Kırkkilise [Kırklareli] sancağı mu-tasarrıflığı, 20.

Kırşehir mutasarrıflığı, 61.

Kilis mutasarrıflığı, Rakka'ya ilhâ-ken, 19.

Kilis [Arnavudluk'da] mutasarrıf-lığı, 20, 79.

Kocaeli mutasarrıflığı, 60.

Konya, 17, 41.

Köstendil mutasarrıflığı, 79.

Kubâ, bk. Mescid-i Kubâ

Kudüs: — kadılığı, 24, 37, 41; — pâyesi, 38; — mutasarrıflığı, 58.

Kul kethudâlığı, 74.

Kumkapu, 45.

Ķur'ân-ı kerîm, 52, 76.

Kutalgöz, Gürcü ruhbânı reisi, 7, 8.

Kutatis [Kutais], 7, 8.

Küçük evkaf [muhâsebesi], 21.

Küçük kal'a tezkireciliği, 21.

Küçük ruznâmçe, 21.

Kürkcübaşı Câmî'i [Şehremîni'nde Topkapı Caddesi üzerinde], 37.

Kütahya ("Kütahiyye") kadılığı, 26.

L

Lazkiyye ("Lazkiyyetü'l-arab"), 57.
Lefkoşe, 50, 51 ; — kadılığı, 46.
lezez [şevval, zilka'de ve zilhicce
aylarını birlikte remz eden ta'-

bir] mevâcibi, 53.
Liman reîsi, 13.
Limni, 25.
Livâne [Artvin] sancağı, 88.

M

Mâden emâneti, 39.
MAHMUD BEY, Başsilahşor iken
Mîrâhûr-ı evvel ta'yîni, 25.
MAHMUD HAN, (Sultan, I.), 52.
Mahmudpaşa Hamâmı, 69.
Mahrec [Kudûs, Haleb, Eyüb, Se-
lânîk, Yenişehir-i Fener, Galata,
İzmir, Diyârbekir] kadılığı, 24,
30 ; — ma'zûlleri, 22.
Mağnisa kadılığı, 26.
Magosa, 13, 50.
Malatya vâlîliği, 79.
MÂLİKÎ KAPUDAN, bk. Mehmed —
Mâliye tezkireciliği, 20.
Malta, 56, 57.
Mamiye [Mamia], Guriel meliki, 6.
Manya, [Mora'nın cenûbunda], 56.
Manzûme-i Süleymânî, bk. Mevlid-i
Nebevî.
Maraş : — vâlîliği, 17, 60, 87 ; —
arपालی, 15.
Mardin voyvodalıği, 39.
masar [muharrem, safer, rebî'ülev-
vel aylarını beraberce ifâde
eden ta'bîr] mevâcibi, 12.
Masraf kitâbeti, 21.
Matbah emâneti, 20, 80.
Medâris-i Semâniye [Fâtih medre-
seleri], tecdîd ve ta'mîri, 46.
Medîne-i münevvere (Belde-i tay-
yibe, — mübâreke, — münîfe ;
Tayyibe-i tayyibe), 30, 31, 32,

33, 34, 52, 55, 74, 75, 76, 81 ;
— ahâlisi, 33, 69 ; — kadılığı, 37,
52 ; — kadılığı pâyesi, 81 ; — kadı-
sı, 33, 55 ; — müftüsü, 55 ; — ocak
ağaları, 31, 33, 34, 76.
Medrese-i hâric, bk. Hâric medre-
sesi müderrisliği.
MEHMED, Ahıska azeb ağasının
oğlu, 88.
MEHMED, Gürcistân eşkıyâsından,
Dursun Bey'in babası, 88.
MEHMED, bk. Hacı —
MEHMED, bk. Sultan —
MEHMED AĞA, Haleb Kapu-kethu-
dâsı, 40.
MEHMED AĞA, bk. Abdal —
MEHMED AĞA (Elhâc), Topcubaşı
ta'yîni, 21.
MEHMED AĞA (Elhâc), Çakırcıbaşı
iken Sipah ağası ta'yîni, 80.
MEHMED AĞA (Kadri Ağa-zâde,
Elhâc), Cebecibaşı, 80, 94.
MEHMED AĞA (Esseyid), Kıbrıs
muhassılı, 50.
MEHMED AĞA (Ziştovlu birâderi),
Ulûfeciyân-ı yesâr ağası ta'yîni,
22.
MEHMED BEY, bk. Ebû Zeheb —
MEHMED BEY, Mısır ümerâsından,
19.
MEHMED BEY (Elhâc), Gürcistân
seraskeri kapucubaşısı, 7.

- MEHMED EFENDİ, bk. Avnî —
MEHMED EFENDİ (Hâfız), Nûrîos-
mânî müderrisliği'nden Âmid
kadılığı'na getirilmesi, 46.
MEHMED EFENDİ (Lâdikî), sâbık
Şeyhülislâm, 59.
MEHMED EFENDİ, bk. Mîhrî —
MEHMED EFENDİ (Mîmâr-zâde, Hâ-
fız), Mûsile-i Sahn müderrisli-
ği'nden Belgrad kadılığı'na ge-
tirilmesi, 46.
MEHMED EFENDİ (Mirzâ - zâde,
Şeyh), sâbık Şeyhülislâm, 41,
46.
MEHMED EFENDİ (Şâmî Molla-zâde),
Sofya'dan münfasılken Bağdad
kadısı ta'yîni, 81.
MEHMED EFENDİ (Şerîf-zâde Essey-
yid), Anadolu kadiaskerliği'n-
den azlı, 40.
MEHMED EFENDİ (Taha-zâde, Es-
seyyid), Kudüs kadısı iken Bur-
sa'ya nefyi, 24.
MEHMED EFENDİ, bk. Torun —
MEHMED HÂN (Sultan, IV.), 53.
MEHMED PAŞA, Büyükkada muha-
fızlığı'ndan ma'zûlken Üsküb
mutasarrıfı ta'yîni, 20.
MEHMED PAŞA, Aksaray'dan Ço-
rum mutasarrıflığı'na nakli, 20.
MEHMED PAŞA, Kocaeli'nden Ada-
na ve Maraş mutasarrıflığı'na
nakli, 87.
MEHMED PAŞA, Anadolu vâlisi
iken Erzurum vâlisi ve Gürcis-
tân seraskeri ta'yîni, 3.
MEHMED PAŞA, Vidin muhafızı
iken Rumeli vâlisi ta'yîni, 13.
MEHMED PAŞA (vezîr), Haleb'den
Rakka vâliliği'ne, 19; Rakka-
dan Mısır vâliliği'ne nakli, 85-86.
MEHMED PAŞA (vezîr), Rumeli
vâliliği'nden Kapudân-ı deryâ-
lığa getirilmesi, 13; Kapudân-ı
deryâlığı, 23, 28, 56, 62, 82.
MEHMED PAŞA (Nevşehirli Damad
İbrahim Paşa-zâde, vezîr, Mu-
sâhib-i şehriyârî), vefâtı, 93.
MEHMED PAŞA, bk. Abaza —
MEHMED PAŞA (Ahmed Paşa-zâde),
Eğriboz'dan Hotin muhafızlı-
ğı'na, 13; Hotin'den İnebahtı
muhafazası'na, 20; İnebahtı
muhafızlığı'ndan Ohri mutasar-
rıflığı'na nakli, 79.
MEHMED PAŞA, bk. Gâzî —
MEHMED PAŞA, bk. Gürcü —
MEHMED PAŞA (Hacı Paşa-zâde),
İşkodra'dan ma'zûlken Delvine
ve Avlonya mutasarrıflığı'na
ta'yîni, 20.
MEHMED PAŞA, bk. Kapukıran —
MEHMED PAŞA (Muhsin-zâde), Cid-
de vâlisi iken vefât etmiş
olduğu, 81.
MEHMED PAŞA, bk. Muhsin-zâde —
(Sadriâzam).
MEHMED PAŞA (Osman Paşa-zâde),
Trablusşam vâlisi ta'yîni, 58.
MEHMED PAŞA, bk. Râkım —
MEHMED PAŞA (Sarı-zâde, mîrimî-
rân), Kars vâlisi ta'yîni, 37.
MEHMED PAŞA (Silâhdâr, vezîr),
Özü'den Bosna vâliliği'ne nak-
li, 19.
MEHMED PAŞA (Taşlıcah), Arna-
vudluk Kilis'i mutasarrıflığı'na
getirilmesi, 20,
MEHMED EMİN EFENDİ (Abdürre-
hîm Efendî-zâde), Süleymânîye

- müderresliği'nden Haleb kadılığı'na ta'yini, 82.
- MEHMED EMİN EFENDİ (Aşçılar Kâtibi-zâde), Bağdad'dan ma'zûlken Filibe kadısı ta'yini, 2.
- MEHMED EMİN EFENDİ (Hayâtî-zâde), sâbık Şeyhülislâm, 60.
- MEHMED EMİN EFENDİ, bk. Kâşif —
- MEHMED EMİN EFENDİ (Sâlih Efendi-zâde, İmâm-ı sultânî), İstanbul kadılığı'ndan münfasılken Anadolu kadıaskeri ta'yini, 40.
- MEHMED EMİN EFENDİ (Şeyhülislâm Veliyüddin Efendi-zâde), Süleymânîye müderresliği'nden Üsküdar kadılığı'na ta'yini, 46.
- MEHMED EMİN EFENDİ (Zeynelâbidin Efendi-zâde, Esseyyid), Selânik'den Şam kadılığı'na nakli, 80.
- MEHMED EMİN PAŞA (Elhâc, Nişancı), 12, 13; Nişancılığa inzîmâmen Aydın muhassıllığı ve Haleb vâililiği'nin tevcihi, 27 ve 79; Şah Sultân'la izdivâcî, 71-73.
- MEHMED ES'AD EFENDİ, esbak Şeyhülislâm, 2.
- MEHMED ES'AD EFENDİ (Hamza-zâde), İzmir kadılığı'ndan ma'zûlken vefâtı ve terceme-i hâli, **29-30**.
- MEHMED HAMÎD EFENDİ (Neylî-zâde), İstanbul kadılığı'ndan azli, 2; vefâtı ve terceme-i hâli, **46-47**.
- MEHMED İZZET BEY-EFENDİ, Darbhâne emîni, 20, 79.
- MEHMED MÂLİKÎ (Elhâc), Semend-i Bahrî kalyonu kaptanı, 50, 51
- [bk. *Mühimme* CLXV, s. 4].
- MEHMED MANSÛRÎ EFENDİ (Esseyyid, dersiâm), vefâtı ve terceme-i hâli, **28**.
- MEHMED MUHYİDDİN EFENDİ, Fetvâ emîni, 68.
- MEHMED RÂKİM EFENDİ (Paşa), bk. Râkım Mehmed Paşa.
- MEHMED REFÎ' EFENDİ (Kâtib-zâde), Ser-etıbbây-ı hassa-i sultânî, 30, 78, 92.
- MEHMED SÂDİK PAŞA (mîrimîrân), Alâ'iyye vâlisi ta'yini, 87.
- MEHMED SA'DÜDDİN EFENDİ (Mesûd-zâde), Dârülhadîs müderresliği'nden Yenişehir-i Fener kadılığı'na ta'yini, 46.
- MEHMED SA'İD EFENDİ (Kara Halil Efendi-zâde), sâbık Şeyhülislâm, 60.
- MEHMED SA'İD EFENDİ (Mirzâ-zâde, Esseyyid), 30; Anadolu kadıaskerliği'nden münfasılken Nakîbüleşrâf ta'yini, 59.
- MEHMED SA'İD BEY (Sadriâzamı Abdullâh Paşa-zâde), 23.
- MEHMED SÂLİH EFENDİ, sâbık Anadolu kadıaskeri ve Şeyhülislâm, 15, 30.
- MEHMED ŞERÎF EFENDİ (Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi-zâde, Esseyyid), İstanbul kadılığı, 2, 45; azli, 68.
- MEHMED TÂHİR EFENDİ (Şeyhülislâm Dürri-zâde Mustafa Efendi oğlu), Dârülhadîs müderresliği'nden Selânik kadılığı'na ta'yini, 30.
- Mekke-i mükەرreme, 31, 32, 54, 55; — kadılığı, 37, 41, 59, — pâyesi,

- 15, 22, 29, 41, 42, 47, 60, 68;
—sâkinleri, 69;—şâfi'î müftüsü,
32, 33;—şerîfi, 54, 75.
Mektûbî-i sadriâlî, — sadriâzamî,
bk. Sadâret mektubculuğu.
MERÂKÎ HÜSEYİN EFENDİ, Cizye
muhassebecisi ta'yîni, 20.
MERCAN AĞA, Hazînedâr-ı şehri-
yârî iken Dârüssaâde ağası
ta'yîni, 93.
Mescid-i Kûbâ [Kûbâ, Medîne'nin
5 km. kadar cenûbunda bir
kasaba olup hazret-i Muham-
med Mekke'den hicretinde bu-
rada tevakkuf ederek mescidi
inşâ ettirmiş ve ilk def'a burada
cum'a namâzı kılmıştır], 34.
Mescid-i şerif, [Medîne'de hazret-i
Peygamber'in mezarını içine
alan câmi'], 75.
Mesken-i Gâzî (üç-anbarlı kalyon),
denize indirilmesi, 23 [Mesken-i
Gâzî kalyonu'nun, 1182'de Mora
ve Mısır vâlileriyle Kandiye
muhafızını me'muriyet mahal-
line götürmeğe tahsis edilmesi
hakkında bk. Topkapı Sarayı
Arşivi, evrak nr. 2733].
Meşihat-i islâmiyye, bk. Şeyhülis-
lâmlık.
Mevkûfatcılık, 21, 73, 79.
Mevlid-i Nebvî, 47.
mezeğlare, bir nev'i firkate, 56.
Mısır (Mısır-ı Kâhire), 19, 27, 34,
35, 36, 57, 62, 63, 64, 65, 66,
67, 69, 70, 83, 84, 86;—cizyesi,
54;—defterdârı, 67;—divânı, 70;
—hazinesi, 35, 36, 65, 70;—kadı-
lığı, 37, 81;—mevâcibi, 73;—vâ-
lîliği, 25, 27, 32, 36, 85, 86.
MİHRÎ MEHMED EFENDİ, Şikk-ı
sâlis defterdârı, 20, 79.
MİHR-İ ŞAH SULTAN, III. Mustafa-
nın kızı, 71.
Mi'mârbaşılik, 21.
Mi'mâr Çarşusu [Mevlevîhane Ka-
pısı yakınında], 10.
Mîrâhûr-ı evvel, 80; — sâni, 80.
Mîrhâclık, 58.
Mîr-i mîrânlık rütbesi, 42, 79, 87.
MÎRZÂ-ZÂDE, bk. Mehmed Efendi.
MÎRZÂ-ZÂDE NEYLÎ AHMED EFENDİ,
sâbık Rumeli kadiaskeri, 46.
Mora muhassıllığı, 19, 79.
MOSKOV, bir korsan reisi, 57.
Moskov elçisi sarayı, 58.
MUHAMMEDÜ'BNÜ ABDİLLÂHİ'BNİ
ŞERÎF İSMÂİL EL-HÜSEYNÎ, Fas
hükümdârı, 38.
MUHSİN-ZÂDE MEHMED PAŞA,
2, 10, 12, 23, 50; ayrıca bk.
"Sadriâzam".
Muğzır ağalar, 14.
MUMCU ALİ KETHUDÂ veya BEY,
Mısır ümerâsından, 64, 65.
Munhenâ dağı, Mekke civârında, 54.
MÜNİS MUSTAFA EFENDİ, Tophâne
nâzırı ta'yîni, 21.
Munya, Kâhire'ye 5-6 günlük me-
sâfede bir kasaba, 63, 64.
Murâdiyye vakfı, [III. Murad'ın
Medîne'deki evkafı], 76.
Murad Paşa-yı cedîd Dârülîfâdesi,
28.
MUSÂİD, Mekke şerîfi, 31, 32, 55.
Mûsile-i Süleymânîye rütbesi, 28, 59.
MUSTAFA AĞA, Başkethudâ iken
Cebecibaşı ta'yîni, 21.
MUSTAFA AĞA, Başyazıcılık'dan
Yaya beyliği ile mütেকâid iken
İstanbul ağası ta'yîni 14.

MUSTAFA AĞA, Dergâhâlî kapucubaşılarından, Kıbrıs teftişine mübâşir ta'yîni, 49.

MUSTAFA AĞA, bk. Haseki —

MUSTAFA AĞA, bk. Hezar-fen —

MUSTAFA BEY, bk. Çapan-zâde —

MUSTAFA BEY (Elmas Paşa-zâde), Anadolu muhasebecisi ta'yîni, 80.

MUSTAFA EFENDİ, Yazıcı baş-halifesi iken Târihçi ta'yîni, 21.

MUSTAFA EFENDİ (Ârifî dâmâdı, Süleymân Efendi-zâde), Kâğıd-ı Enderûn emîni ta'yîni, 21.

MUSTAFA EFENDİ (Behcet-zâde), Ulûfeciyân-ı yesâr kâtibi ta'yîni, 21.

MUSTAFA EFENDİ, bk. Dürri-zâde —

MUSTAFA EFENDİ (Ebe-zâde), Bursa mukâta'acısı ta'yîni, 21.

MUSTAFA EFENDİ (Konevî, Keçeci-zâde), Bursa kadılığı'ndan mazûlken Mekke pâyesi tevcihi, 29; vefâtı ve terceme-i hâlî, **41-42.**

MUSTAFA EFENDİ, bk. Mûnis —

MUSTAFA EFENDİ (Esseyyid), sâbık Şeyhülislâm, 28, 30.

MUSTAFA EFENDİ, bk. Şifâ Esseyyid —

MUSTAFA EFENDİ (Tokâtî), sâbık Yenişehir-i Fener kadısı ve *Qānun fi't-tib* mütercimi, 92.

MUSTAFA EFENDİ (Uncu-zâde, Hâfız), Mısır kadılığı'ndan münfâsıl iken Mekke kadısı ta'yîni, 37.

MUSTAFA EFENDİ (Ümmî Sinân-zâde Hüseyin Efendi oğlu, Şeyh), vefâtı ve terceme-i hâlî, **37.**

MUSTAFA HAN (Sultan, III.), 2, 11, 12, 13, 14, 18, 23, 27, 28, 39, 40, 42-44, 46, 47, 48, 53, 62, 63, 71, 76, 77, 78, 82, 90, 93, 94.

MUSTAFA PAŞA (vezîr), Belgrad muhafızlığı'ndan Özü vâililiği'ne nakli, 79.

MUSTAFA PAŞA, bk. Hâfız —

MUSTAFA PAŞA [Köse, Bâhir], sâbık Sadriâzam, 48, 49.

MUSTAFA RE'FET EFENDİ, Beylikci, 20, 79.

MUSTAFA REŞİD EFENDİ, bk. Çeşmî-zâde —

MUSTAFA SÂDİK EFENDİ (Kethudâ-zâde), Süleymâniye müderrisliği'nden Haleb kadısı ta'yîni, 30.

N

Nablûs sancağı mutasarrıflığı, 58.

NÂ'İLÎ İBRÂHİM EFENDİ, Haslar mukâta'acısı ta'yîni, 21.

Nağbüleşrâflık ("mansıb-ı Neğâbet."), 59.

NAZÎF İBRÂHİM EFENDİ, Kethudâ kâtibi, 20, 79.

Niğde sancağı mutasarrıflığı, 60, 87. Nil, 64, 65.

Nîsâbûr (Neysâbûr), 45.

Nişâncılık ("hizmet-i Tuğra."), 73, 79.

NU'MÂN PAŞA (vezîr, Esseyyid), Erzurum'dan Çıldır vâililiği'ne nakli, 60, 87; Gürcistân fesâdını tenkili, 88.

NÛRULLÂH EFENDİ (Himmet-zâde Abdüssamed Efendi oğlu, Eş-

şeyh) Sultanahmed Câmî'î
vâzı iken vefâtı ve terceme-i
hâli, 9.

NÜRULLÂH EFENDİ (Fındıklı *Mek-*

tûbî Abdurrahmân Efendi-*zâde*),
sâbık Âmid kadısı, vefâtı ve
terceme-i hâli, 26.

Nusayrî tâifesi, 84, 86.

O

Ocak imâmlığı, 52.

Odiş [Odişi, Mingrelia], 6, 7.

Of, 87, 88.

Ohri mutasarrıflığı, 20, 58, 79.

Ordu ağası, 7, 8.

Ordû-yı humâyûn, 6, 7, 8.

Ortakapı [Topkapısarayı'nda], 72.

Osha [kadım Odzaraşi civârındaki
Otzhi olmalı], 89.

OSMÂN AĞA, Küçük mirâhur iken
Silâhdâr ağası ta'yini, 80.

OSMÂN AĞA, Kul kethudâlığı'ndan
Yeniçeri ağalığı'na getirilmesi,
53; Kul kethudâsı'nın azline
müessir olması, 74.

OSMÂN AĞA, bk. Çil —

OSMÂN AĞA, Çavuşbaşı, 20, 43.

OSMÂN BEY (Kıbleli-*zâde*), Küçük
kal'e tezkirecisi ta'yini, 21.

OSMÂN EFENDİ (Mudurnulu), Bağ-
dad kadısı, 44.

OSMÂN EFENDİ (Varnalı), Süley-
mânîye müderrisliği'nden Ga-
lata kadılığı'na getirilmesi, 52.

OSMÂN EFENDİ (Yenişehirli, Es-
seyyid), Bend-i cedid bina emîn-
liği, 43 [bk. *HB*² (Hâkim Târihi,
Bağdad Köşkü Ktb. nr. 233),
420b]; Çavuşbaşılik'dan Reîsül-
küttâblığa ta'yini, 61; ibkâsı, 79.

OSMÂN PAŞA (vezir, Elhâc), Şâm
vâlisi ve Emîrülhâc, 31, 55, 58.

Ö

ÖMER AĞA, İstanbul ağalığı'ndan
azli, 14.

ÖMER EFENDİ, Reîsülküttâblığı,
20, 26, 27; Sadâret kethudâlığı,
61, 72, 73, 79.

ÖMER EFENDİ (Âtîf-*zâde*), Anadolu
muhasibecisi ta'yini, 20.

ÖMER EFENDİ (Kâtibü's-sır, Essey-
yid), Kudüs'den Şâm kadılığı'-
na getirilmesi, 22.

ÖMER EFENDİ (Esseyyid Şeyhülis-
lâm Esseyyid Feyzullâh Efendi
evlâdından), 60.

ÖMER BESİM EFENDİ, Gurebây-ı
yesâr kâtibi ta'yini, 21.

ÖMER PAŞA, esbak Yeniçeri ağası;
Selânik ve Kavala'dan Kocaeli
mutasarrıflığı'na nakli, 61.

Özü eyâleti muhafızlığı, 19,
25, 78.

P

PAŞMAKCI-ZÂDE ESSEYYİD ALİ
EFENDİ, sâbık Şeyhülslâm,
41.

pergende [*bergantin*'den müştak,
harb gemisi adı], 56.

Peykhâne, 40.

Prizrin [Prizren] mutasarrıflığı, 20,
79.

Piyâde mukâbeleciliği, 21.

Poshov (پوشو), 89.

R

RÂGİB PAŞA [Koca], sâbık Sadrı-âzam, 38.

RÂKİM MEHMED PAŞA, Şikk-ı evvel defterdârlığı'ndan ma'zûl iken Mısır vâlisî ta'yîni, 27, 35, 36; Mısır vâilîliği, 63, 69, 70- n. 3, 83; azli, 85-86.

Rakka vâilîliği, 19, 87.

RÂTİB MEHMED EFENDİ, Küçük evkâf muhâsebecisi ta'yîni, 21.

Ravza-i Nebevî, [Medîne'de Harem'in garb kısmında], 35, 75.

RECÂ'İ MEHMED EFENDİ, Arpa emîni ta'yîni, 20; Tersâne emâneti'ne nakli, 42.

RECEB PAŞA (vezîr), Hotin'den Vidin ve Niğbolu muhâfızlığı'na getirilmesi, 13; tekrâr Hotin vâilîliği'ne nakli, 60.

recec (رجع) [rebî'ülâhır, cemâziyel-evvel ve cemâziyelâhır aylarını

ifâde eden ta'bîr] mevâcibi, 12, 73.

Reisülküttâblık ("câh-ı Riyâset, rütbe-i Riyâset, Riyâset-i küt-tâb-ı Divânî,), 20, 61, 79.

RESMÎ AHMED EFENDİ, bk. Ahmed Resmî Efendi.

Resmo sancağı mutasarrıflığı, 58.

reşen (رشن) [receb, şa'bân ve ramazân aylarını remz eden ta'bîr] mevâcibi, 39, 90.

REŞİD, bk. Çeşmi-zâde Mustafa Reşid.

Riyâle kapudanı [livâ amirâli], 57.

Rum [Anadolu] menâsıbı, 31,

Rumeli, 89; — beylerbeyliği pâyesi, 79; — kadiaskerliği, 30, 41, 53, 59; — kadiaskerliği pâyesi, 53, 59, 81; — vâilîliği, 13, 25.

Ru'ûs-ı hâric, bk. Hâric ru'ûsu.

S

Sabancı kal'esi, Gürcistân'da, 6. Sa'dâbâd, 39.

Sadâret-i Anadolu, Sadâret-i Rumeli; bk. Anadolu ve Rumeli kadiaskerliği.

Sadâret mektubculuğu ("Mektûbî-i sadriâlî, — sadriâzamî,), 20, 61, 79; — kalemi, 61; — Başhalîfeliği, 61.

Sadreyin [Rumeli ve Anadolu kadiaskerleri], 12, 90.

Sadriâzam [Muhsin-zâde Mehmed Paşa], 12, 18, 27, 28, 47, 53, 73, 82, 90.

Sadriâzam kethudâlığı ("Kethudây-ı sadriâlî,), 13, 20, 39, 61, 79.

Sadriâzam sarayı ("Sarây-ı âsafî, — sadriâlî, — sadriâzamî,), 11, 14, 18, 27, 81.

SA'DULLÂH EFENDİ, Kalyonlar kâtibi ta'yîni, 21.

SA'DÜDDİN EFENDİ (Feyzullâh Efendi-zâde), sâbık İstanbul kadısı, 59.

Şa'îd, 63, 69, 84.

Sakka Çeşmesi, [Balat'da], 25.

SÂLİH, Medîne mütegalibesinden,

74, 75.
SÂLİH (Abdullâh Kethudâ oğlu),
Gürcistân eşkiyasından, 88.
SÂLİH BEY, esbâk Mısır mîrülhâccı,
63, 64, 67, 69, 83, 84.
SÂLİH PAŞA, Cidde vâlisi iken
vefâtı, 31.
Sâlihiyye, Kâhire civârında, 83.
Sarây-ı Cedîd-i Humâyûn [Topkapı
Sarayı], 10, 12, 13, 18, 27, 28,
47, 48, 76, 77.
Sarılar türkmeni, Hacıbektâş civâr-
rında toplanan, 82.
SÂRİM İBRÂHİM EFENDİ, bk. İbrâ-
him Sârim Efendi.
SARMISAKCI-ZÂDE [Mustafa Efendi],
I. Mahmud'un İmâm-ı evveli, 52.
Sayda vâililiği, 25.
SEHÂ'İ ALİ EFENDİ, Sergi nâzırı
ta'yîni, 21.
SEKRÂN HALÎL, Mısır ümerâsından,
83, 85, 86.
Selânik, 60; — kadılığı, 30, 47,
60, 81; — vâililiği, 19, 58, 79.
SELÎM, bk. Sultan —
SELÎM AĞA, Büyük mîrâhurluk'dan
azli, 25.
SELÎM GİRAY HÂN, Kırım hanlı-
ğı'ndan azli, 22.
Semendire sancağı mutasarrıflığı,
79.
Sergi nezâreti, 21.
SEYYİDÜ'L-MÜRSELÎN, bk. Hz. Mu-
hammed.
Silâhdâr ağalığı, 21, 39, 80; —
kitâbeti, 21.
Silistire mutasarrıflığı, 25.
Sîmkeşhâne, 29.
Sipâh ağalığı, 21, 80; — kitâbeti,
21.

Sivas vâililiği, 5, 17, 58.
Sofya kadılığı, 22.
SOLOMAN, Açıkbaş [İmereti] meliki,
3, 4, 6, 7, 8, 9.
SUBAŞI VELÎD, Mısır ümerâsından,
83, 85, 86.
SUBHÎ MEHMED EFENDİ, Başmuhâ-
sebeci ta'yîni, 20.
Sultanahmed Câmi'i, 18, 28, 47,
82; — va'ziyyesi, 9.
Sultanahmed semti, 69.
SULTAN MEHMED, III. Mustafa'nın
şehzâdesi, 11, 13, 71.
Sultanmehmed [Fâti]h Câmi'i, 40, 45.
SULTAN SELÎM [III.], III. Mustafa'-
nın şehzâdesi, 71.
Sultanselim Câmi'i evkâfı mütevel-
liliği, 39.
SULTANÜ'L-ENBİYÂ, bk. Hz. Mu-
hammed.
Surre-i humâyûn, 10, 69; — emîni
Ağa, 69; — emînliği, 10.
Suyer kal'esi, Gürcistânda, 6, 7, 8.
SÜLEYMÂN AĞA, Mısır Çavuşlar
kethudâsı, 19.
SÜLEYMÂN BEY, Livâne [Artvin]
sancağibeyi, 88.
SÜLEYMÂN BEY (Bekir Paşa-zâde),
Atlî mukâbecisi ta'yîni, 20.
SÜLEYMÂN EFENDİ, Anbar emînli-
ği'nden Başmukâta'acılığa ge-
tirilmesi, 21.
SÜLEYMÂN EFENDİ (Ârifî Paşa dâ-
mâdî), Şikk-ı sâni defterdârı,
20, 79.
SÜLEYMÂN EFENDİ (İlâhî-zâde, Es-
seyyid), Filibe kadısı ta'yîni, 62.
SÜLEYMÂN EFENDİ (Kabakulak ye-
ğeni), İstanbul baruthânesi ne-
zâreti'ne getirilmesi, 21.

SÜLEYMÂN HÂN [Kânûnî], 43.
SÜLEYMÂN PAŞA (İbrâhîm Paşa-
zâde, Tirebinli), Kilis'den İzvor-
nik mutasarrıflığı'na nakli, 79.
SÜLEYMÂN PAŞA (Mahmud Bey-

zâde), Elbasan'dan Delvine ve
Avlonya mutasarrıflığı'na nakli,
79.

Süleymânîye Medresesi müderris-
liği, 15, 30.

Ş

ŞAH SULTAN, [III. Mustafa'nın hâ-
sekisi Mihr-i Şâh Sultan olma-
lıdır], 71.
ŞAH SULTAN (III. Mustafa'nın kızı),
Nişancı Hacı Mehmed Emîn
Paşa ile izdivâcî, 71, 73.
Şam, 31; — kadılığı, 22, 52, 80;
— vâililiği, 58.
ŞATIR YÜSUF, Kâşif Mehmed Efen-
di'nin babası, 61.
Şehr-emâneti, 20, 79.
Şehremîni [semti], 37.
Şehrîzor eyâleti, 42.
Şeh-tûr, bir gemi ismi, 57.
ŞERÎF hazretleri, bk. Müsâid.
Şeyh Ahmed Bedevî Türbesi, Mı-

sır'da, 86.

Şeyhülbeled [Kâhire kumandanlığı],
63, 86.

Şeyhüleimme, Medîne'nin, 33.

Şeyhülharem-i Nebevî Ağa, 31, 33,
34, 55, 75, 76.

Şeyhülslâm müfettişliği, 60; —
telhisciliği, 30.

Şeyhülslâmlık ("Meşihat-i islâmiy-
ye", "Mansıb-ı fetvâ"), 27, 67.

Şıkk-ı evvel defterdârlığı, 20, 27,
79; — sâlis defterdârlığı, 20,
79; — sâni defterdârlığı, 20, 79.

ŞİFÂ ESSEYYİD MUSTAFA EFENDİ,
Filibe'den Kayseri kadılığı'na
nakli, 38.

T

TÂHİR ÖMER, Gazze havâlisi mü-
tegalibesinden, 83.
TAHMÛRAS, Açıkbaş [İmereti] me-
liki, 3, 6, 7, 9.
Tapanlı [Tabanlı ?] HALÎL, Girniye
dizdârı, 49, 50, 51.
Târihcilik, 21.
tavad, Gürcü beyleri için kullanılan
ta'bîr, 3, 7, 8.
Tayyibe-i tayyibe, bk. Medîne-i
münevvere.
Tebriz, 59; — kadılığı, 59.
Tefsîr-i şerîf, bk. Beyzavî-i şerîf.
Tekfurdağı [Tekirdağı], 53.

Telhisî Ağa, 72.

Tersâne-i âmire, 11, 23, 57, 62; —
emînliği, 39, 42, 80; — sarayı
kasrı, 11.

Teşrifatçılık, 20, 79.

Tezkire-i evvel, 29, 79; — sâni,
20, 61, 79.

Tırhala sancağı mutasarrıflığı, 79.
Tiflis, 4.

Trablus-Şam vâililiği, 17, 58.

Trabzon askeri, 5, 8; — vâililiği,
17, 18.

Tokat nâibliği, 60.

Top arabacılar kitâbeti, 21.

Topcubaşılık, 21, 80.
Tophâne-i âmire, 5; — nezâreti, 21.
TOSUN MEHMED EFENDÎ, I. Mahmud'un İmâm-ı sânisî iken Belgrad kadılığı'na gönderilmesi, 52.
TOSUN MEHMED PAŞA, Kapudân-ı deryâlığı, 10, 12; azli ve Eğriboz muhâfızlığı'na gönderilmesi, 13; vefâtı ve terceme-i hâli,

45.

Tuna, 5.
tut (توت), [eski Mısır takviminde başlangıcı eylûlün dördüne isâbet eden ay], 85.
Tuzla [Larnaka] iskelesi, 50.
Tüfenghâne [Atatürk Köprüsü ile Cibali iskelesi arasında], 11.
TÜRBEDÂR ABDÜLBÂKÎ EFENDÎ, İzmir kadısı ta'yini, 82.

U

UBEYDULLÂH EFENDÎ (Kevâkibîzâde), Edirne'den münfasıl iken Medîne kadılığı'na ta'yini, 37.
Ulûfeciyân-ı yemîn kitâbeti, 21.
Ulûfeciyân-ı yesâr ağalığı, 22; — kitâbeti, 21.

Urbân, Medîne havâlisindeki arab aşiretleri, 33, 34, 74, 75, 76.
Uryânî Dede Tekyesi [Şehzâde Câmi'i yakınında], 49.
UZUN BEY, bk. İbrâhim Bey (Tavîl Elhâc).

Ü

Ümmü'd - dünyâ [Mısır], 34.
Üsküb sancağı mutasarrıflığı, 20, 79.

Üsküdar, 10, 36, 52, 69; — kadılığı, 46; — nâibliği, 60.

V

VAHDETÎ ELHAC EBÛBEKİR EFENDÎ, Teşrifâtçı, 20, 72, 79.
VÂ'IZ EMÎR, Ahıska ulemâsından, 88.
Van vâililiği, 37, 60.
Vekâyi'nüvîslik, 2.
VELÎD, bk. Subaşı —
VELİYÜDDÎN EFENDÎ, Cizye muhâsebecisi ta'yini, 80.
VELİYÜDDÎN EFENDÎ (Hattât), Anadolu ve Rumeli kadıaskerliği,

30; ilk şeyhülislâmlığı, 41; ikinci şeyhülislâmlığı, 26, 27, 28, 30, 46, 47, 68, 82, 90, 92.
Vezâret rütbesi, 22, 44, 80.
Vezîriâzam kethudâlığı, bk. Sadriâzam kethudâlığı.
Vidin ağalığı, 74; — muhâfızlığı, 13, 60.
VUSLATÎ MUSTAFA EFENDÎ, Küçük rûznâmecî ta'yini, 21.

Y

*Yahûdi-hâne*ler (veya *Yahûd-hâne*ler), [Yahûdilerin topluca oturdukları evler grubu], 11.

Yahyâ Efendi Merkadi, Beşiktaş yakınında, 93.

Yalıköşkü, 10, 27, 62, 82.

YANİ, bir tâcir gemisi reisi, 57.

Yanya mutasarrıflığı, 58, 60; — nâibliği, 60.

Yedi-burunlar [Fethiye ile Kalkan arasındaki sâhil], 56.

YEMLÎHA HASAN EFENDİ, müderis, kadılıkla Kıbrıs teftişine me'mûr edilmesi, 49.

Yenibağçe [Vatan Caddesi'nin Gürabâ Hastahânesi'ne isâbet eden kısmındaki sâha], 9.

Yeniçeri ağalığı, 45, 53; — efendiliği, 73; — kitâbeti, 20, 80.

Yeniçeri kapusu, Kâhire'de, 66.

Yenikapu ("Lanka Yenikapusu."), 69.

Yenişehir-i Fener [Tesalya Yenişehri, Larissa] kadılığı, 46; — nâibliği, 60.

Yeşrib, bk. Medine-i münevvere.

YILANLI MÛSÂ, Eğirdirli bir şakî, 16, 17.

YÛSUF AĞA, Kulkethudâlığı'ndan azl ve Vidin ağası ta'yini, 74.

YÛSUF EFENDİ, Dîvân kâtibliği'nden Haremeyn mukâta'acılığı'na getirilmesi, 21.

YÛSUF EFENDİ, Sadrıâzam kethudâlığı'ndan Defter emînliği'ne ta'yini, 73; ibkâsı, 79.

YÛSUF EFENDİ (Yûsuf-zâde), İstanbul kadılığı'ndan ma'zûlken ve fâtı ve terceme-i hâli, 15.

YÛSUF PAŞA, Gonya'dan Kırşehir mutasarrıflığı'na nakli, 61.

YÛSUF PAŞA (İshâk Paşa-zâde), 25.

YÛSRÎ AHMED EFENDİ, bk. Ahmed Yûsrî Efendi.

Z

zer-i mahbûb [III. Ahmed'den itibâren İstanbul'da darbedilen Mısır menşe'li altın para. «Zer-i mahbûb veya zencirli altunu» 2,75 gurus kıymetinde idi, bk. *Münşe'at Mecmû'ası*, Arkeoloji

Müzesi Ktb. nr. 323, 28b], 10.

Zencirlikuyu [Karagümrük civârında Atfık Ali Paşa Câmî'inin bulunduğu semt], 60.

Zencirlikuyu, Kasımpaşa'da, 69.

Zülüflüler, 72.

D Ü Z E L T M E L E R

Sayfa	Satır	Y A N L I Ş	D O Ğ R U
3	not 6	TEB: müzaherete U	TE: müzâherete BU
6	n. 7	Suyer E (harekeli)	Suyer EB (harekeli)
7	18	ta ⁶ bye	ta ⁶ biye
»	n. 4	... - BU	... - U
9	34, 37	رحمة	رحمة
»	n. 1	sonra :	sonra TEB:
10	28	mîrî ve	mîrî vü
11	32	و الارضين	و الارضين
»	28-29	nâzperveri 7	nâzperverdi
»	n. 5-6	.. olup :	.. olup TEB:
»	n. 7	nâzperveri .. E	(çıkarılacak)
15	15, 16-17	Yusuf	Yûsuf
»	31	رحمة	رحمة
»	n. 3	şehr: — T	şehr E: — TB
16	2	zîhr-i	zîkr-i
»	n. 2	Eğirdir E (harekeli)	Eğirdir EB (harekeli)
17	n. 1	ve :	ve EB:
»	n. 2	üzere :	üzere EB:
»	n. 4	Cerde E:	Cerde TEB:
»	n. 5	buyurulduğuna E:	buyurulduğuna TEB:
18	19	âsâfî	âsafî
19	n. 3	Gül E (harekeli)	Gül EB (harekeli)
20	27	Münîb	Münîf ^{2a}
»	33	mehmed	Mehmed
»	n. 2-3		2 a Münîf: Münîb EB
	arasına		(fakat s. 79'da "Münîf")
22	20	Demişkuşşâm	Dimeşkuşşâm
26	n. 5	dense: denilse U	dense TE: denilse BU
27	16	elezz	elezz
»	32	أيد الله	أيد الله
28	34, 36	رحمة	رحمة
30	n. 10	متكرره : مكرره	EB: متكرره U
34	1	ķabâ	ķubâ ⁷
35	15	Bikriyye	Bekriyye

Sayfa	Satır	Y A N L I Ş	D O Ğ R U
37	24	veķāyi‘u sene. . . mi‘ete	veķāyi‘u seneti. . . mi‘etin
45	14	misûllu	misillû
49	15	Muhassıl Ağa: “Malımıza	: “Muhassıl Ağa malımıza
»	n. 3	ve EBU: — E	ve BU: — E
52	9	Kekbuze	Geğbüze
56	12	pür-ğunde	pêrgende
»	15, 17	Kerbe	Kerpe
»	33	ışkanpuya	ışkanpavye (اشقانپویه)
»	n. 4	کریه EB: Kerpe U (harekeli)	Kerpe U (harekeli): کریه EB
57	4, 8	ışkanpuya	ışkanpavye
58	n. 5	چچلیه	چچلیه
59	26	dördündü	dördüncü
61	5	be-câyiş	be-câyeş
63	23, n. 3	Minya	Munya
64	13, 27, n.9	»	»
66	32	Huccâc Birke’si	Huccâc Birkesi
73	22	گذرد و نیم	گذرد نیم
85	20	becâyiş	be-câyeş
96	5 a	karahisar	Karahisâr
»	10 b	Nakîbüleşrafhk’dan	Nakîbüleşrâflığı, 12;

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz	V —	VI
Giriş: Çeşmî-zâde Târihi'nin mâhiyet ve kıymeti		
I. Çeşmî-zâde ve Târih'i	VII —	X
II. Vâsıf'ın kaynağı olmak bakımından Çeşmî-zâde Târihi'nin kıymeti	X —	XXII
A. Vâsıf'ın Çeşmî-zâde Târihi'ni ihtisar ederken yaptığı hazifler	XI —	XVIII
B. Vâsıf'ın Çeşmî-zâde'yi naklederken yaptığı yanlış ve zuhûller	XIX —	XX
C. Vâsıf'ın orijinalitesi	XX —	XXI
Ç. Netice	XXI —	XXII
III. Çeşmî-zâde Târihi neşrinin husûsiyyetleri	XXII —	XXIV

M E T İ N

[Dibâçe]	1 —	2
--------------------	-----	---

Veķâyî'u seneti semânîne ve mi'etin ve elf

Nasb-ı kâdî-i İslâmbol	2
Tafsîl-i vekâyî-i sefer-i Gürcistân	2 — 4
Serasker şuden-i vâlî-i Çıldır Hasan Paşa be-sefer-i Gürcistân	4 — 5
Sûret-i hatt-ı humâyûn-ı itâat-makrûn	5
Reften-i Hasan Paşa be-memleket-i Gürcistân ve musahhar geşten-i ba'z-ı kal'ahâ	6
Azîmet kerdan-i Hasan Paşa be-feth-i kal'a-i Suyer	6 — 8
Sûret-i emr-i âlî be-vâlî-i Çıldır Hasan Paşa	9
Vefât-ı Himmî-zâde Esseyid Nûrullâh Efendi	9
İhrâc-ı surre-i humâyûn	10
Âmeden-i donanmâ-yı humâyûn ez-Bahrisefîd	10
Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î	10
Suhten-i kalyon-ı mirî vü keştihâ-yı diger	10—11
Vilâdet-i humâyûn-ı Şehzâde Sultan Mehmed	11—12
İhrâc-ı mevâcib-i kisteyn	12—13
Azl-i Kapudân-ı deryâ Tosun Mehmed Paşa ve tevcihât-ı menâsıb-ı ba'z-ı vüzerâ	13—14
Vukû'ı harîk	14
Akd-i cem'iyet-i ders-i Tefsîr-i şerîf der-huzûr-ı humâyûn	14—15
Ziyâret-i Hırka-i şerîfe	15
Vefât-ı Yûsuf-zâde Yûsuf Efendi	15
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Elhâce Abdurrahmân Paşa ve zikr-i ahvâl-i Yılanlı Mûsâ	16—18

Zikr-i muâyede-i id-i ramazân	18
Zikr-i ba'z-ı vekâyi'-i Mısıriyye	19
Tevecihât-ı menâsıb-ı vüzerây-ı izâm ve ümerây-ı kirâm	19—20
Tevecihât-ı menâsıb-ı hâcegân-ı divânî	20—21
Tevecihât-ı menâsıb-ı ağayân	21—22
Azl-i Selîm Giray Han ve nasb-ı Arslan Giray Han	22
Nasb-ı kâdî-i Bursa vü Şâm ü gayr-i an	22
Vezâret dâden-i şehriyâr-ı âlem be-Silâhdâr-ı sâbık İbrâhim Bey	22—23
Zuhûr-ı inâyet-i pâdişâhî be-cenâb-ı sadâret-penâhî	23
Zikr-i nuzûl-i kalyon der-Tersâne-i âmire	23
Nefy-i Halebî Taha-zâde Esseyyid Ahmed Efendi be-Edirne vü püsereş Esseyyid Mehmed be-Bursa	24—25
Siyâset	25
Azl-i Mîrahûr-ı evvel Selîm Ağa ve nasb-ı Mahmud Bey	25
Vusûl-i haber-i vefât-ı Gürcü Mehmed Paşa	25—26
Vefât-ı Mektûbî-zâde Nûrullâh Efendi	26
Azl-i Şeyhülislâm Dürrî-zâde Mustafa Efendi ve nasb-ı hazret-i Velîyüddîn Efendi der-def'a-i sâniye	26—27
Vâlî-i Mısır şuden-i Mehmed Râkım Efendi	27
Reften-i donanmâ-yı humâyûn be-cânib-i Bahrisefid	27—28
Zikr-i muâyede-i id-i adhâ	28
Vefât-ı Esseyyid Mehmed Mansûrî Efendi	28
Tevecih-i pâye-i Mekke-i mükerreme be-Konevî Mustafa Efendi	29
Muhterik şuden-i hâne-i Defterdâr İbrâhim Sârim Efendi	29
Vefât-ı Hamza-zâde Es'ad Efendi	29—30
Zikr-i tevecihât-ı ba'z-ı menâsıb-ı mahrec ve vukû'-ı silsile	30
Tafsîl-i vekâyi'-i Medîne-i münevvere	30—34
Beyân-ı vekâyi'-i mısır-ı Kâhire	34—36
Vefât-ı Himmî-zâde Eşseyh Abdüşşekûr Efendi	36—37
İrtihâl-i Ümmî Sinân-zâde Eşseyh Mustafa be-cânib-i dâr-ı bakâ	37
Tevecihât-ı ba'z-ı menâsıb-ı vüzerâ	37

Vekâyi'ü seneti ihdâ ve semânîne ve mî'letin ve elf

Tevecih-i Haremeynü's-şerîfeyn ve menâsıb-ı sâire	37—38
Vürûd-ı nâme-i hâkim-i Fâs	38
Fevt şuden-i Tavîl Elhâcc İbrâhim Bey	38—39
İhrâc-ı mevâcib-i reşen	39
Nakl-i humâyûn-ı şehriyârî be-hadîka-i Karaağaç	39—40
Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î	40
Tevecih-i sadâret-i Anadolu	40
Rihlet-i Şeyhülislâm-ı esbak Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi be-iklîm-i câvi-dânî	40—41
İrtihâl-i Konevî Mustafa Efendi be-âlem-i bakâ	41—42
Zikr-i tevecihât-ı ba'z-ı menâsıb	42
Azîmet kerd-en-i şehriyâr-ı bâhirü't-te'yîd be-temâşây-ı Bend-i cedîd	42—44
Zikr-i vukû'-ı harîk	44
Vefât-ı Tosun Mehmed Paşa	45
Hedm-i ba'z-ı ebniye-i muhaddese der-Kumkapu	45

Vaz ^c -ı esâs-ı Câmî'î şerîf-i Sultan Mehmed Han	45—46
Teveihât-ı menâsıb-ı ilmiyye ve vukû ^c -ı silsile	46
Vefât-ı Neylî-zâde Mehmed Hamîd Efendi	46—47
Hânden-i manzûme-i Mevlid-i Nebvî	47
Nakl-i humâyûn-ı şehriyârî ez-bağçe-i Karaağaç be-Sarây-ı cedîd	47—48
Zikr-i vukû ^c -ı ihtilâl der-cezîre-i Kıbrıs ve nizâm yaften-i vey	48—52
Vefât-ı İmâm Hüseyin Efendi kâdî-i Medîne-i münevvere	52
Teveih-i sadâret-i Rumeli	53
Azl-i Ağa-yı yeniçeriyân Hüseyin Ağa ve nasb-ı Osmân Ağa	53
Zikr-i ihrâc-ı mevâcib-i lezez	53
İtmâm-ı ta ^c mîr-i sarây-ı muallâ-yı Beşiktaş	53—54
Zikr-i vusûl-i ayn-ı Arâfât ve mâ ² -i Huneyn be-Mekke-i mükerrerme	54—55
Tetimme-i vekâyi ^c -i Medîne-i münevvere	55
Zikr-i ahvâl-i donanmâ-yı nusret-iştîmâl der-Bahrisefid	56—57
Zikr-i teveihât-ı menâsıb-ı vüzerây-ı izâm ve ümerây-ı kirâm	58
Vukû ^c -ı harîk der-Galata	58
İrtihâl-i Sadr-ı Rûm Feyzullâh Nâfiz Efendi ve Sadr-ı Rûm şuden-i Nakîbüleşrâf Şeyhülislâm Esseyyid Mustafa Efendi-zâde Esseyyid Abdullâh Efendi	58—59
Vefât-ı Elhâce Halîl Efendi pâyedâr-ı Sadr-ı Anadolu	59—60
Zikr-i tebeddülât-ı ba ^c z-ı menâsıb-ı vüzerâ vü ümerâ	60—61
İrtihâl-i Kethudây-ı sadrîâlî Kâşif Mehmed Emîn Efendi ve be-câyeş âmeden-i Reisülküttâb Ömer Efendi	61
Fevt-i Defterî-i sâbık Avnî Seyyid Mehmed Efendi	61
Vukû ^c -ı harîk-ı cüz ² î	62
Âmeden-i donanmâ-yı humâyûn	62
Zikr-i teveihât-ı ba ^c z-ı menâsıb-ı ilmiyye	62
Fevt-i İshâk-zâde Feyzullâh Efendi	62
Zikr-i vukû ^c -ı cidâl ü âşûb der-miyân-ı ümerây-ı mısır-ı Kâhire	62—67
Zikr-i ta ^c yn-i mahsûl-i kezâ ² -i Bolu be-müsevvidîn-i Fetvâhâne-i şeyhülislâmî	67—68
Azl-i kâdî-i İslâmbol Esseyyid Mehmed Şerîf Efendi ve nasb-ı Esseyyid İbrâhim Efendi	68—69
Zikr-i ihrâc-ı surre-i humâyûn	69
Vukû ^c -ı ba ^c z-ı harîk-ı cüz ² î	69
Tezyîl-i vekâyi ^c -i Mısıriyye	69—70
Dâmâd-ı hazret-i şehriyârî şuden-i Tevkî'î Elhâce Mehmed Emîn Paşa ve ilbâs-ı hil ^c at-ı semmur ve nişân dâden-i vey ve tertîb-i alay	71—73
İrtihâl-i Ebûbekir Bey Emîn-i Defter-i hâkânî	73
İhrâc-ı mevâcib-ı kisteyn	73
Teveih-i kazây-ı Bursa	74
Azl-i Kul-kethudâsı Yûsuf Ağa ve nasb-ı Ali Ağa	74
Zikr-i ba ^c z-ı vekâyi ^c -i cedîde-i Medîne-i münevvere	74—76
Zikr-i tedris-i Tefsîr-i şerîf der-huzûr-ı humâyûn	76
Ziyâret-i Hırka-i şerife	77
Zikr-i muâyede-i îd-i ramazân	77—78
Zikr-i ibkâ vü teveihât-ı menâsıb-ı Devlet-i aliyye	78—79
Zikr-i ibkâ vü teveihât-ı menâsıb-ı hâcegân-ı dîvânî ve hidemât-ı celîle-i Bâb-ı hazret-i sadrîâlî	79—80
Teveih-i Şâm	80

Vezâret dâden-i şehriyâr-ı âlem be-Mîrahûr-ı evvel Elhâcc Hüseyin Bey.	80
Tevcih-i ba'z-ı menâsıb	80—81
İrtihâl-ı Muhsin-zâde Ahmed Efendi ez-âlem-i fânî	81
Zikr-i muâyede-i îd-i adhâ	82
Zikr-i hurûc-ı donanmâ-yı humâyûn	82
Tevcih-i menâsıb-ı ilmiyye	82
Zikr-i isti'sâl-i kuttâ'u't-tarik	82—83

Veķāyi' u seneti isneteyne ve semânîne ve mi'etin ve elf

Zikr-i mukâtele-i Şeyhülbeled-i Mısır Ali Bey bâ-Şeyhülbeled-i sâbık Keşkeş	
Hüseyin Bey ve küşte şuden-i Keşkeş ve havâdârân-ı vey	83—85
Zikr-i ma'zûlî-i Râkım Mehmed Paşa ez-Mısır ve be-câyeş âmeden-i vâlî-i Rakka	
Mehmed Paşa.	85—86
Tevcihât-ı ba'z-ı menâsıb-ı vüzerâ vü ümerâ	87
Zikr-i isyân-ı a'yan-ı Ahîsha ve vukû'ı harb u kütâl bâ-vâlî-i Çıldır Nu'mân	
Paşa ve galebe kerdên-i vey	87—89
Zikr-i sudûr-ı evâmîr-i aliyye be-nizâm-ı umûr-ı memâlik-i mahrûse	89—90
Zikr-i ihrâc-ı mevâcib-i reşen	90
Fevt şuden-i Ağa-yı Dârüssaâde Beşîr Ağa ve nefy-i İmâm İbrâhim Efendi ve	
sudûr-ı fermân-ı âlî berây-ı imtihân-ı etibbâ	90—93
Vefât kerdên-i İbrâhim Paşa-zâde Mehmed Paşa	93
Vilâdet-i humâyûn-ı Hadîce Sultân	93—94

İndeks.	96 — 119
Düzeltilmeler	120 — 121